

LEAP VOGOŠČA

Lokalni ekološki akcioni plan Općine Vogošća

Općina Vogošća

Juli 2025 – Januar 2026

LOKALNI EKOLOŠKI AKCIONI PLAN OPĆINE VOGOŠĆA

Voditelj projekta

Kemal Hodžić

Mr.reg.prost.planer

Direktor

Nihad Harbaš

Mr.dipl.ing.maš.

Sarajevo, Januar 2026. godine

Naručilac

VOGOŠĆA
OPĆINA

Općina Vogošća

Jošanička 80, 71 320 Vogošća, BiH

Tel: +387 33 586 456

E-mail: kabinetnacelnika@vogosca.ba

Kontakt osoba

Jasmina Fazlić, *pomoćnik načelnika*

Izvršilac

nLogic d.o.o. Sarajevo

Đoke Mazalića 2, 71000 Sarajevo, BiH

Tel: +387 33 863 951

Fax: +387 33 869 008

E-mail: info@nlogic.ba

Web: www.nlogic.ba

Registarski broj ovlaštenog lica

UPI/04-19-123/25

Imenovano/odgovorno lice

Nihad Harbaš, Mr. dipl.ing.maš

Voditelj projekta

Kemal Hodžić, Mr.reg.prost.planer

Radni tim

Adnan Hodžić, Ba. geogr.

Elvedin Šabanović, Dipl. biol.

Belma Mujezinović, Mr. dipl. ing. zaštite okoline

Esmina Borić, Mr ing. maš.

Nedim Pločo, Mr. šum.

Meho Kulovac, Mr. dipl.ing.maš.

Ajla Imamović, Mr. dipl.ing.maš.

Broj projekta

LEAP-003/25

Datum

Juli, 2025

nLogic d.o.o. Sarajevo

MSc. Nihad Harbaš, dipl.ing.maš., *direktor*

SADRŽAJ:

1 UVOD	11
1.1 Proces izrade LEAP-a.....	13
2 SWOT ANALIZA	15
3 OPĆI PODACI O OPĆINI	16
3.1 Geografski položaj	16
3.1.1 Geomorfološke karakteristike terena	17
3.1.2 Geološke karakteristike terena	20
3.1.3 Hidrografske karakteristike terena	25
3.1.4 Pedološke karakteristike terena	27
3.1.5 Klimatske karakteristike terena	32
3.2 Administrativno uređenje	34
4 DRUŠTVENO-EKONOMSKE KARAKTERISTIKE	38
4.1 Stanovništvo.....	38
4.2 Privreda	39
4.2.1 Industrija	39
4.2.2 Poljoprivreda i stočarstvo	42
4.2.3 Turizam	44
4.2.4 Lovstvo	47
4.3 Energetika	50
4.3.1 Potrošnja električne energije.....	50
4.3.2 Potrošnja prirodnog gasa	51
4.3.3 Potrošnja toplotne energije iz sistema daljinskog grijanja	51
4.3.4 Potrošnja čvrstih goriva i ostalih energenata u individualnim sistemima grijanja	52
4.4 Prostorno uređenje	53
4.4.1 Prostorno-planska dokumentacija	53
4.4.2 Bespravna gradnja	58
4.4.3 Namjena površina i zelene površine	58
4.5 Upravljanje otpadom	59
4.6 Upravljanje i korištenje vodnih resursa	63
4.7 Informacioni sistem	67
5 PROCJENA STANJA OKOLIŠA	70
5.1 Korištenje, zaštita i upravljanje zemljištem	70
5.1.1 Kategorije korištenja zemljišta	70
5.1.2 Pokrivenost zemljišta i dinamika promjena	71
5.1.3 Degradacije i gubitka funkcionalnosti zemljišta	74
5.2 Upravljanje šumama	76
5.3 Vodni resursi	85

5.4 Upravljanje kvalitetom zraka.....	90
5.5 Biodiverzitet i zaštita prirodnog i kulturnog naslijeđa	96
5.5.1 Stanje prirodnog naslijeđa	96
5.5.2 Zaštićena područja	98
5.5.3 Biodiverzitet	100
5.5.4 Kulturno-historijsko naslijeđe	102
5.6 Javno zdravlje	104
5.6.1 Monitoring riziko faktora i rezultati praćenja	105
5.6.2 Bolesti koje se prenose zrakom, vodom i hranom i broj oboljelih	111
6 ODGOVORI POLITIKA.....	114
6.1 Institucionalni okvir	114
6.2 Pravni okvir.....	116
6.2.1 Zaštita okoliša	116
6.2.2 Zaštita voda	117
6.2.3 Zaštita prirode.....	119
6.2.4 Zaštita šuma.....	120
6.2.5 Upravljanje kvalitetom zraka.....	120
6.2.6 Zaštita tla	121
6.2.7 Upravljanje otpadom.....	122
6.2.8 Prostorno uređenje	123
6.2.9 Upravljanje bukom.....	123
6.2.10 Zdravlje ljudi	124
6.3 Planski dokumenti	124
6.4 Sudjelovanje javnosti i pristup informacijama.....	125
6.5 Vizija razvoja općine Vogošća	126
6.5.1 Ključni nalazi ankete – šta građani žele	126
6.5.2 Vizija općine Vogošća za narednih 20 godina.....	128
7 LISTA OKOLIŠNIH PROBLEMA I PRIORITETA	130
7.1 Energetika	130
7.2 Upravljanje otpadom.....	132
7.3 Upravljanje kvalitetom zraka	132
7.4 Korištenje, zaštita i upravljanje vodnim resursima	134
7.5 Korištenje, zaštita i upravljanje zemljištem	135
7.6 Upravljanje šumama.....	136
7.7 Korištenje, zaštita i upravljanje prostorom.....	137
7.8 Privreda i okolina.....	138
7.9 Biodiverzitet i zaštita prirodnog i kulturnog naslijeđa	139
7.10 Javno zdravlje, demografska struktura i socijalna problematika.....	140
7.11 Rezultati ankete.....	140
8 AKCIONI PLAN.....	157
9 PLAN PRAĆENJA REALIZACIJE LEAP-a.....	197
9.1 Plan praćenja realizacije LEAP-a.....	197

10 LITERATURA.....	200
--------------------	-----

Popis slika

Slika 1. Geografski položaj općine Vogošća	17
Slika 2. Hipsometrijska karta općine Vogošća.....	19
Slika 3. Geološke karakteristike općine Vogošća.....	24
Slika 4. Hidrografske karakteristike općine Vogošća	26
Slika 5. Pedološke karakteristike općine Vogošća.....	31
Slika 6. Šematski prikaz organizaciona struktura Općine Vogošća	37
Slika 7. Sintezna karta namjene prostoraopćine Vogošća	59
Slika 8. Zemljišni pokrivač (Corine Land Cover–CLC) Općine Vogošća (2018.)	72
Slika 9. Promjene u namjeni korištenja zemljišta na području općine Vogošća u periodu 2012–2018.....	74
Slika 10. Emisije PM10 čestica iz malih ložišta na području Općine Vogošća	94
Slika 11. Vodopad Skakavac koji stvara prizor netaknute prirode i savršene ljepote (Foto: nLogic, juni 2025).....	97
Slika 12. Pogled na Motku sa Uževice (foto: nLogic, maj 2025).....	99
Slika 13. Edraianthus graminifolius (syn. Edraianthus jugoslavicus Lakušić) na zaštićenom prostoru Skakavca koji pripada području općine Vogošća (foto: nLogic, maj 2025)	101
Slika 14. Spomenik jednoj sijalici u Semizovcu (foto: nLogic, august 2025).....	104

Popis tabela:

Tabela 1. Pregled hipsometrijskih razreda	20
Tabela 2. Tipovi tala u općini Vogošća	27
Tabela 3. Srednje mjesečne i godišnje temperature zraka u Sarajevu za referentni niz 1961. - 1990. godina.....	33
Tabela 4. Srednje mjesečne i godišnje temperature zraka u Sarajevu za referentni niz 1991. - 2020. godina.	33
Tabela 5. Srednje sume padavina (mm) u Sarajevu za referentni niz 1961. - 1990. godina.....	34
Tabela 6. Srednje sume padavina (mm) u Sarajevu za referentni niz 1991. - 2020. godina.....	34
Tabela 7. Demografske karakteristike Općine Vogošća.....	38
Tabela 8. Starosna struktura Općine Vogošća.....	39
Tabela 9. Struktura registrovanih privrednih subjekata u Općini Vogošća (31.12.2024.)	40
Tabela 10. Kretanje zaposlenosti, nezaposlenosti i prosječne neto plaće u Općini Vogošća (2020–2024)	41
Tabela 11. Prikaz poljoprivrednih resursa po kulturama zemljišta izraženih u m ²	42
Tabela 12. Broj smještajnih kapaciteta, soba i ležaja u Vogošći i Kantonu Sarajevo	46
Tabela 13. Broj domaćih i stranih turista u Vogošći i Kantonu Sarajevo	46
Tabela 14. Broj noćenja domaćih i stranih turista u Vogošći i Kantonu Sarajevo	47
Tabela 15. Pregled potrošnje električne energije korisnika na području općine Vogošća u periodu 2022, 2023. i 2024. godine	50
Tabela 16. Pregled ukupno generisane i ukupno isporučene toplotne energije u periodu 2018-2020	52
Tabela 17. Procijenjena količina energenata za zagrijavanje objekata u Općini Vogošća	52
Tabela 18. Regulacioni planovi	54
Tabela 19. Urbanistički projekti	56
Tabela 20. Nastajanje komunalnog otpada u Općini Vogošća (2022–2025).....	60
Tabela 21. Proizvodni otpad u Vogošći.....	61
Tabela 22. Količine prikupljenog ambalažnog otpada po godinama (t/god).....	62
Tabela 23. Količine kabastog otpada.....	62
Tabela 24. Podaci o septičkim jamama odnose se isključivo na potrošače koji imaju sklopljen ugovor sa KJKP „Vodovod i kanalizacija“ d.o.o. Sarajevo.....	66
Tabela 25. Vrste i dužina kanalizacione mreže	66
Tabela 26. Površina poljoprivrednog zemljišta u Vogošći	70
Tabela 27. Kategorija zemljišnog pokrova (CLC 2018).....	71
Tabela 28. Promjene u namjeni korištenja zemljišta u Općini Vogošća za period 2012.-2018.	73
Tabela 29. Broj aktivnih klizišta na području Općine Vogošća	75
Tabela 30. Jedinice i odjeli prema Šumsko-privrednoj osnovi za vanprivredno šumsko područje “Bistričko”	77
Tabela 31. Kategorizacija šuma za vanprivredno šumsko područje “Bistričko” za Gospodarsku jedinicu Vogošća Bulozu	78
Tabela 32. Vlasnička struktura šuma po Šumsko-privrednoj osnovi za vanprivredno šumsko područje “Bistričko”	79
Tabela 33. Drvna zaliha, zapreminski prirast za vanprivredno šumsko područje “Bistričko”	79
Tabela 34. Plan sječa – Etat za vanprivredno šumsko područje “Bistričko”	80
Tabela 35. Obim planiranih radova za period 2015.-2024. (prema strani 15 dokumenta):.....	85

Tabela 36. Vodno tijelo površinskih voda – vodotoci sa slivnom površinom >10 km ²	87
Tabela 37. Statistički pokazatelji rezultata mjerenja sumpordioksida, azotnih oksida, ozona i PM čestica u 2024. godini	91
Tabela 38. Pregled PGDS na dijelu saobraćajnica sa područja Općine Vogošća	94
Tabela 39. Vodovodi na području Vogošće pod kontrolom Zavoda za javno zdravstvo KS, a kojima upravlja komunalna općinska služba	105
Tabela 40. Broj uzorkovanja i analiza vode iz lokalnih vodovoda	106
Tabela 41. Statistički pokazatelji mjerenja NO ₂ , SO ₂ , PM10, PM2.5 na automatskim stanicama tokom 2024.	107
Tabela 42. Procijenjena smanjenja nivoa buke	110
Tabela 43. Pregled zaraznih bolesti i zdravstvenog stanja stanovništva u općini Vogošća, 2024. godina	111
Tabela 44. Ocjene za rangiranje utvrđenih problema	130
Tabela 45. Tabela problema u oblasti energetike.....	130
Tabela 46. Tabela problema u upravljanja otpadom	132
Tabela 47. Tabela problema u oblasti kvaliteta zraka	132
Tabela 48. Tabela problema u oblasti upravljanja vodnim resursima.....	134
Tabela 49. Tabela problema u oblasti upravljanja zemljištem	135
Tabela 50. Tabela problema u oblasti upravljanja šumama	136
Tabela 51. Tabela problema u oblasti upravljanja prostorom	137
Tabela 52. Tabela problema u oblasti privrede i okoline	138
Tabela 53. Tabela problema u oblasti biodiverziteta i zaštite prirodnog i kulturnog naslijeđa	139
Tabela 54. Tabela problema u oblasti javnog zdravlja, demografske strukture i socijalne problematike	140
Tabela 55. Načini na koje ispitanici smatraju da je narušeno njihovo zdravlje usljed stanja okoliša u Općini Vogošća	147
Tabela 56. Drugi okolišni problemi koje su naveli ispitanici.....	150
Tabela 57. Drugi prijedlozi za poboljšanje kvaliteta stanja u Općini koje su naveli ispitanici	156
Tabela 58. Tabela prioritizacije aktivnosti	158

Popis dijagrama:

Dijagram 1. Prikaz broja dana sa dnevnom koncentracijom PM10 većih od 50 $\mu\text{g}/\text{m}^3$	91
Dijagram 2. PM10 čestice sa dnevnom koncentracijom >50 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ na MS Vogošća	92
Dijagram 3. Pregled mjesečnih vrijednosti u 2024. godini ($\mu\text{g}/\text{m}^3$)	93
Dijagram 4. Procentualna zastupljenost različitih starosnih struktura vozila u Općini Vogošća	95
Dijagram 5. Spolna struktura ispitanika	141
Dijagram 6. Nivo obrazovanja ispitanika	142
Dijagram 7. Radni status ispitanika	143
Dijagram 8. Mišljenje ispitanika o važnosti stanja okoliša	144
Dijagram 9. Informisanost ispitanika o pitanjima okoliša	145
Dijagram 10. Način informisanja ispitanika o stanju okoliša	146
Dijagram 11. Uticaj stanja okoliša na zdravlje ispitanika	147
Dijagram 12. Najčešći okolišni problemi na području Vogošće	149
Dijagram 13. Ocjena nivoa lične zabrinutosti o stanju okolišnih problema u Vogošći	150
Dijagram 14. Ocjena dosadašnjeg rada nadležnih organa u sektoru okoliša	151
Dijagram 15. Zadovoljstvo ispitanika nivoom informacija o stanju okoliša u Vogošći	152
Dijagram 16. Spremnost ispitanika za doprinos poboljšanju stanja okoliša	153
Dijagram 17. Procjena stanja okoliša u Vogošći u narednih deset godina	154
Dijagram 18. Prijedlozi za poboljšanje kvaliteta stanja okoliša u Vogošći	155

Rječnik pojmova:

Skraćenica	Značenje
A1	Autoput A1
AVP Sava	Agencija za vodno područje rijeke Save
BiH	Bosna i Hercegovina
BPK₅	Biohemijska potrošnja kisika u 5 dana
CO	Ugljen-monoksid
CLC	Corine Land Cover - Digitalna baza podataka o stanju i promjenama zemljišnog pokrova i namjeni korištenja zemljišta
DN	Promjer nominalni (engl. Diameter Nominal)
DZ	Dom zdravlja
E. coli	Escherichia coli (bakterija indikatorskog značaja u mikrobiološkoj analizi vode)
EE	Energijska efikasnost
EE otpad	Električni i elektronički otpad
FBiH	Federacija Bosne i Hercegovine
FHMZ	Federalni hidrometeorološki zavod
KM	Konvertibilna marka (valuta Bosne i Hercegovine)
GIS	Geografski informacijski sistem
G.J	Gospodarska jedinica
ha	hektar
HPK	Hemijska potrošnja kisika
ISO	Međunarodna organizacija za standardizaciju
ISV	Informacijski sistem voda (pretpostavka, s obzirom na kontekst AVP Sava)
JP	Javno preduzeće
kg/st/dan	kilogram po stanovniku dnevno
kg/st/god	kilogram po stanovniku godišnje
KJKP	Kantonalno javno komunalno preduzeće
KJP	Kantonalno Javno Preduzeće
KS	Kanton Sarajevo
LEAP	Lokalni ekološki akcioni plan
LPO	Lovno privredna osnova
M17	Magistralna cesta M17
M18	Magistralna cesta M18
m.n.v.	Metara nadmorske visine
m²	kvadratni metar
MZ	Mjesna zajednica
NBS	Nature-Based Solutions (Rješenja utemeljena na prirodi)
NO₂	Azotni dioksid
O₃	Ozon
PGDS	Prosječni godišnji dnevni saobraćaj
PM	Particulate Matter (lebdeće čestice)
PM_{2.5}	Lebdeće čestice prečnika manjeg od 2,5 mikrometara
PM₁₀	Lebdeće čestice prečnika manjeg od 10 mikrometara
RP	Regulacioni plan

SO₂	Sumpor-dioksid
SZO	Svjetska zdravstvena organizacija
SWOT	Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats
ŠPO	Šumsko privredna osnova
t/god.	tone godišnje
UNEP	Program Ujedinjenih nacija za okoliš (eng. United Nations Environment Programme)
VŠP	vanprivredno šumsko područje
ZZJZ	Zavod za javno zdravstvo
ZZJZKS	Zavod za javno zdravstvo Kantona Sarajevo
WHO	World Health Organization (Svjetska zdravstvena organizacija)

Radni tim općine Vogošća

Služba	Ime i prezime	Funkcija
Služba za privredu, integrisani lokalni razvoj i društvene djelatnosti	Jasmina Fazlić	Pomoćnik načelnika
Služba za privredu, integrisani lokalni razvoj i društvene djelatnosti	Almerija Kruščica	Viši referent za podršku u privredi
Služba za privredu, integrisani lokalni razvoj i društvene djelatnosti	Emir Dragolj	Stručni saradnik za sport, kulturu i nevladine organizacije
Služba za investicije i komunalne poslove	Fetah Kadrić	Pomoćnik načelnika
Služba za investicije i komunalne poslove	Kerim Hasović	Stručni savjetnik za strateško i projektno planiranje
Služba civilne zaštite	Nermin Hajro	Pomoćnik načelnika
Stručna služba za zajedničke poslove i poslove mjesnih zajednica	Đejna Sarač	Rukovodilac stručne službe
Služba za urbanizam i prostorno planiranje	Mirza Ridžanović	Stručni savjetnik za prostorno planiranje i urbanizam
Inspektorat	Lamija Halilović	Urbanističko – građevinski inspektor

1 UVOD

Lokalni ekološki akcioni plan zaštite okoliša (LEAP) predstavlja razvojno-planski dokument koji, na osnovu procjene stanja okoliša, identifikacije okolišnih problema i prioriteta te definiranih mjera i akcija, doprinosi unapređenju stanja okoliša na području za koje se izrađuje. Izrada LEAP-a predstavlja kompleksan proces, čijoj izradi prethodi upoznavanje šire javnosti i učesnika o razlozima, fazama i ciljevima njegove izrade. Implementacija projekta izrade LEAP-a može biti kreirana u više faza i koraka, koji su uzajamno povezani jedni na druge i koji obuhvataju:

- Identifikacija ključnih zainteresiranih strana (svi oni koji utiču na projekat i na koje utiče projekat),
- Sprovođenje aktivnosti za uključivanje i informisanje šire javnosti,
- Izrada procjene stanja okoliša uz analizu, identifikaciju i evaluaciju okolišnih problema,
- Prioritizacija projekata i ciljeva LEAP-a,
- Izrada akcionog plana za prioritetne oblasti.

LEAP (skraćenica na eng. Local Environmental Action Plan) ili u prijevodu Lokalni akcioni plan za zaštitu okoliša predstavlja dugoročni plan djelovanja na polju zaštite i unapređenja okoliša u okvirima razvoja općine, koji se temelji na načelima saradnje i podjele odgovornosti, prava građana na sudjelovanje u procesu odlučivanja (donošenju odluka), njihovog aktivnog uključivanja i provođenje dogovorenih aktivnosti u saradnji sa svim drugim interesnim grupama (mjesne zajednice, javna preduzeća, viši nivoi vlasti, privredni i privatni sektor, nevladine organizacije, akademska zajednica, i dr.) i dosljednom provođenju politike za okoliš.

Lokalni akcioni plan zaštite okoliša (LEAP) Općine Vogošća predstavlja ključni strateški dokument kojim se usmjeravaju aktivnosti na polju zaštite i unapređenja okoliša u skladu s razvojnim ciljevima općine. Ovaj dokument ima poseban značaj u kontekstu narušenog stanja okoliša u Bosni i Hercegovini (BiH) i Kantonu Sarajevo (KS), što zahtijeva koordinisano djelovanje svih nivoa vlasti, a posebno proaktivan pristup lokalnih zajednica i odgovorno učešće građana.

Sadašnje stanje okoliša jasno ukazuje na potrebu da razvoj općina i gradova bude zasnovan na principima održivosti, kako bi se spriječilo dalje pogoršanje kvaliteta zraka, tla i voda te neracionalno korištenje prirodnih resursa. Kao nivo vlasti najbliži stanovništvu, općine i gradovi imaju ključnu ulogu u kontinuiranom unapređenju kvaliteta života svojih građana, što uključuje i unapređenje životnog okoliša na lokalnom nivou.

Zakonski okvir za djelovanje u ovoj oblasti definisan je Zakonom o zaštiti okoliša Federacije Bosne i Hercegovine (FBiH), koji predstavlja osnovni akt u oblasti zaštite okoliša. Ovim zakonom propisane su mjere za smanjenje zagađenja i sprječavanje narušavanja okoliša, racionalno korištenje prirodnih resursa te njihovu obnovu i očuvanje, uz promicanje održivih oblika privređivanja.

Planiranje zaštite okoliša u jedinicama lokalne samouprave usklađeno je s planovima razvoja općina i gradova, uključujući njihove provedbene dokumente, dok se cjelokupno okolišno planiranje provodi u skladu s propisima koji uređuju sistem strateškog planiranja i upravljanja razvojem u Federaciji BiH. Kantonalni i lokalni planovi zaštite okoliša imaju važenje do isteka roka za koji su usvojeni, te se u skladu s tim periodično ažuriraju i usklađuju s novim razvojnim i okolišnim prioritetima.

Općina Vogošća donijela je Strategiju razvoja općine za period 2023–2027. godina. U okviru Strategije razvoja Općine, okolišna pitanja su djelimično obrađena kroz tematski dio „Zaštita okoliša i životna sredina, uključujući smanjenje rizika od katastrofa i nesreća“. U ovom dijelu analizirani su ključni aspekti koji obuhvataju kvalitet zraka, stanje i upravljanje vodnim resursima, te rizike od prirodnih i drugih nesreća, među kojima su posebno razmotrena klizišta, poplave, požari i pitanje skloništa. Ovim pristupom prepoznati su dijelovi problema u oblasti zaštite okoliša i smanjenja rizika od katastrofa na području Općine.

U okviru Strategije definisani su i prioriteti i mjere za Strateški cilj 3: Odgovorno upravljati okolišem, prostorom, prirodnim i infrastrukturnim resursima, čime se naglašava važnost održivog i planskog pristupa razvoju.¹ Jedna od ključnih mjera u okviru ovog strateškog cilja odnosi se na usvajanje planskih dokumenata u oblasti zaštite okoliša. Ova mjera usmjerena je na usvajanje Lokalnog ekološkog akcionog plana za Općinu Vogošća, u kojem će biti precizirane sve aktivnosti koje su u vezi sa zaštitom okoliša i unapređenje životne sredine. Čime se stvaraju preduslovi za efikasnije upravljanje resursima, zaštitu prirodnih vrijednosti i unapređenje kvaliteta života građana.

Izrada Lokalnog ekološkog akcionog plana (LEAP) upravo predstavlja konkretan korak u realizaciji navedene mjere, jer omogućava da se na nivou jedinice lokalne samouprave sistematski prepoznaju problemi, definišu prioriteti i planiraju aktivnosti koje će doprinijeti unapređenju stanja okoliša i jačanju otpornosti lokalne zajednice na ekološke i klimatske izazove.

Lokalni ekološki akcioni plan Općine Vogošća izrađen je u skladu sa standardizovanom metodologijom planiranja u Bosni i Hercegovini, uz poštivanje relevantnog zakonodavnog okvira, prije svega Zakona o zaštiti okoliša Federacije BiH. Dokument je u potpunosti usklađen sa Strategijom razvoja Općine Vogošća 2023–2027. godina i drugim strateškim dokumentima viših nivoa vlasti, čime se osigurava njegova usklađenost sa širim razvojnim ciljevima.

Izrada i implementacija LEAP-a koristi se kao instrument za promociju lokalnog razvoja sa načelima održivog razvoja. Iako se LEAP usko gledano najčešće posmatra kao interni sektorski dokument, proces izrade i izabrana metodologija prevazilaze sektorski pristup integracijom politike zaštite okoliša u sva područja i aktivnosti. Kod izrade Lokalnog akcionog plana za zaštitu okoliša vodit će se računa da se prilagodi kadrovskim, organizacijskim i finansijskim uslovima u Općini Vogošća. Proces izrade LEAP-a bit će iskorišten kao prava prilika za animiranje javnosti i edukaciju vlastitih kadrova na rješavanju problema okoliša. Glavni razlozi izrade LEAP-a Vogošće za period 2026 — 2031. godina su:

- Unapređenje odlučivanja — LEAP će pomoći donosiocima odluka na lokalnom nivou u usmjeravanju aktivnosti i resursa ka unapređenju stanja okoliša;
- Sveobuhvatna procjena — kroz LEAP će se analizirati cjelokupno stanje okoliša na području Općine Vogošća;
- Identifikacija potreba i regionalna saradnja - LEAP će omogućiti općinskim organima vlasti da prepoznaju potrebe lokalne zajednice i otvoriće mogućnosti za regionalno povezivanje s ciljem zajedničkog rješavanja okolišnih problema;
- Učešće javnosti — izrada LEAP-a potiče aktivno uključivanje građana u identifikaciju problema i definisanje prioriteta;

¹ *Strategija razvoja Općine Vogošća (za period 2023.-2027. godina)*

- Efikasno upravljanje resursima — LEAP omogućava racionalnije planiranje korištenja finansijskih i ljudskih resursa, naročito u sektorima gdje su oni ograničeni;
- Privlačenje finansijskih sredstava - jasno planirani projekti zaštite okoliša povećavaju šanse za osiguranje investicija, donacija i povoljnih kreditnih linija;
- Jačanje kapaciteta i javne svijesti — proces izrade i implementacije LEAP-a predstavlja priliku za jačanje kapaciteta općinskih službi i podizanje svijesti građana o značaju zaštite okoliša.
- Izrada LEAP-a pruža i jedinstvenu priliku za promociju i uspostavljanje organizacionih i ekonomskih temelja potrebnih za primjenu načela održivog razvoja na lokalnom nivou.

Osnovni cilj izrade dokumenta LEAP-a je da se sagleda stvarno stanje kvalitete okoliša na području općine, procijene i rangiraju problemi u oblasti okoliša, procjeni utjecaj na zdravlje ljudi i kvalitetu života, te preduzmu konkretne mjere i aktivnosti koje će očuvati okoliš i omogućiti okolišno održivi razvoj Općine.

Također, cilj je da se promoviše javna svijest i odgovornost za zaštitu okoliša i poveća javna podrška investicijama u ovoj oblasti, kroz uključivanje najšire javnosti u proces planiranja i izrade dokumenta.

Pored toga izrada LEAP-a ima za cilj i da se stvori odgovarajući dokument u cilju planiranja pristupa finansijskim sredstvima namijenjenim za zaštitu okoliša iz domaćih i inostranih izvora.

1.1 Proces izrade LEAP-a

Proces izrade LEAP-a Općine Vogošća započeo je krajem jula 2025. godine i trajao do kraja januara 2026. godine, obuhvatajući period od šest mjeseci intenzivnog i koordinisanog rada. Tokom ovog perioda provedene su sveobuhvatne aktivnosti usmjerene na prikupljanje ažurnih i relevantnih podataka, informisanje javnosti o svrsi i ciljevima dokumenta te osiguravanje transparentnosti i participativnosti čitavog procesa.

Kroz kontinuiranu saradnju i interakciju s lokalnim stanovništvom, stručnjacima i predstavnicima ključnih institucija, identifikovane su prioritetne mjere i aktivnosti koje će doprinijeti unapređenju stanja okoliša na području Općine Vogošća u definisanom planskom periodu. Poseban naglasak stavljen je na uključivanje svih relevantnih interesnih strana – ministarstava, javnih preduzeća, ustanova, zavoda, agencija i privatnog sektora – čime je osigurana cjelovitost i vjerodostojnost prikupljenih informacija.

Zahvaljujući njihovom doprinosu i angažmanu eminentnih stručnjaka, izrađena je sveobuhvatna analiza stanja okoliša, koja pruža realan i stručan uvid u tematske oblasti obuhvaćene ovim dokumentom i predstavlja čvrstu osnovu za planiranje budućih mjera zaštite i unapređenja okoliša u Općini Vogošća.

U cilju uspješne implementacije Projekta izrade Lokalnog ekološkog akcionog plana (LEAP) Općine Vogošća, provedene su sveobuhvatne aktivnosti koje su osigurale kvalitetan, transparentan i participativan pristup u svim fazama procesa.

Za potrebe realizacije Projekta formiran je Radni tim Općine Vogošća, koji čine predstavnici ključnih općinskih službi i sektora: Službe za privredu, integrisani lokalni razvoj i društvene djelatnosti (Jasmina Fazlić – pomoćnik načelnika, Almerija Kruščica – viši referent za podršku u privredi i Emir Dragolj – stručni saradnik za sport, kulturu i nevladine organizacije), Službe za investicije i komunalne poslove (Fetah Kadrić – pomoćnik načelnika i Kerim Hasović – stručni savjetnik za strateško i projektno

planiranje), Službe civilne zaštite (Nermin Hajro – pomoćnik načelnika), Stručne službe za zajedničke poslove i poslove mjesnih zajednica (Đejna Sarač – rukovodilac stručne službe), Službe za urbanizam i prostorno planiranje (Mirza Ridžanović – stručni savjetnik za prostorno planiranje i urbanizam), te Inspektorata (Lamija Halilović – urbanističko-građevinski inspektor).

Radni tim je aktivno učestvovao u svim segmentima izrade LEAP-a, pružajući stručnu i koordinacijsku podršku u sprovođenju planiranih aktivnosti, koje su obuhvatile: održavanje inicijalnog sastanka sa predstavnicima Općine Vogošća, definisanje dinamike izrade dokumenta, načina praćenja i izvještavanja o napretku projekta, te informisanje javnosti o početku realizacije. Posebna pažnja posvećena je uključivanju građana i svih zainteresovanih strana kroz plan učestvovanja, identifikaciju ključnih stakeholdera i korisnika projekta, te organizaciju niza sastanaka i radionica sa predstavnicima nevladinih organizacija, općinskog vijeća, mjesnih zajednica i drugih institucija.

U okviru procesa planirano je održavanje nekoliko sastanaka. Paralelno s tim, provedeno je anketiranje građana o pitanjima i problemima zaštite okoliša u lokalnoj zajednici, kao i terenski obilasci područja Vogošće radi procjene stanja okoliša i identifikacije ključnih izazova i potreba.

Kroz aktivnu saradnju svih učesnika, izrađena je sveobuhvatna ocjena stanja okoliša, definisana lista problema i prioriteta, te kreiran Akcioni plan koji čini osnovu Nacrta LEAP-a. U završnoj fazi procesa planirano je provođenje javnog uvida i finalizacija dokumenta, čime će se osigurati da LEAP Općine Vogošća bude rezultat zajedničkog rada, stručnog pristupa i uključivanja lokalne zajednice u proces planiranja održivog razvoja.

2 SWOT ANALIZA

SNAGE (Strengths)	SLABOSTI (Weaknesses)
<ul style="list-style-type: none"> • Povoljan geografski i geoprometni položaj u neposrednoj blizini Sarajeva, • Dobra saobraćajna povezanost (magistralne ceste, željeznica, autoput A1), • Postojanje visokoškolskih institucija, • Povoljna demografska struktura, • Dobra dostupnost radne snage, • Postojanje industrijske i privredne tradicije te poslovnih zona, • Sjedište značajnog broja privrednih subjekata, • Razvijeni sistemi snabdijevanja energijom (elektroenergetika mreža, gasna mreža, daljinsko grijanje u dijelu općine), • Relativno dobra pokrivenost stanovništva primarnom zdravstvenom zaštitom, • Postojanje Centra za zdravo starenje Vogošća, • Značajne šumske i prirodne površine, vodotoci. • Izrađeni ključni strateški dokumenti (Strategija razvoja, LEAP, prostorno-planska dokumentacija), • Postojanje investicijskog profila općine. • Aktivne mjesne zajednice i organizacije civilnog društva. • Iskustvo općinske administracije u provedbi projekata i saradnji s višim nivoima vlasti, • Opredjeljenje prema digitalnoj transformaciji općine. 	<ul style="list-style-type: none"> • Zagađenje zraka, naročito u zimskom periodu (individualna ložišta, saobraćaj), • Bespravna i neplanska gradnja te pritisci na prostor, • Nedovoljno razvijena ili zastarjela komunalna infrastruktura u pojedinim naseljima, • Neriješeno pitanje upravljanja otpadnim vodama u svim dijelovima općine, • Nedostatak uređenih zelenih i javnih površina u urbanim zonama, • Nedostatak znanja i svijesti o važnosti zaštite okoliša i zakonskim propisima u ovoj oblasti među stanovništvom, što otežava provedbu mjera zaštite okoliša i smanjuje učinkovitost plana zaštite okoliša, • Nedostatak stručnog kadra u oblasti okoliša u JLS, • Ograničeni finansijski i kadrovski kapaciteti općine, • Ovisnost o višim nivoima vlasti u oblasti zaštite okoliša, • Nedovoljna svijest dijela stanovništva o značaju zaštite okoliša, • Otežana koordinacija između općinskih službi i drugih nadležnih institucija.
PRILIKE (Opportunities)	PRIJETNJE (Threats)
<ul style="list-style-type: none"> • Korištenje domaćih i međunarodnih fondova za zaštitu okoliša i klimatske mjere, • Privlačenje novih investicija kroz iniciranje novih, ekološki prihvatljivih projekata, • Razvoj i primjena rješenja utemeljenih na prirodi (NBS) u urbanim zonama, • Razvoj održive privrede i poljoprivredne proizvodnje, • Unapređenje energetske efikasnosti javnih i stambenih objekata, • Razvoj pješačke i biciklističke infrastrukture kao mjere smanjenja emisija, • Uvođenje čistijih sistema grijanja i smanjenje emisija zagađujućih materija, • Razvoj rekreativnih, izletničkih i zelenih zona zbog blizine Sarajeva, • Jačanje regionalne saradnje sa susjednim općinama Kantona Sarajevo, • Digitalizacija uprave i razvoj GIS sistema za upravljanje prostorom, • Razvoj održive mobilnosti i unapređenje javnog prevoza, • Edukacija građana i jačanje javne svijesti o zaštiti okoliša, 	<ul style="list-style-type: none"> • Klimatske promjene (poplave, klizišta, suše, toplotni valovi), • Daljnje pogoršanje kvaliteta zraka i okoliša, • Nastavak neplanske gradnje i degradacije prirodnih resursa, • Povećan rizik od klizišta usljed neplanske gradnje i klimatskih promjena, • Učestalije bujične poplave na manjim vodotocima (Vogošća, Ljubina, Jošanica), • Neadekvatno održavanje i regulacija korita vodotoka, • Daljnja degradacija šumskih ekosistema usljed bespravnih sječa i urbanizacije, • Neadekvatno upravljanje otpadnim vodama u rubnim naseljima, • Slaba provedba inspekciskog nadzora u oblasti okoliša, • Zavisnost domaćinstava od fosilnih goriva i čvrstih goriva za grijanje, • Rast saobraćajnog opterećenja tranzitnog karaktera kroz općinu, • Ekonomske nestabilnosti i rast cijena energenata, • Nedostatak stabilnih izvora finansiranja za okolišne projekte, • Slaba ili spora koordinacija između različitih nivoa vlasti.

3 OPĆI PODACI O OPĆINI

3.1 Geografski položaj

Općina Vogošća smještena je u centralnom dijelu Bosne i Hercegovine, u entitetu Federacije BiH, i jedna je od devet općina Kantona Sarajevo. Teritorij općine nalazi se sjeverozapadno od gradskog dijela Sarajeva, na udaljenosti od oko 6 kilometara, te leži na strateški važnom komunikacijskom položaju. Povezana je putnim pravcem i magistralnim cestama Bosanski Brod – Sarajevo – Metković (M17 i M18), magistralnom željezničkom prugom Vinkovci (Hrvatska) – Sarajevo – Ploče (Jadransko more, Hrvatska), kao i dionicom autoputa A1. U neposrednoj je blizini Glavne željezničke stanice u Sarajevu, a na svom području ima jedno željezničko stajalište (Donja Vogošća) i jednu željezničku stanicu (Semizovac). Od Međunarodnog aerodroma Sarajevo udaljena je oko 10 kilometara.

Vogošća zauzima površinu od 71,67 km² i smještena je na nadmorskoj visini između 508 i 1.245 metara. Općina graniči s općinom Ilijaš na sjeveru i zapadu, s općinom Centar na istoku, s općinom Novo Sarajevo na jugu te s općinom Novi Grad Sarajevo na jugozapadu. Prema geografskim koordinatama, općina je smještena između 43°52'19" i 43°57'59" sjeverne geografske širine te 18°17'25" i 18°26'43" istočne geografske dužine. Općinsko središte, u kojem se nalazi i zgrada Općine, pozicionirano je na koordinatama 43°54'04" sjeverne širine i 18°20'35" istočne dužine.

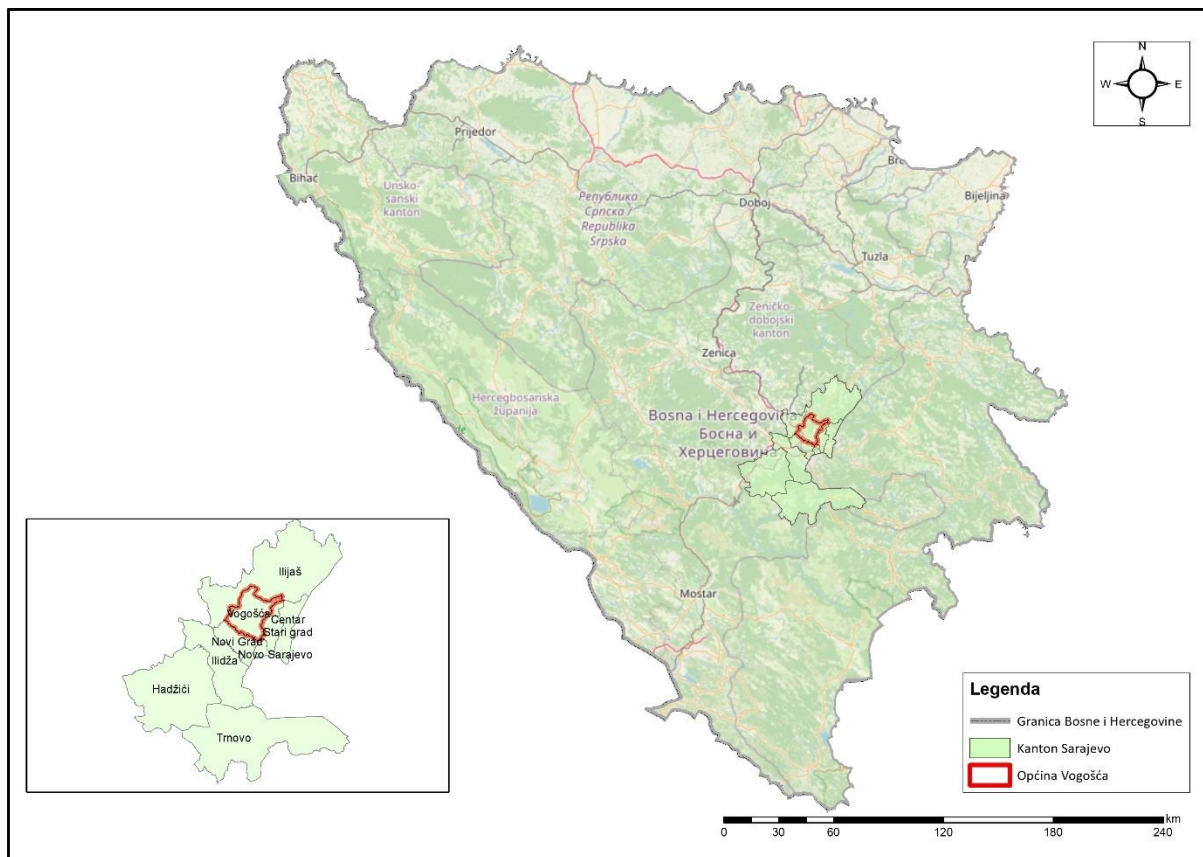
Područje Općine Vogošća administrativno je organizovano u osam mjesnih zajednica: Vogošća I, Vogošća II, Blagovac, Hotonj, Kobilja Glava, Semizovac, Svrake i Gora. Ovakva podjela omogućava efikasnije upravljanje lokalnim potrebama stanovništva, ravnomjerniji razvoj naselja i bolju koordinaciju aktivnosti na području cijele općine.

Prema popisu stanovništva iz 1991. godine, na području Općine Vogošća živjelo je 24.647 stanovnika. Ratna dešavanja tokom 1990-ih godina, kao i njihove dugoročne posljedice, značajno su izmijenile demografsku strukturu općine – kako u pogledu ukupnog broja stanovnika, tako i prema drugim demografskim obilježjima. Kao rezultat tih okolnosti, do 2001. godine broj stanovnika bio je manji za oko 4.600 u odnosu na 1991. godinu.

Uprkos ratnim posljedicama i migracionim kretanjima, u posljednjih petnaestak godina zabilježen je trend porasta broja stanovnika. Prema popisu stanovništva iz 2013. godine, na području Općine Vogošća živjelo je ukupno 26.343 stanovnika, što ukazuje na postepeni demografski oporavak i pozitivan razvojni trend. Gustoća naseljenosti prema istom popisu iznosila je 367,5 stanovnika po kvadratnom kilometru.²

Općina Vogošća nalazi se u slivu rijeke Bosne, na prostoru između Sarajevskog i Visočkog polja. Teritorij općine obuhvata slivove rječica Vogošće i Ljubine, koje predstavljaju desne pritoke rijeke Bosne. Prostor općine prostire se od samog ruba Sarajevskog polja do ušća rijeke Misoče u Bosnu, na području općine Ilijaš. Zahvaljujući ovakvom geografskom položaju, Vogošća ima izrazito povoljan geoprometni značaj, koji omogućava dobru povezanost s glavnim saobraćajnim pravcima i urbanim središtem Sarajeva.

² Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine, (2025): rezultati popisa stanovništva Bosne i Hercegovine iz 2013.

Slika 1. Geografski položaj općine Vogošća

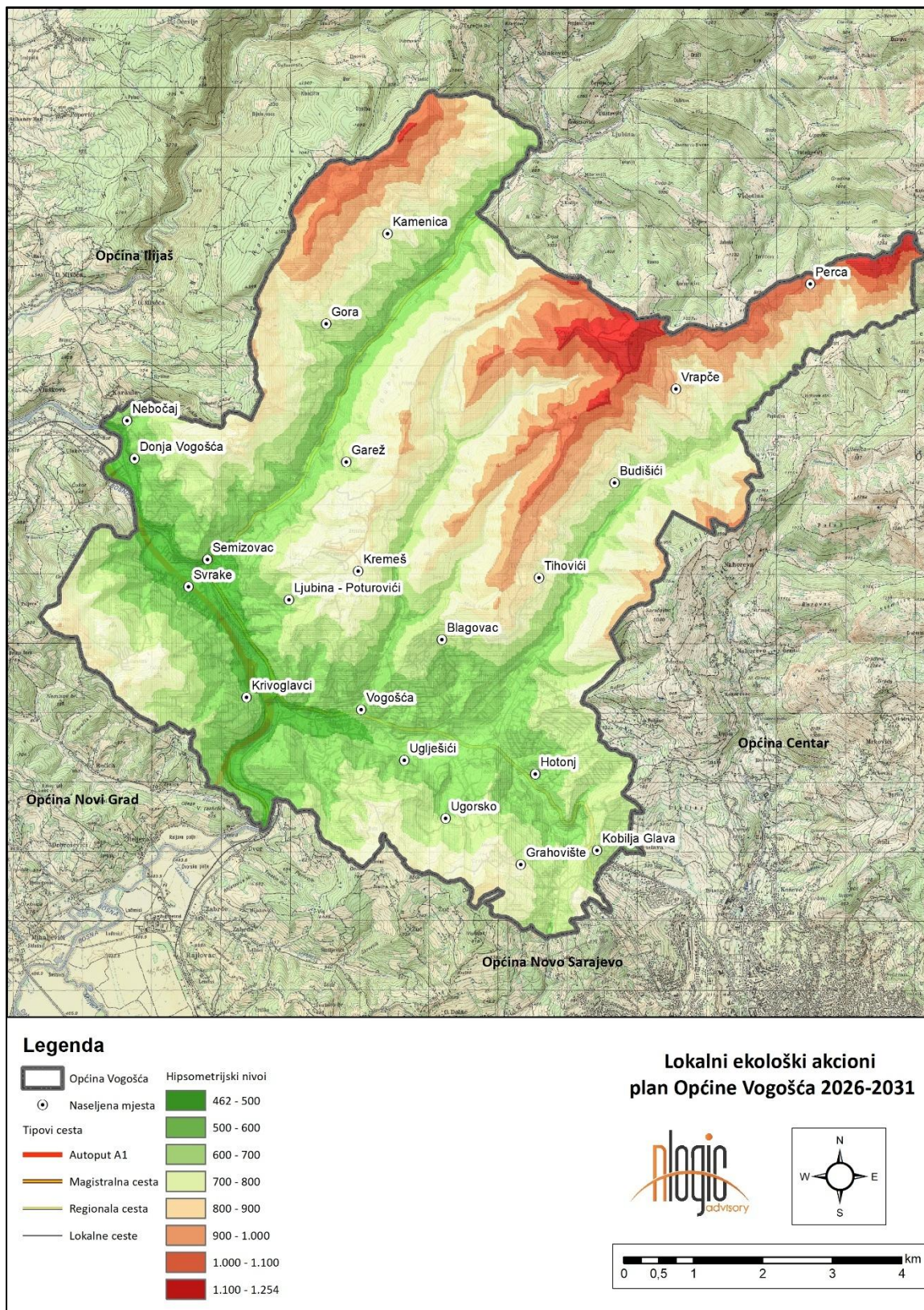
3.1.1 Geomorfološke karakteristike terena

U geomorfološkom pogledu, općina Vogošća predstavlja neravno i brdovito područje. Nadmorske visine su različite i kreću se od 500 m.n.v. u dolini Bosne pa do 1254 m, koliko iznosi visina najvišeg vrha Motke. Reljef je ispresijecan dolinama rijekama.

Na lijevoj strani rijeke Vogošće nalaze se uzvišenja: Gradac (682m), Žuč (850m), Orlić (876m), dok se na desnoj strani rijeke nalaze uzvišenja: Tihovičko brdo (1044m), Paklina (845 m). Sa lijeve i desne strane Jošaničkog potoka nalazi se nekoliko uzvišenja: Debelo brdo (962m), Motka (1254m), Crni Vrh (1026m), Crni vrh (1137), Bećirovac (1129 m), Orašac (927 m) i Kremeš (811m). Sa desne strane rijeke Ljubine uzdižu se Ravni Nabožić (1021m), Lokve (907m), a sa lijeve strane rijeke Bosne izdižu se uzvišenja Paljevo (903m) i Tičija glava (805m).

Hipsometrijske karakteristike općine Vogošća su raznolike. Ove karakteristike se kreću u rasponu sa 1254 m.n.v. do reljefno najvrijednijeg dijela općine uz dolinu rijeke Bosne na 419 m.n.v. Da bi se sagledali hipsometrijski odnosi, izrađena je hipsometrijska karta na kojoj je istraživano područje kategorisano u visinske zone. Najniži hipsometrijski nivo ide do 419 - 500 m.n.v. i obuhvata zapadni dio općine uz dolinu rijeke Bosne, centralne i sjeverne dijelove općine uz tokove rijeka Vogošća i Jošanica. Procentualno gledano površina ovog hipsometrijskog nivoa iznosi (3,75%). Ovaj dio općine pruža najbolje mogućnosti za privredne i stambene objekte, poljoprivredne djelatnosti te predstavlja prostore pogodne za razvoj saobraćajne infrastrukture. Ipak treba naglasiti da su ovi prostori uveliko opterećeni i prekriveni raznim vrstama infrastrukture. Sljedeći

hipsometrijski nivo je sličan prethodnom 500-600 m.n.v. Ukupno procentualno učešće na prostoru istraživane općine ovog nivoa iznosi (21,24%). Po svojoj rasprostranjenosti čini drugi nivo po veličini na kompletnom području. Naredni hipsometrijski nivo se nalazi između 600-700 m.n.v. Njegovo učešće na prostoru općine Vogošća je najveće i iznosi (23,41%) ukupne površine. Nakon hipsometrijskih nivoa koji su procentualno gledano zauzimali najviše teritorije istraživane općine slijede nivoi sa osjetnijim opadanjem procentualnog učešća. To su nivoi od 700-800 i 800-900 m.n.v. Ova dva nivoa učestvuju sa (19,06%) i (14,98%). Na osnovu ovih podataka može se izvući zaključak da sa postepenim rastom nadmorskih visina dolazi do laganog smanjenja učešća ovih nivoa, a samim tim se i njihova površina smanjuje. Također infrastrukturni objekti su manje izgrađeni, a i broj stanovnika se samim tim smanjuje. Ovi nivoi se nalaze na rubnim dijelovima južne granice općine i u sjevernim dijelovima općine. Sljedeći hipsometrijski nivo se kreće od 900-1000 m.n.v. Ovaj nivo kao i prethodna dva ima znatno manje učešće u samoj teritoriji općine Vogošća i iznosi (10,05%). Prostori sa ovom nadmorskom visinom se nalaze u graničnim dijelovima općine i uz najviše vrhove. Posljednji hipsometrijski nivo ujedno čine i najviši vrhovi same općine. Ovi prostori su na slici 6 prikazani žarkom crvenom bojom i iznose od 1000-1254 m.n.v. Treba istaći da uprkos tome što se radi o najvišim dijelovima općine oni ne predstavljaju najmanji udio u samoj teritoriji. Ovom hipsometrijskom nivou ukupno pripada (7,5%) ukupne teritorije. Ove prostore čine: Tihovičko brdo (1044m), Motka (1254m), Crni Vrh (1026m), Crni vrh (1137), Bećirovac (1129 m) i Ravni Nabojić (1021m)

Slika 2. Hipsometrijska karta općine Vogošća

Hipsometrijska struktura područja pokazuje da nadmorske visine između **600 i 700 m (22,83%)** te **500 i 600 m (22,54%)** zauzimaju najveće površine, što ukazuje na dominaciju srednje visokog reljefa. Učešće terena **do 500 m (4,55%)** je vrlo malo, pa se nizinski prostori pojavljuju samo lokalno. Između **700 i 800 m (18,99%)** i **800–900 m (14,44%)** nalazi se značajan dio područja, što dodatno potvrđuje pretežno brdovit karakter općine. Iznad **900 m (9,37%)** udjeli se postupno smanjuju, a najviši pojas **iznad 1100 m (1,66%)** obuhvata samo marginalne površine. Ovakva raspodjela ukupno ukazuje na reljef koji prelazi iz umjereno brdovitog u planinski prema krajnjim obodima područja.³

Tabela 1. Pregled hipsometrijskih razreda

Razred	<500	500 – 600	600 – 700	700 – 800	800 – 900	900 – 1000	1000 – 1100	–	1100 – 1254
Udio	4,55%	22,54%	22,83%	18,99%	14,44%	9,37%	5,62 %		1,66%

3.1.2 Geološke karakteristike terena

Geološki prostor općine Vogošća sastoji se od mezozojskih i kenozojskih tvorevina, pri čemu trijaski sedimenti imaju najveće rasprostranjenje i obuhvataju donji, srednji i gornji trijas, često neodvojivo zbog nedostatka karakterističnih fosila. Srednji trijas karakterišu krečnjaci i dolomiti, dok se tercijarni slatkovodni sedimenti prostiru u južnim i jugoistočnim dijelovima općine. Ugljeni slojevi su utvrđeni u dijelu Podlugova i Semizovcu. Kvartarne naslage su raznovrsne, ali prostorno ograničene, dopunjujući geološki mozaik Vogošće.

Trijaske sedimente na području općine Vogošća čini „Anizijski kat“:

Anizijski kat (T_{1,2})

Zapažen je u strukturno-facijalnoj jedinici Crepoljsko-trebeviž-Treskavica.

Okolina Sarajeva poznata je po klasičnom alpskom razvoju srednjeg trijasa. U anizijskom katu konstatovane su sve tri zone:

A) Zona sa *Dadocrinus gracili* utvrđena je na Trebeviću, Jahorini i Bukoviku. Predstavljena je bijelim i rumenim, masivnim i jedrim krečnjacima i dolomitičnim krečnjacima sa krinoidima. Debljina im znatno varira, od 50 do 250 m.

B) Zona brahiopodskih krečnjaka (*Decurtata* zona) ima veće rasprostranjenje. Utvrđena je na Trebeviću, Crepoljskom i drugim mjestima. Ovi krečnjaci su bijelo-sivi, crvenkasti, ponekad brečasti i grudvasto uslojeni. Mjestimično sadrže manje mugle rožnaca. Iz ove zone u više lokalnosti na Trebeviću i Crepoljskom određena je sljedeća fauna: *Aulacothyris incurvata*, *A. Supina*, *A. Wanri*, *Rhynchonella ottomana*, *Rh. begum*, *Rh. mentzeli*, *Rh. fuchsii*, *Rh. illyrica*, *Terebratula supecta*, *T.kittlii*, *Tetractinella trigonella*, *Spirigera sturi*, *Sp.canaliculata*, *Aulacothyris rudti*, *A.soror*, *A.incurvata*, *A.pravevaliana*, *A.sparsa*, *Waldheimia planoconvexa*, *Spiriferina iniquiplecta*, *Sp.meridionalis* i *Sp.microglossa*. nabrojane vrste brahipoda sakupljene su u lokalnostima Dovlići, Blizanac i Studenković na Trebeviću. Iz lokalnosti Drljevac na Crepoljskom određene su brahipodske vrste: *Spirigera hexagonalis*, *Sp. Canaliculata*, *Sp. Kittlii*, *Sp. Matutina*, *Aulacothyris waneri*, *A. incurvata*, *A. gregalis*, *A. turgidula*, *Rhynchonella*

³ Digital Elevation Model – DEM (bos. Digitalni model reljefa – DMR)

begum, Rh.illyrica, Rh. Fuchsii, Rh.vicaria, Rh. ottomana, Spiriferina microglossa, Sp. koveskaliensis, Tetractinella trigonella, Terebratala praepunctata i T. cf. angusta. Debljina brahipodskih krečnjaka kreće se od 50 do 100m.

C) Zona sa *Ceratites trinodosus* predstavljena je crvenim brečastim krečnjacima. Ova zona konstatovana je na Trebeviću, Crepoljskom, Jahorini i drugim mjestima. Iz lokalnosti Blizanac, Studenkovići, Perčin, Dovlići i Mokrina određene su brojne cefalopodske vrste: *Ceratites cf. Decrescens*, *C. evolvens*, *C. cf. trinodosus*, *C. falcifer*, *Balatonites balatonicus*, *Procteusites pusillus*, *Pr. kellneri*, *Pr. aff. konnecetus*, *Pr.robustus*, *Danubites floriani*, *Leiohyllites suessi*, *Sturia sansovinii*, *Orthoceras dubium*, *O. campanile*, *O. Multilabiatum*, *Nautilus cf. illadii*, *N. bulogensis*, *N.lilianus*, *Proarcestes extralabitus*, *Pr. escheri*, *Pr. Bramantei*, *Monophyllites sphareophyllus*, *Temochelius binodosus*, *Noritea gondola*, *Acrochordiceras ende*, *Acr. damesi*, *Procladiscites bramantei*, *Pr. molaris*, *Pr. branconi*, *Pr. griesbacheri*, *Pinacoceras damesi*, *Flexoptychites (ptychites)*, *flexuosus*, *Atractites secundas*, *Atr. boeckhi*, *Monophyllites sphaerophyllus*, *Gummites plllmai*, *G. incultus*, *C. cf. humboldti*, *Pleuromytilus striatus*, *Sageceras sp.*, *Megaphyllites sandalinus sp.*, *Ptychites pauli* i *Pt. bosnensis*. Iz lokalnosti Crepoljsko određene su sljedeće vrste: *Monophyllites sphaerophyllus*, *Gymnites aff. bosnensis*, *Flexoptychites so.*, *Discoptychites cf. oppeli*, *Gymnites incultus*, *Ptychites stoliczkaei*, *Flexoptychites cf. flexuosus*. Debljina cefalopodskih krečnjaka varira od 50 do 100 m, a ukuona debljina tvorevina anizika u ovom razvoju kreće se do 400 m.

U klastične sedimente jure i krede na istraživanom području ulaze: - opis kartiranih jedinica

1. Laporci, kalkareniti, pješčari i glinci (J,K)
2. Brečasti krečnjaci, kalkareniti i pješčari (K₂)⁴

Laporci, kalkareniti, pješčari i glinci (J,K)

Laporci, kalkareniti, pješčari i glinci izdvojeni su u strukturno-facijalnoj jedinici Bjelašnica- Visočica. Veliko rasprostranjenje imaju u slivovima rijeka Ljubine, Jošanice i Vogošće. U sastavu jedinice ulaze laporci, glinci, pješčari i kalkareniti, a rijede i brečasti krečnjaci. U pojedinim dijelovima terena kod Ljubine, sekvence izgrađuju isključivo kalkareniti i laporci. U donjem toku Ljubine, prema Semizovcu, sekvence su kompletne. U njihov sastav ulaze krečnjačke breče, kalkareniti, pješčari, laporci i glinci. U dolini Vogošće zapaženi su laporci, pješčari i kalkareniti. Zbog velike poremećenosti nije moguće dati superpozicioni raspored pojedinih sekvenci, niti rekonstruirati debljinu. U ovom području su na mnogo mjesta određene *Calpionella alpina*, *Tintinopsella carpatia* i druge forme. Kod Nahoreva su iz ovih sedimenata elektronskim mikroskopom određeni nanokonusi donjokredne starosti.

U dolini Ljubine, kod Kamenice, iz pjeskovitih i laprovitih krečnjaka određene su *Orbitolina confusa*, *Orb. cf. turonica*, *Orb. cf. trochus* i *Orb. sp.* Iznad ovih su u stubu određene *Globo coronata*, *Praeglobotruncana sp.*, *Pithonella ovalis*, *Heterohelix sp.*, obilje heterohelicida, zatim *Cuneolina sp.*, *Nummuloculina heimi* i *Valvulammina sp.* Prema iznijetim podacima starost ovih naslaga odgovara višim dijelovima gornje jure, donjoj kredi i dijelu gornje krede (cenoman-turonu) (Pamić – Pamić, 1978).⁵

⁴ Pamić, J., Pamić, O.: Osnovna geološka karta 1:100 000, Tumač za list Sarajevo, Beograd, 1978.

⁵ Pamić, J., Pamić, O.: Osnovna geološka karta 1:100 000, Tumač za list Sarajevo, Beograd, 1978.

Brečasti krečnjaci, kalkareniti i pješčari (K₂)

Brečasti krečnjaci, kalkareniti i pješčari izdvojeni su u lokalnosti Ravni Nabožić i između rijeke Ljubine i Misoče. Ovaj član je na Ravnom Nabožiću kontinuirani nastavak jursko-krednih klastita iz doline Ljubine i predstavlja završni dio klastičnog kompleksa. Izgrađen je od brečastih krečnjaka kalkarenita sa tankim proslojcima laprovitih i pjeskovitih krečnjaka. Mjestimično se javljaju gusto laproviti krečnjaci sa muglama roznaca. Iz ovih krečnjaka određene su forme *Globotruncana*, *lapparenti*, *Gl. lapparenti*, *Gl. lapparenti tricarinata*, *Gl. thalamani*, *Gl. angusticarinata*, *Cuneollina pavoniana*, *Valvulina* cf. i druge. Prema ovoj fauni starost jedinice je dijelom turonska i senonska. U ovoj lokalnosti ima manje elemenata turbiditske sedimentacije. Brečasti krečnjaci su dominantni, dok su finiji klastiti manje debljine pa i tektonski reducirani, te se dobija utisak da su razvijeni samo brečasti krečnjaci i kalkareniti.

U ostalim lokalnostima gornjokredni klastiti su izgrađeni od laprovitih brečastih krečnjaka, kalkarenita, pješčara i glinaca. Na rijetkim dobro otkrivenim profilima zapažaju se sve karakteristike turbiditske sedimentacije sa kompletnim sekvencama: iznad gradacionih članova slijedi nivo horizontalnom laminacijom, zatim nivo sa konolucijom i ponovo nivo sa laminacijom. Debljina kompletnih sekvenci u ovim prostorima se kreće oko 2 m, za razliku od nekompletnih sekvenci na Ravnom Nabožiću čija debljina prelazi preko 20 m. Debljina karbonatnog fliša na Ravnom Nabožiću iznosi oko 400 m, dok je u ostalim lokalnostima znatno manja.⁶

U slatkovodne tercijarne sedimente na istraživanom području ulaze:

1. Srednji miocene (M₂)
2. Lašvanski konglomerat (M_{2,3})
3. Koševski slojevi (M₃)(Pamić – Pamić, 1978).⁷

Srednji miocene (M₂)

U okviru ovih sedimenata izdvojena su dva superpoziciona paketa: donji, gdje preovladavaju laporci i pješčari sa ugljem (glavna ugljena zona) i gornji, gdje su razvijeni laporci, krečnjaci, pješčari i glinci (povlatna zona). Prema Pamiću, u dolini rijeke Misoče, nedaleko od željezničke stanice Vogošća i kod Semizovca bušene su tri strukturne bušotine koje su imale zadatak da ispituju rasprostranjenje ugljenih slojeva, a samim tim i „glavne ugljene zone“ u smjeru jugoistoka. Prva bušotina, na desnoj obali rijeke Misoče, prošla je kroz kompleks laporaca, pješčara, glinaca i krečnjaka i ušla u oligomiocensku „šarenu seriju“. U ovoj bušotini, dakle, nedostaje „glavna ugljena zona“. Slične rezultate dale su i bušotine kod Semizovca i Vogošće. Bez obzira što izostajanje „glavne ugljene zone“ može biti i tektonski uslovljeno, ovi rezultati i rasprostranjenje glavne ugljene zone na površini upućuje na pretpostavku da ta jedinica u smjeru jugoistoka nije razvijena dalje od rijeke Misoče. Zbog toga su u području Vogošće i Semizovca izdvojenic nerasčlanjeni srednji miocen.⁸

⁶ Pamić, J., Pamić, O.: Osnovna geološka karta 1:100 000, Tumač za list Sarajevo, Beograd, 1978.

⁷ Pamić, J., Pamić, O.: Osnovna geološka karta 1:100 000, Tumač za list Sarajevo, Beograd, 1978.

⁸ Pamić, J., Pamić, O.: Osnovna geološka karta 1:100 000, Tumač za list Sarajevo, Beograd, 1978.

Lašvanski konglomerat (M_{2,3})

Povećanje prečnika zrna, karakteristično za gornje horizonte srednjeg miocena, dostiže maksimum upravo u lašvanskom konglomeratu. Nazvan je po rijeci Lašvi, u čijoj dolini je najbolje otkriven. U ovoj jedinici dominiraju konglomerati i pješčari, a laporci i krečnjaci se javljaju podređeno. Debljina jedinica je varijabilna i kreće se od 400 do 800 m. Počinje karakterističnim debelim bankom konglomerata, koji se javlja oko 400-500 m iznad glavnog ugljenog sloja. (Pamić – Pamić, 1978).

U donjim horizontima je lašvanski konglomerat pretežno krečnjačkog sastava, sa rijetkim rožnačkim valucima. Valuci potiču isključivo iz mezozojskih tvorevina, u prvom redu iz krednog fliša i dijabaz-rožnačke formacije. U gornjim nivoima primijećeni su prvo (u pješčarima) odlomci dolomita, za koje pretpostavljamo da pripadaju trijasu. Dalje naviše, preko pješčara sa dolomitiskim zrnima, slijede konglomerati čiji valuci potiču od paleozojskih stijena. Najviši dijelovi konglomerata izgrađeni su isključivo od valutaka paleozojskih škrljaca. Ovo je značajno jer govori o vremenu kada je paleozoik erozijom bio otkriven. Konglomerati, kao najotpornije stijene, daju karakteristične morfološke oblike u reljefu (prečage u koritima, rijeka Reljevo, strme odsjeke, duboke kanjone i sl). Ti oblici su još više karakteristični za kanjon rijeke Bosne i Lašve. (Pamić – Pamić, 1978).

Koševski slojevi (I_{m3})

Pretežno su izgrađeni od lapora, glina i alevrolita i slabo vezanih glinovitih pješčara, a podređeno se javljaju i banci organogenih – kongerijskih krečnjaka. Ovi slojevi su nazvani po Koševu, predgrađu Sarajeva.

Koševski slojevi su danas najvećim dijelom zaostali oko Sarajeva, u sarajevskoj sinklinali. Erozioni ostaci njihovih donjih horizonata sreću se i kod Podastinja (Kiseljak) i oko Gromiljaka.

Banci krečnjaka su (npr. U Koševskom potoku kod Jagomirske bolnice) skoro u potpunosti izgrađeni od ljuštura kongerija („kongerijski krečnjaci“). Ovi krečnjaci su poslužili kao odličan reper za korelaciju stratigrafskih jedinica, jer su nađeni na više mjesta u basenu (Počulica kod Zenice, Podastinja kod Gromiljaka).

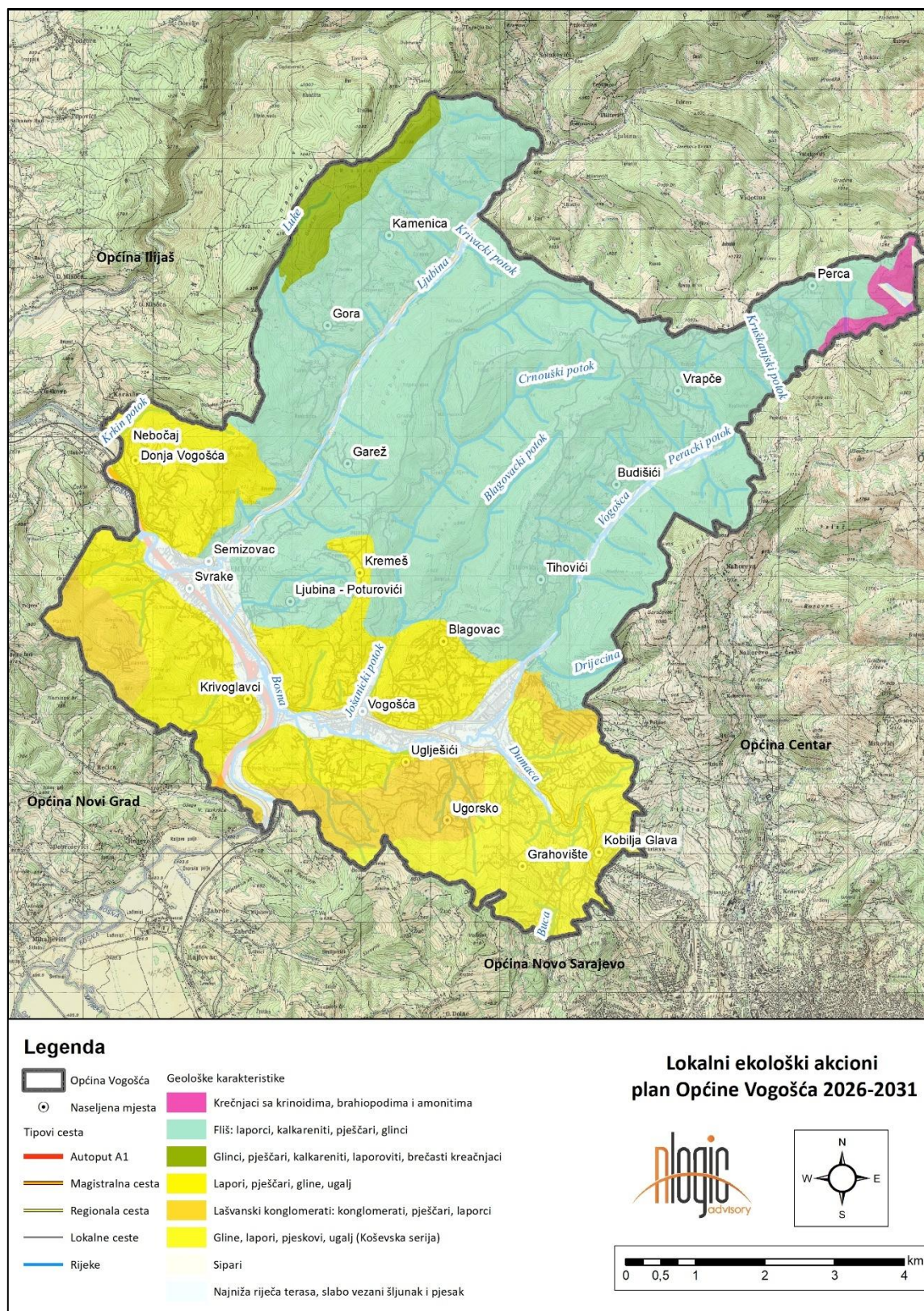
Kongerije doživljavaju maksimum razvoja, upravo, u vrijeme taloženja koševskih slojeva. Iz raznih mjesta u basenu, a najviše kod sela Podastinja, Rakovice, Koševskog potoka i Jagomira sakupljena je brojna fauna kongerija. Odrežene vrste upućuju na gornjomiocensku starost. Potrebno je istaći da se u koševskim slojevima pojavljuju uglavnom nove vrste kongerija, kojih u nižim jedinicama nema, a naročito je brojna *Congerina ornithopsis*.

Poseban značaj za raščlanjivanje basena ima jedan ugljeni sloj koji se javlja u donjim dijelovima koševskih slojeva, odnosno iznad kongerijskih krečnjaka. Utvrđen je kod Rakovice, Gladnog polja, Koševa, Sarajevske pivare, Kasindola i Gromiljaka.

Debljina koševskih slojeva iznosi oko 400m.

Kvartarni sedimenti su prepoznati kao riječne terase (t₁) i utvrđene su u dijelovima rijeke Bosne. Izgrađene su od šljunka i pjeska koji su u najstarijoj terasi obično cementovani kao, a također utvrđeni su kao i sipari (s) kao drobinski siparašni materijal koji po bokovima može biti cementovan u breče.⁹

⁹ Pamić, J., Pamić, O.: Osnovna geološka karta 1:100 000, Tumač za list Sarajevo, Beograd, 1978.

Slika 3. Geološke karakteristike općine Vogošća

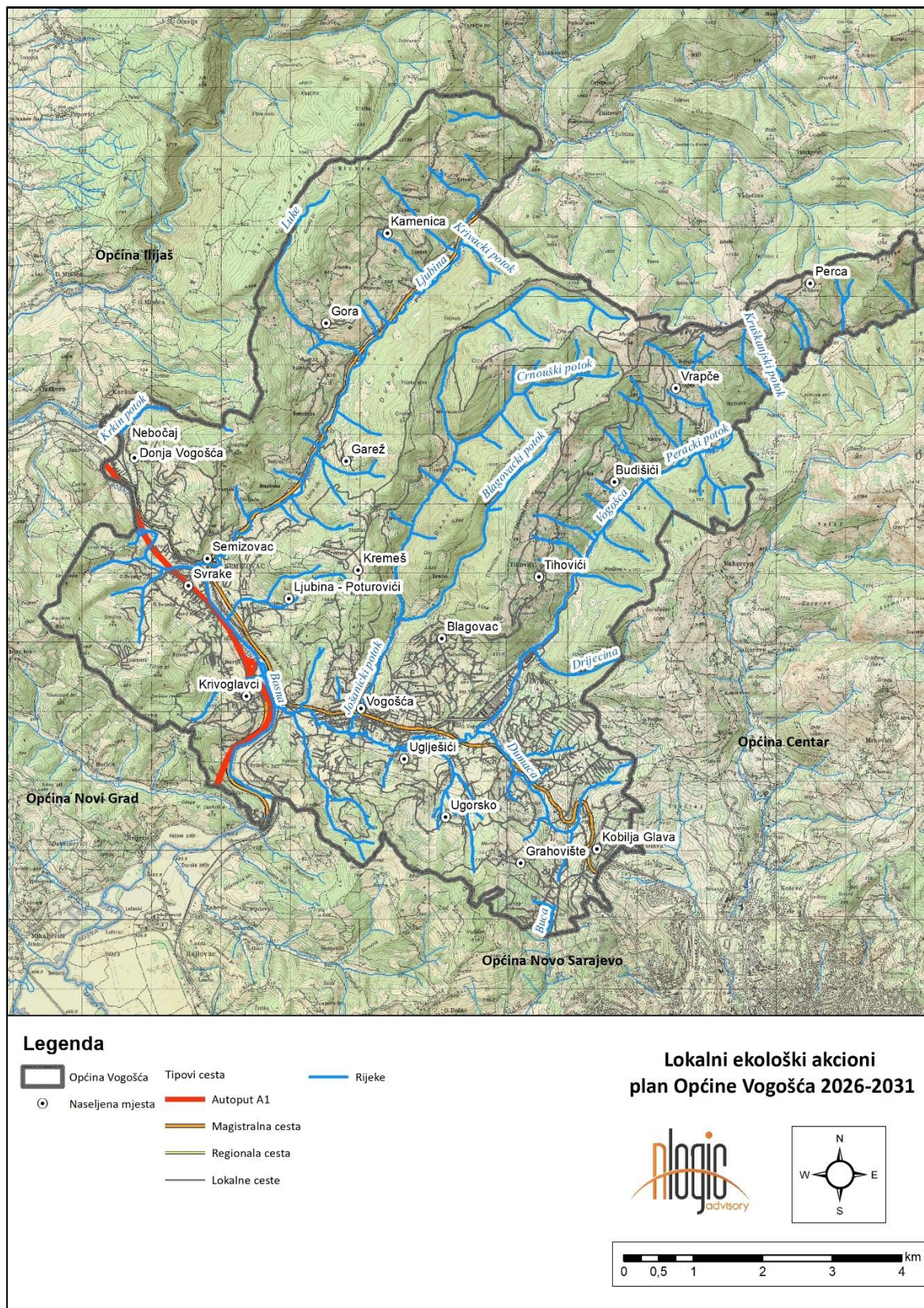
3.1.3 Hidrografske karakteristike terena

Općina Vogošća raspolaže dobro razvijenom mrežom površinskih voda, koju čini niz riječnih tokova i potoka koji oblikuju hidrografske karakteristike ovog područja. Hidrografsku okosnicu općine predstavlja rijeka Bosna, koja ulazi na teritoriju općine sjeverno od naselja Reljevo, a napušta je kod Donje Vogošće, gdje teče u pravcu sjeveroistok–jugozapad. Ukupna dužina njenog toka kroz područje općine iznosi oko 8,4 km.

Rijeka Bosna na prostoru Vogošće prima dvije značajne desne pritoke – rijeku Vogošću i rijeku Ljubinu. Rijeka Vogošća, dužine 13,7 km, izvire izvan granica općine Vogošća, a u svom gornjem toku nosi naziv Perački potok. U rijeku Bosnu se ulijeva kod naselja Krivoglavci. Njeno korito je djelimično regulisano, posebno u zoni stare industrijske oblasti i urbanom dijelu Vogošće, što ima značajnu ulogu u zaštiti od poplava i stabilizaciji obala. Među važnijim pritokama rijeke Vogošće ističe se potok Jošanica, koji se u nju ulijeva s desne strane i ima dužinu od oko 4,8 km.

Druga važna desna pritoka rijeke Bosne na području općine je rijeka Ljubina. Ona izvire izvan granica općine Vogošća, ali kroz nju protiče u dužini od približno 9,2 km, te se u Bosnu ulijeva u naselju Semizovac. Pored glavnih riječnih tokova, na teritoriji općine postoji i veći broj manjih vodotoka koji se primarno ulijevaju u rijeke Vogošću i Ljubinu. Među njima se izdvajaju Perački potok, Kruškanjski potok, Blagovački potok, Crnouški potok, Krivački potok i potok Dumača, koji doprinose ukupnom bogatstvu i složenosti hidrografske mreže ovog područja.

Prema odredbama Zakona o vodama, površinske vode se razvrstavaju na vode I i II kategorije. Vodotoci I kategorije su u nadležnosti Agencije za vodno područje rijeke Save (AVP Sava) Sarajevo, dok se upravljanje vodotocima II kategorije nalazi u nadležnosti Ministarstva privrede Kantona Sarajevo, Grada Sarajeva i nadležnih općina. U skladu s tom podjelom, rijeka Bosna spada u vodotoke I kategorije, dok rijeke Vogošća, Ljubina i Jošanička pripadaju vodotocima II kategorije.

Slika 4. Hidrografske karakteristike općine Vogošća

3.1.4 Pedološke karakteristike karakteristike terena

Tlo predstavlja jedan od temeljnih prirodnih resursa svake države i društva, jer je neposredno povezano s ljudskim opstankom i razvojem. Njegova osnovna uloga ogleda se u pružanju uslova za proizvodnju hrane te sirovina za odjeću, obuću, ogrjev i građevinsko drvo, čime postaje nezamjenjiv faktor poljoprivrede, šumarstva i ukupne ekonomije. Ono služi i kao prostor i nosilac brojnih aktivnosti izvan primarne proizvodnje – urbanizma i stanogradnje, industrijskih postrojenja, cestovne i željezničke infrastrukture, odlagališta različitih materijala, pa sve do izgradnje vodnih akumulacija i drugih hidrotehničkih objekata.

Uprkos toj složenosti i vrijednosti, odnos čovjeka prema tlu često je bio neplanski, stihijski i neracionalan. Nerijetko se zanemarivala činjenica da je tlo ograničen i teško obnovljiv resurs, zbog čega su njegove degradacije i gubici često dugoročni i teško nadoknadivi. Tlo je sastavni element fizičko-geografske sredine nekog područja, kojeg čine površinski rastresiti slojevi. Na prostoru općine Vogošća razvila su se automorfna tla i hidromorfna tla. ¹⁰ Osnovna razlika leži u tome što pri formiranju automorfnih tala ključnu ulogu ima isključivo padavinska voda, dok kod hidromorfnih tala, pored padavinske, značajan utjecaj imaju i podzemne i poplavne vode.

Tabela 2. Tipovi tala u općini Vogošća

Tipovi tla	Opis
Rendzina	Humusno karbonatna tla
Eutrični kambisol	Eutrično smeđe tlo
Distrični kambisol	Kiselo-smeđe tlo (smeđe šumsko tlo, kiselo smeđe nepodzoljeno tlo, smeđe tlo na škriljcima)
Luvisol	Lesivirano - ilimerizirano tlo
Fluvisol	Nerazvijena hidromorfna tla
Pseudoglej	Klasično hidromorfno tlo.

Automorfna tla

Rendzina

To je tip humusno-akumulativnih tala. Razvija se na rastresitim karbonatnim supstratima (na lesu, lesolikim sedimentima, na fluvijalnim nanosima, na mekim vapnencima koji imaju dosta silikatne komponente, na jezerskim sedimentima i sl). Matični supstrat uvjetuje neke specifičnosti po kojima ih razlikujemo od ostalih tipova iste klase. Ponajprije to su supstrati koji su već usitnjeni, klastični sedimenti ili se pak dosta lako fizički troše, tako da se proces pedogeneze odvija na dubljoj karbonatnoj trošini. Rendzina ima molični horizont, koji se formira na rastresitom karbonatnom supstratu (C). Obično se može izdvojiti i prelazni AC horizont, pa je građa profila: Amo-AmoC-C. Matični supstrat ima veliki sadržaj karbonata (preko 20%), i cijeli profil je karbonatan osim varijeteta izlužene i posmeđene rendzine.

¹⁰ Burlica Č, Vukorep I. (1980): Pedološka karta SR Bosne i Hercegovine. Šumarski fakultet Univerziteta u Sarajevu, Katedra za ekologiju šuma, Sarajevo.

Eutrični kambisol

Eutrični kambisol spada u automorfna tla čiji je adsorptivni kompleks zasićen bazama iznad 50%. Odlikuje ga smeđa do cimetna boja Bv horizonta, nastala zbog vezivanja oksida željeza na novostvorenim mineralima gline. U nacionalnoj klasifikaciji naziva se smeđe tlo (ponekad i gajnjača ili cimetno tlo), dok u U WRB sistemu za ovo tlo se koriste nazivi: Cambisol, Euthric Cambisol.

Profilna građa je najčešće Ah – Bv – C, uz površinski organogeni sloj 5–8 cm. Ah horizont (20–30 cm) je tamnosiv do sivosmeđ, sa zrnasto–orašastom strukturom, dok je Bv horizont klasifikaciono najvažniji: to je kambični, promijenjeni horizont, smeđe do žućkasto–smeđe boje, kod mladih tala tanak, a kod razvijenih dubok i do 80–100 cm. On je zbijeniji i glinovitiji od Ah horizonta i pokazuje tragove ispiranja SiO_2 i baza te relativnu akumulaciju seskvioksida.

Geneza ovog tla vezana je za prelaznu semiaridnu, umjereno toplu klimu (600–700 mm oborina, 10–12 °C). Razvija se iz rendzina i regosola, najčešće na lesu, aluvijalnim i deluvijalnim nanosima, jezerskim sedimentima ili silikatnim i magmatskim stijenama bogatim Ca i Mg. U nastanku eutričnih smeđih zemljišta odvijaju se sljedeći procesi:

- dealkalizacija (ispiranje karbonata i dijela bazičnih kationa),
- argilogereza – razgradnja primarnih minerala i stvaranje gline bez premještanja, pa glina ostaje in situ, čime nastaje karakteristični Bv horizont.

Fizička svojstva su povoljna: tlo je srednje teško, sa 35–45% gline (više u Bv horizontu), dobro aerisano, propusno i stabilne strukture. Skeletnost i dobra drenaža omogućuju povoljan vodno-vazdušni režim, iako obrada može dovesti do sabijanja i pogoršanja strukture. Hemijski, eutrični kambisoli sadrže 2–3% humusa u obrađenim, odnosno 4–5% u šumskim uslovima. Reakcija je neutralna do slabo kisela (Ah pH > 6,5; Bv nešto kiseliji). Kapacitet adsorpcije je visok – oko 40 cmol/kg, sa zasićenošću bazama često iznad 80%, pri čemu dominiraju Ca^{2+} i Mg^{2+} . Klasifikacija se zasniva na matičnom supstratu (podtipovi), prisutnosti ili odsustvu premještanja gline (varijeteti) i teksturnom sastavu (forme).

Distrični kambisol

Distrični kambisol (kiselo-smeđe tlo) predstavlja oligotrofno smeđe tlo s niskim stepenom zasićenosti bazama (< 50%), a u literaturi se navodi i kao smeđe šumsko tlo, kiselo smeđe neopodzoljeno tlo ili podzolasto tlo. U WRB sistemu najčešće odgovara tipovima Ferric Cambisol i Cambic Umbrisol. Tlo se razvija na kiselim silikatnim supstratima i pod šumskom vegetacijom (bukva, jela), što ga čini dominantnim tipom u brdsko-planinskim rejonima Bosne i Hercegovine.

Građa profila tipično je L – Ah – Bv – C, pri čemu L sloj (2–4 cm) predstavlja šumsku prostirku, a Ah horizont je tamnosiv do sivosmeđ, zreo (mull) ili umjereno sirov (moder), često sa značajnim udjelom skeleta. Bv horizont, dubine do oko 50 cm, smeđe je do oker-žute ili crvenkastosmeđe boje, u zavisnosti od sadržaja Fe-oksida (hematit, getit), te je zbijeniji i glinovitiji od površinskog horizonta.

Geneza i rasprostranjenost vezane su za hladnije i vlažne brdsko-planinske klime (700–1500 mm oborina, < 10 °C). Tlo nastaje na kiselim kvarcno-silikatnim supstratima siromašnim bazama (granit, gnajs, škrljci, filit), a genetski potiče od rankera ili regosola. Proces argilogeneze prisutan je kao i kod eutričnog kambisola, ali je ključna razlika acidnost i veoma nizak stepen zasićenosti bazama. U zavisnosti od klime i supstrata, distrični kambisol može evoluirati ka podzolima, smeđim podzolastim

tlima, lesiviranim tlima ili pseudogleju. Razlikuju se tri osnovna podtipa: tipično kiselo-smeđe tlo, opodzoljeno i lesivirano kiselo-smeđe tlo.

Fizička svojstva pokazuju da su to većinom lahka do srednje teška tla (lakše ilovače), često izrazito skeletna (20–40%, ponekad i više). Teksturna diferencijacija između Ah i Bv horizonta obično je slaba. Zbog skeletnosti i rastresitosti tlo ima dobru aeraciju i visoku propusnost, ali i slabu retenciju vode. Obrada je laka. Hemijski, distrični kambisol ima visoku kiselost (pH 5,0–5,5), vrlo nizak stepen zasićenosti bazama (< 50%, često i < 20%) i nizak CEC (10–20 cmol/kg, u B horizontu i ispod 10). Zbog kiselosti i dezaturacije adsorptivnog kompleksa često su prisutne toksične količine Al^{3+} iona (5–10 mg/100 g). Sadržaj humusa varira: 2–5% na nižim nadmorskim visinama, 5–10% iznad 1000 m, dok su humusne vrijednosti u obrađenim tlima znatno niže. Tlo je siromašno pristupačnim fosforom, a kalij se kreće u širokom rasponu. Stabilnost strukture osiguravaju Fe-oksidi, naročito kod duboko razvijenih formacija bogatih željezom.

Klasifikacija obuhvata:

- podtipove – prema dominantnom procesu (akumulacija humusa, početna podzolizacija, početna lesivaža, početno zbijanje gline)
- varijetete – prema matičnom supstratu
- forme – prema dubini (plitka < 40 cm; srednje duboka 40–70 cm; duboka > 70 cm).¹¹

Luvisol

Luvisol je slabo do umjereno kiselo tlo, s ohričnim-Aoh ili umbričnim-Aum humusnim horizontom, ispod koga se nalazi eluvijalni (isprani) E horizont, a ispod ovog se nalazi iluvijalni (u koji se unose materije gline iz ispranog horizonta) argitunični Bt horizont, pa iz tog razloga morfološka građa profila je A–E–B–C. Ispiranje glinene frakcije najpovoljnije je u uvjetima pH 4,5–6,5. Ovaj tip tla se formira na silikatnim i silikatno-karbonatnim matičnim supstratima, kao i na krečnjačko-dolomitnim stijenama, na pješčarima, konglomeratima, riolitima, filitima i dr. Premještanje čestica gline iz eluvijalnog u iluvijalni horizont dovodi do začepjenja sitnih i krupnih pora u profilu tla, a time i slabije perkolacije vode kroz tlo, što direktno uzrokuje pojavu pseudooglejavanja.

Hidromorfna tla

Fluvisol

Fluvisol (aluvijalno tlo) je najmlađe tlo u semiterestričkoj zoni reljefa. Fluvisol indicira geološko krono-stratigrafsko značenje, a fluvisol dolazi od riječi fluvis-rijeka, znači tlo (nanos) nastalo tečenjem rijeke. U WRB klasifikaciji označavaju se također kao Fluvisols. Tip građe profila je Ai-I-II-III... Na dnu profila je obično šljunak koji u nižim i udaljenijim zonama od korita može i izostati. Dubina do šljunka, te uticaj vode (podzemne i poplavne) utiče na upotrebnu vrijednost ovih tala. Upotrebna vrijednost ovih tala je jako varijabilna. Fluvisoli, ako su plavljeni onda stalno rastu jer se vrši sedimentacija nanosa.

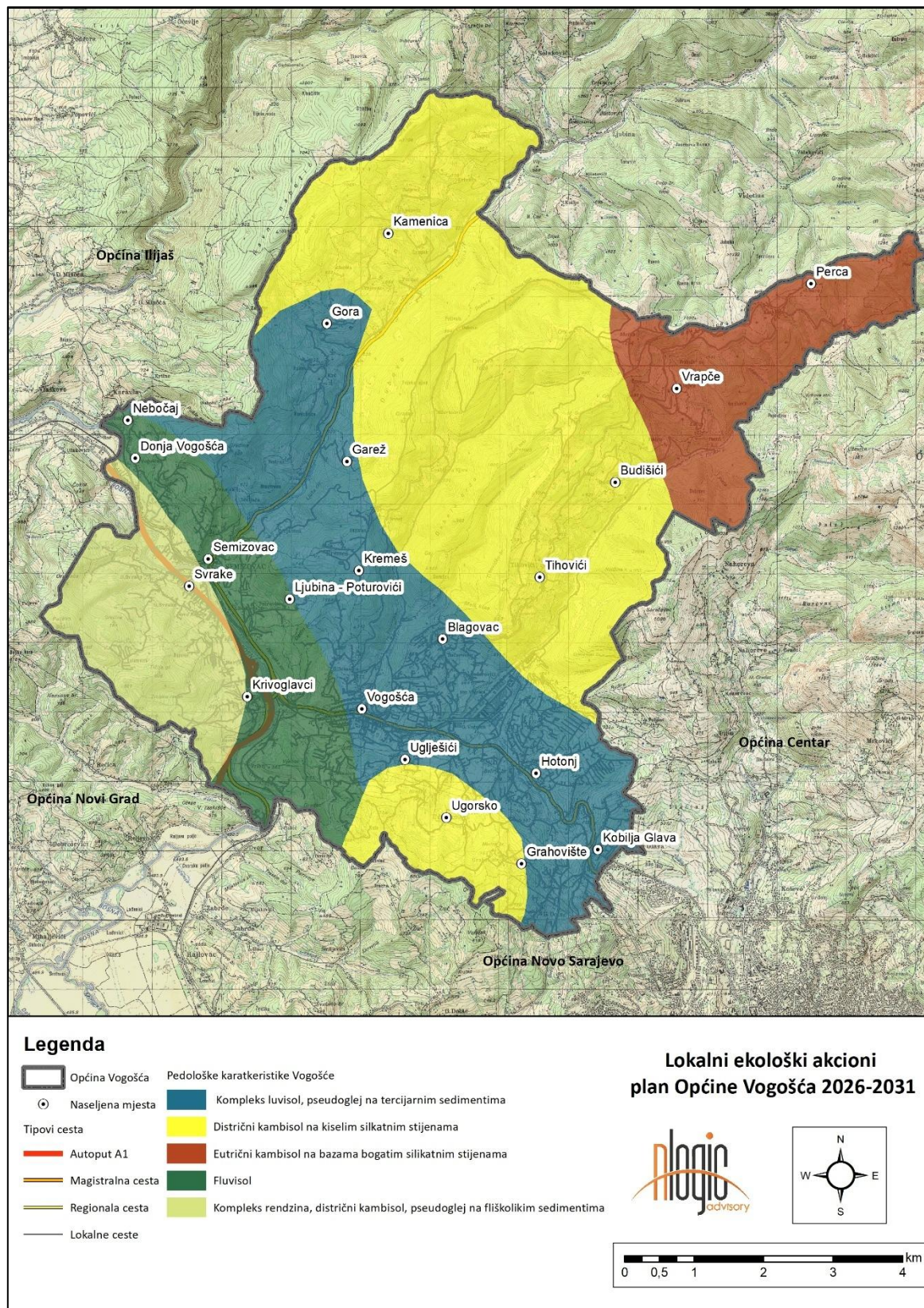
Plavljenost je kriterij koji određuje vrijednost ovih tala. Ova tla mogu biti pjeskovita, ilovasta i glinasta. Dubina do šljunka je različita: od vrlo plitke (do 40 cm) do vrlo duboke, preko 120 cm. Nemaju razvijenu strukturu, ali ako nisu poplavljivana imaju

¹¹ Resulović H., Čustović H., Čengić I., (2008). *Sistematika tla/zemljišta*, Sarajevo 2008.

vrlo povoljna vodozračna svojstva. Hemijske karakteristike su karakteristične za mlada recentna tla. Vrlo malo humusa, alkalna reakcija, mali kapacitet adsorpcije; vrlo malo fosfora, nešto više kalija i niske vrijednosti dušika. Ova tla imaju potpunu zasićenost adsorpcijskog kompleksa tla bazama, iako im je kapacitet adsorpcije mali (svega 10 mmol ekvH⁺/100g tla). Da bi se povećala upotrebna vrijednost ovih tala potrebno je urediti vodni režim tala šireg prostora.

Pseudoglej

Za ovaj tip tla je značajno da se znakovi hidromorfizma javljaju kao rezultat prekomjernog navlaživanja površinskih dijelova soluma stagnirajućom površinskom, uglavnom oborinskom vodom. Dakle, glavni razlog nastanka pseudogleja je izmjena mokre i vlažne faze. Kao glavni razlog za slabu propusnost je teži glinoviti, mehanički sastav po cijeloj dubini profila, pa zbijenost i slaba prirodna drenaža u navlaženom stanju. Ovaj tip tla se može definisati kao tip u kome nema oštre podjele na oksidacioni i redukcionu horizont. U zoni slabe perkolacije vode (zadržavanja), nalaze se blijede mikrozone izmiješane sa hrđastim i crnim mazotinama i konkrezijama. Dakle, ovaj tip tla karakteriše stagnirajuća voda koja se duže ili kraće vrijeme zadržava u profilu tla, pa iz tog razloga i morfološka građa profila ovog tla je A–Eg–Bg–C. Ovo su uglavnom duboka tla, kisele aktuelne reakcije, ilovastog (u površinskom horizontu i ilovasto-glinovitog teksturnog sastava u dubljim horizontima). Mogu biti dosta humozna u površinskom horizontu, ali se humoznost naglo smanjuje sa dubinom tla.

Slika 5. Pedološke karakteristike općine Vogošća

3.1.5 Klimatske karakteristike terena

Klima na području općine Vogošća odlikuje se izraženom varijabilnošću i predstavlja prijelaz između umjereno-kontinentalne i pretplaninske klime, što je uvjetovano pretežno višom nadmorskom visinom teritorije. Specifičan geografski položaj općine, smještene u kotlini rijeke Bosne, u kombinaciji s orografskim uticajima okolnog reljefa, doprinosi formiranju specifičnih lokalnih klimatskih obilježja koja se često razlikuju od klime šireg prostora.

Od brojnih klimatskih klasifikacija koje se temelje na različitim kriterijima, najčešće primjenjivana je Köppenova klasifikacija klimata, koja polazi od analize temperaturnih i padavinskih karakteristika. Ova klasifikacija razlikuje klimatske tipove na osnovu termičkog i pluviometrijskog režima, odnosno višegodišnjih prosječnih mjesečnih vrijednosti temperature i količine padavina, uzimajući u obzir i njihovu sezonsku raspodjelu.¹²

Na širem području općine Vogošća, prema ovoj klasifikaciji, mogu se razlikovati tri klimatska tipa:¹³

- Cfb – umjereno topla i vlažna klima sa toplim ljetima,
- Cfc – umjereno topla i vlažna klima sa svježim ljetom,
- Dfb - umjereno vlažna klima sa toplim ljetom.

Dominantni klimatski tip na području centralnog dijela općine Vogošća, odnosno kotlinskih dijelova najnižih nadmorskih visina, je Cfb – umjereno topla i vlažna klima s toplim ljetima. Ovaj tip klime karakteriše se time da najhladniji mjesec ima prosječnu temperaturu iznad 0 °C, svi mjeseci imaju prosječnu temperaturu ispod 22 °C, a najmanje četiri mjeseca imaju prosječnu temperaturu iznad 10 °C. Sezonske razlike u padavinama nisu značajne, te stoga nijedan od uslova za suptipove s izrazitim sušnim ili vlažnim periodima nije ispunjen.

Osim dominantnog tipa Cfb, na području općine Vogošća prisutni su i klimatski tipovi Cfc i Dfb. Cfc predstavlja umjereno toplu i vlažnu klimu sa svježim ljetima, pri čemu najhladniji mjesec ima prosječnu temperaturu iznad 0 °C, a 1–3 mjeseca imaju prosječnu temperaturu iznad 10 °C. Sezonske razlike u padavinama nisu značajne, te stoga nijedan od uslova za suptipove s izrazitim sušnim ili vlažnim periodima nije ispunjen. Dfb tip, umjereno hladna klima sa toplim ljetima, javlja se u manjim dijelovima općine, uglavnom na višim nadmorskim visinama (sjever i sjeveroistok), i karakteriše ga najhladniji mjesec sa prosječnom temperaturom ispod 0 °C, svi mjeseci sa prosječnom temperaturom ispod 22 °C, te najmanje četiri mjeseca sa prosječnom temperaturom iznad 10 °C, uz neznatne sezonske razlike u padavinama.

Analiza prosječnih mjesečnih i godišnjih temperatura za referentne periode 1961.–1990. i 1991.–2020. ukazuje na izražen trend zagrijavanja, što je u skladu s globalnim i regionalnim klimatskim promjenama. Prosječna godišnja temperatura porasla je sa 9,6 °C na 10,6 °C, što predstavlja približno povećanje od +1 °C tokom proteklih 30 godina. Porast prosječnih temperatura evidentan je u svim godišnjim dobima, pri čemu su najizraženije promjene u zimskim i ljetnim mjesecima.

¹² Federalni hidrometeorološki zavod Bosne i Hercegovine (FHMZ BiH), *Klima Bosne i Hercegovine*, dostupno na: <https://www.fhmzbih.gov.ba>, pristupljeno [01.10.2025].

¹³ Drešković N., Mirić R., (2015). *Klimatska regionalizacija Bosne i Hercegovine*, Sarajevo 2015.

Za prikaz klimatskih karakteristika općine Vogošća korišteni su podaci dugogodišnjih mjerenja klimatskih parametara. S obzirom da na području Vogošće ne postoji meteorološka stanica, analizirani su podaci dobijeni sa meteorološke stanice Bjelave u Sarajevu.

Kada su u pitanju srednje mjesečne i godišnje temperature zimski periodi postaju blaži, što može smanjiti broj dana s ekstremno niskim temperaturama i uticati na hidrografsku mrežu, smanjujući period trajanja snježnog pokrivača. Ljetni mjeseci bilježe značajan porast prosječnih temperatura, što povećava rizik od toplotnog stresa, dugotrajnih sušnih perioda i promjena u lokalnim ekosistemima. Proljeće i jesen pokazuju blago pomjeranje toplijih perioda, što produžava vegetacione periode, ali može dovesti do neravnoteže u fenologiji biljaka i životinja, uključujući ranije cvjetanje i migracije.

Ovi trendovi potvrđuju potrebu za prilagodbom upravljanja okolišem kako bi se smanjile negativne posljedice klimatskih promjena.

Tabela 3. Srednje mjesečne i godišnje temperature zraka u Sarajevu za referentni niz 1961. - 1990. godina.¹⁴

Period	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	GOD.
1961–1990	-0,9	1,5	5,1	9,4	14,1	17,0	18,9	18,5	15,1	10,4	5,3	0,3	9,6

Tabela 4. Srednje mjesečne i godišnje temperature zraka u Sarajevu za referentni niz 1991. - 2020. godina.¹⁵

Period	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	GOD.
1991–2020	0.3	2.0	5.8	10.4	14.9	18.6	20.5	20.5	15.5	11.2	6.3	1.3	10.6

Kada su u pitanju padavine, analiza srednjih mjesečnih i godišnjih vrijednosti za Sarajevo za referentne periode 1961.–1990. i 1991.–2020. ukazuje na blagi, ali uočljiv porast ukupnih godišnjih padavina. Ukupna suma padavina u periodu 1961.–1990. iznosila je 931,9 mm, dok je u periodu 1991.–2020. zabilježena vrijednost od 965,8 mm, što predstavlja povećanje od približno 3,6 %.

Povećanje padavina je naročito uočljivo u proljetnim i jesenjim mjesecima, pri čemu april, maj, septembar i oktobar bilježe izraženije povećanje u odnosu na raniji referentni period. S druge strane, u ljetnim mjesecima, posebno u julu i augustu, dolazi do blagog smanjenja ili stabilizacije količine padavina. Ovakva mjesečna redistribucija ukazuje na promjene u sezonskoj dinamici padavina, što može imati utjecaja na lokalne hidrološke tokove.

Generalno, porast prosječnih padavina u novijem referentnom periodu potvrđuje trend klimatskih promjena na regionalnom nivou, u kojem se primjećuje modifikacija klimatskog režima s blagim povećanjem vlažnosti i izraženijim promjenama u raspodjeli padavina po sezonama. Ove promjene mogu dodatno doprinositi modifikaciji mikroklimе unutar općine Vogošća, u kombinaciji s porastom temperatura.

¹⁴ Federalni hidrometeorološki zavod Bosne i Hercegovine (FHMZ BiH), Klimatski podaci za Sarajevo (niz 1961–1990), dostupno na: <https://www.fhmzbih.gov.ba>. pristupljeno [01.10.2025].

¹⁵ Federalni hidrometeorološki zavod Bosne i Hercegovine (FHMZ BiH), Meteorološki godišnjaci za period 1991–2020, dostupno na: <https://www.fhmzbih.gov.ba>. pristupljeno [01.10.2025].

Tabela 5. Srednje sume padavina (mm) u Sarajevu za referentni niz 1961. - 1990. godina.¹⁶

Period	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	GOD.
1961–1990	71,4	67,0	70,3	73,7	81,6	91,0	80,2	70,7	70,3	76,8	94,2	84,7	931,9

Tabela 6. Srednje sume padavina (mm) u Sarajevu za referentni niz 1991. - 2020. godina.¹⁷

Period	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	GOD.
1991–2020	73,6	68,3	71,7	79,0	91,0	91,4	73,1	68,6	89,0	87,2	85,3	87,6	965,8

3.2 Administrativno uređenje

Općina Vogošća administrativno pripada Kantonu Sarajevo, zajedno sa ostalih osam općina (Stari Grad Sarajevo, Centar Sarajevo, Novo Sarajevo, Novi Grad Sarajevo, , Ilidža, Ilijaš, Trnovo (FBiH) i Hadžići). Prema Statutu Općine Vogošća, organi vlasti su Općinsko vijeće i Općinski načelnik, koji svoje nadležnosti ostvaruju u skladu s Ustavom, zakonom i Statutom. Općinsko vijeće je organ odlučivanja i predstavničko tijelo građana. Broji 27 vijećnika, koji se biraju na lokalnim izborima, te donosi Statut, budžet i odluke od značaja za razvoj i funkcionisanje Općine. Općinski načelnik je izvršni organ Općine, odgovoran za provođenje odluka Općinskog vijeća i zakonito funkcionisanje općinske uprave. Općinsko vijeće i Načelnik zajednički čine osnovu lokalne samouprave, pri čemu Vijeće donosi odluke, a Načelnik osigurava njihovu provedbu.¹⁸

Prema članu 8. Zakona o principima lokalne samouprave („Službene novine FBiH“, broj 49/06 i 51/09), jedinica lokalne samouprave ima vlastite nadležnosti ustanovljene Ustavom i zakonom i ima pravo baviti se svim pitanjima od **lokalnog značaja** koja nisu isključena iz njene nadležnosti niti dodijeljena nekoj drugoj vlasti.

Jedinica lokalne samouprave je **samostalna u odlučivanju** o pitanjima iz vlastitih nadležnosti, koje ne mogu biti ograničene ili uskraćene od strane federalnih ili kantonalnih vlasti, osim u okvirima utvrđenim Ustavom i zakonom.

U vlastite nadležnosti jedinice lokalne samouprave posebno spadaju:

- Osiguranje i zaštita ljudskih prava i osnovnih sloboda u skladu sa Ustavom;
- Donošenje budžeta jedinice lokalne samouprave;
- Donošenje programa i planova razvoja jedinice lokalne samouprave i stvaranje uvjeta za privredni razvoj i zapošljavanje;
- Utvrđivanje i provođenje politike uređenja prostora i zaštite čovjekove okoline;
- Donošenje prostornih, urbanističkih i provedbenih planova, uključujući zoniranje;
- Utvrđivanje i provođenje stambene politike i donošenje programa stambene i druge izgradnje;

¹⁶ Federalni hidrometeorološki zavod Bosne i Hercegovine (FHMZ BiH), Klimatski podaci za Sarajevo (niz 1961–1990), dostupno na: <https://www.fhmzbih.gov.ba>. pristupljeno [01.10.2025].

¹⁷ Federalni hidrometeorološki zavod Bosne i Hercegovine (FHMZ BiH), Meteorološki godišnjaci za period 1991–2020, dostupno na: <https://www.fhmzbih.gov.ba>. pristupljeno [01.10.2025].

¹⁸ Statut Općine Vogošća („Službene novine Kantona Sarajevo“, broj: 3/09, 52/12, 28/13, 27/14, 14/15)

- Utvrđivanje politike korištenja i utvrđivanje visine naknada za korištenje javnih dobara;
- Utvrđivanje i vođenje politike raspolaganja, korištenja i upravljanja građevinskim zemljištem;
- Utvrđivanje politike upravljanja i raspolaganja imovinom jedinice lokalne samouprave;
- Utvrđivanje politike upravljanja prirodnim resursima jedinice lokalne samouprave i raspodjele sredstava ostvarenih na osnovu njihovog korištenja;
- Upravljanje, finansiranje i unapređenje djelatnosti i objekata lokalne komunalne infrastrukture:
 - o vodosnabdijevanje, odvođenje i prerada otpadnih voda,
 - o prikupljanje i odlaganje čvrstog otpada,
 - o održavanje javne čistoće,
 - o gradska groblja,
 - o lokalni putevi i mostovi,
 - o ulična rasvjeta,
 - o javna parkirališta,
 - o parkovi;
- Organiziranje i unapređenje lokalnog javnog prijevoza;
- Utvrđivanje politike predškolskog obrazovanja, unapređenje mreže ustanova, te upravljanje i finansiranje javnih ustanova predškolskog obrazovanja;
- Osnivanje, upravljanje, finansiranje i unapređenje ustanova osnovnog obrazovanja;
- Osnivanje, upravljanje, unapređenje i finansiranje ustanova i izgradnja objekata za zadovoljavanje potreba stanovništva u oblasti kulture i sporta;
- Ocjenjivanje rada ustanova i kvaliteta usluga u djelatnosti zdravstva, socijalne zaštite, obrazovanja, kulture i sporta, te osiguranje finansijskih sredstava za unapređenje njihovog rada i kvaliteta usluga u skladu sa potrebama stanovništva i mogućnostima jedinice lokalne samouprave;
- Analiza stanja javnog reda i mira, sigurnosti ljudi i imovine, te predlaganje mjera prema nadležnim organima za ova pitanja;
- Organiziranje, provođenje i odgovornost za mjere zaštite i spasavanja ljudi i materijalnih dobara od elementarnih nepogoda i prirodnih katastrofa;
- Uspostavljanje i vršenje inspekcijskog nadzora nad izvršavanjem propisa iz vlastitih nadležnosti jedinice lokalne samouprave;
- Donošenje propisa o porezima, naknadama, doprinosima i taksama iz nadležnosti jedinice lokalne samouprave;
- Raspisivanje referenduma za područje jedinice lokalne samouprave;
- Raspisivanje javnog zajma i odlučivanje o zaduženju jedinica lokalne samouprave;
- Preduzimanje mjera za osiguranje higijene i zdravlja;
- Osiguravanje uvjeta rada lokalnih radio i TV stanica u skladu sa zakonom;
- Osiguravanje i vođenje evidencija o ličnim stanjima građana i biračkih spiskova;
- Poslovi iz oblasti premjera i katastra zemljišta i evidencija o nekretninama;
- Organiziranje efikasne lokalne uprave prilagođene lokalnim potrebama;
- Uspostavljanje organizacije mjesne samouprave;

- **Zaštita životinja.**¹⁹

Osim u slučajevima kada zakon predviđa drugačije, sve nadležnosti ustanovljene ili predviđene zakonom smatraju se **vlastitim nadležnostima** jedinice lokalne samouprave.

Na području Općine Vogošća djeluje osam mjesnih zajednica. Građani, putem organa mjesne zajednice, učestvuju u odlučivanju o poslovima značajnim za život i rad na području mjesne zajednice, uključujući i aktivnosti bitne za **zaštitu okoliša**.

Prema članu 95. Statuta Općine Vogošća, građani ostvaruju poslove neposrednog interesa i svakodnevnog uticaja na život i rad u mjesnoj zajednici kroz organe mjesne zajednice i oblike neposrednog učešća u odlučivanju. Posebno se to odnosi na sljedeća pitanja:²⁰

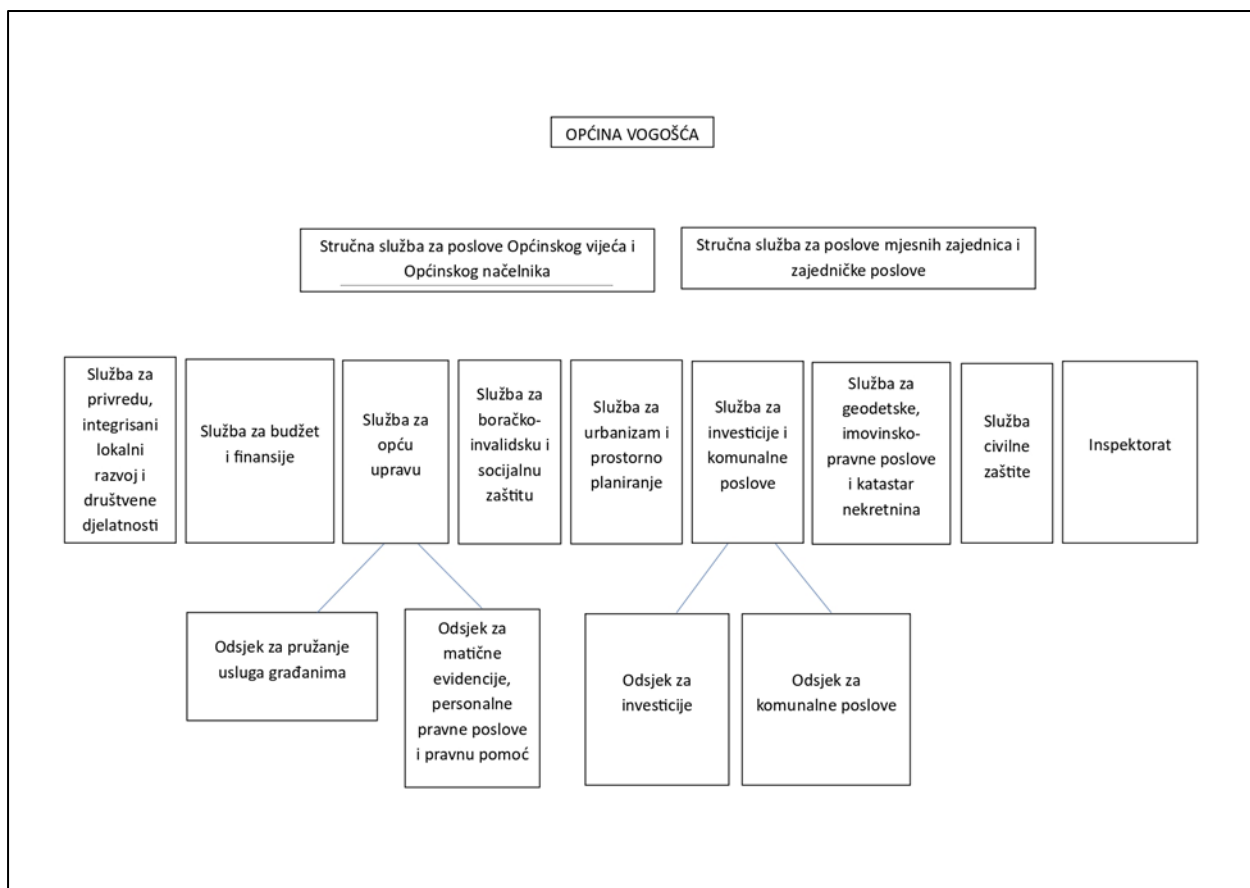
- **Komunalne potrebe** – učestvuju u javnim raspravama prilikom pripreme i donošenja urbanističkih planova, pokreću inicijative, daju mišljenja i učestvuju u izgradnji i uređenju komunalnih objekata (vodovod, kanalizacija, PTT mreža), gasifikacije i objekata u općoj upotrebi (ulice, pješačke staze, javna rasvjeta i sl.);
- **Ekonomski razvoj** – učestvuju u raspravama i inicijativama za razvoj svih oblika privrede na području mjesne zajednice;
- **Socijalne potrebe** – brinu o zaštiti lica kojima je potrebna pomoć i u tu svrhu sarađuju sa stručnim organima i organizacijama socijalne zaštite;
- **Obrazovne, kulturne i sportske potrebe** – sarađuju s organizacijama koje se bave obrazovanjem, kulturom i sportom, te učestvuju u organizaciji i provođenju njihovih aktivnosti;
- **Ekološke potrebe i zaštita prirodne i kulturne baštine** – stvaraju uslove i preduzimaju mjere za očuvanje i zaštitu prirodnih i radom stvorenih vrijednosti čovjekove sredine;
- **Ostale potrebe** utvrđene Statutom i Pravilima mjesne zajednice, vodeći računa o vrsti i obimu potreba, raspoloživim sredstvima i interesima građana u cjelini.

Na ovaj način, mjesne zajednice omogućavaju građanima direktno uključivanje u život lokalne zajednice i aktivno učestvovanje u odlučivanju o pitanjima od značaja za svakodnevni život i razvoj lokalne sredine.

Osim kroz sistem mjesnih zajednica Općina Vogošća djeluje i kroz 11 uspostavljenih službi sa ukupno 4 odsjeka, kako je prikazano na šematskom prikazu.

¹⁹ Zakon o principima lokalne samouprave, ("Službene novine Kantona Sarajevo", broj: 49/06 i 51/09)

²⁰ Statut Općine Vogošća ("Službene novine Kantona Sarajevo", broj: 3/09, 52/12, 28/13, 27/14, 14/15)

Slika 6. Šematski prikaz organizaciona struktura Općine Vogošća²¹

²¹ Služba za privredu, integrisani lokalni razvoj i društvene djelatnosti Općine Vogošća – odgovor na dopis br. NL-ID-169/25

4 DRUŠTVENO-EKONOMSKE KARAKTERISTIKE

4.1 Stanovništvo

Stanovništvo je jedan od glavnih faktora koji utiču na stanje okoliša svojim djelovanjem – korištenjem prirodnih resursa, stvaranjem otpada i emisijama zagađenja. Njegov broj, obrasci ponašanja i stil života neposredno određuju nivo ekoloških pritisaka i sposobnost društva da očuva prirodne ekosisteme. U općini Vogošća, prema posljednjem popisu stanovništva iz 2013. godine, živi ukupno 26.343 stanovnika, što čini 6,37% ukupnog stanovništva Kantona Sarajevo.²² Od popisa stanovništva iz 2013. godine, Vogošća bilježi kontinuiran rast broja stanovnika. Ovaj trend je rezultat intenzivne urbanizacije, razvoja stambene infrastrukture i sve veće privlačnosti općine kao naseljenog područja u neposrednoj blizini glavnog grada Sarajeva.

Prema procjeni Federalnog zavoda sa statistiku iz 2019. godine, na području Vogošće je u 2018 godini živjelo 28.138 stanovnika²³, dok je prema podacima iz 2024 godine broj stanovnika iznosio 29.807.²⁴ U skladu s rastom broja stanovnika, povećava se i gustina naseljenosti – sa 367,5 stanovnika po km² u 2013. godini, na 392,35 u 2018. i 415,63 stanovnika po km² u 2024. godini.

Prirodni priraštaj je u posmatranom periodu ostao pozitivan, iako s blagim oscilacijama: 2013. godine iznosio je +75, 2018. godine +82, a 2024. godine +70. Iako se bilježi lagano smanjenje u novijem periodu, zadržavanje pozitivnog prirodnog priraštaja. Ovo potvrđuje stabilne demografske tokove, ali i ukazuje na potrebu za daljnjim mjerama koje će poticati natalitet i zadržavanje mladog stanovništva.

Tabela 7. Demografske karakteristike Općine Vogošća

Demografske karakteristike	2013. godina	2018. godina	2024. godina
Broj stanovnika	26.343	28.138	29.807
Gustina naseljenosti	367,5 stan./km ²	392,35 stan./km ²	415,63 stan./km ²
Prirodni priraštaj	75	82	70

Spolno-starosna struktura stanovništva općine Vogošća predstavlja jedan od ključnih pokazatelja kako bi se razumjela demografska dinamika prostora. Prema podacima popisa iz 2013. godine, općina Vogošća imala je ukupno 26.343 stanovnika, od čega je 12.606 muškaraca (47,8%) i 13.737 žena (52,2%). Struktura stanovništva pokazuje izraženu demografsku ravnotežu, uz blagu prevagu ženskog stanovništva.

Najveći udio čini radno aktivno stanovništvo (15–64 godine) koje obuhvata oko 67% ukupne populacije. Ova skupina predstavlja osnovu za ekonomski razvoj i radnu snagu općine. Značajan udio mladog stanovništva (0–14 godina) od oko 16,5% ukazuje na

²² Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine, (2025): rezultati popisa stanovništva Bosne i Hercegovine iz 2013.

²³ Federalni zavod za statistiku, (2025): Sarajevski kanton u brojkama 2019.

²⁴ Federalni zavod za statistiku, (2025): Sarajevski kanton u brojkama 2025.

postojanje demografske obnove, dok osobe starije od 65 godina čine oko 16% stanovništva, što je u granicama prosjeka za urbane zajednice.²⁵

Tabela 8. Starosna struktura Općine Vogošća

Starosna grupa	Ukupno	Muškarci	% Muškarci	Žene	% Žene	Ukupni udio (%)
0 – 14 godina	4.409	2.161	8,20	2.248	8,32	16,5
15 – 64 godine	17.728	8.897	35,44	8.831	33,65	67,3
65 i više godina	4.206	1.548	6,41	2.658	7,98	16,2
Ukupno	26.343	12.606	47,8	13.737	52,2	100,0

Danas se na teritoriji općine Vogošća nalazi 21 naseljeno mjesto, koja su organizovana unutar 8 mjesnih zajednica. Od ukupnog broja naseljenih mjesta, a prema popisu stanovništva iz 2013. godine, evidentiran je određeni broj naseljenih mjesta bez stanovništva, a tu se nalaze tri naseljena mjesta Budišići, Perca i Vrapče. Preostala naseljena mjesta koja sačinjavaju Općinu Vogošća su: Blagovac, Donja Vogošća, Garež, Gora, Grahovište, Hotonj, Kamenica, Kobilja Glava, Kremeš, Krivoglavci, Ljubina – Poturovići, Nebočaj, Semizovac, Svrake, Tihovići, Ugorsko, Uglješići, Vogošća gdje se izdavaa naseljeno mjesto Vogošća kao urbani centar Općine. Područje Općine Vogošća je organizovano unutar 8 mjesnih zajednica među kojima su: Blagovac, Gora, Hotonj, Kobilja Glava, Semizovac, Svrake, Vogošća I, Vogošća II.

4.2 Privreda

4.2.1 Industrija

Općina Vogošća je tradicionalno prepoznata kao jedno od značajnijih industrijskih središta u Kantonu Sarajevo, sa razvijenim proizvodnim kapacitetima koji su imali ključnu ulogu u razvoju šireg sarajevskog područja. Privredna struktura Vogošće u proteklm decenijama prošla je kroz transformaciju – od pretežno industrijske općine s jakim prerađivačkim sektorom do lokalne zajednice koja nastoji uskladiti industrijski razvoj s principima održivog upravljanja okolišem i prostornog planiranja.

Industrijski razvoj Vogošće posebno je obilježen postojanjem velikih predratnih industrijskih sistema kao što su **TAS – Tvornica automobila Sarajevo (Volkswagen)**, **Pretis** i **Unis Ginex**, čiji su pogoni činili osnovu privredne infrastrukture općine. Nakon ratnih razaranja i tranzicijskih promjena, došlo je do djelimične privatizacije i restrukturiranja proizvodnih kapaciteta, a na prostoru nekadašnjih industrijskih zona razvijaju se nove poslovne i servisne djelatnosti. Danas na području općine djeluje niz malih i srednjih preduzeća koja nastavljaju industrijsku tradiciju, ali i prate savremene tržišne trendove u oblasti **metalske, elektro, drvne i građevinske industrije**.

²⁵ Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine, (2025): rezultati popisa stanovništva Bosne i Hercegovine iz 2013.

Prema **indeksu razvijenosti**, koji predstavlja kompozitni pokazatelj izračunat kao ponderisani prosjek više ključnih socioekonomskih indikatora radi mjerenja stepena razvijenosti jedinica lokalne samouprave, **Općina Vogošća** se u 2024. godini svrstava među razvijenije općine Federacije BiH, sa **indeksnom vrijednošću od 1,30**.²⁶

Općina raspolaže s nekoliko poslovnih i industrijskih zona, među kojima se izdvajaju **Stara industrijska zona Vogošća (površine 144 ha)** i **Nova industrijska zona (površine 13,5 ha)**, koje zajedno čine osnovu privrednog razvoja i prostora za nova ulaganja. Lokacije su infrastrukturno opremljene i pozicionirane uz glavne saobraćajnice koje povezuju Sarajevo s autoputem A1 (koridor Vc), što značajno povećava logističku i investicijsku privlačnost Vogošće.

Prema dostupnim podacima, na dan 31.12.2024. godine privreda Općine Vogošća pokazuje uravnoteženu strukturu između obrtnog, poljoprivrednog i privrednog sektora. Ukupan broj registrovanih poslovnih subjekata ukazuje na izraženu preduzetničku aktivnost i značajnu zastupljenost malih i srednjih preduzeća koja čine osnovu lokalne ekonomije.

Najveći broj poslovnih subjekata čine obrti (470) i društva s ograničenom odgovornošću (531), dok značajan udio u ukupnoj strukturi zauzimaju i poljoprivredna gazdinstva (785), što potvrđuje da poljoprivreda, iako sekundarna u odnosu na industriju i trgovinu, ima stabilno učešće u privrednim aktivnostima općine.

U okviru registrovanih d.o.o. subjekata, najzastupljenija djelatnost je trgovina na veliko i malo (136 subjekata), što potvrđuje da je Vogošća jedno od važnijih distributivnih središta u sjevernom dijelu Sarajeva. Na drugom mjestu je djelatnost poslovanja s nekretninama (58 subjekata), što je u skladu s trendom širenja stambenih zona i povećane potražnje za poslovnim i stambenim prostorima.²⁷

Tabela 9. Struktura registrovanih privrednih subjekata u Općini Vogošća (31.12.2024.)

Vrsta subjekta / djelatnosti	Broj registrovanih	*Učešće u ukupnom broju (%)
Obrti	470	24,34 %
Trgovine	71	3,68 %
Ugostiteljstvo (kafići, restorani, hoteli)	74	3,83 %
Poljoprivredna gazdinstva	785	40,64 %
Društva s ograničenom odgovornošću (d.o.o.)	531	27,50 %

Prema podacima, zaključno sa 2024. godinom, u općini djeluje 1931 registrovanih privrednih subjekata, pretežno iz sektora **prerađivačke industrije, građevinarstva, trgovine i usluga**. Prerađivačka industrija i dalje predstavlja nosioca privrednih aktivnosti, sa dominantnim učešćem firmi koje se bave metaloprerađivačkim, mašinskim, elektro i hemijskim djelatnostima. Građevinski sektor bilježi stabilan rast usljed kontinuiranih ulaganja u infrastrukturu i stambenu izgradnju, dok se sektor trgovine i usluga širi zahvaljujući rastu lokalnog stanovništva i povoljnom geografskom položaju.

²⁶ Federalni zavod za programiranje razvoja (2024): *Socioekonomski pokazatelji po općinama FBiH 2024*.

²⁷ Služba za privredu, integrirani lokalni razvoj i društvene djelatnosti Općine Vogošća – odgovor na dopis br. NL-ID-169/25

Općina Vogošća je među lokalnim zajednicama koje bilježe pozitivan trend rasta broja stanovnika i zaposlenih, što direktno doprinosi stabilnom i održivom privrednom razvoju. U posljednjih nekoliko godina evidentno je povećanje broja novoregistrovanih obrta i malih preduzeća, što potvrđuje jačanje preduzetničkog duha i diverzifikaciju lokalne privrede.

Prosječna primanja zaposlenih, iako nešto niža od prosjeka Kantona Sarajevo, pokazuju kontinuiran rast, što je rezultat postepenog jačanja malih i srednjih preduzeća, kao i povećanja produktivnosti u prerađivačkom, građevinskom i uslužnom sektoru.

Podaci o tržištu rada ukazuju na stalni rast zaposlenosti i smanjenje nezaposlenosti u proteklih pet godina, što svjedoči o stabilnom oporavku lokalne ekonomije i pozitivnim efektima investicija u proizvodni i uslužni sektor. Broj zaposlenih povećan je sa 5.966 u 2020. na 6.888 u 2024., što predstavlja rast od 15,4%, dok je broj nezaposlenih smanjen sa 4.753 na 3.497, odnosno za 26,4%. Istovremeno, prosječna neto plaća porasla je sa 880 KM u 2020. na 1.325 KM u 2024., što predstavlja rast od 50,6% u petogodišnjem periodu, s najizraženijim povećanjem nakon 2022. godine.

Ovi pokazatelji jasno potvrđuju pozitivne trendove na tržištu rada, rast životnog standarda i jačanje ekonomske stabilnosti stanovništva. Povećanje zaposlenosti, rast prosječnih primanja i smanjenje nezaposlenosti zajedno doprinose ukupnom jačanju privrede Općine Vogošća i stvaranju povoljnog okruženja za dalji razvoj poslovnih i investicijskih aktivnosti.

Tabela 10. Kretanje zaposlenosti, nezaposlenosti i prosječne neto plaće u Općini Vogošća (2020–2024)²⁸

Godina	Broj zaposlenih	Broj nezaposlenih	Prosječna neto plaća (KM)	Promjena zaposlenosti u odnosu na prethodnu godinu (%)	Promjena plaće u odnosu na prethodnu godinu (%)
2020.	5.966	4.753	880	—	—
2021.	6.075	4.409	959	+1,8 %	+9,0 %
2022.	6.188	4.166	1.101	+1,9 %	+14,8 %
2023.	6.437	3.775	1.246	+4,0 %	+13,2 %
2024.	6.888	3.497	1.325	+7,0 %	+6,3 %

Privredni razvoj Vogošće usklađen je s politikama održivog razvoja Federacije BiH, te se poseban fokus stavlja na unapređenje energetske efikasnosti, digitalizaciju poslovanja i privlačenje ekološki prihvatljivih investicija. Općina aktivno sarađuje s domaćim i međunarodnim partnerima kroz programe podrške investitorima, a u saradnji s Kantom Sarajevo i resornim ministarstvima radi na jačanju konkurentnosti i zapošljavanja.

U kontekstu uticaja na okoliš, dominantne privredne grane u Vogošći – prije svega prerađivačka i građevinska industrija – imaju značajan potencijal za pritisak na životnu sredinu, naročito u pogledu emisija u zrak, upravljanja otpadom i potrošnje energije. Međutim, modernizacijom proizvodnih procesa i usvajanjem standarda zaštite okoliša (ISO 14001, ISO 50001) dio privrednih subjekata već je počeo uvoditi mjere za smanjenje negativnih uticaja.

²⁸ Federalni zavod za statistiku - Zaposlenost, nezaposlenost i plaće u federaciji bih po kantonima i općinama za period 2020 – 2024. godina

Zaključno, privreda Općine Vogošća se nalazi u fazi stabilnog oporavka i modernizacije, uz izražen potencijal za dalji razvoj industrijskih i servisnih kapaciteta. Kombinacija **povoljnog geografskog položaja, dostupne radne snage, razvijene infrastrukture i proaktivne lokalne uprave** čini Vogošću jednim od perspektivnijih privrednih područja u Kantonu Sarajevo.

4.2.2 Poljoprivreda i stočarstvo

Poljoprivreda je jedan od ključnih sektora koji značajno utiče na okoliš. Pored zagađenja izazvanog primjenom pesticida i mineralnih ili organskih đubriva, značajan pritisak na prirodne resurse stvara i velika potrošnja vode za navodnjavanje u biljnim kulturama. Takođe, animalna proizvodnja doprinosi uticaju na okoliš, prvenstveno kroz emisiju gasova i nastanak čvrstog i tečnog stajnjaka.

Na području općine Vogošća, prema evidencijama Službe za privredu, integrisani lokalni razvoj i društvene djelatnosti, značajnu ulogu u poljoprivrednoj proizvodnji imaju sledeći subjekti: O.P.Z. „Vogomilk“, PM „Milk“, O.P.Z. „Eko san“ i Udruženje pčelara „Košnica“. U prethodnom periodu Služba je zaprimila i obradila ukupno 864 zahtjeva za upis u Registar poljoprivrednih proizvođača, što predstavlja povećanje od 59 novih upisa u odnosu na prethodnu godinu.

Prema ukupnim zbirovima, najzastupljenija kategorija zemljišta su šume, koje obuhvataju 39.034.275 m², što ih čini dominirajućom kulturom u prostoru i govori o izrazito šumovitom i brdovitom karakteru općine. Neplodno tlo zauzima 7.662.505 m², što je značajan udio i uglavnom se odnosi na strme terene, kamenjare i degradirane površine, tipične za planinski reljef.

Od poljoprivrednih kultura, livade (9.416.748 m²) i njive (7.624.420 m²) predstavljaju glavni dio obradivog zemljišta, pri čemu livade lagano dominiraju, što ukazuje da je poljoprivreda više orijentisana ka stočarstvu nego ratarstvu. Voćnjaci pokrivaju 5.821.001 m², što predstavlja umjereno razvijenu voćarsku površinu, uglavnom raspoređenu u naseljima pogodnim za individualna domaćinstva. Pašnjaci sa 2.137.999 m² pojavljuju se u manjem udjelu, ali su značajni za tradicionalno ekstenzivno stočarstvo.

Struktura vlasništva također pokazuje da je većina površina u privatnom vlasništvu (35.589.314 m²), dok se državno zemljište (3.610.763 m²) javlja u manjem obimu, najčešće kao šumsko ili neplodno zemljište.

Tabela 11. Prikaz poljoprivrednih resursa po kulturama zemljišta izraženih u m²²⁹

Ktasta. Općina	Njive	Voćnjaci	Livade	Pašnjaci	Šume	Neplodno tlo	Ukupno	Privatno	Državno
Gora	1440537	554672	2050010	346786	8598423	537852	13528280	6969967	655831
Hotonj	517050	610105	717047	50810	556574	571753	3023339	2474968	54837
Kobilja Glava	625122	651457	590083	124633	798466	484746	3274507	2740577	53393

²⁹ 2024. Služba za privredu, integrisani lokalni razvoj i društvene djelatnosti Općine Vogošća. Izvještaj o stanju poljoprivrede na području Općine Vogošća za 2024. godinu. Vogošća: Općina Vogošća, 2024.

Kremeš	357680	291389	1365824	254947	10076410	128880	12475130	2826539	964859
Semizovac	983165	934974	713317	213735	3057286	1120857	7023334	4538698	248463
Svrake	1041698	558580	881873	301707	2881048	832901	6497807	4322937	217487
Tihovići	878781	768208	1071700	484947	7127944	283443	10615023	3909375	670564
Uglješići	491944	677253	879157	44193	1234358	256366	3583271	3236793	34647
Vogošća	1288443	774363	1147737	316241	4703766	3445707	11676257	4569460	710679
Ukupno	7624420	5821001	9416748	2137999	39034275	7662505	71696948	35589314	3610763

Stočarska proizvodnja

Stočarska proizvodnja je tradicionalno zastupljena u perifernim dijelovima općine. Prema evidencijama, stanje stočnog fonda iznosi:

- Krupna stoka: 930 grla
- Sitna stoka (ovce i koze): 3.426 grla
- Perad: 9.500 grla

Većina gazdinstava drži 1–3 krave, a prihod ostvaruju prodajom mlijeka krajnjim potrošačima. Uobičajena su mješovita gazdinstva koja, pored stočarstva, ostvaruju prihode i prodajom vlastitih povrtlarskih kultura ili voća. Evidentno je da se sve veći broj poljoprivrednika okreće stočarskoj proizvodnji, što potvrđuje porast broja grla stoke u odnosu na prethodnu godinu.

Proizvodnja povrća

Povrtlarstvo omogućava intenzivno korištenje zemljišta, dok je ratarska proizvodnja uglavnom ekstenzivna, sa prosječnim prinosom po jedinici površine. Do sada su povrtlarske kulture sijane na manjim površinama, ali postoji tendencija njihovog povećanja. Najviše se proizvodi krompir, različite povrtlarske kulture i žitarice. Značajan broj zasijanih površina nije evidentiran u Registar poljoprivrednih gazdinstava, što otežava preciznu evidenciju proizvodnje.

Plastenička proizvodnja

Plastenička proizvodnja predstavlja najintenzivniji oblik proizvodnje povrća, posebno u periodima kada klimatski uslovi ne omogućuju uzgoj na otvorenom. Na području općine Vogošća postavljeno je veliki broj plastenika različitih površina (50–300 m²). Vlasnici plastenika su se specijalizirali za pojedine proizvodnje u istim (paradajz, paprika, špinat, salata, luk i dr.).

U periodu 2015–2025. godine, Služba je podijelila 143 plastenika sa dodatnom opremom (122 plastenika površine 100 m² i 21 plastenik površine 50 m²), kroz projekat „Ostvarivanje podsticaja putem sufinansiranja nabavke novih plastenika“, uz participaciju Općine Vogošća od 2.000 KM po korisniku.

Voćarska proizvodnja

Voćarska proizvodnja u općini nije u ekspanziji posljednjih godina. Iako su uslovi za primjenu mehanizacije i savremene agrotehnike povoljni, proizvodnja se uglavnom bazira na održavanju i zaštiti postojećih intenzivnih i poluintenzivnih voćnjaka.

Veći dio proizvoda koristi se za potrebe domaćinstava, dok se višak plasira na tržište Sarajeva, Vogošće i okolnih područja. Organizovaniji otkup i dalje nije razvijen, ali se planira izdvajanje budžetskih sredstava za podršku ovoj grani poljoprivrede.

Pčelarstvo

Općina Vogošća ima povoljne prirodne i klimatske uslove za razvoj pčelarstva, što omogućava proizvodnju meda i drugih pčelinjih proizvoda, kao i uključivanje nezaposlenih u ovu djelatnost. Na području općine registrovano je 53 pčelara sa 1.200–1.300 košnica. Udruženje pčelara „Košnica“ kontinuirano radi na edukaciji i organizaciji pčelara, a interes mladih za ovu djelatnost je u porastu, što najavljuje dalji razvoj pčelarstva u narednom periodu.³⁰

4.2.3 Turizam

Turizam je društveni, kulturni i ekonomski fenomen koji podrazumijeva kretanje ljudi u zemlje ili mjesta izvan njihovog uobičajenog okruženja u lične ili poslovne/profesionalne svrhe. Ti ljudi se nazivaju posjetioци (koji mogu biti turisti ili izletnici; stanovnici ili nerezidenti), a turizam se odnosi na njihove aktivnosti, od kojih neke podrazumijevaju turističke troškove.³¹

Turizam ima brojne koristi i pozitivne efekte. Prije svega, on donosi značajne ekonomske koristi jer stvara nova radna mjesta, povećava prihode i podstiče razvoj različitih sektora privrede – od ugostiteljstva i trgovine do saobraćaja, zanatstva i poljoprivrede. Prihodi od turizma doprinose razvoju lokalnih zajednica, izgradnji infrastrukture, te poboljšanju javnih usluga i životnog standarda stanovništva.

Osim ekonomskog značaja, turizam ima i kulturnu i društvenu vrijednost. On povezuje ljude različitih zemalja, kultura i običaja, podstiče razmjenu znanja, iskustava i vrijednosti, te razvija toleranciju i razumijevanje među narodima. Istovremeno, turizam doprinosi očuvanju kulturno-historijske baštine, tradicionalnih zanata, običaja i gastronomije, čime jača identitet i ponos lokalne zajednice.

Kada se razvija na održiv i odgovoran način, turizam može imati i pozitivan uticaj na okoliš. Održivi turizam podrazumijeva racionalno korištenje prirodnih resursa, zaštitu životne sredine i očuvanje ekosistema, uz poštovanje potreba lokalnog stanovništva i budućih generacija. Na taj način, turizam postaje važan alat za očuvanje prirodnih ljepota i unapređenje svijesti o važnosti zaštite okoliša.

Sveukupno gledano, turizam je jedan od ključnih pokretača ekonomskog, društvenog i kulturnog razvoja, jer istovremeno jača privredu, povezuje ljude i doprinosi očuvanju vrijednosti prostora i zajednice.

Kada je u pitanju Općina Vogošća, turizam se još uvijek nalazi u fazi razvoja, ali raspolaže značajnim potencijalima koji mogu doprinijeti njenom privrednom i društvenom napretku. Zahvaljujući povoljnom geografskom položaju, u neposrednoj blizini Sarajeva, Vogošća ima mogućnost da postane atraktivno odredište za posjetioce koji traže mirniji ambijent, prirodno okruženje i autentično lokalno iskustvo, a opet blizu glavnog grada. Obzirom da je Visit Sarajevo prepoznat kao veliki turistički brend,

³⁰ Služba za privredu, integrisani lokalni razvoj i društvene djelatnosti Općine Vogošća. Izvještaj o stanju poljoprivrede na području Općine Vogošća za 2024. godinu. Vogošća: Općina Vogošća, 2024.

³¹ Svjetska turistička organizacija Ujedinjenih nacija, 2008.

Općina Vogošća ima značajan potencijal da iskoristi svoju blizinu glavnog grada i na taj način se bolje pozicionira na regionalnom turističkom tržištu. Integracijom u širu turističku ponudu Sarajeva, Vogošća može postati atraktivna destinacija za jednodnevne izlete, sportsko-rekreativne aktivnosti, te autentična ruralna i gastronomska iskustva. Povezivanjem sa platformom Visit Sarajevo i uključivanjem u zajedničke promotivne aktivnosti, Vogošća može povećati vidljivost svojih prirodnih i kulturnih vrijednosti, privući veći broj posjetilaca i unaprijediti lokalnu ekonomiju. Takav pristup omogućava razvoj turizma koji se oslanja na sarajevski turistički centar, ali istovremeno gradi prepoznatljiv identitet Vogošće kao mirnog, prirodnog i kulturno zanimljivog prostora u neposrednoj blizini urbane sredine.

Na nivou Općine Vogošća, turizam je strateški orijentisan kroz Turistički akcioni plan 2023–2027, koji definiše glavne pravce razvoja i pozicioniranja općine na turističkoj karti Kantona Sarajevo. Njegov cilj je da turizam prepozna kao važnu razvojnu granu koja može doprinijeti ekonomskom rastu, otvaranju novih radnih mjesta, jačanju lokalnog identiteta i unapređenju kvaliteta života stanovništva.

Vizija TAP-a zasniva se na stvaranju prepoznatljive, održive i dostupne turističke destinacije, koja objedinjuje prirodne vrijednosti, kulturno-historijsko naslijeđe i savremene rekreativne sadržaje. Općina Vogošća, zahvaljujući svojoj blizini Sarajevu, ima izraženu komparativnu prednost da se pozicionira kao atraktivna destinacija za dnevne posjete, sportsko-rekreativne aktivnosti i ruralni turizam.

Strateško opredjeljenje plana usmjereno je na unapređenje turističke infrastrukture, uređenje i označavanje izletišta, razvoj pješačkih i biciklističkih staza, te promociju lokalnih prirodnih i kulturnih resursa. Poseban naglasak stavljen je na razvoj ekoturizma, sportskog i kulturnog turizma, kao i na očuvanje prirodnog okoliša i tradicijskih vrijednosti.

TAP naglašava važnost uključivanja lokalne zajednice i poduzetnika u razvoj turističke ponude, jer se održiv i uspješan turizam može graditi samo uz aktivno učešće stanovništva. Također, plan predviđa formiranje lokalnog turističkog brenda i snažniju saradnju sa kantonalnom platformom Visit Sarajevo, čime bi se povećala vidljivost i prepoznatljivost Vogošće kao destinacije.

Kroz razvojnu viziju i konkretne mjere, Turistički akcioni plan postavlja temelje da turizam u Vogošći postane važan pokretač privrednog i društvenog razvoja, koji povezuje urbano i prirodno, tradiciju i savremeni način života, stvarajući prostor privlačan i za stanovnike i za posjetioce.

Prema turističkoj identifikaciji na prostoru Općine Vogošća turistički resursi se mogu podijeliti na prirodne resurse, kulturno-historijske resurse i potencijal u vidu turističkih aktivnosti. Ukupno je prepoznata 81 turistički resurs od čega je 25 prirodnih turističkih resursa, 42 kulturno-historijska resursa i 14 turističkih aktivnosti.

Neki od najprepoznatljivijih turističkih resursa su: Izletišta Jošanički potok, izletišta Motka, Spomenik prirode Skakavac koji jednim svojim dijelom pripada Vogošći, prva sijalica u Semizovcu, nekoliko nekropola stećaka, spomen kosturnica Džindino brdo i spomen obilježje Igmanskog marša koji koje predstavlja nacionalni spomenik.³²

Smještajni kapaciteti predstavljaju ukupnu dostupnost soba, kreveta ili objekata u nekoj destinaciji, što pokazuje koliko turista destinacija može primiti. Broj noćenja odražava stvarnu iskorištenost tih kapaciteta i intenzitet turističkog kretanja. Zajedno,

³² nLogic Advisory d.o.o. & Remote d.o.o., 2023. Turistički akcioni plan Općine Vogošća za 2023.–2027. godinu. Sarajevo

ovi elementi omogućavaju procjenu turističkog potencijala i uticaja turizma na lokalnu ekonomiju. U Općini Vogošća smještajni kapaciteti pokazuju postepeni rast tokom perioda 2020.–2024. godine, pri čemu se broj poslovnih jedinica povećao sa 4 na 6, broj soba sa 102 na 143, a broj ležaja sa 209 na 375. Ovi podaci odražavaju širenje ponude smještaja i veću sposobnost općine da primi posjetioce, što ukazuje na jačanje turističkog potencijala. Iako smještajni kapaciteti u Vogošći bilježe postepeni rast, općina i dalje spada među manje razvijene u Kantonu Sarajevo, s obzirom na ukupni broj poslovnih jedinica, soba i ležaja. Od svih općina u kantonu, manji kapaciteti bilježi jedino Općina Ilijaš, dok sve ostale općine imaju znatno veću ponudu smještaja. Ovo ukazuje da, iako postoji rast i širenje ponude, Vogošća još uvijek ima ograničen turistički kapacitet u odnosu na većinu kantonalnih općina.

Tabela 12. Broj smještajnih kapaciteta, soba i ležaja u Vogošći i Kantonu Sarajevo³³

Godina	2020	2021	2022	2023	2024
Broj smještajnih kapaciteta (poslovnih jedinica) Vogošća	4	4	5	5	6
Broj smještajnih kapaciteta (poslovnih jedinica) KS	94	118	128	141	146
Broj soba - Vogošća	102	102	102	98	143
Broj soba - KS	4.810	5.268	5.159	4.834	4.905
Broj ležaja – Vogošća	209	209	272	257	375
Broj ležaja – KS	10.873	12.192	13.097	13.541	12.565

Analizom podataka za period 2020.–2024. godine vidi se da broj turista u Općini Vogošća pokazuje jasan trend rasta, posebno kada je riječ o stranim posjetiocima. Broj domaćih turista porastao je sa 983 u 2020. na 1.688 u 2024. godini, što predstavlja stabilan, ali umjeren rast. Istovremeno, broj stranih turista bilježi znatniji skok – sa svega 298 u 2020. na čak 5.662 u 2024. godini, što ukazuje na povećanu prepoznatljivost Vogošće kao turističke destinacije među inostranim posjetiocima. Uprkos pozitivnim trendovima, Vogošća i dalje spada među općine s manjim turističkim prometom u kantonu – manji broj domaćih i stranih turista bilježi jedino Općina Ilijaš.

Tabela 13. Broj domaćih i stranih turista u Vogošći i Kantonu Sarajevo³⁴

Godina	2020	2021	2022	2023	2024
Broj domaćih turista - Vogošća	983	1.082	1.406	1.440	1.688
Broj domaćih turista - KS	50.786	87.638	120.222	120.601	113.928
Broj stranih	298	391	973	623	5.662

³³ Zavod za planiranje razvoja Kantona Sarajevo, 2025. Turizam na području Kantona Sarajevo u periodu od 2020. do 2024. godine. Sarajevo

³⁴ Zavod za planiranje razvoja Kantona Sarajevo, 2025. Turizam na području Kantona Sarajevo u periodu od 2020. do 2024. godine. Sarajevo

turista - Vogošća					
Broj stranih turista - KS	85.518	251.732	448.348	596.761	693.054

Analizom podataka o broju noćenja u periodu 2020.–2024. godine može se uočiti da Općina Vogošća bilježi postepeni, ali vidljiv rast, posebno u segmentu stranih turista. Broj noćenja domaćih turista porastao je sa 2.924 u 2020. na 4.619 u 2024. godini, što pokazuje stabilan rast i povećano interesovanje domaćih posjetilaca. Još izraženiji porast zabilježen je kod stranih turista, gdje je broj noćenja sa 678 u 2020. godini porastao na 7.169 u 2024., što predstavlja višestruko povećanje i potvrđuje rastuću prepoznatljivost Vogošće na turističkoj karti. Uprkos povećanjima noćenja, općina i dalje spada među manje razvijene turističke sredine u Kantonu Sarajevo, a manji broj noćenja bilježi samo Općina Ilijaš.

Tabela 14. Broj noćenja domaćih i stranih turista u Vogošći i Kantonu Sarajevo³⁵

Godina	2020	2021	2022	2023	2024
Broj noćenja domaćih turista - Vogošća	2.924	3.039	3.040	3.343	4.619
Broj noćenja domaćih turista - KS	86.363	152.377	204.348	194.727	185.782
Broj noćenja stranih turista – Vogošća	678	1.020	1.776	1.490	7.169
Broj noćenja stranih turista – KS	188.610	648.469	986.668	1.239.734	1.360.586

U Općini Vogošća turizam je još uvijek u razvoju i ne ostvaruje intenzitet koji bi značajno uticao na degradaciju okoliša. Broj turista i smještajnih kapaciteta raste postepeno, pa pritisak na prirodne resurse i prostor ostaje ograničen. Turističke aktivnosti se odvijaju u manjem obimu i uglavnom ne uzrokuju veće emisije, zagađenja ili prekomjernu potrošnju resursa. Zbog toga se može reći da je uticaj turizma na okoliš trenutno nizak i pod kontrolom. Ipak, s daljim razvojem i povećanjem broja posjetilaca, potrebno je planirati mjere koje će osigurati održivo upravljanje prostorom. Na taj način može se zadržati ravnoteža između razvoja turizma i očuvanja prirodnih i društvenih vrijednosti Vogošće.

4.2.4 Lovstvo

Lovstvo je grana privrede koja se bavi očuvanjem, uzgojem, zaštitom i racionalnim korištenjem divljači. Cilj lovstva je osigurati održivo upravljanje divljači u skladu sa ekološkim, ekonomskim i društvenim potrebama. Ova oblast se temelji na zakonskoj regulativi, biološkim znanjima i ekološkim principima.

³⁵ Zavod za planiranje razvoja Kantona Sarajevo, 2025. Turizam na području Kantona Sarajevo u periodu od 2020. do 2024. godine. Sarajevo

Zastupljenost lovstva na području Općine Vogošće

Općina Vogošću ima bogatu tradiciju lovstva koja doprinosi očuvanju prirodnih resursa i lokalnoj zajednici. Lovstvo ovdje nije samo hobi već važan segment upravljanja biodiverzitetom i ekosistemima. Prirodni resursi ovog kraja, uključujući šume, poljoprivredna zemljišta i rijeke, omogućavaju bogatu faunu. Na području općine registrirane su značajne vrste divljači, što ukazuje na relativno zdrav ekosistem.

Upravljačka struktura i lovno područje

Upravljanje lovnim područjem Općine Vogošća povjereno je Udruženju građana, Udruženje lovačka organizacija "Lane" Vogošća osnovano 1969 godine, koje djeluje prema zakonskim propisima i strateškim planovima upravljanja divljači. Lovачko društvo je zaduženo za provođenje uzgojnih, zaštitnih i uzgojno-lovnih aktivnosti, kao i edukaciju lovaca i šire javnosti.

Lovno područje Općine Vogošća odnosno lovište „Kremeš“ je prema namjeni sportsko-privredno lovište. Lovište „Kremeš“ je brdsko lovište otvorenog tipa, nadmorske visine od 400 m.n.v. do 1.200 m.n.v.. Prostire se na površini od 7.027,50 hektara opisane granicom lovišta, a na lovne površine otpada 6.171,5 hektara. Ovo područje uključuje šumske zajednice (visoke šume, izdanačke šume, šikare, šibljiaci, stalne šumske čistine u državnom i privatnom vlasništvu) gdje na njih otpada 3.044,5 hektara, poljoprivredna zemljišta (oranice, livade, pašnjaci, vrtovi, voćnjaci, vinogradi) zauzimaju 3.102,0 hektara i vodene resurse, koji zajedno čine staništa pogodna za raznoliku faunu. Od ukupne površine lovišta izuzeti su oni dijelovi lovišta (nelovne površine) na kojima divljač nema nikakvih uslova za opstanak populacije ili se na tim površinama ne može vršiti lovno gazdovanje. U nelovne površine uvršteni su sljedeći dijelovi lovišta: naselja, groblja, javni putevi, parkovi u naseljima, plantažni voćnjaci i vinogradi, objekti za liječenje i rekreaciju, dvorišta seoskih imanja, domaćinstva, stambene zgrade, površine koje služe za vojne, naučne i nastavne potrebe, kao i drugi objekti utvrđeni posebnim propisima.³⁶

Stanje divljači i načini upravljanja

Utvrđivanje brojnosti vrste divljači u lovištu „Kremeš“ izvršeno je direktnim putem i to djelimično brojanje na primjernim površinama. Imajući u vidu ukupnu površinu lovišta koja iznosi 7.027,5 hektara, od čega je lovna površina 6.171,5 hektara, a ostalo je nelovna površina, te prostorni raspored i organizacijsku strukturu lovačkog društva, podijeljenost na organizacijske jedinice (revire, sekcije i grupe), probrojanje je izvršeno direktnim putem i to djelimično brojanje na primjernim površinama za nisku divljač i posmatranje za krupnu divljač. Nakon provedene sve procedure i analize stanje divljači je sljedeće:

Glavne vrste divljači

Srna (*Capreolus capreolus*): 116 jedinki

Divlja svinja (*Sus scrofa*): 52 jedinke

Zec (*Lepus europaeus*): 112 jedinke

³⁶ *Lovno-gospodarska osnova za lovište « Kremeš » Vogošća (Period važnosti: 01.04.2016. – 31.03.2026. godine)*

Sporedne vrste divljači

Divlja patka (*Anas platyrhynchos*) (200 jedinki), šljuka (*Scolopax rusticola*) (10 jedinki), lisica (*Vulpes vulpes*) (75 jedinki), jazavac (*Meles meles*) (30 jedinke), divlja mačka (*Felis silvestris*) (5 jedinki), kuna bjelica (*Martes foina*) (50 jedinke), golub grivnjaš (*Columba palambus*) (120 jedinki), jastrebovi (80 jedinki) i porodica corvidae (gavran, vrana i svraka) (300 jedinki).

U zadnjih par godina je prisutna jedna od najinvazivnijih vrsta predatora u Evropi, a to je Šakal ili Čagalj (*Canis aureus*).

Upravljanje divljači vrši se kroz stalni monitoring populacija što obuhvata redovna procjena brojnosti divljači i analiza zdravstvenog stanja. Korištenje divljači odnosno odstrel se vrši po odobrenim kvotama koje se donose u planu koji se naziva godišnji plan. Također, korištenje divljači je regulisano lovom prema sezonskim i populacijskim potrebama, odnosno lovi se po kalendaru lova usvojenim zakonom o lovstvu FBiH.³⁷

Stanje lovno-uzgojnih i lovno-tehničkih objekata

Broj i prostorni raspored lovno-uzgojnih objekata u svakom lovištu predstavlja značajnu infrastrukturu kako bi se nesmetano i blagovremeno mogle sprovoditi sve uzgojne mjere. U lovištu „Kremeš“ broj lovno-uzgojnih objekata ne predstavlja optimum naročito ako se uzme u obzir njihov teritorijalni raspored. Međutim postoje dijelovi lovišta gdje je brojnost lovno-uzgojnih objekata veoma dobro zastupljena i dijelovi lovišta gdje nedostaje lovno-uzgojnih objekata tj. gdje ih je potrebno planirati i izgraditi. Od ovih objekata u lovištu se nalaze: hranilišta, solila, kaljužišta i pojila za divljač. Stanje lovno-uzgojnih objekata u lovištu: hranilišta za srneću divljač (35 objekata), hranilište za divlju svinju (10 objekata), solila (35), pojilišta (9) i parcela sa zobi 1,5 hektara.

Sa aspekta tehničkog uređenja lovišta može se reći da ovo lovište ima solidan broj objekata. Za lovište „Kremeš“ možemo reći da je dobro opremljeno lovno-tehničkim objektima tj. lovište je zadovoljavajuće infrastrukture koju je potrebno održavati ili izgraditi nove nakon rashodovanja. Od objekata u lovištu su lovački dom (1 objekat), lovačke kuće (4 objekata), lovačke kolibe (4 objekta), visoke zatvorene čeke (3 objekata), visoke otvorene čeke (2 objekata), nastrešnice (4 objekata) i lovačke staze (15 km), lovački stolovi (8 objekata) i prihvatilište za ranjenu i bolesnu divljač (1 objekat).

Analiza uticaja lova na biodiverzitet

Lov na području Općine Vogošća ima dvostruki uticaj na biodiverzitet, obuhvatajući pozitivne i negativne aspekte. Pozitivni uticaji uključuju održavanje ekološke ravnoteže kroz kontrolu brojnosti određenih vrsta divljači, čime se smanjuju štete na šumama i poljoprivrednim kulturama uzrokovane prenamnoženjem. Aktivno očuvanje staništa provodi se kroz aktivnosti poput pošumljavanja, sanacije degradiranih površina i očuvanja vodnih resursa, dok su lovci stalno angažovani u zaštiti prirodnih staništa i očuvanju biodiverziteta. Sa druge strane, negativni uticaji mogu nastati uslijed pretjeranog lova ili nepoštivanja zakonskih regulativa, što dovodi do smanjenja populacija divljači. Gubitak staništa uslijed neusklađenih poljoprivrednih ili šumarskih aktivnosti, kao i uvođenje stranih vrsta koje narušavaju ekološku ravnotežu, predstavljaju dodatne izazove. Preporuke za smanjenje negativnih uticaja uključuju jačanje nadzora, edukaciju lovaca i povećanje aktivnosti usmjerenih ka zaštiti staništa.

³⁷ *Lovno-gospodarska osnova za lovište « Kremeš » Vogošća (Period važnosti: 01.04.2016. – 31.03.2026. godine)*

Takođe, neophodno je raditi na integraciji lokalne zajednice u očuvanje prirodnih resursa kroz edukativne kampanje i održive projekte.³⁸

4.3 Energetika

Općina Vogošća je dobro povezana na elektroenergetsku i gasnu mrežu. Teritorij Vogošće ima razvijenu elektroenergetsku infrastrukturu i pristup prirodnom gasu. Većina domaćinstava koristi prirodni gas za grijanje, dok manji dio koristi ogrijevno drvo ili ugalj. Na području Vogošće djeluje i komunalno preduzeće „BAGS Energotehnika“ d.d. Vogošća koje proizvodi i distribuira toplotnu energiju. Najznačajniji vidovi energije koji su prisutni u općini Vogošća i koji će biti detaljnije razmatrani su:

- Električna energija,
- Prirodni gas,
- Toplotna energija iz sistema daljinskog grijanja,
- Energija iz čvrstih goriva i energenata korištenih u individualnim sistemima.

U nastavku su opisani glavni vidovi potrošnje energije na području općine Vogošća, uključujući električnu energiju, prirodni gas, toplotnu energiju iz sistema centralnog grijanja, te čvrsta goriva koja se koriste u individualnim sistemima.

4.3.1 Potrošnja električne energije

Sistem za prenos i distribuciju električne energije zasnovan je na petovoltažnom nivou (400 KV, 220 KV, 110 KV, 35 KV, 10 KV), a u finalnoj upotrebi je napon od 220 V. Korisnici na teritoriji općine Vogošća se snabdijevaju električnom energijom posredstvom Javnog preduzeća Elektroprivreda BiH d.d. Sarajevo. Podaci o potrošnji električne energije su zaprimljeni od strane Javnog preduzeća Elektroprivreda BiH d.d. Sarajevo i odnose se na pregled potrošnje krajnjih kupaca u posljednje tri godine na području Općine Vogošća.

Tabela 15. Pregled potrošnje električne energije korisnika na području općine Vogošća u periodu 2022, 2023. i 2024. godine³⁹

KATEGORIJA POTROŠNJE	GODINA		
	2022.	2023.	2024.
	kWh	kWh	kWh
Kupci u kategoriji Domaćinstva:	44.970.184	46.821.801	48.711.412
Kupci na srednjenaponskom nivou: (Velika privreda)	24.372.866	24.225.185	25.808.552
Kupci u kategoriji ostala potrošnja: (Mala privreda)	19.502.856	19.632.704	20.829.993
Javna rasvjeta:	2.454.144	2.207.780	2.149.750

³⁸ Lovno-gospodarska osnova za lovište « Kremeš » Vogošća (Period važnosti: 01.04.2016. – 31.03.2026. godine)

³⁹ Prema podacima Elektroprivreda BiH d.d. Sarajevo

UKUPNO:	91.300.050	92.887.470	97.499.707
----------------	-------------------	-------------------	-------------------

U periodu od 2022. do 2024. godine na području općine Vogošća zabilježen je kontinuiran rast ukupne potrošnje električne energije, s 91,30 miliona kWh u 2022. godini na gotovo 97,50 miliona kWh u 2024. godini. Najveći potrošač tokom svih godina su domaćinstva, koja čine više od polovine ukupne potrošnje i bilježe stalni porast – sa 44,97 na 48,71 miliona kWh. Potrošnja električne energije u velikoj privredi (kupci na srednjenaponskom nivou) ostaje stabilna, s blagim rastom u 2024. godini, u odnosu na 2022. godinu, dok mala privreda također bilježi blagi, ali postojan porast. Kategorija javne rasvjete ima najmanju potrošnju, s blagim padom sa 2,45 miliona kWh u 2022. godini na 2,15 miliona kWh u 2024. godini, što sugerise napredak u energijskoj efikasnosti, vjerovatno kroz postepenu modernizaciju sistema rasvjete (npr. LED tehnologija). Ukupni trendovi ukazuju na rast potrošnje energije, naročito u sektoru stanovanja, te potrebu za strateškim mjerama energijske efikasnosti u domaćinstvima i daljim ulaganjima u obnovljive izvore i pametno upravljanje potrošnjom.

4.3.2 Potrošnja prirodnog gasa

Prema podacima iz Strategije razvoja Općine Vogošća, 56% stambenih jedinica zagrijava se putem toplotne energije iz gasne mreže. Iako nema direktnih nadležnosti u oblasti izgradnje i održavanja gasnom infrastrukturom, Općina Vogošća aktivno doprinosi njenom proširenju i sanaciji putem sufinansiranja projekata, te u kontinuitetu izdvaja značajna finansijska sredstva u ovu oblast. Tokom 2015. godine Općina je sa 48.388,62 KM finansirala sanaciju postojeće i izgradnju nove gasne mreže. U 2021. godini taj iznos bio je za gotovo 20% veći (59.079,88 KM).

Upravljanje gasnom mrežom na teritoriji općine vrši KJKP Sarajevogas d.o.o. Sarajevo, koje je nadležno za izgradnju, održavanje i distribuciju prirodnog gasa za domaćinstva, javni i privredni sektor. Podaci o potrošnji gasa na području općine Vogošća nisu bili dostupni.

4.3.3 Potrošnja toplotne energije iz sistema daljinskog grijanja

U Općini Vogošća je zastupljen sistem daljinskog grijanja kojim upravlja kompanija „BAGS Energotehnika“ d.d. Vogošća. Sistem se sastoji od dva parna kotla na mazut, koji datiraju iz 1974. i 1979. godine, 15 toplotnih podstanica i distributivne mreže ukupne dužine 7,29 km. Ukupni instalisani kapacitet kotlova iznosi 23,00 MW, dok je ukupna instalisana snaga podstanica 11,6 MW. Sistem je infrastrukturno zastario, zbog čega se planira njegova modernizacija i izgradnja novog, okolinski prihvatljivijeg sistema.

Potrošači toplotne energije koje opskrbljuje „BAGS Energotehnika“ d.d. Vogošća mogu se svrstati u tri kategorije:

- Domaćinstva,
- Javni objekti i uslužni sektor i
- Industrijska zona.

Prema podacima iz 2022. godine, toplifikacioni sistem obuhvata oko 580 domaćinstava, 6 javnih i 21 komercijalni objekat. Među industrijskim potrošačima važno je istaći da „BAGS Energotehnika“ d.d. Vogošća dio toplotne energije koristi za vlastite potrebe. Svi potrošači u stambenom sektoru nalaze se na urbanom području općine Vogošća. Ukupna površina domaćinstava priključenih na sistem daljinskog grijanja kojim upravlja „BAGS Energotehnika“ d.d. Vogošća iznosi 33.218 m². Na osnovu

evidentiranog stanja, većina zgrada nije implementirala mjere energijske efikasnosti u smislu toplotne izolacije omotača zgrade. Prema podacima iz 2022. godine, ukupno grijana površina potrošača iz kategorije javnih objekata i uslužnog sektora iznosi 15.435 m². U narednoj tabeli je dat pregled potrošnje goriva, generisane energije za grijanje i toplotnih gubitaka unutar sistema daljinskog grijanja „Bags energotehnika“ d.d. Vogošća u periodu 2018 – 2020. godine.

Tabela 16. Pregled ukupno generisane i ukupno isporučene toplotne energije u periodu 2018-2020⁴⁰.

God.	Ukupna potrošnja goriva	Ukupna generisana toplotna energija	Ukupna isporučena toplotna energija
	Mazut, t	MWh	MWh
2018.	1.681,50	13.696,00	7.957,00
2019.	1.537,60	14.014,00	7.602,00
2020.	1.722,30	15.702,00	8.191,00

Iz prethodne tabele je uočljivo se da se najveći obim potrošnje mazuta u posmatranom periodu zabilježio 2020. godine (1.722,30 tona), što je pratilo i porast ukupno generisane toplotne energije (15.702 MWh), dok je 2019. godina imala najnižu potrošnju mazuta (1.537,60 tona) i nešto nižu proizvodnju toplotne energije.

4.3.4 Potrošnja čvrstih goriva i ostalih energenata u individualnim sistemima grijanja

Na području općine Vogošća značajan broj domaćinstava još uvijek koristi individualne sisteme grijanja koji se baziraju na čvrstim gorivima, kao što su ogrijevno drvo, ugalj (mrki i lignit), briketi, pelet te u manjoj mjeri lož-ulje i mazut. Ovakvi energenti često se koriste u objektima koji nisu priključeni na gasnu mrežu niti na sistem daljinskog grijanja, što može imati negativan uticaj na kvalitet zraka i ukupnu energijsku efikasnost.

Precizni lokalni podaci o količini i strukturi korištenih energenata u individualnim ložištima trenutno nisu dostupni za područje općine Vogošća, budući da se ne vodi sistematska evidencija o broju korisnika po vrsti goriva niti o njihovim godišnjim potrošnjama. Međutim, korisne procjene mogu se dobiti na osnovu „Studije izvodljivosti o proširenju i poboljšanju sistema daljinskog grijanja u Kantonu Sarajevo“, u kojoj su po općinama prikazane procijenjene količine energenata potrebne za zagrijavanje objekata. Shodno datom izvoru, u nastavku je prikazana procijenjena količina energenata potrebna za zagrijavanje objekata u Općini Vogošća.

Tabela 17. Procijenjena količina energenata za zagrijavanje objekata u Općini Vogošća⁴¹

Kategorija potrošača	Prirodni gas	Električna energija	Ogrijevno drvo	Ugalj lignit	Mrki ugalj	Briket i pelet	Ekstra lako lož ulje
	Sm ³	MWh	tona	tona	tona	tona	l
Stambeni objekti	1.667.780	4.349	16.632	7.345	2.994	472,9	0
Javni objekti	184.388	44	0	0	0	0	124.446

⁴⁰ Program priključenja i proširenja sistema daljinskog grijanja sa pravnom analizom u Kantonu Sarajevo, 2022.

⁴¹ Studija izvodljivosti o proširenju i poboljšanju sistema daljinskog grijanja u Kantonu Sarajevo, 2019.

Ukupno	1.852.168	4.394	16.632	7.345	2.944	473	124.446
--------	-----------	-------	--------	-------	-------	-----	---------

Prema podacima iz prethodne tabele, najzastupljeniji čvrsti energent u individualnim sistemima grijanja je ogrjevno drvo (16.632 tone), zatim ugalj lignit (7.345 t) i mrki ugalj (2.944 t). Briket i pelet se koriste u manjoj mjeri (473 tone), dok je u javnim objektima procijenjena i značajna potrošnja ekstra lakog lož-ulja (124.446 litara). Ovi podaci ukazuju na potrebu za prelazak na okolinski prihvatljivije energente u individualnim sistemima grijanja, ili razmatranje priključenja na sistem daljinskog grijanja.

4.4 Prostorno uređenje

Prostorno uređenje obuhvata sveobuhvatno istraživanje, provjeru i ocjenu mogućnosti zahvata u prostoru, racionalno korištenje, zaštitu i upravljanje prostorom, kontinuirano praćenje stanja u prostoru te izradu, donošenje i dosljedno provođenje planskih dokumenata.

4.4.1 Prostorno-planska dokumentacija

Tokom izrade ovog LEAP-a prepoznati su relevantni usvojeni planski dokumenti koji uređuju oblast prostornog uređenja i urbanizma na području općine Vogošća, među kojima su:⁴²

Urbanistički plan Grada Sarajeva za urbano područje Sarajeva (četiri gradske općine - Stari Grad, Centar, Novo Sarajevo, Novi Grad, uključujući i općine Ilijaš i Vogošća) za period 1986. – 2015. godina,

Odluka o pristupanju izradi Urbanističkog plana urbanog područja Sarajevo (Stari Grad, Centar, Novo Sarajevo, Novi Grad, Ilidža i Vogošća) („Službene novine Kantona Sarajevo“ broj: 48/16),

Prostorni plan Kantona Sarajevo za period od 2003.-2023.godine („Službene novine Kantona Sarajevo“ broj: 26/06, 4/11 i 22/17),

Odluka o pristupanju izradi Prostnog plana Kantona Sarajevo za period od 20 (dvadeset) Godina (“Službene novine Kantona Sarajevo” broj: 17/24),

Regulacioni planovi i Izmjene i dopune Regulacionih planova,

Urbanistički projekti,

Prostorni plan posebnog područja prirodnog naslijeđa vodopad Skakavac 2009.god.,

Općina Vogošća je detaljno pokrivena prostorno-planskom dokumentacijom. Ukupan broj Regulacionih planova na području općine je 64. Ukupan broj Urbanističkih projekata je 20. Osim spomenute dokumentacije u toku je izrada provedbene prostorno-planske dokumentacije za područja planirana za budući razvoj općine Vogošća, kao i za prostorne cjeline uz trasu

⁴² Općina Vogošća, Služba za privredu, integrirani lokalni razvoj i društvene djelatnosti. (2025). Dostavljanje podataka za izradu LEAP-a Općine Vogošća (Broj: 05-19-int/25, 08.09.2025.).

planirane i transverzale, čija je izgradnja u nadležnosti Kantona Sarajevo. Popis Regulacionih planova i Urbanističkih projekata na području općine Vogošća prikazan je u narednim tabelama.

Tabela 18. Regulacioni planovi

Redni broj	Regulacioni planovi
1.	Regulacioni plan "Rosulje" ("Službene novine grada Sarajeva", broj: 29/80)
2.	Regulacioni plan "Rosulje II" ("Službene novine Kantona Sarajevo", broj: 8/02)
3.	Odluka o pristupanju izradi izmjena i dopuna Regulacionog plana "Rosulje" (Skraćeni postupak) na lokalitetu uz ulicu 24 juna („Službene novine Kantona Sarajevo“ broj: 12/18).
4.	Odluka o usvajanju izmjena i dopuna Regulacionog plana "Rosulje" (Skraćeni postupak) za lokalitet uz ulicu 24 juna („Službene novine Kantona Sarajevo“ broj: 25/19).
5.	Odluka o provođenju izmjena i dopuna Regulacionog plana "Rosulje" (Skraćeni postupak) za lokalitet uz ulicu 24 juna („Službene novine Kantona Sarajevo“ broj: 25/19).
6.	Odluka o pristupanju izradi izmjena i dopuna Regulacionog plana "Rosulje" („Službene novine Kantona Sarajevo“ broj: 2/23)
7.	Regulacioni plan industrijskog kompleksa „Unis“ Vogošća, usvojen na sjednici Skupštine Opštine Vogošća, održanoj 30.aprila 1991.godine („Službene novine grada Sarajeva“ broj: 6/91).
8.	Odluka o Korekciji Regulacionog plana industrijskog kompleksa „Unis“ Vogošća – Kružni tok i EP pumpa sunce.
9.	Izmjena Regulacionog plana industrijskog kompleksa „Unis“ u Vogošći ("Službene novine Kantona Sarajevo" broj: 28/01)
10.	Odluka o pristupanju izradi izmjena i dopuna Regulacionog plan industrijskog kompleksa "Unis" u Vogošći – izgradnja poslovnog objekta i rekonstrukcija sa dislokacijom postojeće saobraćajnice – skraćeni postupak ("Službene novine Kantona Sarajevo" broj: 15/22)
11.	Odluka o izmjeni i dopuni odluke o pristupanju izradi izmjena i dopuna Regulacionog plan industrijskog kompleksa "Unis" u Vogošći – izgradnja poslovnog objekta i rekonstrukcija sa dislokacijom postojeće saobraćajnice – skraćeni postupak ("Službene novine Kantona Sarajevo" broj: 2/23)
12.	Odluka o usvajanju izmjena i dopuna Regulacionog plan industrijskog kompleksa "Unis" u Vogošći – izgradnja poslovnog objekta i rekonstrukcija sa dislokacijom postojeće saobraćajnice – skraćeni postupak
13.	Odluka o pristupanju izmjena i dopuna Regulacionog plan industrijskog kompleksa "Unis" u Vogošći – izgradnja poslovnog objekta i rekonstrukcija sa dislokacijom postojeće saobraćajnice – skraćeni postupak usvojena na sjednici Općinskog vijeća Vogošća dana 29.02.2024.godine – objavljena dana 14.03.2024.godine („Službene novine Kantona Sarajevo“ broj: 10/04)
14.	Regulacioni plan „CENTAR – VOGOŠĆA“ („Službene novine Kantona Sarajevo“ broj: 16/00)
15.	Odluka o pristupanju izradi Regulacionog plana "Centar – Vogošća" („Službene novine Kantona Sarajevo“ broj: 50/19)
16.	Regulacioni plan „ VOGOŠĆA – M3“ („Službene novine Kantona Sarajevo“ broj: 12/09)
17.	Odluka o pristupanju izradi Urbanističkog projekta „CENTAR – VOGOŠĆA“ („Službene novine Kantona Sarajevo“ broj: 32/06)
18.	Odluka o Korekciji Regulacionog plana „CENTAR – VOGOŠĆA“ – omladinska -Unimo Hm („Službene novine Kantona Sarajevo“ broj: 48/13)
19.	Odluka o Korekciji Regulacionog plana „CENTAR – VOGOŠĆA“ – Kružni tok ispred Hotela Sunce („Službene novine Kantona Sarajevo“ broj: 45/16).
20.	Odluka o Korekciji Regulacionog plana „CENTAR – VOGOŠĆA“ – kolektivna garaža u ulici Braće Kršo („Službene novine Kantona Sarajevo“ broj: 27/17).

21.	Odluka o pristupanju izradi izmjena i dopuna Regulacionog plana „Centar Vogošća“ na lokalitetu uz ulicu Spasoja Blagovčanina (Skraćeni postupak) („Službene novine Kantona Sarajevo“ broj: 29/18)
22.	Odluka o usvajanju Izmjena i dopuna Regulacionog plana „Centar Vogošća“ na lokalitetu uz ulicu Spasoja Blagovčanina (Skraćeni postupak) („Službene novine Kantona Sarajevo“ broj: 15/19)
23.	Odluka o provođenju Izmjena i dopuna Regulacionog plana „Centar Vogošća“ na lokalitetu uz ulicu Spasoja Blagovčanina (Skraćeni postupak) („Službene novine Kantona Sarajevo“ broj: 15/19)
24.	Odluka o pristupanju izradi Regulacionog plana „Centar Vogošća“ („Službene novine Kantona Sarajevo“ broj: 50/19)
25.	Regulacioni plan „Park-Šuma-Hum“ (Službene novine Kantona Sarajevo broj: 23/09)
26.	Regulacioni plan stambena zona „Šip“, 2013 Centar – Vogošća individualno stanovanje, koji je usvojen 1991.godine ***** („Službene novine Kantona Sarajevo“, broj 11/01, 2/07, 28/07, 31/07, 40/08, 4/09, 1/10, 18/11, 24/11, 16/13, 41/13, 1/14, 44/15, 23/17, 33/18)
27.	Izmjene i dopune Regulacionog plana poslovne zone „Šip“ (Službene novine Kantona Sarajevo broj: 6/07)
28.	Regulacioni plan „Betanija UMC“ (Službene novine grada Sarajeva broj: 21/83)
29.	Odluka o pristupanju izradi izmjena i dopuna Regulacionog plana „Poslovna zona „Šip“ – IT park (Službene novine Kantona Sarajevo broj: 47/18) (Opština Centar – Vogošća)
30.	Odluka o usvajanju Izmjena i dopuna Regulacionog plana „Poslovna zona „Šip“ – IT park (Skraćeni postupak) - (Službene novine Kantona Sarajevo broj: 50/19)
31.	Odluka o provođenju Izmjena i dopuna Regulacionog plana Poslovna zona „Šip“ – IT park (Skraćeni postupak) - (Službene novine Kantona Sarajevo broj: 50/19)
32.	Regulacioni plan „Hotonj“ („Službene novine grada Sarajeva“, broj: 29/80) Izmjena i dopuna Regulacionog plana „Hotonj I“ („Službene novine Kantona Sarajevo“ broj: 11/02).
33.	Regulacioni plan „Hotonj - Poljine“ (Službene novine Kantona Sarajevo broj: 22/15) (Odluka o usvajanju i provođenju Regulacionog plana „Hotonj-Poljine“)
34.	Odluka o pristupanju izradi Izmjena i dopuna Regulacionog plana „Hotonj I“ („Službene novine Kantona (Skraćeni postupak) („Službene novine Kantona Sarajevo“ broj:11/19)
35.	Odluka o usvajanju Izmjena i dopuna Regulacionog plana „Hotonj I“(Skraćeni postupak) („Službene novine Kantona Sarajevo“ broj: 50/19),
36.	Odluka o provođenju Izmjena i dopuna Regulacionog plana „Hotonj I“(Skraćeni postupak) („Službene novine Kantona Sarajevo“ broj: 50/19)
37.	Odluke o pristupanju izradi Regulacionog plana „Krše“ („Službene novine Kantona Sarajevo“ broj: 3/15)
38.	Odluka o usvajanju Regulacionog plana „Krše“ (Službene novine Kantona Sarajevo broj: 40/17)
39.	Odluka o provođenju Regulacionog plana „Krše“ (Službene novine Kantona Sarajevo broj: 40/17)
40.	Odluka o pristupanju izradi Regulacionog plana „Barica“ A faza („Službene novine Kantona Sarajevo“ broj: 2/16).
41.	Odluka o usvajanju i odluka o provođenju Regulacionog plana „Barica“ A faza („Službene novine Kantona Sarajevo“ broj: 45/19).
42.	Odluka o pristupanju izradi Regulacionog plana „Ugorsko-Menjak“ A faza („Službene novine Kantona Sarajevo“ broj: 2/16).
43.	Odluka o usvajanju i odluka o provođenju Regulacionog plana „Ugorsko-Menjak“ A faza („Službene novine Kantona Sarajevo“ broj: 45/19).
44.	Odluka o pristupanju izradi Regulacionog plana „Uglješići“ A faza („Službene novine Kantona Sarajevo“ broj: 2/16).
45.	Odluka o usvajanju i odluka o provođenju Regulacionog plana „Uglješići“ A faza („Službene novine Kantona Sarajevo“ broj: 45/19).

46.	Odluka o pristupanju izradi Regulacionog plana „Donja Jošanica“ A faza („Službene novine Kantona Sarajevo“ broj: 2/16).
47.	Odluka o usvajanju i odluka o provođenju Regulacionog plana „Donja Jošanica“ A faza („Službene novine Kantona Sarajevo“ broj: 45/19).
48.	(Općinsko vijeće Vogošća, na sjednici održanoj dana 31.10.2018. godine, utvrdilo je Nacrt Navedenih Odluka, održana je Javna rasprava krajem decembra 2018 godine, te su primjedbe proslijeđene Zavodu). A faza – sve usvojeno 45/19
49.	(Općinsko vijeće Vogošća, na sjednici održanoj dana 09.07.2020. godine, utvrdilo je Nacrt Navedenih Odluka – B Faza, održana je Javna rasprava krajem septembra 2020. godine, te su primjedbe proslijeđene Zavodu).
50.	Odluka o usvajanju i odluka o provođenju Regulacionog plana „Barica“ „B“ faza („Službene novine Kantona Sarajevo“ broj: 36/21).
51.	Odluka o usvajanju i odluka o provođenju Regulacionog plana „Ugorsko-Menjak“ B faza („Službene novine Kantona Sarajevo“ broj: 36/21).
52.	Odluka o usvajanju i odluka o provođenju Regulacionog plana „Uglješići“ B faza („Službene novine Kantona Sarajevo“ broj: 36/21).
53.	Odluka o usvajanju i odluka o provođenju Regulacionog plana „Donja Jošanica“ B faza („Službene novine Kantona Sarajevo“ broj: 36/21).
54.	Odluka o pristupanju izradi Regulacionog plana „Privredna zona Semizovac“ („Službene novine Kantona Sarajevo“ broj: 28/16).
55.	Nacrt Odluke o usvajanju Regulacionog plana „Privredna zona Semizovac“, i Nacrt Odluke o provođenju Regulacionog plana „Privredna zona Semizovac“, utvrdilo je Općinsko vijeće Vogošća, na sjednici održanoj dana 31.07.2018. godine, održana je javna rasprava 17.10.2018.godine, te su primjedbe proslijeđene Zavodu.
56.	Odluka o usvajanju Regulacionog plana „Privredna zona Semizovac“ i Odluka o provođenju Regulacionog plana „Privredna zona Semizovac“ – Službene novine Kantona Sarajevo br. 40/19
57.	Odluka o pristupanju izradi Regulacionog plana „Gradina I“ („Službene novine Kantona Sarajevo“ broj: 23/17).
58.	Odluka o stavljanju van snage odluke o pristupanju izradi Regulacionog plana „Gradina I“ („Službene novine Kantona Sarajevo“ broj: 6/25).
59.	Odluka o pristupanju izradi Regulacionog plana „Gradina 2“ („Službene novine Kantona Sarajevo“ broj: 23/17).
60.	Odluka o usvajanju i Odluka o provođenju Regulacionog plana „Gradina 2“ („Službene novine Kantona Sarajevo“ broj: 28/20).
61.	Odluka o pristupanju izradi Regulacionog plana „Naselje Travnjak“ („Službene novine Kantona Sarajevo“ broj:12/18).
62.	Nacrt Odluke o usvajanju Regulacionog plana „Naselje Travnjak“, i Nacrt Odluke o provođenju Regulacionog plana „Naselje Travnjak“, utvrdilo je Općinsko vijeće Vogošća, na sjednici održanoj dana 27.12.2018. godine, isti se upućuje na javnu raspravu
63.	(Odluka o usvajanju i Odluka o provođenju Regulacionog plana Naselje Travnjak“, („Službene novine Kantona Sarajevo“ broj:28/19).
64.	Odluka o pristupanju izradi Regulacionog plana „Svrake“ („Službene novine Kantona Sarajevo“ broj: 36/22).

Tabela 19. Urbanistički projekti

Redni broj	Urbanistički projekti
1.	Urbanistički projekat stambenog naselja „Brioni“, usvojen na sjednici Izvršnog odbora Skupštine grada Sarajeva, dana 16.II. 1978.godine („Službene novine grada Sarajeva“ br.12/78)
2.	Izmjena i dopuna Urbanističkog projekta Naselje „Tomo Mendeš“ („Službene novine grada Sarajeva“ broj: 28/82 i 16/90)
3.	(Urbanistički projekat Naselja „Tomo Mendeš“ – Vogošća, izradio je Institut za arhitekturu, urbanizam, i prostorno planiranje Arhitektonskog fakulteta u Sarajevu, 1978.godine. Nakon usvajanja od strane Skupštine grada Sarajeva rješenjem je usvojen urbanistički projekat („Službene novine grada Sarajeva“ broj: 12/78) U toku realizacije, došlo je do

	znatnih odstupanja na objektima kolektivnog i individualnog stanovanja, odnosno do potrebe izmjene i dopune ovog Projekta. Aktivnosti su započete na osnovu Ugovora broj: 03-111/3-88 od 23.05.1988.godine, sklopljenog između Skupštine opštine Vogošća kao naručioca i Instituta za arhitekturu, urbanizam, i prostorno planiranje Arhitektonskog fakulteta u Sarajevu, kao izvršioca. Održane su i javne rasprave, gdje se istakla potreba dogradnje, izgradnje u adaptacije objekata za potrebe poslovnih prostora, te je istim data mogućnost adaptacije svih prizemlja u poslovne prostore i mogućnost dogradnje i izgradnje poslovnih prostora. Kao poseban zahtjev Naručioca, u ovaj projekat uključena je grupa od 7 stambenih objekata na početku puta za Rosulje (Jovanovići). Nakon provedenog postupka, donešena je Odluka o usvajanju Izmjena i dopuna Urbanističkog projekta naselje "Tomo Mendeš" – Vogošća, broj: 01-023-30/90 od 11.jula 1990.godine i Elaborat izmjena i dopuna urbanističkog projekta naselja "Tomo Mendeš" u Vogošći, koji čuva se u službenoj dokumentaciji SO-e Vogošća i Instituta za arhitekturu, urbanizam, i prostorno planiranje Arhitektonskog fakulteta u Sarajevu (član 4.navedene Odluke). Te je objavljena Odluka o usvajanju Izmjena i dopuna Urbanističkog projekta Naselje "Tomo Mendeš" ("Službene novine grada Sarajeva" broj: 28/82 i 16/90))
4.	Urbanistički projekat „Solaris“ („Službene novine Grada Sarajeva“ broj: 5/88, 16/90)
5.	Izmjene i dopune Urbanističkog projekta „Solaris“ („Službene novine Kantona Sarajevo“ broj: 24/11)
6.	Odluka o Korekciji Urbanističkog projekta „Solaris“ stambeni objekat – Hasečić Mulka („Službene novine Kantona Sarajevo“ broj: 19/16).
7.	Odluka o Korekciji Urbanističkog projekta „Solaris“ stambeni objekat – „Drvopromet“ („Službene novine Kantona Sarajevo“ broj: 6/17).
8.	Odluka o pristupanju izradi Izmjena i dopuna Urbanističkog projekta „Solaris“ za lokalitet u ulici Gornja Jošanica III – Individualno stambeno naselje („Službene novine Kantona Sarajevo“ broj: 3/18).
9.	Odluka o usvajanju Izmjena i dopuna Urbanističkog projekta „Solaris“ za lokalitet u ulici Gornja Jošanica III – Individualno stambeno naselje („Službene novine Kantona Sarajevo“ broj: 39/18).
10.	Odluka o provođenju Izmjena i dopuna Urbanističkog projekta „Solaris“ za lokalitet u ulici Gornja Jošanica III – Individualno stambeno naselje („Službene novine Kantona Sarajevo“ broj: 39/18).
11.	Odluka o pristupanju izradi izmjena i dopuna Urbanističkog projekta „Solaris“ za lokalitet u ulici Gornja Jošanica II (skraćeni postupak) („Službene novine Kantona Sarajevo“ broj: 6/21).
12.	Odluka o usvajanju izmjena i dopuna Urbanističkog projekta „Solaris“ za lokalitet u ulici Gornja Jošanica II (skraćeni postupak) („Službene novine Kantona Sarajevo“ broj: 17/23).
13.	Odluka o provođenju izmjena i dopuna Urbanističkog projekta „Solaris“ za lokalitet u ulici Gornja Jošanica II (skraćeni postupak) („Službene novine Kantona Sarajevo“ broj: 17/23).
14.	Odluka o pristupanju izradi Izmjena i dopuna Urbanističkog projekta „Solaris“ za lokalitet poslovni objekat u ulici Vogošćanskih odreda br.88 („Službene novine Kantona Sarajevo“ broj: 3/18).
15.	Odluka o usvajanju Izmjena i dopuna Urbanističkog projekta „Solaris“ za lokalitet poslovni objekat u ulici Vogošćanskih odreda br.88 („Službene novine Kantona Sarajevo“ broj: 25/18).
16.	Odluka o provođenju Izmjena i dopuna Urbanističkog projekta „Solaris“ za lokalitet poslovni objekat u ulici Vogošćanskih odreda br.88 („Službene novine Kantona Sarajevo“ broj: 25/18).
17.	Odluka o pristupanju izradi Urbanističkog projekta "Kolačuša" („Službene novine Kantona Sarajevo“ broj: 51/18).
18.	Odluka o stavljanju van snage odluke o pristupanju izradi Urbanističkog projekta "Kolačuša" („Službene novine Kantona Sarajevo“ broj: 45/22).
19.	Odluka o izmjeni odluke o pristupanju izradi Urbanističkog projekta „Tržnica – Pijaca Vogošća“ („Službene novine Kantona Sarajevo“ broj: 25/20).

20.	Odluka o stavljanju van snage Odluke o pristupanju izradi Urbanističkog projekta „Tržnica – Pijaca Vogošća“ („Službene novine Kantona Sarajevo“ broj: 50/22)
-----	--

4.4.2 Bespravna gradnja

Kada je u pitanju bespravna gradnja, zaključno sa 31.12.2024. godine, na području općine Vogošća, a prema podacima općinskog Inspektorata, evidentirano je ukupno 104 nelegalno izgrađena objekta, među kojima su stambeni, poslovni i pomoćni objekti. Samo u 2024. godini pokrenuto je 220 upravnih predmeta po službenoj dužnosti, od čega se 158 odnosi na različite oblike bespravne gradnje, što ukazuje na kontinuiranu potrebu za praćenjem i regulisanjem ove oblasti. ⁴³ Posljednja važeća Odluka o legalizaciji bespravno izgrađenih objekata donesena je i objavljena u “Službenim novinama Kantona Sarajevo”, broj 51/15, nakon čega viši nivo vlasti nisu donijeli novi pravni okvir za nastavak procesa legalizacije. Zbog toga se nadležna općinska služba svakodnevno susreće s upitima građana o mogućnosti pokretanja postupka legalizacije, na što u ovom trenutku ne postoji zvaničan odgovor.

U periodu od 2016. godine do danas obrađeni su svi predmeti zaprimljeni putem protokola Općine Vogošća, a koji su se odnosili na izdavanje naknadnih urbanističkih saglasnosti i naknadnih odobrenja za građenje. U posljednje četiri godine nije bilo podnesenih novih zahtjeva, budući da odluka o legalizaciji nije bila na snazi i time nije postojala zakonska osnova za pokretanje takvih procedura. Svi ranije zaprimljeni zahtjevi za naknadne urbanističke saglasnosti i odobrenja za građenje u potpunosti su obrađeni. Tokom postupka izrade LEAP-a Vogošće, Vlada Kantona Sarajevo utvrdila je Nacrt zakona o legalizaciji bespravno izgrađenih objekata.

Kada je riječ o mjerama općinskog Inspektorata u oblasti građenja, inspekcija provodi redovne kontrole gradilišta na osnovu prijava početka građenja, kao i uvidom u izdata odobrenja za građenje i urbanističke saglasnosti koje nadležna Služba za urbanizam i prostorno planiranje dostavlja u zakonskom roku. Ove kontrole imaju za cilj utvrđivanje eventualnih nepravilnosti i poduzimanje mjera za njihovo otklanjanje u skladu sa važećim propisima.

4.4.3 Namjena površina i zelene površine

Prema Prostornom planu Kantona Sarajevo za period 2003–2023. godine, prostor Općine Vogošća obuhvata više kategorija namjene zemljišta, među kojima su urbano područje, građevinsko zemljište, poljoprivredno zemljište, šumsko zemljište, kao i područja kulturno-historijskog i prirodnog naslijeđa. Ovakva struktura namjene prostora odražava određeni pritisak urbanizacije, ali i značajan potencijal za očuvanje i unapređenje zelenih i prirodnih površina, posebno kroz plansko upravljanje zemljištem.

⁴³ Općina Vogošća, Služba za privredu, integrisani lokalni razvoj i društvene djelatnosti. (2025). Dostavljanje podataka za izradu LEAP-a Općine Vogošća (Broj: 05-19-int/25, 08.09.2025.).

59

jedinice lokalne samouprave. Tamo gdje ne postoje tehnički uslovi za postavljanje kontejnera, građanima su podijeljene kante za prikupljanje otpada.

Komunalni otpad na području Općine Vogošća, osim u domaćinstvima, nastaje i u privrednim i javnim ustanovama. Odvozom komunalnog otpada na području općine bavi se nadležno komunalno preduzeće, a prikupljanje se vrši putem namjenskih vozila. Pokrivenost uslugom prikupljanja i odvoza komunalnog otpada iznosi 97% stanovništva općine, što predstavlja visok stepen uređenosti sistema upravljanja otpadom.

Odlaganje otpada se vrši u tipizirane posude zapremine 1.100 litara, koje su raspoređene u blizini objekata kolektivnog stanovanja u urbanom dijelu općine, gdje se pražnjenje vrši svakodnevno. U rubnim područjima (Svrake, Semizovac i sl.) pražnjenje posuda vrši se tri puta sedmično.

Na području općine 4.000 domaćinstava uključeno je u dvokolisni sistem prikupljanja otpada. Pražnjenje posuda za ostatni otpad obavlja se jednom sedmično, dok se posude namijenjene za reciklažni materijal prazne svakih 15 dana.

Naselja obuhvaćena dvokolisnim sistemom prikupljanja otpada su: Kobilja Glava, Novi rezervoar, Ejuba Delalića, Muhidina Čomage, Edina Koromana, Kenana Brkanića, Sauda Hasanovića, Stalinski put, Šipska, Karavdića Sokak, Mitra Kalema, 31. juli, 28. februar, Mitra Šućura, Hotonj IV, Branislava Hotonja, Donji Hotonj, Ramiza Alića, Muje Šejte, Hasan Merđanovića, Ugorsko II, Ugorsko III, Menjak, Skendera Kulenovića, Ravne, Miholjčići, Krč, Gora, Kamenica, Ljetnikovac, Blagovac I, Blagovac IV, Rosulje II, Rosulje VII, Bariće, Dumaca, Porodice Hasagić, Braće Planja, Uglješići I, Uglješići II, Dreskovaca, Donji Jošanići I, Donji Jošanići II, Izeta Delića, Safeta Krupića, Rašida Bešlije, Svrake I, Krivoglavci I, Krivoglavci II, Krivoglavci III, Orahovi brijeg i Bradići.

U narednoj tabeli prikazana je količina proizvedenog miješanog komunalnog otpada za period 2022–2025. godine.

Tabela 20. Nastajanje komunalnog otpada u Općini Vogošća (2022–2025)

Godina	Količina proizvedenog komunalnog otpada (t/god.)	Godišnja proizvodnja (kg/st/god)	Dnevna proizvodnja (kg/st/dan)
2022.	8.924,32 t	≈338,77 kg	≈0,93 kg
2023.	7.994,06 t	≈303,48 kg	≈0,83 kg
2024.	7.776,14 t	≈295,19 kg	≈0,81 kg
2025. (1.1.–31.8.)	5.138,92 t	-	-

Analizom podataka može se zaključiti da je u posljednje tri godine primjetan blagi pad količina prikupljenog komunalnog otpada, što se može povezati s povećanjem obuhvata dvokolisnim sistemom prikupljanja otpada, jačanjem svijesti građana o odvajanju otpada i efikasnijom organizacijom komunalnih usluga. Iako je evidentan napredak, potrebno je dodatno unaprijediti edukaciju stanovništva o značaju razdvajanja otpada na mjestu nastanka i reciklaže.

Cijena usluge

Na području općine raspoređeno je 450 kontejnera zapremine 1.100 litara za prikupljanje miješanog komunalnog otpada. Trenutni način naplate usluga prikupljanja i odvoza otpada vrši se po kvadratnom metru (m²), a važeći cjenovnik dostupan je na zvaničnoj web stranici Općine (www.vogosca.ba). Prema dostupnim informacijama, stopa naplate komunalnih usluga iznosila je 83% u 2022. godini.

Ilegalne deponije

Ilegalne deponije predstavljaju mjesta za odlaganje većih količina otpada na za to nepredviđenim površinama, kao što su šume, doline, brda i planine, napuštena polja ili riječna korita. Na ilegalnim deponijama se, zbog nedostatka njihove kontrole, odlaže i opasni otpad poput baterija i elektronike, infektivnog i animalnog otpada, te se nerijetko nalaze pored rijeka, čime ugrožavaju okoliš i zdravlje ljudi. Ilegalne deponije utiču štetno na više načina. Voda i zemljište postaju zagađeni, što se dalje prenosi i na pitku vodu i namirnice koje čovjek potom unosi u svoj organizam. Dolazi do poremećaja balansa životinjskog svijeta – ilegalne deponije privlače životinje kao što su muhe, komarci, ptice i miševi, koji šire razne bolesti i među ljudima. Povećan je rizik od prirodnih katastrofa – ilegalno odložen otpad dovodi do zakrčenja riječnih korita zbog čega poplave postaju češće, te doprinose nekontrolisanim klizištima.

Sav prikupljeni komunalni otpad sa područja Općine Vogošća se odvozi na regionalnu deponiju "Smiljevići" u Općini Novi Grad Sarajevo. Na području Općine Vogošća ne postoji deponija komunalnog otpada, dok je zabilježeno jedno ilegalno odlagalište otpada u naselju Gora.

Proizvodni otpad u Općini Vogošća

U Općini Vogošća prikupljanje proizvodnog neopasnog otpada vrši KJKP „RAD“ d.o.o. Sarajevo. Prikupljanje obuhvata četiri privredna subjekta sa teritorije općine, a to su: „Volkswagen Sarajevo“ d.o.o., „Penny plus“ d.o.o., „Dijamant“ d.o.o. i Unioninvestplastika d.d. Sarajevo. Pri tome se radi primarno o miješanom komunalnom otpadu, uz prisustvo specifičnog industrijskog otpada, poput stakla. Količine otpada se razlikuju ovisno o djelatnosti i godini, pri čemu je primjetan trend smanjenja otpada kod većine subjekata u posljednjih nekoliko godina.

Tabela 21. Proizvodni otpad u Vogošći

Firma	Djelatnost	Vrsta otpada	2022.	2023.	2024.	2025. (01.01.– 10.09.)
Volkswagen Sarajevo d.o.o., Vogošća	Proizvodnja vozila	Miješani komunalni otpad	5,101	29,701	0	17,666
Penny plus d.o.o., Sarajevo	Trgovina na malo željeznom robom, bojama i staklom	Miješani komunalni otpad	1,18	5,46	0,62	1,56
Dijamant d.o.o., Sarajevo	Soboslikarski i staklarski radovi	Miješani komunalni otpad / otpad od stakla	46,64	22,32	12,02	6,86 / 7,72

Unioninvestplastika d.d., Sarajevo	Proizvodnja ploča, listova, cijevi i profila od plastike	Miješani komunalni otpad	173,90	144,98	156,80	94,10
---	---	-----------------------------	--------	--------	--------	-------

Posebne kategorije otpada

Na području Općine Vogošća prikupljaju se i posebne kategorije otpada, uključujući ambalažu, električni i elektronički otpad, te kabasti otpad. Ove aktivnosti provodi KJKP „RAD“ d.o.o. Sarajevo, uz kontinuiranu edukaciju građana i unapređenje sistema odvajanja i reciklaže otpada.

Ambalaža i ambalažni otpad

Ambalažni otpad prikuplja se putem:

- 10 lokacija zelenih otoka sa posudama zapremine 1.100 l
- 5 lokacija zelenih otoka sa posudama tipa „zvono“ zapremine 3.000 l
- 2 reciklomata na području općine

Prikuplja se papirna, plastična i staklena ambalaža.

Tabela 22. Količine prikupljenog ambalažnog otpada po godinama (t/god)

Godina	Papir i karton	Plastična ambalaža	Miješana ambalaža
2022	8,64	-	11,14
2023	4,32	2,08	129,44
2024	-	-	178,88
2025* (1.1.-31.0.-2025)	-	4,92	157,14

Električni i elektronički otpad

Električni i elektronički otpad (EE otpad) predstavlja sve vrste starih, neispravnih ili otpisanih električnih i elektroničkih uređaja koji više nisu namijenjeni upotrebi. Zbog sadržaja opasnih materija poput teških metala, te njegovog potencijala za reciklažu vrijednih komponenti, pravilno upravljanje EE otpadom je od izuzetne važnosti za zaštitu okoliša i očuvanje resursa. Prikupljanje ove vrste otpada vrši se putem 2 kontejnera tipa „zvono“, a prikupljeni otpad se predaje operateru ZEOS eko-sistem d.o.o.

Kabasti otpad

Kabasti otpad obuhvata veće predmete koji se ne mogu odlagati u standardne kante za komunalni otpad, poput namještaja, madraca, velikih kućanskih aparata i slično. Zbog svojih dimenzija i specifičnih karakteristika, neophodno je organizovano prikupljanje i pravilno zbrinjavanje kabastog otpada kako bi se spriječilo nepropisno odlaganje i negativan uticaj na okoliš. Kabasti otpad organizovano se prikuplja jednom mjesečno, uz dodatne jesenje akcije čišćenja. Podaci u ovom izvještaju odnose se na period 01.01. – 10.09.2025. godine.

Tabela 23. Količine kabastog otpada

Godina	Kabasti otpad
2022	16,82
2023	32,70
2024	32,18

2025	
Proljetna akcija	20,00

Postojeći kapaciteti za zbrinjavanje posebnih kategorija otpada.

Na području Općine Vogošća trenutno ne postoje posebno organizovani kapaciteti za zbrinjavanje određenih kategorija otpada, poput elektronskog i električnog otpada, građevinskog šuta, kabastog otpada, guma i drugih vrsta koje zahtijevaju specifičan tretman. Takve vrste otpada trenutno se uglavnom zbrinjavaju zajedno s komunalnim otpadom ili na druge raspoložive načine, što ukazuje na potrebu za daljim unapređenjem sistema upravljanja posebnim kategorijama otpada.

Već duži vremenski period ističe se potreba za uspostavom reciklažnog dvorišta na području Općine Vogošća, koje bi omogućilo efikasnije i sistematičnije prikupljanje i zbrinjavanje različitih vrsta otpada. Planiranjem odgovarajuće lokacije i obezbjeđenjem potrebnih uslova, unaprijedila bi se održivost sistema upravljanja otpadom i doprinijelo očuvanju javnih površina i okoliša.⁴⁵

4.6 Upravljanje i korištenje vodnih resursa

Vodno bogatstvo

Teritorijom općine Vogošća protiču četiri vodotoka: rijeka Bosna, Ljubina Vogošća i Jošanica. U rijeku Bosnu ulijeva se Ljubina i Vogošća, a u rijeku Vogošću se ulijeva Jošanica, tako da se može reći da je općina Vogošća bogata vodom i vodnim tokovima. Dijelovi ovih vodotoka koji protiču kroz urbani dio Vogošće su regulisani i uređeni. Ovi vodotoci su praktično kolektori sanitarnih i industrijskih otpadnih voda.⁴⁶

Vodosnabdijevanje stanovništva i privrede

Organizacija sistema

Vodosnabdijevanje na području Općine Vogošća organizovano je kroz kombinovani pumpni i gravitacioni sistem. Snabdijevanje se vrši s više izvorišta, među kojima su Peračko vrelo i filter postrojenje Vogošća, te djelimično sa glavnog izvorišta Sarajevskog polja — podzemne akumulacije Bačevo i Sokolovići — kao i sa filter postrojenja Bosna, putem rezervoara Kobilja Glava. Cjelokupan sistem funkcioniše na principu prepumpavanja, uz upotrebu rezervoara i pumpnih stanica opremljenih odgovarajućom elektro i hidromehaničkom opremom.

Vodni objekti

Na području Općine Vogošća nalazi se više ključnih vodnih objekata:

- Rezervoari: Kobilja Glava, Vogošća Gornja, Vogošća Donja, Jošanica, Vranjak i Hotonj
- Hidrofleks stanice: Jošanica Gornja, Borak, Blagovac, Ugorsko, Kobilja Glava
- Pumpna stanica: Semizovac

⁴⁵ Kantonalno javno komunalno preduzeće "RAD" d.o.o. (2025, 17. septembar). Dostava podataka za izradu lokalnog ekološkog akcionog plana Općine Vogošća – LEAP (Broj: 01-01-32-4480/25). Sarajevo.

⁴⁶ Lokalni ekološki akcioni plan Općine Vogošća (LEAP) za period 2017–2022.

Dužina mreže i priključci

Prema najnovijim podacima, ukupna dužina vodovodne mreže na području Općine Vogošća, koja je u nadležnosti KJKP „Vodovod i kanalizacija“ d.o.o. Sarajevo, iznosi 121 km, što predstavlja povećanje u odnosu na 2021. godinu kada je iznosila 117 km.⁴⁷

U sistem javnog vodosnabdijevanja na teritoriji općine Vogošća registrovano je cca 6200 priključaka, od toga je cca 2200 bespravnih priključaka. Broj privrednih subjekata na teritoriji općine Vogošća priključenih na sistem vodosnabdijevanja iznosi cca 956. Stepennaplate varira u toku godine, a procentualno gledano stepennaplate prema podacima od januara do augusta iznosi cca 93%.⁴⁸

Prema podacima KJKP „Vodovod i kanalizacija“ d.o.o. Sarajevo, gubitci vode na području Općine Vogošća i dalje predstavljaju značajan izazov za efikasnost sistema vodosnabdijevanja. U 2024. godini registrovani gubitci iznosili su oko 65,1%, dok su za period januar–august 2025. godine gubitci iznosili oko 65,2%. Ovakav nivo gubitaka ukazuje na potrebu za intenzivnijim aktivnostima na rekonstrukciji dotrajale mreže, smanjenju nelegalnih priključaka i unapređenju upravljanja sistemom.⁴⁹

Naselja izvan gradskog sistema

Uprkos značajnim finansijskim ulaganjima u sanaciju i izgradnju nove vodovodne mreže, određena naselja na području Općine Vogošća, posebno ona smještena iznad kote 525 m.n.m, još uvijek nemaju pristup gradskom sistemu vodosnabdijevanja. Snabdijevanje ovih područja trenutno se osigurava putem lokalnih vodovoda.

U sistem vodovodne mreže trenutno nisu uključena naselja: Tihovići, dio naselja Blagova, dio naselja Krivoglavci i Svrake, dio naselja Donja Vogošća, naselja Poturovići, Ljubina, Krići i Gora.

Također treba napomenuti da se naselja koja nemaju javnu vodovodnu mrežu snabdijevaju vodom iz lokalnih vodovoda koju su građani sami gradili, te Općina Vogošća iste redovno kontroliše i održava a u cilju što kvalitetnijeg vodosnabdijevanja svih stanovnika općine Vogošća.⁵⁰

Prioritetni projekti u narednom periodu usmjereni su na:

- Rješavanje vodosnabdijevanja naselja koja nisu povezana na gradski sistem;
- Rekonstrukciju dotrajale i nelegalno izgrađene mreže;
- Izradu projektne dokumentacije i izgradnju novih distributivnih vodovodnih mreža u dijelovima naselja koji još nisu pokriveni gradskim sistemom.⁵¹

⁴⁷ Općina Vogošća. (2023). Strategija razvoja Općine Vogošća za period 2023–2027.

⁴⁸ KJKP „Vodovod i kanalizacija“ d.o.o. Sarajevo (2025). Odgovor na Molbu za dostavljanje podataka broj 07-18-sl./25, Sarajevo, 11.09.2025. godine.

⁴⁹ KJKP „Vodovod i kanalizacija“ d.o.o. Sarajevo (2025). Odgovor na Molbu za dostavljanje podataka za izradu lokalnog akcionog plana Općine Vogošća. Broj: 9301/25, Sarajevo, 14.12.2025.

⁵⁰ KJKP „Vodovod i kanalizacija“ d.o.o. Sarajevo (2025). Odgovor na Molbu za dostavljanje podataka broj 07-18-sl./25, Sarajevo, 11.09.2025. godine.

⁵¹ Općina Vogošća. (2023). Strategija razvoja Općine Vogošća za period 2023–2027.

Aktivni projekti rekonstrukcije i proširenja mreže

Od važnijih radova na rekonstrukciji vodovodne i kanalizacione mreže na području Općine Vogošća mogu se izdvojiti sljedeći projekti:

Projekat vodosnabdijevanja gornjih zona naselja Krivoglavci i Svrake, koji se realizira u četiri faze:

- I faza: izgradnja pumpnih stanica Krivoglavci I i Krivoglavci II;
- II faza: izgradnja rezervoara Krivoglavci I i Krivoglavci II;
- III faza: izgradnja potisnog cjevovoda, ispustnog cjevovoda i dijela distributivnog cjevovoda za sistem Krivoglavci I;
- IV faza: izgradnja potisnog cjevovoda, ispustnog cjevovoda i dijela distributivnog cjevovoda za sistem Krivoglavci II.

Radovi još uvijek nisu završeni, te se trenutno radi na otklanjanju nedostataka kako bi se novopoloženi cjevovodi povezali sa postojećom mrežom.

Projekat vodosnabdijevanja naselja Poturovići i Ljubina, koji je također podijeljen u faze:

- I faza: pumpna stanica i rezervoar;
- II faza: dio ispusta, potisni cjevovod i dio distributivnog cjevovoda;
- III faza: preostali dio ispusta i dio distributivnog cjevovoda.⁵²

Zaštita voda

Odvodnja otpadnih i oborinskih voda

Nivo pokrivenosti područja Kantona Sarajevo javnim sistemom prikupljanja i odvođenja otpadnih voda definisan je kroz planove zaštite voda. Postojeći sistem obuhvata mrežu za odvođenje sanitarnih otpadnih voda te sistem za prikupljanje oborinskih voda. U Kantonu je u toku prelazak na potpuno separirani kanalizacioni sistem. Sistem odvodnje otpadnih i oborinskih voda na području Općine Vogošća nalazi se u nadležnosti KJKP „Vodovod i kanalizacija“ d.o.o. Sarajevo. Otpadne vode sa područja općine Vogošća se odvođe glavnim gradskim kolektorom iz naselja Kobilja glava, Gornjeg Hotonja, Orahovog brijega, Barica, Hotonja, Ugorskog, Gornje Vogošće, Blagovca, Rosulja, Nove Vogošće, Gornje Jošanice i Centra Vogošće do najbližeg recepijenta – rijeke Vogošće i dalje u rijeku Bosnu.⁵³

Septičke jame

KJKP „Vodovod i kanalizacija“ d.o.o. Sarajevo ne vodi katastar niti ima evidentiran ukupan broj sabirnih (septičkih) jama na području Općine Vogošća, budući da iste nisu u njihovoj nadležnosti.⁵⁴

⁵² KJKP „Vodovod i kanalizacija“ d.o.o. Sarajevo (2025). *Odgovor na Molbu za dostavljanje podataka za izradu lokalnog akcionog plana Općine Vogošća*. Broj: 9301/25, Sarajevo, 14.12.2025.

⁵³ Općina Vogošća. (2023). *Strategija razvoja Općine Vogošća za period 2023–2027*.

⁵⁴ Općina Vogošća. (2023). *Strategija razvoja Općine Vogošća za period 2023–2027*.

Tabela 24. Podaci o septičkim jamama odnose se isključivo na potrošače koji imaju sklopljen ugovor sa KJKP „Vodovod i kanalizacija“ d.o.o. Sarajevo.

Godina	Broj usluga crpljenja	Broj naručilaca
2023.	54	53
2024.	19	15
2025.	0	0 ⁵⁵

Razvoj i stanje mreže

Na području Općine Vogošća preduzeće upravlja i održava oko 125 km kanalizacione mreže različitih namjena (fekalne, kišne i mješovite), s promjerima cijevi od 200 do 800 mm. Prema dostupnim podacima, od 2011. godine do danas izgrađeno je približno 68 km kanalizacione mreže, oko 22 km položeno je u periodu 2000–2010. godine, dok je u razdoblju 1958–2000. izgrađeno oko 35 km mreže. Za jedan dio mreže podaci o starosti nisu dostupni.⁵⁶

Ukupna dužina kanalizacione mreže do 2025. godine iznosi približno 132 km⁵⁷, što predstavlja blagi porast u odnosu na 2021. godinu, kada je mreža obuhvatala 121 km.

Od ukupne dužine mreže, najveći dio čini fekalna kanalizacija, dok su preostali kilometri raspoređeni na atmosfersku i mješovitu mrežu, kako je prikazano u tabeli ispod:

Tabela 25. Vrste i dužina kanalizacione mreže

Vrsta kanalizacione mreže	Dužina (km)
Fekalna kanalizacija	69 km
Atmosferska kanalizacija	55 km
Mješovita kanalizacija	8 km
Ukupno	132 km ⁵⁸

Ovaj sistem omogućava prikupljanje i transport otpadnih i atmosferskih voda prema postrojenjima za obradu, dok se redovno održavanje i modernizacija realizuju kroz planirane aktivnosti rekonstrukcije i izgradnje novih dionica.

Naselja bez kanalizacione mreže

U sistem kanalizacione mreže trenutno nisu uključena naselja: Krić, Gora, Kamenica, Semizovac, Nebočaj, Donja Vogošća, Ahmeda Riza, Svrake, Krivoglavci, Ljubina, Poturovići, Gornja Jošanica I, Gornja Jošanica II, Kremeš, Donja Jošanica I, Donja Jošanica II, Uglješići, Ugorsko, Menjak, Muje Šejte, Barica, Rašida Bešlije i gravitirajuće ulice, dijelovi naselja Ugorsko, dijelovi naselja Rosulje, Orahov Brijeg, Kobilja Glava-Hum, Kobilja Glava, dijelovi Blagovca, Stara industrijska zona

Prioriteti u narednom periodu

Prioriteti Općine Vogošća u narednom periodu odnose se na:

⁵⁵ KJKP „Vodovod i kanalizacija“ d.o.o. Sarajevo (2025). Odgovor na Molbu za dostavljanje podataka broj 7329/25, Sarajevo, 19.09.2025. godine.

⁵⁶ KJKP „Vodovod i kanalizacija“ d.o.o. Sarajevo (2025). Odgovor na Molbu za dostavljanje podataka broj 7329/25, Sarajevo, 19.09.2025. godine.

⁵⁷ KJKP „Vodovod i kanalizacija“ d.o.o. Sarajevo (2025). Odgovor na Molbu za dostavljanje podataka broj 7329/25, Sarajevo, 19.09.2025. godine.

⁵⁸ KJKP „Vodovod i kanalizacija“ d.o.o. Sarajevo (2025). Odgovor na Molbu za dostavljanje podataka broj 7329/25, Sarajevo, 19.09.2025. godine.

- Rekonstrukciju lokalne kanalizacione mreže, i
- Nastavak izgradnje nove mreže u naseljima i ulicama gdje je potrebno
- Septičke jame

U skladu s Programom prioriteta projekata, Općina Vogošća kontinuirano provodi radove i realizuje projekte na područjima koja još nisu obuhvaćena javnim vodovodom, vodeći računa o tehničkim uslovima i raspoloživim finansijskim sredstvima, s ciljem proširenja mreže na sva nenaseljena mjesta općine.

Planirana rekonstrukcija glavnih kolektora

Prema RP "Hotonj–Poljine" (SN KS 22/15), planirana je rekonstrukcija:

- blagovačkog kolektora DN400 u dužini od 1,2 km,
- vogošćanskog kolektora DN600 u dužini od 2,1 km,
- kolektora FE600 u dužini od 250 m (prioritet zbog čestih fekalnih incidenta u naselju „Bože“).

Trenutno se na području Općine Vogošća realizuju sljedeći projekti:

- Izgradnja separativne kanalizacione mreže u naselju Hotonj IV, čime se osigurava odvajanje fekalnih i oborinskih voda i smanjuje opterećenje postojećeg sistema.
- Rekonstrukcija fekalne kanalizacione mreže i izgradnja nove oborinske mreže u naselju Orahov Brijeg, gdje je postojeća infrastruktura dotrajala i uzrokuje česte probleme u funkcionisanju sistema.
- Rekonstrukcija prečišćaća otpadnih voda u MZ Blagovac, uz izgradnju kolektora za pripajanje postojeće mreže na prečišćać i priključka potisnim cjevovodom dužine cca 1,4 km.

Pored aktivnih projekata, na teritoriji Općine Vogošća postoje i kritične tačke na kojima se nalazi dotrajala lokalna kanalizaciona mreža i gdje su potrebne hitne intervencije. Slična situacija je i u Centru općine, gdje je dio gradske kanalizacije u lošem stanju, te će i na tim dionicama biti neophodna rekonstrukcija u narednom periodu.⁵⁹

Tokom **2024. i 2025. godine** na kanizacionom sistemu Općine Vogošća evidentirano je **430 intervencija**, od čega **232** procepljenja i čišćenja kanala i slivnika, **4** opravke kanala, **107** crpljenja septičkih jama i otpadnih voda, dok se ostatak odnosi na druge vrste intervencija na mreži.⁶⁰

4.7 Informacioni sistem

Informacijski sistem u okviru LEAP-a predstavlja ključnu tematsku oblast koja obuhvata metodološko prikupljanje, obradu, čuvanje i razmjenu podataka o stanju okoliša, u skladu s Uredbom o informacionom sistemu zaštite okoliša u Federaciji Bosne i Hercegovine (Službene novine FBiH br. 47/22). Funkcionalan informacijski sistem zasniva se na kontinuiranom okolišnom

⁵⁹ KJKP "Vodovod i kanalizacija" d.o.o. Sarajevo (2025). Odgovor na Molbu za dostavljanje podataka za izradu lokalnog akcionog plana Općine Vogošća. Broj: 9301/25, Sarajevo, 14.12.2025.

⁶⁰ KJKP "Vodovod i kanalizacija" d.o.o. Sarajevo (2025). Odgovor na Molbu za dostavljanje podataka broj 7329/25, Sarajevo, 19.09.2025. godine.

monitoringu, digitalnim bazama podataka i web-baziranoj platformi za cjeloviti uvid u stanje okoliša i pritiske na njega, te omogućava:

- pouzdano praćenje stanja okoliša,
- izradu analiza i izvještaja,
- podršku za donošenje odluka,
- transparentno informisanje javnosti,
- povezivanje lokalnih institucija, komunalnih preduzeća i federalnih/nacionalnih sustava poput EIONET-a.

Lokalne zajednice nemaju eksplicitnu zakonsku obavezu uspostave zasebnog informacionog sistema, već su dužne prikupljati, evidentirati i dostavljati podatke federalnom sistemu u skladu sa Zakonom o zaštiti okoliša Federacije BiH i Uredbom o informacionom sistemu zaštite okoliša. Federalno ministarstvo za zaštitu okoliša, u saradnji sa Fondom za zaštitu okoliša, obavlja poslove prikupljanja i objedinjavanja podataka o okolišu, uspostavljajući i vodeći jedinstveni informacioni sistem zaštite okoliša na nivou Federacije BiH. Ovaj sistem obuhvata praćenje i objedinjavanje podataka, vođenje baza podataka i upis u registar sistema za ekološko upravljanje i nezavisno ocjenjivanje (EMAS), kao i praćenje uticaja okoliša na zdravlje u saradnji sa Federalnim zavodom za zdravstvo. Lokalna služba za ekologiju u okviru LEAP-a osigurava prikupljanje i integraciju podataka s višim nivoima vlasti, čime se ostvaruje transparentnost i javni pristup informacijama.⁶¹⁶²

Kada se govori o povezanosti sa okolinom u informacionom smislu, Općina Vogošća raspolaže službenom web stranicom www.vogosca.ba gdje su dostupne osnovne informacije o općini, uključujući geografski položaj, klimu, hidrografiju i opšte podatke o stanju okoliša. U okviru projekta Green Vogošća kreirana je posebna web stranica namijenjena promociji društveno odgovornog poslovanja i praksi za očuvanje okoliša, što predstavlja važan kanal za informisanje javnosti o ekološkim aktivnostima.⁶³

Ovi kanali doprinose informisanju javnosti, ali čine samo jedan segment šireg informacionog sistema potrebnog za upravljanje okolišem.

Posebno važan tehnički segment lokalnog informacionog sistema predstavlja razvijena GIS infrastruktura Općine Vogošća, integrisana u Infrastrukturu prostornih podataka Federacije BiH (IPP FBiH) putem portala metapodaci.ippfbih.gov.ba. GIS omogućava pristup standardiziranim prostornim podacima (OGC WMS/WFS), uključujući katastarske granice, prostorne slojeve i odabrane okolišne parametre. Ovaj sistem predstavlja osnovu za efikasno prikupljanje, obradu i razmjenu prostornih informacija, te osigurava interoperabilnost sa kantonalnim i federalnim bazama podataka, što je od ključne važnosti za izgradnju funkcionalnog i integriranog informacionog sistema u okviru LEAP-a.⁶⁴

Zaključak

⁶¹ *Zakon o zaštiti okoliša Federacije BiH (Službene novine FBiH broj 15/21, članovi 28, 29 i 45)*

⁶² *Uredba o informacionom sistemu zaštite okoliša (Službene novine FBiH broj 47/22)*

⁶³ *Green Vogošća projekt na službenoj stranici: <https://vogosca.ba/green-vogosca/>*

⁶⁴ *Katalog metapodataka IPP FBiH (Federalni geoportal): <https://metapodaci.ippfbih.gov.ba/srv/search?any=vogošća>*

Općina Vogošća posjeduje osnovnu GIS infrastrukturu i kanale informisanja javnosti, ali informacioni sistem zaštite okoliša još uvijek nije funkcionalan u smislu:

- jedinstvene baze podataka,
- sistematiziranog monitoringa,
- definisanih indikatora i procedura,
- povezivanje i razmjena podataka sa kantonalnim i federalnim sistemima.

Za unapređenje sistema potrebno je:

1. Uspostaviti lokalne evidencije svih okolišnih parametara u skladu sa federalnim standardima;
2. Kreirati tematske GIS slojeve za zrak, vode, tlo, otpad, buku i biodiverzitet;
3. Uspostaviti kadrovske kapacitete za prikupljanje, obradu i analizu podataka;
4. Standardizovati indikatore i protokole za izvještavanje;
5. Povezati lokalni sistem sa ISZO FBiH i kantonalnim bazama;
6. Omogućiti transparentno objavljivanje podataka za građane i donosiocje odluka.

Ovim pristupom Općina Vogošća osigurava da informacije o stanju okoliša budu dostupne, pouzdane i upotrebljive u procesu planiranja i donošenja odluka u okviru LEAP-a.

5 PROCJENA STANJA OKOLIŠA

5.1 Korištenje, zaštita i upravljanje zemljištem

5.1.1 Kategorije korištenja zemljišta

Tlo predstavlja dragocjeni prirodni resurs koji se formira izuzetno sporo. Iako su se drugi resursi, poput ruda, šuma te biljnog i životinjskog svijeta, odavno smatrali ograničenima, zemljište se zajedno s vodom i zrakom dugo pogrešno doživljavalo kao neiscrpno. Tek kada je postalo jasno da industrijske i komunalne otpadne vode završavaju u rijekama, pretvarajući pojedine njihove dijelove u zone neprikladne za život i potencijalne izvore zaraze, te kada je zrak u gradovima i oko industrijskih postrojenja postigao zabrinjavajući nivo zagađenja, počele su se uvoditi zakonske mjere zaštite okoliša. Uprkos tome, tlu se nije posvetila dovoljna pažnja, iako su stručnjaci ozbiljno upozoravali da je ono ključni element ekosistema i da njegovo ugrožavanje narušava ravnotežu između biljaka, životinja, čovjeka, vode i zraka.

Općina Vogošća odlikuje se relativno povoljnom strukturom zemljišta, iako je veći dio njenog prostora brdsko-planinskog karaktera. Prema reljefnim obilježjima, poljoprivredna zemljišta mogu se razvrstati na ravničarska, brdska i planinska, pri čemu brdska područja u naseljima Tihovići, Hotonj, Ugorsko, Semizovac i Gora pružaju dobre uslove za razvoj stočarske proizvodnje i dijela ratarskih kultura. Na tim lokalitetima dominiraju prirodne livade i pašnjaci, dok se oranice javljaju u manjim površinama i najčešće služe za uzgoj žitarica i osnovnih ratarskih kultura.

Suprotno tome, područja uz rijeku Bosnu i njene pritoke imaju povoljnije zemljišne i mikroklimatske uslove, što ih čini najprikladnijim za intenzivniju poljoprivrednu proizvodnju i podizanje kvalitetnijih kultura.

Ukupna površina općine iznosi **7.169 ha**, od čega je **2.498 ha** klasifikovano kao poljoprivredno zemljište. Unutar toga, na **oranice otpada 762 ha**, na **voćnjake 582 ha**, na **livade 941 ha**, a na **pašnjake 213 ha**. Preostale površine obuhvataju šumsko zemljište, neplodno tlo, šikare i kamenite terene koji su karakteristični za brdsko-planinsku morfologiju ovog područja.

Tabela 26. Površina poljoprivrednog zemljišta u Vogošći⁶⁵

Kultura/Vlasništvo	Površina (m ²)	Površina (ha)
Njive	7.624.420	762,44 ha
Voćnjaci	5.821.001	582,10 ha
Livade	9.416.748	941,67 ha
Pašnjaci	2.137.999	213,80 ha
Šume	39.034.275	3.903,43 ha
Neplodno tlo	7.662.505	766,25 ha
UKUPNO	71.696.948	7.169,69 ha

⁶⁵ Služba za privredu, integrirani lokalni razvoj i društvene djelatnosti Općine Vogošća. Izvještaj o stanju poljoprivrede na području Općine Vogošća za 2024. godinu. Vogošća: Općina Vogošća, 2024.

Privatno	35.589.314	3.558,93 ha
Državno	3.610.763	361,08 ha

5.1.2 Pokrivenost zemljišta i dinamika promjena

Kako bi se analiziralo korištenje zemljišta, korišteni su i podaci Corine land cover-a. Koordinacija informacija o životnoj sredini (Corine) je inventar evropskog zemljišnog pokrivača podijeljen u 44 različite klase zemljišnog pokrivača. Corine također pokazuje promjene između klasa u četiri perioda od 1990. godine. Corine pristup omogućava preciznu identifikaciju zemljišnog pokrova, kao i praćenje promjena koje se javljaju tokom vremena.⁶⁶

Prema prikazanim podacima CORINE Land Cover 2018, prostornu strukturu područja dominantno oblikuje listopadna šumska vegetacija, koja obuhvata 54,01% ukupne površine, potvrđujući da šumski ekosistemi predstavljaju ključnu komponentu pejzaža i najveću funkcionalnu cjelinu na prostoru općine. Poljoprivredne površine zauzimaju drugo mjesto po zastupljenosti: složeni obrasci uzgoja čine 16,38%, dok zemljište pretežno korišteno za poljoprivredu zauzima dodatnih 17,30%, što u zbiru ukazuje na značajan poljoprivredni potencijal, iako u ukupnoj strukturi ipak podređen šumskim površinama.

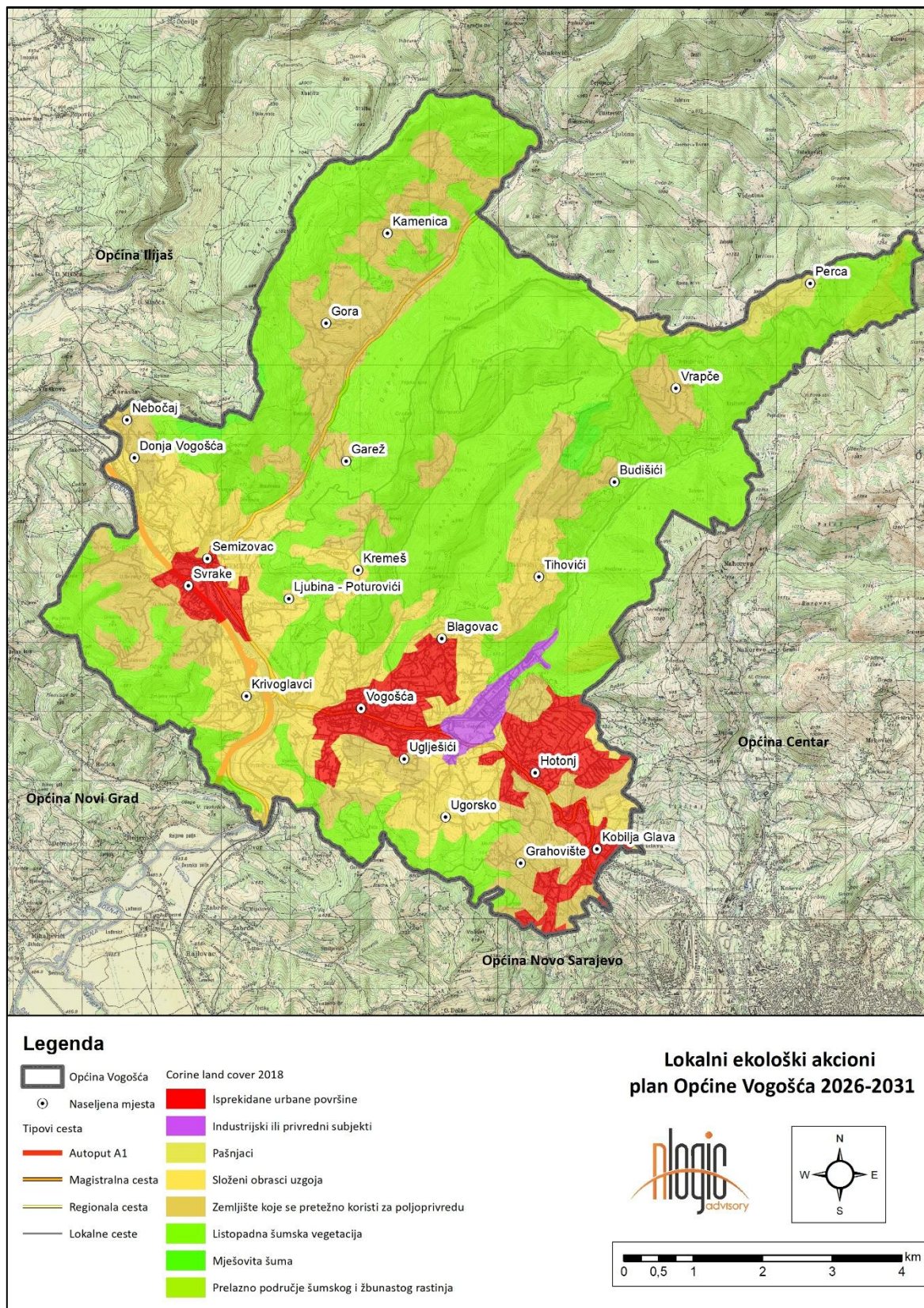
Urbanizirana područja su prisutna u manjem obimu, pri čemu isprekidane urbane površine zauzimaju 8,12%, dok industrijski i privredni kompleksi obuhvataju svega 1,06%, što govori o umjerenom stepenu urbanizacije. Ostale kategorije, uključujući pašnjake (1,25%), mješovite šume (0,78%) i prelazna područja šumsko-žbunaste vegetacije (1,09%), imaju relativno nizak prostorni udio i ne utiču značajno na ukupnu strukturu zemljišnog pokrova.

Tabela 27. Kategorija zemljišnog pokrova (CLC 2018)

Kategorija zemljišnog pokrova (CLC 2018)	Udio (%)
Listopadne šume	54,01%
Složeni obrasci uzgoja (poljoprivreda)	16,38%
Zemljište pretežno korišteno za poljoprivredu	17,30%
Isprekidane urbane površine	8,12%
Industrijski i privredni kompleksi	1,06%
Pašnjaci	1,25%
Mješovite šume	0,78%
Prelazna područja šumsko-žbunaste vegetacije	1,09%

Ovakva raspodjela jasno ukazuje da područje karakteriše šumsko-dominantan pejzaž s umjerenim poljoprivrednim aktivnostima i ograničenim urbanim razvojem. Raspodjela korištenja zemljišta je prikazana na sljedećem kartografskom prikazu.

⁶⁶ <https://land.copernicus.eu/en> pristup novembar, 2025

Slika 8. Zemljišni pokrivač (Corine Land Cover–CLC) Općine Vogošća (2018.)

Kako bi se korištenje zemljišta jasno i precizno prikazalo, izvršena je komparativna analiza stanja između 2012. i 2018. godine, s posebnim fokusom na identifikaciju ključnih promjena u prostornim kategorijama, što omogućava detaljniji uvid u dinamiku i trendove korištenja zemljišnih resursa. Ukupna površina ostala je praktično nepromijenjena (7168,66 ha u 2012. i 7168,65 ha u 2018.), što ukazuje da se promjene odnose isključivo na preraspodjelu unutar pojedinih kategorija korištenja zemljišta.

Najveće promjene zabilježene su u šumskim kategorijama i složenim obrascima korištenja zemljišta. Listopadna šumska vegetacija povećala se sa 3.770,96 ha (52,60%) u 2012. na 3.871,85 ha (54,01%) u 2018., što predstavlja stabilan trend širenja šumskih površina i potvrđuje da je šumski pokrivač i dalje dominantna kategorija korištenja zemljišta. Istovremeno, prelazna područja šumskog i žbunastog rastinja smanjena su sa 113,43 ha (1,58%) na 78,48 ha (1,09%), što može ukazivati na sukcesijski prelazak ovih površina u stabilnije šumske zajednice. Kategorija mješovite šume ostala je potpuno nepromijenjena.

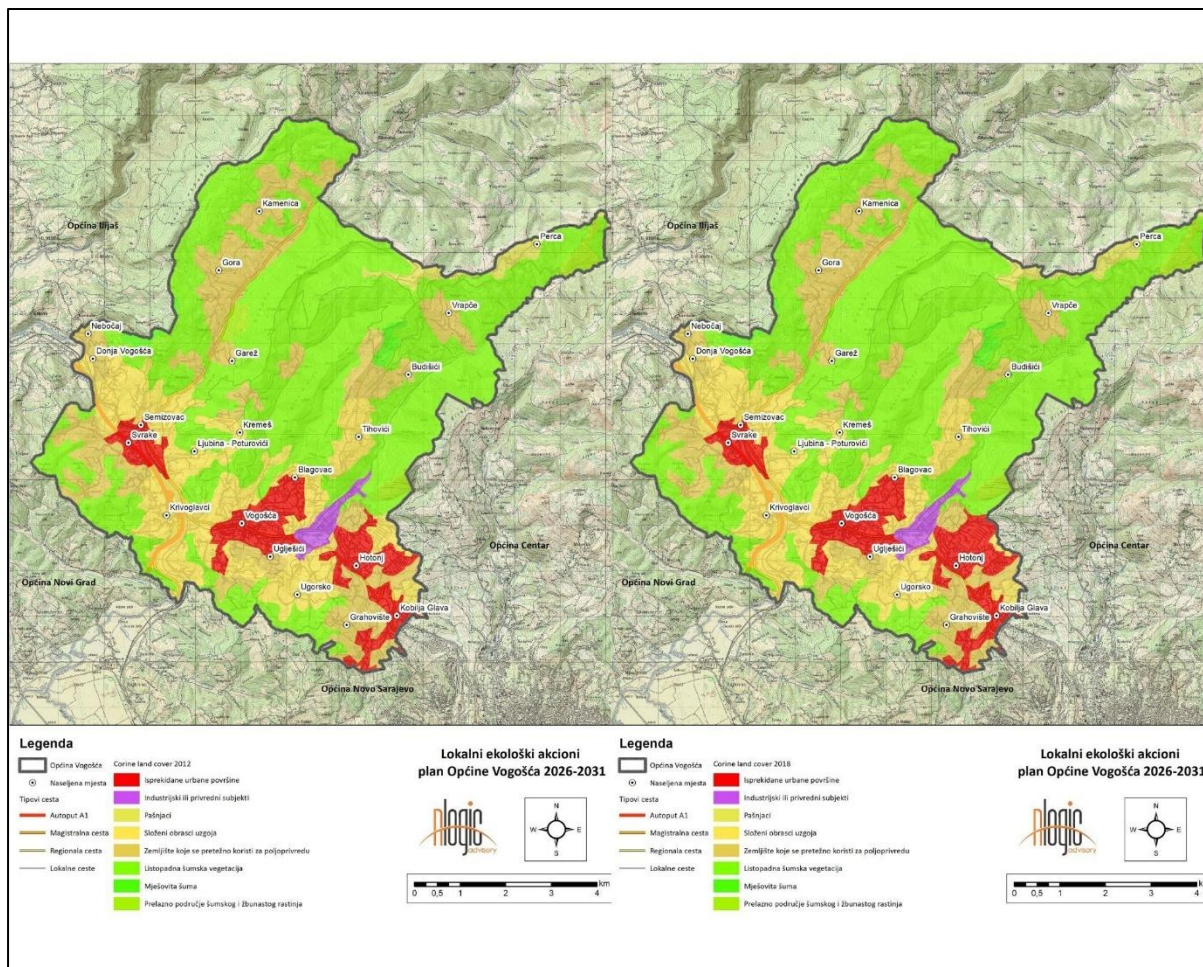
U poljoprivrednim kategorijama uočene su manje promjene. Složeni obrasci uzgoja zabilježili su blago smanjenje površine sa 1.222,39 ha (17,05%) u 2012. na 1.174,36 ha (16,38%) u 2018., dok je zemljište koje se pretežno koristi za poljoprivredu smanjeno sa 1.278,44 ha (17,83%) na 1.239,98 ha (17,30%). Ovakav trend sugerira određene promjene u strukturi poljoprivrednih aktivnosti, iako bez naglih ili obimnih transformacija zemljišta. Pašnjaci su također smanjeni sa 102,01 ha (1,42%) na 89,75 ha (1,25%), što ukazuje na postepeno smanjenje ovog tipa korištenja.

Urbanizirane površine bilježe blagi, ali jasan rast. Isprekidane urbane površine povećane su sa 549,63 ha (7,67%) u 2012. na 582,45 ha (8,12%) u 2018., što odražava kontinuirani proces širenja urbanih i prigradskih zona, u skladu s demografskim i infrastrukturnim razvojem područja. Industrijske i privredne površine ostale su identične (76,21 ha, odnosno 1,06%) u oba posmatrana perioda. Genralno podaci ukazuju na relativno stabilnu strukturu korištenja zemljišta, s naglašenim trendom rasta šumskih površina, blagog širenja urbanih zona te umjerenog smanjenja poljoprivrednih površina.

Tabela 28. Promjene u namjeni korištenja zemljišta u Općini Vogošća za period 2012.-2018.⁶⁷

CLC 2012	Površina u ha	%	CLC 2018	Površina u ha	%	Razlika u ha
Isprekidane urbane površine	549,63	7,67%	Isprekidane urbane površine	582,45	8,12	+ 32,82
Industrijski ili privredni subjekti	76,21	1,06%	Industrijski ili privredni subjekti	76,21	1,06	-
Pašnjaci	102,01	1,42%	Pašnjaci	89,75	1,25	-12, 26
Složeni obrasci uzgoja	1222,39	17,05%	Složeni obrasci uzgoja	1174,36	16,38	- 48,03
Zemljište koje se pretežno koristi za poljoprivredu	1278,44	17,83%	Zemljište koje se pretežno koristi za poljoprivredu	1239,98	17,30	- 38,46
Listopadna šumska vegetacija	3.770,96	52,6	Listopadna šumska vegetacija	3871,85	54,01	+ 100,89
Mješovita šuma	55,58	0,78%	Mješovita šuma	55,58	0,78	-
Prelazno područje šumskog i žbunastog rastinja	113,43	1,58%	Prelazno područje šumskog i žbunastog rastinja	78,48	1,09	- 34,95
Ukupno	7168,66	100,00		7168,65	100,00	

⁶⁷ Corine baza podataka o zemljišnom pokrivaču za Bosnu i Hercegovinu (CLC 2012-2018)

Slika 9. Promjene u namjeni korištenja zemljišta na području općine Vogošća u periodu 2012–2018.

5.1.3 Degradacije i gubitka funkcionalnosti zemljišta

Degradacija zemljišta na području općine Vogošća predstavlja značajan okolišni izazov koji nastaje pod utjecajem kombinovanih prirodnih procesa i intenzivnih ljudskih aktivnosti. Najizraženiji pritisak dolazi od urbanizacije, posebno kroz širenje stambenih, poslovnih i infrastrukturnih zona, što dovodi do zbijanja tla, smanjenja njegove plodnosti te gubitka prirodne vegetacije. Industrijska aktivnost i historijsko prisustvo industrijskih postrojenja dodatno su doprinijeli narušavanju kvaliteta zemljišta, posebno u područjima koja su bila izložena zagađenju ili neadekvatnim praksama upravljanja otpadom. Pored toga, saobraćajne površine i intenzivna gradnja stvaraju dodatni pritisak, uzrokujući eroziju, fragmentaciju prostora i povećanje površina nepropusnih za vodu. Ove promjene dugoročno utiču na ekosisteme, cirkulaciju vode, biodiverzitet i kvalitet života stanovništva.

Zbog navedenih procesa neophodno je kontinuirano praćenje stanja tla, identifikacija i sanacija kritičnih lokacija te unapređenje planskog upravljanja prostorom kako bi se spriječilo dalje pogoršanje zemljišnih resursa. Iako ne postoje precizni i kvantitativni pokazatelji, dostupne informacije ukazuju da najveći pritisak i potencijalnu prijetnju degradaciji zemljišta u općini Vogošća predstavljaju upravo procesi urbanizacije i razvoj infrastrukture, koji svojim intenzitetom nadmašuju ostale oblike opterećenja tla.

Klizišta predstavljaju jedan od najizraženijih oblika degradacije zemljišta na području općine Vogošća i značajan rizik za stanovništvo, infrastrukturu i prostorni razvoj. Prema dostupnim podacima, evidentirano je 35 aktivnih klizišta, raspoređenih na više mjesnih zajednica, pri čemu se najveća koncentracija nalazi na područjima Hotonja, Semizovca, Vogošće I i MZ Blagovac. Njihova rasprostranjenost ukazuje na geološku i geomorfološku osjetljivost terena, dodatno pojačanu antropogenim utjecajima kao što su neplanska gradnja, izmjene nagiba i nedovoljna regulacija oborinskih i površinskih voda. Aktiviranje klizišta najčešće se javlja tokom perioda intenzivnih padavina, kada zasićenje tla vodom dovodi do smanjenja njegove stabilnosti i pokretanja masa zemljanog materijala. Posljedice ovih procesa ogledaju se u oštećenju objekata, saobraćajnica i komunalne infrastrukture, ali i u dugoročnom narušavanju kvalitete prostora i smanjenju mogućnosti za siguran razvoj naselja. Zbog toga klizišta predstavljaju prioritetni segment upravljanja rizicima, zahtijevajući sistematsko praćenje, izradu sanacionih planova i primjenu mjera stabilizacije terena kako bi se umanjile potencijalne štete i osigurala sigurnost stanovništva.

Tabela 29. Broj aktivnih klizišta na području Općine Vogošća ⁶⁸

Redni broj	Klizište	Lokalitet
1.	Gora	MZ Gora
2.	Dola Vinogradi	MZ Gora
3.	Gornja Jošanica	MZ Vogošća II
4.	Vogošća	MZ Vogošća II
5.	Haniči - Tihovići	MZ Blagovac
6.	Tihovići III	MZ Blagovac
7.	Morski Brijeg - Tihovići	MZ Blagovac
8.	Perivoj – Donji Hotonj	MZ Hotonj
9.	Krčevine – Donji Hotonj	MZ Hotonj
10.	Zmijinjak - Hotonj	MZ Hotonj
11.	Kolačuša - Hotonj	MZ Hotonj
12.	Garež	MZ Gor
13.	Hotonj - Jezera	MZ Hotonj
14.	Barice I	MZ Hotonj
15.	Barice II	MZ Hotonj
16.	Barice III	MZ Hotonj
17.	Grahovište	MZ Hotonj
18.	Kobilja Glava II	Kobilja Glava
19.	Jezera	Kobilja Glava
20.	Jezero – Krčevina, Nebočaj	MZ Semizovac
21.	Divljača	MZ Semizovac
22.	Divljača I	MZ Semizovac
23.	Kosa	MZ Semizovac

⁶⁸ Općina Vogošća, Služba za investicije i komunalne poslove. (2025). Dostavljanje podataka za izradu LEAP-a Općine Vogošća (Broj: 03-19-869/25, 24.10.2025.).

24.	Rijeke I	MZ Semizovac
25.	Donje Svrake	MZ Svrake
26.	Vukovići	MZ Svrake
27.	Oštrik	MZ Vogošća I
28.	Priboj	MZ Vogošća I
29.	Podgajnice, Donja Vogošća	MZ Semizovac
30.	Kuline, Donja Jošanica	MZ Vogošća I
31.	Kuta, Donja Jošanica	MZ Vogošća I
32.	Uglješići	MZ Vogošća I
33.	Uglješići II	MZ Vogošća I
34.	Dol Uglješići	MZ Vogošća I
35.	Vaganj, Uglješići	MZ Hotonj

5.2 Upravljanje šumama

Upravljanje, zaštita i korištenje šumskih ekosistema

Jedno od najznačajnijih prirodnih bogatstava područja Općine Vogošća predstavljaju šume i šumska zemljišta koja se nalaze u okviru planinskih masiva Ozrena, Bukovika, Kremeša i Bistrika, te predstavljaju dio većeg šumskog kompleksa kojim upravlja Javno preduzeće “Sarajevo-šume” d.o.o. Sarajevo. Šume ovog područja, osim ekonomske vrijednosti kroz drvnu masu, imaju i neprocjenjive općekorisne funkcije — zaštitu tla od erozije, očuvanje biodiverziteta, regulaciju vodnih tokova, te značajan uticaj na kvalitet zraka i mikroklimu.

Kroz historiju, stanovništvo ovog područja tradicionalno je koristilo šume za ogrjev, ispašu i druge potrebe domaćinstava. Međutim, obzirom na blizinu urbanog dijela Sarajeva i rast Općine Vogošća, antropogeni pritisci na šumske ekosisteme postali su izraženiji, posebno u vidu bespravnih sječa, izgradnje individualnih objekata, odlaganja otpada i požara.⁶⁹

Tokom ratnih dejstava 1992–1995. godine, značajan dio šumskih površina na području općine Vogošća bio je zahvaćen ratnim aktivnostima, što je dovelo do devastacije šumskih sastojina i oštećenja šumske infrastrukture. Nakon rata, šumarska služba i nadležno javno preduzeće pristupilo je sanaciji i obnovi šuma, kao i uspostavi sistema redovnog gazdovanja u skladu sa zakonskim propisima.⁷⁰

Prema Šumsko-privrednoj osnovi za vanprivredno šumsko područje “Bistričko” (JP “Sarajevo-šume” d.o.o., period 2021–2030), ukupna površina šuma i šumskog zemljišta na ovom području iznosi oko 3.200 ha, od čega se značajan dio nalazi na teritoriji općine Vogošća. Prema vlasničkoj strukturi, najveći dio površina su državne šume, dok manji procenat čine privatne šume i šumska zemljišta.

⁶⁹ Šumskoprivredna osnova za vanprivredno šumsko područje „Bistričko“ sa rokom važnosti od 01.01.2015. do 31.12.2024. godine

⁷⁰ Šumskoprivredna osnova za vanprivredno šumsko područje „Bistričko“ sa rokom važnosti od 01.01.2015. do 31.12.2024. godine

Šume su uglavnom visoke i srednje šume bukve, jele, smrče, hrasta i graba, dok su na nižim nadmorskim visinama prisutne mješovite i degradirane šume. Prema šumsko-privrednoj osnovi, stanje šuma se ocjenjuje kao relativno stabilno, uz prisutne lokalne pojave degradacije usljed ranijih bespravnih sječa i nedovoljne obnove.

Upravljanje šumama provodi JP "Sarajevo-šume" d.o.o. Sarajevo putem šumsko-gospodarskih jedinica kojima je dodijeljeno područje općine Vogošća (pretežno u okviru ŠGJ "Bistričko"). Gazdovanje se odvija u skladu sa Zakonom o šumama Kantona Sarajevo, šumsko-privrednim osnovama i principima održivog upravljanja.

Pored ekonomskih funkcija, značajan akcenat stavljen je na zaštitne i socijalne funkcije šuma, kao što su:

- zaštita vodozahvata i izvorišta pitke vode,
- zaštita tla od erozije i bujica,
- očuvanje pejzažnih vrijednosti,
- rekreativno i edukativno korištenje šuma u blizini urbanih zona.

Radi smanjenja pritiska, JP "Sarajevo-šume" sprovodi mjere pošumljavanja i prirodne obnove, te kontrolu šteta od požara i štetnika. U okviru Općine Vogošća, prioriteti u narednom periodu uključuju:

- sanaciju degradiranih površina,
- jačanje inspeksijskog nadzora nad bespravnim sječama,
- razvoj edukativno-rekreativnih zona u saradnji s lokalnom zajednicom,
- unaprjeđenje pristupnih šumskih puteva i infrastrukture,
- jačanje saradnje između lokalne samouprave i JP "Sarajevo-šume" u oblasti zaštite šuma.

Šume na području Općine Vogošća predstavljaju ključni element ekološke stabilnosti i prirodnog identiteta ove općine, te zahtijevaju kontinuirano i odgovorno upravljanje u skladu s principima održivog razvoja.

Tabela 30. Jedinice i odjeli prema Šumsko-privrednoj osnovi za vanprivredno šumsko područje "Bistričko"

Područje općine	Gospodarska jedinica
Vogošća	Vogošća - Bulози
	Vučija Luka
	Trebević

U ekološko–vegetacijskom pogledu, područje Općine Vogošća pripada planinsko-brdskom pojasu Dinarske oblasti, sa izraženim prelazima između kontinentalne i umjereno planinske klime. Reljef karakteriše brdsko–planinski masivi Bukovika, Kremeša, Bistrika i Ozrena, između kojih se protežu doline i blago nagnuti tereni uz riječne tokove Ljubine i Vogošćice.

Prema podacima Federalnog hidrometeorološkog zavoda i JP „Sarajevo-šume“ d.o.o., godišnja količina padavina na području općine kreće se prosječno između 950 i 1.100 l/m², dok se vegetacioni period procjenjuje na oko 190 do 210 dana, u zavisnosti od nadmorske visine. U višim predjelima, klima ima obilježja umjereno kontinentalne s planinskim uticajima, sa hladnijim zimama i svježim ljetima.

Osnova za tretiranje šumskih površina u sklopu izrade LEAP-a Općine Vogošća zasniva se na podacima sadržanim u dokumentu „Šumskoprivredna osnova za vanprivredno šumsko područje Bistričko“ (JP „Sarajevo-šume“ d.o.o.), koja obuhvata gospodarske jedinice „Vogošća – Bulози“, „Vučija Luka“ i „Trebević“. Ova osnova predstavlja ključni strateški dokument za planiranje, zaštitu

i održivo korištenje šuma na području Kantona Sarajevo. Prema toj osnovi, ukupna površina šuma i šumskog zemljišta na području općine Vogošća iznosi oko 3.200 ha, što čini približno 45% ukupne teritorije općine.

Kategorizacija šuma je preuzeta iz šumsko-privredne osnove „Bistričko“, u kojoj je izvršena podjela na visoke šume s prirodnom obnovom, šumske kulture, izdanačke šume, šikare i goleti, uz posebno evidentirane neproduktivne i uzurpirane površine. Prema prostornoj distribuciji, šumski ekosistemi u Vogošći pripadaju pretežno asocijacijama bukve i jele sa smrčom (*Abieti–Fagetum illyricum*) i šumama hrasta kitnjaka i graba (*Quercu–Carpinetum illyricum*), što predstavlja tipičan vegetacijski sastav za srednjobosansko planinsko područje.

Ažuriranjem stvarnog stanja na osnovu ortofoto snimaka i podataka JP „Sarajevo–šume“, uočene su i dodatne šumske površine koje ranije nisu bile tretirane kroz šumsko-privrednu osnovu, te je za iste potrebno naknadno utvrditi šumsku kategoriju i posjedovno stanje. Te površine u bilansu šumskog zemljišta unutar LEAP-a definirane su kao „šumska zemljišta za koja nije utvrđena kategorija“.⁷¹

Tabela 31. Kategorizacija šuma za vanprivredno šumsko područje „Bistričko“ za Gospodarsku jedinicu Vogošća Buložići

Šifra kategorije	Šumska kategorija	Površina u ha	Zastupljenost u %
1000	Visoke šume sa prirodnom obnovom	691,21	20,51%
3000	Šumske kulture	409,10	12,14%
4000	Izdanačke šume	1.594,65	47,32%
5000	Šibljaci unutar pojasa šuma	348,22	10,33%
6000	Goleti unutar pojasa šuma	60,99	1,80%
7000	Neproduktivne površine u pogledu šumarstva	41,68	1,23%
8000	Uzurpacije	78,40	2,32%
Sumarno		3.369,63	100,00

Najveće površine šuma na području Općine Vogošća zauzimaju izdanačke šume (47,32%) i visoke šume sa prirodnom obnovom (20,51%), koje zajedno čine gotovo tri četvrtine ukupnog šumskog fonda. Zatim slijede šumske kulture (12,14%) ukupne površine, dok su šibljaci zastupljeni (10,33%). Najmanje površine odnose se na goleti (1,80%), neproduktivne površine (1,23%) i uzurpirana šumska zemljišta (2,32%).⁷²

⁷¹ Šumskoprivredna osnova za vanprivredno šumsko područje „Bistričko“ sa rokom važnosti od 01.01.2015. do 31.12.2024. godine

⁷² Šumskoprivredna osnova za vanprivredno šumsko područje „Bistričko“ sa rokom važnosti od 01.01.2015. do 31.12.2024. godine

Prema podacima od JP „Sarajevo-šume“ d.o.o., po Šumsko-privrednoj osnovi za vanprivredno šumsko područje „Bistričko“ većina šuma koje uključuje i područje općine Vogošća nalazi se u državnom vlasništvu, dok privatne šume čine manji dio ukupnog šumskog zemljišta (procjenjuje se na oko 20–25% teritorije općine). Državne šume obuhvataju površinu od približno 4.360 ha, odnosno oko tri četvrtine ukupnog šumskog zemljišta, što ukazuje na dominantnu ulogu javnog sektora u upravljanju, zaštiti i planiranju korištenja šumskih resursa na ovom.⁷³

Tabela 32. Vlasnička struktura šuma po Šumsko-privrednoj osnovi za vanprivredno šumsko područje „Bistričko“

Vlasnička struktura	Površina u ha	Zastupljenost u %
Državne šume (pod upravom JP „Sarajevo-šume“)	4.364,21	77,80%
Privatne šume	1.053,00	18,78%
Nije utvrđena vlasnička struktura	189,99	3,42%
Sumarno	5.607,20	100,00

Drvena zaliha, zapreminski prirast za vanprivredno šumsko područje „Bistričko“

Tabela 33. Drvena zaliha, zapreminski prirast za vanprivredno šumsko područje „Bistričko“

Kategorija šuma i šum. zemljišta	POVRŠINA	Taksacioni element	Vrsta drveta	Privredne šume
Visoke šume sa prirodnom obnovom	1634,91	Drvena zaliha	Čet.	344069,90
			Lišč.	164275,87
			Ukupno	508345,77
		Godišnji zapreminski prirast	Čet.	9664,19
			Lišč.	3209,54
			Ukupno	12873,73
Šumske kulture	409,09	Drvena zaliha	Čet.	60400,55
			Lišč.	5307,74
			Ukupno	65708,29
		Godišnji zapreminski prirast	Čet.	2137,14
			Lišč.	197,59

⁷³ Šumskoprivredna osnova za vanprivredno šumsko područje „Bistričko“ sa rokom važnosti od 01.01.2015. do 31.12.2024. godine

			Ukupno	2334,73
Izdanačke šume	1581,38	Drvena zaliha	Čet.	4771,90
			Lišč.	220722,10
			Ukupno	225494,00
		Godišnji zapreminski	Čet.	229,20
			Lišč.	6709,08
			Ukupno	6938,28

Drvena zaliha šuma pored površine je najvažniji element u prikazu stanja šuma. Stanje drvnih zaliha je iskazana u krupnom drvetu, a krupno drvo čine svi dijelovi stabla deblji od 7 cm bez zapremine panja.

Iz podataka koji su prikazani u tabeli za vanprivredno šumsko područje "Bistričko" vidljivo je da ukupna zaliha visokih šuma sa prirodnom obnovom iznosi 508345,77 m³, šumske kulture 12873,73 m³ i izdanačke šume 225494,00 m³ drvene zalihe.

Plan sječa – Etat⁷⁴

Shodno proizvodnim mogućnostima i strukturi šuma, postavljaju se i osnovni kriteriji za utvrđivanje plana sječa, koji su različiti za pojedine kategorije šuma. To znači da pored najvažnijih zajedničkih parametara za sve kategorije (drvene zalihe i zapreminskog prirasta), treba uključiti i druge taksacijske elemente. U okviru plana sječa utvrdit će se veličine sječivih drvnih masa (etati) za visoke šume sa prirodnom obnovom, šumske zasade (kulture) i izdanačke šume, prema različitim kriterijima za svaku od navedenih kategorija na površinama koje nisu minirane. Za minirane površine i površine, koje po drugim oblicima namjene nisu svrstane u proizvodne šume, ne planiraju se redovne sječe za naredni uređajni period.

Na temelju utvrđenog stanja šuma, te postavljenih ciljeva gospodarenja po gazdinskim klasama, kriterija za određivanje etata i Pravilnika o elementima za izradu šumskogospodarskih osnova, daje se plan sječa za područje VŠP "Bistričko" za period 2015.–2024.

Tabela 34. Plan sječa – Etat za vanprivredno šumsko područje "Bistričko"

Kategorija šuma i šum. zemljišta	POVRŠINA	Vrsta drveta	Obim sječa 2015-2025
Visoke šume sa prirodnom obnovom	1634,91	Čet.	58880
		Lišč.	33000

⁷⁴ Šumskoprivredna osnova za vanprivredno šumsko područje „Bistričko“ sa rokom važnosti od 01.01.2015. do 31.12.2024. godine

		Ukupno	91880
Šumske kulture	409,09	Čet.	7150
		Lišč.	670
		Ukupno	7820
Izdanačke šume	1581,38	Čet.	0
		Lišč.	25000
		Ukupno	25000
Sve šume	3549,71	Čet.	66030
		Lišč.	58670
		Ukupno	124700

Plan zaštite šuma

Plan zaštite šuma za naredni uređajni period sastoji se iz dva dijela:

- Općeg dijela, u kojem se daje kratak opis pojedinih štetočina ili štetnih faktora koji negativno utječu na šumske ekosisteme;
- Posebnog (specijalnog) dijela, u kojem se daju mjere zaštite pojedinih kategorija šuma od faktora navedenih u općem dijelu, ukoliko se utvrdi da su štete takve prirode da su potrebne intenzivnije preventivne ili eventualno represivne mjere zaštite.

Pod općim mjerama podrazumijeva se kontinuirana aktivnost na zaštiti šuma, te će se prema odredbama Pravilnika dati općenit prikaz za područje po vidovima zaštite koje se odnose na odvojene cjeline zaštite šuma i šumskih zasada (kultura) od:⁷⁵

- štetnih insekata i drugih životinja (glodari, ptice, divljač, stoka...),
- uzročnika biljnog porijekla,
- požara,
- ostalih štetnih faktora (abiotiski, antropogeni i drugi).

Posebne mjere odnose se na konkretne aktivnosti u pojedinim kategorijama šuma, odnosno njihovim dijelovima definirane stanjem šuma i to za visoke šume bukve, čiste i mješovite šume jele i smrče i mješovite šume bukve, jele i smrče, visoke šume hrasta kitnjaka, šumske zasade (kulture) četinaru i izdanačke šume lišćara.

⁷⁵ Šumskoprivredna osnova za vanprivredno šumsko područje „Bistričko“ sa rokom važnosti od 01.01.2015. do 31.12.2024. godine

Zaštita šuma od životinjskih vrsta

Na zdravstveno stanje šuma mogu negativno utjecati insekti, glodavci, ptice, divljač i druge životinjske vrste, ukoliko se prenamnože, kao i domaća stoka na pojedinim lokalitetima, ukoliko ispaša nije pod kontrolom, te mogu nanijeti veće štete lokalnog karaktera do nivoa područja i šire.

Štetni insekti - u smrčevim sastojinama gospodarskih jedinica "Vučija Luka" i "Trebević" prema praćenjima zadnjih nekoliko godina evidentirano je prisustvo potkornjaka znatno jačeg intenziteta u odnosu na stanje koje se može smatrati tolerantnim. Intenziteti emisije štetnih agenasa do sada nisu praćeni na bio-indikacijskim tačkama koje su planirane unutar evropskog programa.

Divljač i stoka - ugroženost šuma od čovjeka se najviše manifestira uzurpiranjem i krčenjem kao i bespravnim sječama čime su ugrožene sve tri G.J., osobito uz entitetsku granicu. Ostali vidovi šteta su također prisutni ali se kreću u granicama prosjeka BiH. Ispaša stoke nije značajno zabilježena, ali zahtijeva pažnju radi prevencije oštećenja podmlatka i tla.

Zaštita šuma od patogenih organizama

Nisu zabilježene veće epidemije biljnih bolesti, ali se preporučuje kontinuirano praćenje zdravstvenog stanja sastojina, posebno u mješovitim šumama bukve, jele i smrče te u šumskim zasadima četinaru. Preventivne mjere uključuju:

- redovno uklanjanje oslabljenih i oboljelih stabala,
- poštivanje sječnih rokova i metoda,
- kontrolu uvoznog i izvoznog šumskog materijala.

Zaštita šuma od požara

Budući da ovo šumsko područje okružuje veće gradsko naselje u stalnoj prostornoj ekspanziji, bespravno zauzimanje šuma i šumskih zemljišta može se smatrati glavnim faktorom ugroženosti šuma što predstavlja i pojačanu prijetnju od izbijanja šumskih požara.⁷⁶

Stepen ugroženosti područja procjenjuje se kao srednji do visok (stepen II do IV), posebno u blizini naselja i prometnica. Mjere prevencije uključuju:

- održavanje zaštitnih pojaseva uz rubove šuma,
- educiranje stanovništva,
- povećanu prisutnost čuvarske službe tokom sušnog perioda,
- saradnju s vatrogasnom službom.

Zaštita šuma od štetnog djelovanja čovjeka

Zaštitu šuma od štetnog djelovanja čovjeka potrebno je provoditi u okviru integralne zaštite šuma, jer pored šumskih požara koje u većini slučajeva prouzrokuje čovjek, antropogeni faktor ima znatnog učešća i u ostalim vidovima šteta kao što su:

- propusti u gospodarenju šumama,

⁷⁶ Šumskoprivredna osnova za vanprivredno šumsko područje „Bistričko“ sa rokom važnosti od 01.01.2015. do 31.12.2024. godine

- direktne štete (bespravne sječe, uzurpiranje šuma i šumskih zemljišta),
- bespravna gradnja objekata u šumi i na šumskom zemljištu,
- zagađivanje okoliša.

Propusti u upravljanju šumama – Provođenje općih i tehničkih ciljeva upravljanja šumama i planova ŠGO osnovni je uvjet za održavanje kontinuiteta upravljanja, očuvanje biodiverziteta te ispunjavanje ekonomskih i socijalnih funkcija šuma. To se odnosi kako na korištenje glavnih, tako i na korištenje sekundarnih šumskih proizvoda. Ukoliko realizacija osnove ne ide predviđenim tokom utjecajem ljudskog faktora, neće se postići zacrtani ciljevi, jer nepropisno gospodarenje stvara štete produkcijskog karaktera. Kao preventivna mjera nameće se striktno provođenje planova ŠGO prema odredbama Zakona o šumama i drugih propisa koji su na snazi.

Direktne štete (šumske krađe i uzurpiranje) – Na području VŠP "Bistričko" utvrđeno je 86,08 ha uzurpiranog šumskog zemljišta. Ove štete posebno su izražene uz entitetsku granicu. Prema podacima iz dokumenta, u periodu do 2014. godine zabilježene su brojne bespravne sječe, što ukazuje na nedovoljnu angažiranost čuvarskog osoblja na preventivnim mjerama. Evidencije pokazuju da je u proteklom periodu podignuto preko 1.000 prekršajnih i krivičnih prijava za šumske krađe.

Za suzbijanje navedenog štetnog djelovanja čovjeka, osnovne mjere odnose se na:

- angažovanje dovoljnog broja čuvara šuma,
- redovno obilježavanje i obnavljanje granica šumskog posjeda,
- jaču saradnju s policijom i sudstvom,
- edukaciju javnosti o važnosti očuvanja šuma.

Bespravna gradnja objekata – Na području VŠP "Bistričko" zabilježena je pojava bespravne gradnje, uključujući lokalne seoske puteve i vikend objekte. Jedina mjera suzbijanja ovih pojava sastoji se u sprovođenju mjera protiv uzurpiranja, adekvatnoj saradnji sa organima policije i sudstva te striktnoj primjeni zakonskih regulativa iz oblasti gradnje.⁷⁷

Zagađivanje okoliša – Iako stanje u pogledu zagađivanja na području VŠP "Bistričko" trenutno nije alarmantno, prisutna je opasnost od kontaminacije zemljišta i vodotoka. Mjere za suzbijanje ove pojave uključuju:

- povećanje broja kontrolisanih deponija za odlaganje otpada,
- edukaciju stanovništva putem javnih medija,
- poduzimanje strožih upravnih mjera prema počiniocima,
- angažovanje čuvara šuma, ekoloških redara, šumarske inspekcije i policije.

Za naredno uređajno razdoblje predviđena su sredstva za poboljšanje općekorisnih funkcija šuma iz sredstava izdvojenih za biološku obnovu šuma.

Pošumljavanje

Za sve šumske površine potrebno je osigurati prirodno pomlađivanje, osiguranje bioraznolikosti, a sve u cilju uspostavljanja prirodne strukture, kao i ostalih općekorisnih funkcija šuma. Korištenje šuma i šumskog zemljišta se oslanja na očuvanje i

⁷⁷ Šumskoprivredna osnova za vanprivredno šumsko područje „Bistričko“ sa rokom važnosti od 01.01.2015. do 31.12.2024. godine

unapređenje stanja postojećih šumskih površina, kao i pošumljavanje devastiranih područja, goleti, klizišta, kao i područja podložnih eroziji.

Plan šumsko-uzgojnih radova je, pored pravilnog provođenja plana sječa, koji je i osnovna uzgojna mjera, neophodan za funkcionisanje šumarstva. U gazdinskim klasama visokih šuma sa prirodnom obnovom, u kojima je tehničkim ciljem predviđen skupinasti sistem sječa, obim šumsko-uzgojnih radova se planira prema površinama na kojima će se sprovoditi sječe, u vidu obnove kombinacijom prirodne i vještačke obnove na formiranim skupinama. Kod gazdinskih klasa postojećih šumskih zasada bez procijenjene drvene mase, planirano je popunjavanje i njega, a kod novopodignutih šumskih kultura na šibljacima i goletima, predviđa se pošumljavanje na predviđenoj površini.

Planirani šumsko-uzgojni radovi⁷⁸

Planom se utvrđuje šumsko-uzgojni radova kako slijedi, a sve u skladu sa Šumsko-privrednom osnovom za VŠP "Bistričko":

Pošumljavanje sadnjom sadnica u:

- Visokim šumama sa prirodnom obnovom, gdje će se primjenjivati skupinasti i skupinasto-preborni sistem sječa sa ciljem kompletiranja prirodne obnove
- Na šibljacima i goletima u pojasu različitih staništa

Popunjavanje prirodnog podmlatka i priprema zemljišta za prirodnu obnovu u:

- Visokim šumama sa prirodnom obnovom, gdje je planiran sistem skupinastih sječa prema opisanom sistemu i ciljevima gospodarenja
- Visokim šumama sa prirodnom obnovom, gdje će se primjenjivati sistem prebornih i skupinasto-prebornih sječa na nedovoljno podmlađenim površinama

Popunjavanje zasada provodit će se u:

- Visokim šumama sa prirodnom obnovom, gdje je vršeno pošumljavanje
- Novopodignutim zasadima na šibljacima i goletima
- Postojećim zasadima bez procijenjene drvene mase

Njega zasada provodit će se u različitim razvojnim stadijima u:

- Visokim šumama sa prirodnom obnovom na svim površinama gdje je izvršeno pošumljavanje i popunjavanje prirodnog podmlatka i popunjavanje zasada
- Njega prirodnog podmlatka provodit će se u visokim šumama sa prirodnom obnovom na odabranim površinama

⁷⁸ Šumskoprivredna osnova za vanprivredno šumsko područje „Bistričko“ sa rokom važnosti od 01.01.2015. do 31.12.2024. godine

Tabela 35. Obim planiranih radova za period 2015.-2024. (prema strani 15 dokumenta):

Vrsta radova	Površina (ha)
Pošumljavanje	70,0
Popunjavanje prirodnog podmlatka	1,5
Popunjavanje sadnje i postojećih kultura	25,8
Njega zasada (kultura) prosječno sve faze	95,8
Njega prirodnog podmlatka	32,8

Sve navedeno treba biti u cilju održivog razvoja što podrazumijeva očuvanje i unapređenje prirodne sredine, te očuvanje sveukupnog biodiverziteta u skladu sa evropskim i svjetskim direktivama, uz istovremeno korištenje šuma kao privrednog kapaciteta. Na području VŠP "Bistričko" posebna pažnja će se posvetiti pošumljavanju na područjima sa izraženim erozionim procesima, posebno na sjevernim padinama Trebevića koje su devastirane i koje su se pošumljavale još od austrougarskog perioda crnim i bijelim borom, smrčom i drugim alohtonim četinarskim vrstama.⁷⁹

5.3 Vodni resursi

Vodno bogatstvo

Teritorijom općine Vogošća protiču četiri glavna vodotoka: rijeka Bosna, Ljubina, Vogošća i Jošanica, uz veći broj manjih potoka koji se slijevaju u ove rijeke, od kojih je najznačajniji Perački potok, nastao iz vodopada Skakavac. Rijeka Bosna prima pritoke Ljubinu i Vogošću, dok se u rijeku Vogošću ulijeva Jošanica i Perački potok, što čini općinu Vogošća vodno bogatom. Dijelovi vodotoka kroz urbani dio općine regulisani su i uređeni, ali služe i kao kolektori sanitarnih i industrijskih otpadnih voda.

Dužine vodotoka kroz općinu:

- Rijeka Bosna: 8.400 m
- Rijeka Ljubina: 9.200 m
- Rijeka Vogošća: 13.700 m
- Rijeka Jošanica: 4.800 m

Glavni vodotoci i pritoke općine Vogošća

Rijeka Bosna

Gledano kod općine kao i šireg prostora Sarajevsko-zeničke kotline protiče rijeka Bosna. Ona ulazi na područje Vogošće kod naselja Ljubina i prelazi u šire naselje Donja Vogošća te se na zapadu Sarajevskog područja ulijeva u rijeku Bosnu. Vogošća se nalazi u vodnom području rijeke Bosne, na desnoj obali sa 6 km dužine toka kroz područje općine. Rijeka Bosna prima s lijeve strane pritoke Vogošću i Ljubinu, a desno Jošanički potok.

Perački potok

⁷⁹ Šumskoprivredna osnova za vanprivredno šumsko područje „Bistričko“ sa rokom važnosti od 01.01.2015. do 31.12.2024. godine

Na širem području Skakavca se nalazi i prostor Perca sa Peračkim potokom. Perački potok nastaje iz vodopada Skakavac, i obzirom na razvijeniji hidrogradbeni režim cijelog zaštićenog područja pruža pogodnu osnovu vode i predstavlja jedan od najčistijih potoka na širem lokalitetu, a nizvodno potok postaje značajniji prtok rijeke Vogošće i ulijeva se u rijeku Vogošću. U pogledu flore i vegetacije može se izdvojiti zajednička Sesleria autumnalis – Fagetum asocijacija koja je zabilježena kod uzlaza Skakavca u Perački potok.

Jošanički potok

Jošanički potok predstavlja poznato vogošćansko izletišta za stanovnike naselja sjevernih i južnih predjela prirode. Ovo izletišta je refleksija doživljaja Vogošće, sa obje strane Jošaničkog potoka nalazeći uzvišenja i brda: Dablja (788 m), Mačka (725 m), Kriv (704 m), Devečica (732 m), Gora (523 m), Kremiš (518 m), a sami potok ima prepoznat profil i mali pad, koji je nezaštićen i djelomično ugrožen u priobalnom dijelu.

Rijeka Vogošća

Rijeka Vogošća je duga 12,5 kilometara. Izvire ispod Kopošića i Lješeva na sjevernim obroncima dijela koji se zove Perački potok. U Bosnu se ulijeva kod naselja Krivoglavci. Korito rijeke Vogošće je djelimično regulisano unutar područja Unis-a. Značajne pritoke rijeke Vogošće su Jasenovac, koji se ulijeva s desne strane i dužina je oko 4.800 metara.

Rijeka Ljubina

Rijeka Ljubina izvire izvan Općine Vogošća, a protiče kroz Vogošću u dužini od 8 kilometara, i u Bosnu se ulijeva u Semizovcu.

80

Kvalitet površinskih voda

Površinske vode rijeka Vogošće i Bosna izložene su uticaju otpadnih i atmosferskih voda koje se prikupljaju kanalizacionom mrežom ukupne dužine 132 km, od čega je 69 km fekalne, 55 km atmosferske i 8 km mješovite kanalizacije.⁸¹ U naseljima koja nisu priključena na kanalizacionu mrežu, otpadne vode se zbrinjavaju putem septičkih jama i lokalnih sistema, dok se kapacitet i funkcionalnost mreže kontinuirano unapređuju, primjerice izvođenjem fekalnog kolektora DN 300 u ulici Barica.

Teret zagađenja površinskih voda predstavlja i prisustvo značajnih industrijskih postrojenja na području općine, pri čemu su evidentirana dva zagađivača sa tri ispusta, a koncentracije pokazatelja zagađenja iznose: BPK₅ – 306 mg/l, HPK – 1.349 mg/l, suspendirane materije 589 mg/l, ukupni azot 206 mg/l i ukupni fosfor 52 mg/l.

Općina Vogošća posvećuje posebnu pažnju očuvanju, sanaciji i uređenju riječnih korita te zaštiti lokalnih izvorišta. Tokom posljednjih godina realizirani su brojni projekti koji doprinose smanjenju rizika od poplava, stabilizaciji obala i unapređenju vodnog režima. Aktivnosti obuhvataju regulaciju i čišćenje riječnih korita, jačanje infrastrukture za odvodnju oborinskih voda, te zaštitu i održavanje prirodnih izvorišta, s ciljem dugoročnog očuvanja vodnih resursa i zaštite naseljenih područja od poplavnih rizika.

⁸⁰ Općina Vogošća (2021): Turistički akcioni plan Općine Vogošća 2023–2027 – Izrada projekta akcionog plana Općine Vogošća, Vogošća.

⁸¹ KJKP „Vodovod i kanalizacija“ d.o.o. Sarajevo (2025). Odgovor na Molbu za dostavljanje podataka broj 7329/25, Sarajevo, 19.09.2025. godine.

U funkciji su veći lokalni rezervoari, među kojima su: „7 vrela“, Paljevo, Peračko vrelo „Skakavac“, Konovica, Ilidža (Donja Vogošća), Blagovac i Tihovići, dok lokalne vodovodne sisteme upravljaju sami korisnici. U narednom periodu planirane su aktivnosti na zaštiti i određivanju vodozaštitnih zona za šest većih lokalnih izvorišta, za koje su izrađeni elaborati zaštite izvorišta, kao i trajna regulacija i čišćenje korita rijeka Vogošća, Bosna i Ljubina, te kritičnih tačaka Jošaničkog potoka, čime se osigurava dugoročna zaštita i stabilizacija riječnih ekosistema.

Vodozaštitni nadzor i monitoring površinskih voda u Kantonu Sarajevo provodi laboratorija AVP Sava, u skladu s Okvirnom direktivom o vodama EU i relevantnom domaćom legislativom. Na području vodnog područja rijeke Save monitoring se obavlja kontinuirano kako bi se pratilo ekološko i hemijsko stanje voda, uticaji ljudskih aktivnosti te dugoročni trendovi promjena. U periodu od 2014. do 2018. godine obuhvaćeno je ukupno 276 vodnih tijela, što čini oko polovinu prepoznatih vodnih tijela u tom području. Pouzdanost rezultata monitoringa je visoka: 78% vodnih tijela ocijenjeno je kao „dobro“ po ukupnom stanju, pouzdanost bioloških parametara iznosi 82%, a fizičko-hemijskih parametara čak 90%. Monitoring omogućava identifikaciju ključnih pritisaka i procjenu učinkovitosti mjera zaštite, uz preporuku da se u narednom periodu poveća pokrivenost i učestalost mjerenja, posebno za osjetljiva i ugrožena vodna tijela.⁸²

Tabela 36. Vodno tijelo površinskih voda – vodotoci sa slivnom površinom >10 km²

Naziv vodotoka	Oznaka vodnog tijela	Dužina (km)	Riječni podsliv	Opis vodnog tijela
Jošanički potok	BA_BOS_VOG_JOSANICKIPOTOK_1	9,23	Bosna	Desna pritoka rijeke Vogošće, od ušća u Vogošću do izvora
Vogošća – Perački potok	BA_BOS_VOG_1	1,92	Bosna	Donji tok Vogošće–Peračkog potoka, od ušća u rijeku Bosnu do promjene tipa toka (visina)
Vogošća	BA_BOS_VOG_2	12,81	Bosna	Glavni tok rijeke Vogošće, od promjene tipa toka (visina) do promjene tipa geološke podloge
Vogošća – Perački potok (gornji tok)	BA_BOS_VOG_4	2,09	Bosna	Gornji tok Vogošće–Peračkog potoka, od ušća desne pritoke Sušićica do spoja Lješnice i Babinog potoka

Kvalitet podzemnih voda

Podzemna voda koja se koristi za snabdijevanje općine Vogošća zahvata se iz bunara na izvorištu Bačevo (Sarajevsko polje) i transportuje do vodovodne mreže kao voda visokog kvaliteta, u skladu s međunarodnim i domaćim standardima. Kvalitet izvorišta kontinuirano se štiti kroz provedbu mjera i održavanje zona sanitarne zaštite, u skladu sa „Pravilnikom o načinu utvrđivanja uslova za određivanje zona sanitarne zaštite i mjerama za zaštitu izvorišta vodom za piće vodovodnom sistemom“

⁸² Agencija za vodno područje rijeke Save (2021): Plan upravljanja vodama za vodno područje rijeke Save u Federaciji BiH (2022–2027), Sarajevo, oktobar 2021.

(Sl. novine FBiH, br. 87/12). Očuvanje kvalitete izvorišta predstavlja dugotrajan i odgovoran proces koji je ključan za osiguranje zdravstveno ispravne vode koja se isporučuje korisnicima u Vogošći.⁸³

U okviru Plana upravljanja vodama za vodno područje rijeke Save u Federaciji BiH (2016.–2017.) predviđena je uspostava sistematskog monitoringa podzemnih voda s ciljem praćenja režima, kvantitativnog i kvalitativnog stanja vodnih tijela podzemnih voda. Monitoring je planiran tako da obuhvati različite hidrogeološke tipove akvifera, uključujući: akvifere međuzrnske poroznosti sa slobodnim nivoom, kraške akvifere pukotinsko-karstne poroznosti te akvifere međuzrnske poroznosti sa nivoom pod pritiskom.

Međutim, monitoring podzemnih voda u akviferima pod pritiskom još nije započet, a na postojećim stanicama mjerenje fizičko-hemijskih parametara još nije uspostavljeno. Stoga je u okviru Plana upravljanja vodama za period 2022.–2027. predviđena nadogradnja sistema: uspostavljanje kompletnog monitoringa fizičko-hemijskog kvaliteta i praćenja svih relevantnih akvifera, čime će biti omogućena potpuna ocjena kvantitativnog i kvalitativnog stanja podzemnih voda.

Sistematski monitoring nivoa podzemnih voda i temperature provodi se na 12 automatskih stanica, a mjesečno se podaci preuzimaju i pohranjuju u Centru ISV AVP Sava. Na ovim mjernim stanicama još uvijek nije uspostavljena analiza fizičko-hemijskih parametara, što onemogućava potpunu ocjenu kvaliteta podzemnih voda.⁸⁴

Kvalitet vode za piće

Stanovništvo općine Vogošća snabdijeva se vodom putem lokalnih vodovodnih sistema kojima upravlja komunalna služba. Voda dolazi iz više izvorišta i kaptaža, te se transportuje do rezervoara pumpama ili gravitacionim putem. Kapaciteti su prilagođeni potrebama stanovništva pojedinih mjesnih zajednica, a u slučajevima tehničkih problema ili smanjenog protoka obezbijedeno je alternativno snabdijevanje. Prema izvještaju IZP općine Vogošća i KJKP „Vodovod i kanalizacija“ d.o.o. Sarajevo navodi se da su pokazatelji u izvještaju izvora vode zadovoljavajući. Uzimajući u obzir da su rezultati kontrola vode u skladu sa „Pravilnikom o zdravstvenoj ispravnosti vode za piće“, KJKP „Vodovod i kanalizacija“ d.o.o. Sarajevo sastavlja izvještaje o trenutnom stanju hemijsko-bakteriološke i mikrobiološke analize vode u skladu sa pravilnikom o analizi vode (Relevantni bakteriološki i mikrobiološki parametri te izvještaji predstavljaju izvještaje o kvaliteti izvora sa izvješćem nadzora).⁸⁵

Primjer odabranih MZ i broj stanovnika (2024):

- Blagovac: cca 3.900 stanovnika
- Tihovići, Vrela, Krivoglavci, Donja Vogošća, Paljevo-Svrake: snabdijevanje lokalnim vodovodnim sistemima

Za potrebe praćenja zdravstvene ispravnosti vode za piće, u 2024. godini izvršeno je 95 analiza (70 mikrobioloških i 25 fizičko-hemijskih) na lokalnim vodovodnim sistemima pod upravom komunalne općinske službe. Uzorci su uzimani na mjestima krajnjeg potrošača, u planiranim periodima tokom godine (osim u martu, aprilu i maju).

⁸³ Općina Vogošća, Služba za investicije i komunalne poslove. (2025). Dostavljanje podataka za izradu LEAP-a Općine Vogošća (Broj: 07-19-sl/25, 28.10.2025.).

⁸⁴ Agencija za vodno područje rijeke Save (2021): Plan upravljanja vodama za vodno područje rijeke Save u Federaciji BiH (2022–2027), Sarajevo, oktobar 2021.

⁸⁵ Općina Vogošća, Služba za investicije i komunalne poslove. (2025). Dostavljanje podataka za izradu LEAP-a Općine Vogošća (Broj: 07-19-sl/25, 28.10.2025.).

Većina uzoraka vode je bila u skladu sa Pravilnikom o zdravstvenoj ispravnosti, a pojedinačni slučajevi nesaglasnosti u Donjoj Vogošći, Krivoglavicima, Tihovićima i Sedam Vrela riješeni su korektivnim mjerama, pri čemu nije bilo kontinuiranih prekida u vodosnabdijevanju, a u slučaju tehničkih problema osigurano je alternativno snabdijevanje.⁸⁶

U posljednje tri godine kvalitet vode se redovno prati u laboratorijama KJKP „Vodovod i kanalizacija“ d.o.o. Sarajevo, i to kroz kontrolu hemijskih, fizikalnih i mikrobioloških parametara u skladu s važećim pravilnicima i higijenskim standardima. Rezultati pokazuju da je 100% analiziranih uzoraka bilo u skladu s propisanim hemijsko-fizikalnim parametrima, dok su bakteriološke analize u oko 3% uzoraka zabilježile kratkotrajna odstupanja. Ova odstupanja su se odnosila na lokalne vodovodne sisteme i sanirana su odmah nakon uočenih nepravilnosti. Laboratorije KJKP „Vodovod i kanalizacija“ d.o.o. Sarajevo provode i redovne kontrole na lokalnim izvorima u nadležnosti općinske komunalne službe, čime se osigurava stalni nadzor nad zdravstvenom ispravnosću vode za sve korisnike lokalnih sistema vodosnabdijevanja.⁸⁷

Zaštita od voda

Poplave predstavljaju jedan od najznačajnijih prirodnih rizika u Bosni i Hercegovini, s pojavama koje su tokom posljednjih decenija zahvatile brojne općine i ugrozile veliki broj stanovnika i objekata. Na području Federacije BiH zabilježene su različite razine poplavnog rizika, od umjerenih do izuzetno značajnih događaja.

U novembru 2012. godine izrađen je Kantonalni operativni plan odbrane od poplava (KOP) za Kanton Sarajevo, kojim se uređuje provođenje mjera aktivne odbrane od poplava u periodima neposredne opasnosti, tokom trajanja poplava i prilikom otklanjanja njihovih posljedica na vodotocima prvog reda na području Kantona Sarajevp. Dokumentom su također definirana naselja i dijelovi naselja koji su podložni poplavama.

Općina Vogošća, smještena u blizini Sarajeva, spada među lokalitete koji su više puta bili pogođeni poplavama. U okviru zabilježenih događaja, značajne poplave su se pojavile u naseljima Novo Naselje rijeka Bosna i Semizovac rijeka Ljubina, pri čemu su zabilježene vrijednosti indeksa poplavnog rizika od 158,3 do 75,9, što pokazuje ozbiljnost ugroženosti ovog područja.⁸⁸

Hidrografsku okosnicu općine Vogošća čini rijeka Bosna sa svojim pritokama i lokalnim vodotocima, čiji je vodeni režim promjenljiv. Obilne kišne padavine mogu izazvati nagli porast vodostaja, što povremeno dovodi do lokalnih poplava, posebno u naseljima smještenim uz obale. Intenzivne padavine, poput onih koje su zabilježene tokom poplava 2014. i 2023. godine, izazvale su materijalnu štetu na brojnim stambenim i poslovnim objektima, naglašavajući potrebu za preventivnim mjerama i adekvatnim sistemom zaštite od poplava. Pored toga, na području općine prisutni su i manji povremeni potoci koji se formiraju nakon jakih kiša, dok u sušnim periodima često presuše, dodatno odražavajući promjenljivost lokalnog vodnog režima.⁸⁹

⁸⁶ Zavod za javno zdravstvo Kantona Sarajevo. (2024). Zdravstveno stanje stanovništva, odrednice zdravlja i zdravstvena zaštita u Kantonu Sarajevo u 2024. godini. Sarajevo: Zavod za javno zdravstvo KS. Preuzeto sa <http://www.zzjks.ba>

⁸⁷ Općina Vogošća, Služba za investicije i komunalne poslove. (2025). Dostavljanje podataka za izradu LEAP-a Općine Vogošća (Broj: 07-19-sl/25, 28.10.2025.).

⁸⁸ Agencija za vodno područje rijeke Save, Agencija za vodno područje Jadranskog mora, & Institut za hidrotehniku, GF Sarajevo. (2013). Preliminarna procjena poplavnog rizika na vodotocima i kategorije u FBiH: Knjiga 1

⁸⁹ Kantonalna uprava civilne zaštite. (2025, 28. ožujka). Redovni izvještaj za period od 08:30 sati 27.03.2025. do 08:30 sati 28.03.2025. godine

U okviru mjera zaštite od poplava, planirani i realizovani projekti uključuju infrastrukturne intervencije na riječnim koritima s ciljem stabilizacije vodotoka i sprječavanja izlivanja vode. Jedan od značajnih projekata je Uređenje korita rijeke Bosne na lokaciji od mosta u naselju Svrake do mosta u naselju Krivoglavci. Planirana dužina ovog projekta iznosi oko 1.500 m, a njegova primarna namjena je zaštita od velikih voda i stabilizacija riječnog korita.

Evropska unija je usvojila Direktivu 2007/60/EZ o procjeni i upravljanju rizicima od poplava, poznatu kao Direktiva o poplavama. Njena implementacija predviđa tri faze: preliminarnu procjenu rizika, izradu mapa opasnosti i rizika od poplava, te planove upravljanja rizikom od poplava. Integracija ove direktive sa Okvirnom direktivom EU o vodama zahtijeva međusektorsku saradnju sektora voda, zaštite okoliša, prostornog planiranja, poljoprivrede, energetike i šumarstva.

U Federaciji BiH, obje direktive su transponirane kroz domaće zakonodavstvo: Okvirna direktiva o vodama kroz Zakon o vodama FBiH, a Direktiva o poplavama kroz Uredbu o vrstama i sadržaju planova zaštite od štetnog djelovanja voda. Pored toga, upravljanje rizicima od poplava regulisano je različitim planskim i operativnim dokumentima, uključujući akcione planove odbrane od poplava, preliminarne procjene rizika i planove upravljanja rizikom od poplava u slivu rijeke Save.⁹⁰

5.4 Upravljanje kvalitetom zraka

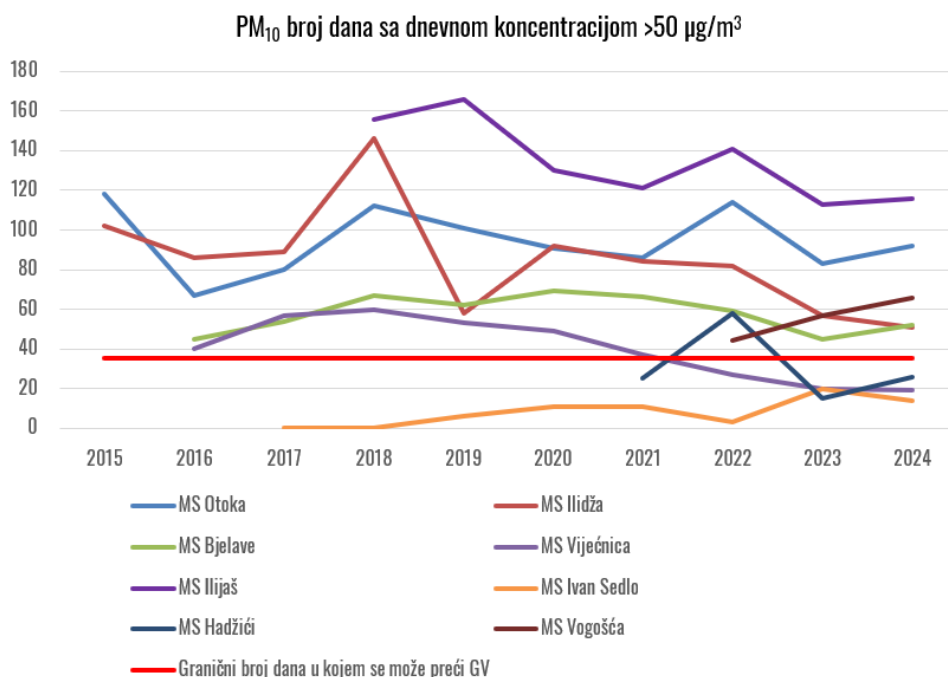
Kvalitet zraka u Kantonu Sarajevo

Bosna i Hercegovina (BiH) se suočava sa značajnim pogoršanjem kvaliteta zraka, a posebno je pogođen Kanton Sarajevo (KS), čemu svjedoče godišnji izvještaji o monitoringu kvaliteta zraka u KS. Primarni zagađivači koji doprinose navedenom pogoršanju su čvrste čestice (PM_{2,5} i PM₁₀). Ove čestice se pretežno emituju pri sagorijevanju nekvalitetnog uglja i drva za grijanje, te iz zagađivanja vozila, a naročito starijih dizel vozila. Geografski položaj Sarajeva u dolini pogoršava problem, jer temperaturne inverzije utiču na zadržavanje zagađujućih materija u zraku iznad nivoa tla, što dovodi do produženih perioda lošeg kvaliteta zraka.

Monitoring kvaliteta zraka u Federaciji Bosne i Hercegovine je u nadležnosti Federalnog hidrometeorološkog zavoda (FHMZ) i nadležnih organa kantona i jedinica lokalne samouprave. Praćenje kvaliteta zraka u KS se odvija preko 10 mjernih stanica kojima upravljaju FHMZ (stanice Bjelave i Ivan Sedlo) i Zavod za javno zdravstvo Kantona Sarajevo (stanice Otoka, Ilidža, Vijećnica, Ilijaš, Vogošća i Hadžići). Od 2018. godine uspostavljen je i monitoring PM_{2,5} čestica u krugu Ambasade Sjedinjenih Američkih Država, metodologijom koja je u skladu sa propisima važećim u našoj zemlji i ti podaci su javno dostupni, a potom i na Ilidži i Bjelavama. Od aprila 2025. jedna mobilna stanica stacionirana je na lokaciji Doma zdravlja Saraj Polje. Navedena mobilna stanica je ranije vršila monitoring na lokalitetu Općine Hadžići, odakle je premještena na navedenu lokaciju.

Posmatrajući trend prekoračenja broja dana sa dnevnom koncentracijom većom od granične vrijednosti za PM₁₀, vidljivo je da je na gotovo svim stanicama prekoračena granična vrijednost i po nekoliko puta, kao što je prikazano na slici u nastavku. Najveći broj prekoračenja je vidljiv na MS Ilijaš, MS Otoka i MS Ilidža.

⁹⁰ Agencija za vodno područje rijeke Save (2021): Plan upravljanja vodama za vodno područje rijeke Save u Federaciji BiH (2022–2027), Sarajevo, oktobar 2021.

Dijagram 1. Prikaz broja dana sa dnevnom koncentracijom PM10 većih od 50 µg/m³

Kvaliteta zraka na području Općine Vogošća

Monitoring kvaliteta zraka na području Općine Vogošća se odvija putem jedne automatske mjerne stanice kojom upravlja Zavod za javno zdravstvo Kantona Sarajevo, ispred Ministarstva komunalne privrede, infrastrukture, prostornog uređenja, građenja i zaštite okoliša KS. Mjerenja na automatskoj mornoj stanici obuhvataju praćenje koncentracija sljedećih parametara: azotni oksidi (NO, NO₂, NO_x), sumpordioksid (SO₂), lebdeće čestice (PM₁, PM_{2,5}, PM₄, PM₁₀, TSM) i vodik sulfid. Meteorološki parametri obuhvataju praćenje brzina i smjer vjetera, temperatura, relativna vlažnost i atmosferskog pritiska.

Federalni hidrometeorološki zavod (FHMZ) objedinjava podatke iz kantonalnih mreža u jedinstveni sistem monitoringa FBiH, te prezentira podatke javnosti putem službene web stranice u vidu Godišnjeg izvještaja o kvalitetu zraka⁹¹.

U narednoj tabeli su predstavljeni statistički pokazatelji rezultata mjerenja sumpordioksida, azotnih oksida, ozona i PM čestica u Vogošći u 2024. godini.

Tabela 37. Statistički pokazatelji rezultata mjerenja sumpordioksida, azotnih oksida, ozona i PM čestica u 2024. godini

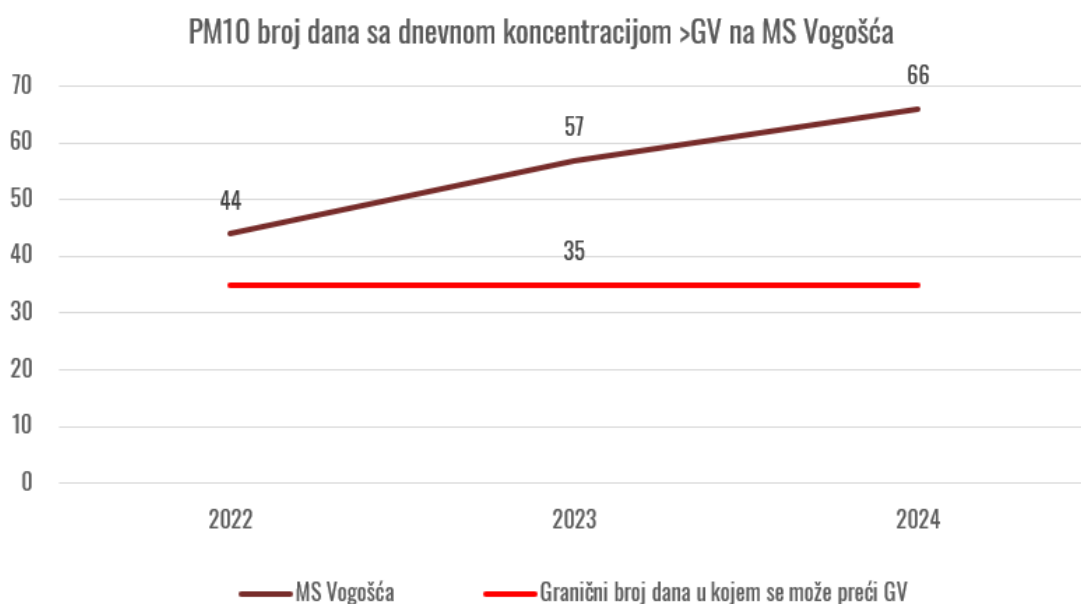
Obuhvat validnih mjerenja (%)	Srednja godišnja konc. (ug/m ³)	Broj dana sa dnevnom konc. >125 ug/m ³ – SO ₂	Percentil: 99.73(SO ₂); 99.79 (NO ₂), 93.15	Broj validnih 24h prosjeka	Najviša 24- h koncentracija (ug/m ³)	Najviša satna vrijednost (ug/m ³)

⁹¹ Federalni hidrometeorološki zavod (FHMZ). (2025). Godišnji izvještaj o kvalitetu zraka u Federaciji Bosne i Hercegovine za 2024. godinu. Sarajevo: FHMZ BiH. Dostupno na: <https://www.fhmzbih.gov.ba/PUBLIKACIJE/zrak/izvjestaj-2024.pdf>

		(GV 50 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ – SO ₂ , 40 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ – NO ₂)	85 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ – NO ₂ , <50 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ – PM ₁₀ , PM 2.5, > 50 mg/m^3	(O ₃), 90.4 (PM ₁₀ , PM2.5)			
SO ₂	92	12	1	202	322	148	605
NO ₂	99	19	0	96	84	84	109
PM ₁₀	99	36	66	80	364	205	479
PM 2.5	99	29	47	62	363		

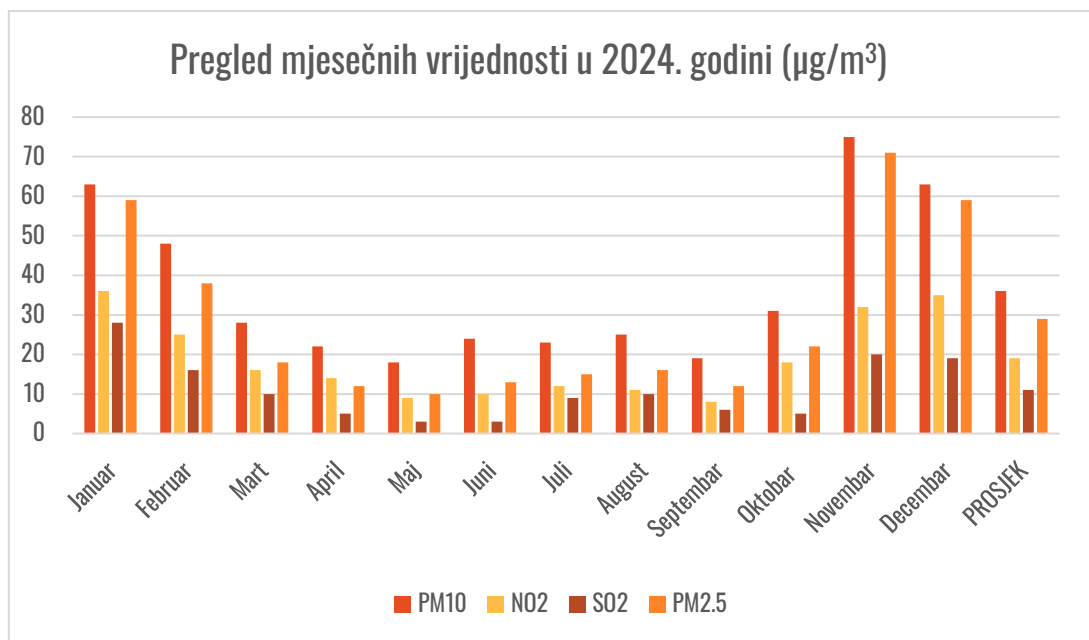
Osnovi pokazatelji zagađenja zraka u nekoj općini su broj dana u kojem je prekoračena dozvoljena vrijednost, srednja dnevna vrijednost, broj satnih vrijednosti u kojima se prekorači dozvoljena vrijednost i drugi statistički pokazatelji.

U Općini Vogošća je u prethodne tri godine prekoračen dozvoljeni broj dana sa koncentracijom PM₁₀>50 $\mu\text{g}/\text{m}^3$, kao što je prikazano na narednoj slici, što ukazuje na to da je kvalitet zraka u Općini Vogošća opasno narušen vrlo visokim koncentracijama čvrstih čestica u mjeri u kojoj može ozbiljno narušiti zdravlje ljudi.

Dijagram 2. PM₁₀ čestice sa dnevnom koncentracijom >50 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ na MS Vogošća

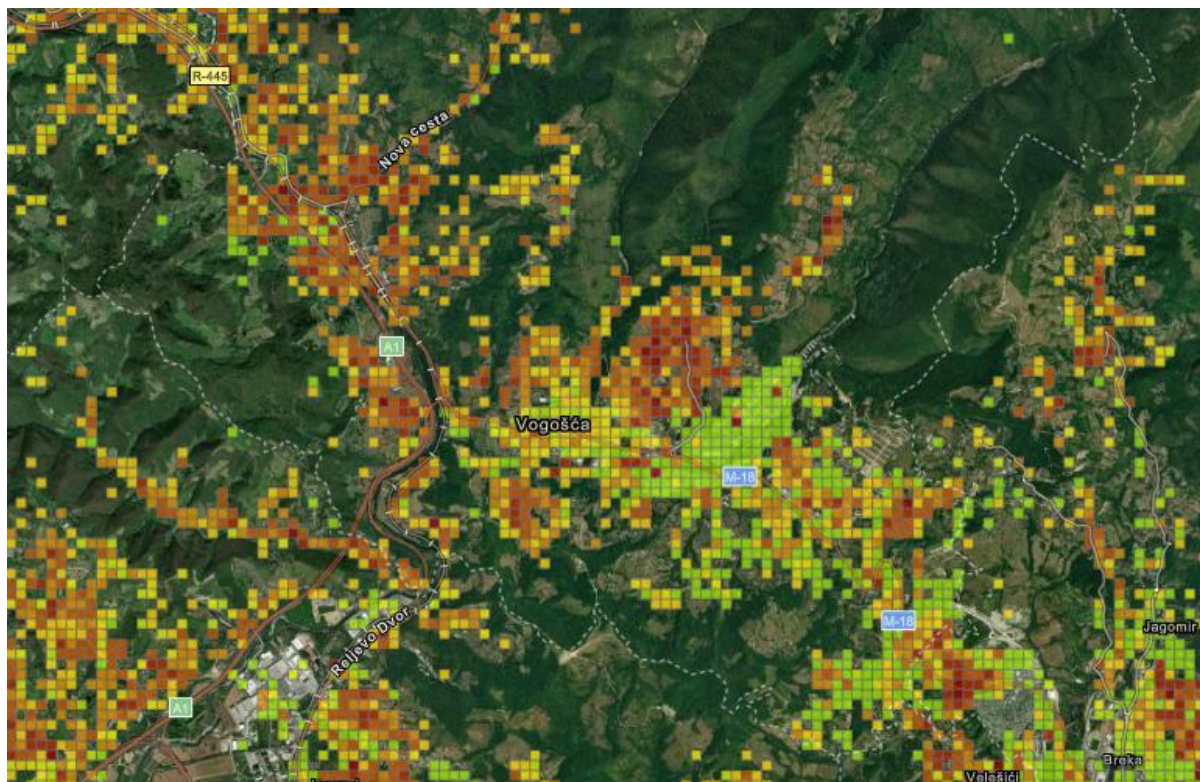
Na narednoj slici je prikazan pregled mjesečnih vrijednosti sumpordioksida, azotnih oksida, ozona i PM čestica u Vogošći za 2024. godinu.

Dijagram 3. Pregled mjesečnih vrijednosti u 2024. godini ($\mu\text{g}/\text{m}^3$)

Kao što je vidljivo na prethodnoj slici najveće koncentracije zagađujućih materija, a posebno čvrstih čestica PM10 i PM2.5 u zraku su prisutne tokom zimskih mjeseci uslijed korištenja zastarjelih sistema grijanja i goriva lošije kvalitete u domaćinstvima.

Na području Kantona Sarajevo uspostavljen je novi Informacioni sistema zagađivača zraka, dostupan putem online platforme. Ovaj sistem predstavlja važan korak ka unapređenju pristupa informacijama i praćenju emisija. Međutim, detaljni registar emisija sa kompletnim pregledom emisija i izvora zagađivanja još uvijek nije javno objavljen, pa su dostupni podaci ograničeni. Objavljivanje cjelovitog registra omogućilo bi transparentniji uvid u stanje kvaliteta zraka i preciznije planiranje mjera smanjenja emisija.

Na narednoj slici su prikazane emisije PM10 čestica iz sektora malih ložišta, prostorno raspoređene na području Općine Vogošća predstavljene u sklopu Informacionog sistema zagađivača zraka.

Slika 10. Emisije PM10 čestica iz malih ložišta na području Općine Vogošća⁹²

Pored emisija iz malih ložišta, dodatni izazov za kvalitet zraka na području općine Vogošća predstavljaju emisije iz saobraćaja. Kroz Vogošću prolazi magistralna javna cesta: Bosanski Brod–Sarajevo–Metković (M17 i M18) i magistralna željeznička pruga: Vinkovci (Hrvatska) – Sarajevo – Ploče (Jadransko more; Hrvatska), te dionica autoputa A1, što dovodi do visokog intenziteta prometa i čestih zagušenja.

U narednoj tabeli je predstavljen prosječni godišnji dnevni saobraćaj magistralne ceste M18 na dionici Semizovac – Sarajevo – Malta zabilježen na brojaču saobraćaja u Semizovcu (lokacija Toyota servisa).

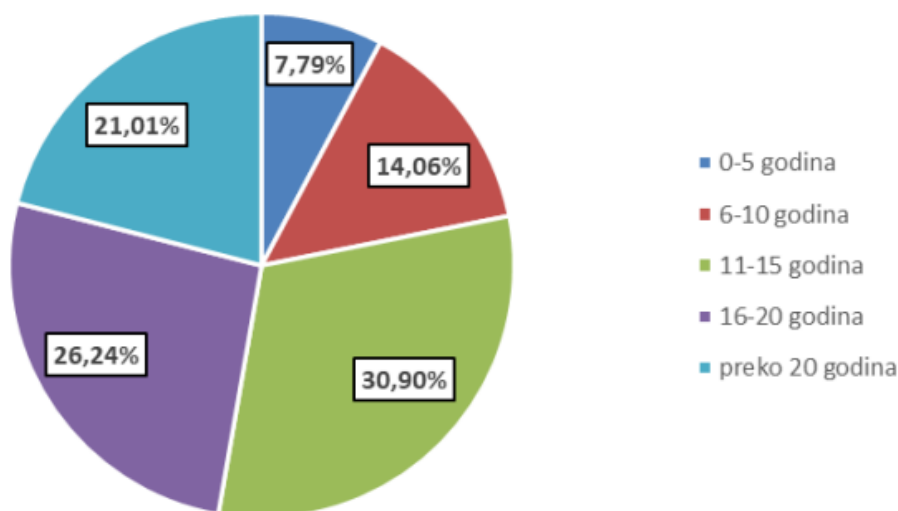
Tabela 38. Pregled PGDS na dijelu saobraćajnica sa područja Općine Vogošća⁹³

Oznaka puta	PGDS U 2022. godini	PGDS U 2023. godini	PGDS U 2024. godini
M 18	16.111	16.320	16.674

⁹² Registar emisija u zrak, informacijski sistem zaštite kvaliteta zraka (Dostupno na linku: <https://digitalnplatforma.ks.gov.ba/portal/apps/experiencebuilder/experience/?id=38579dc2df2045e2ba05d6360424933d>)

⁹³ Direkcija za puteve Kantona Sarajevo. Brojanje saobraćaja na postojećoj primarnoj gradskoj i regionalnoj mreži saobraćajnica u nadležnosti Direkcije za puteve Kantona Sarajevo u 2022, 2023 i 2024. godini. Sarajevo, novembar 2025.

Dodatni problem predstavlja starosna struktura vozila na području Općine Vogošća koja ukazuje na značajnu zastupljenost starijih vozila, pri čemu vozila starija od 10 godina čine većinu ukupnog voznog parka (preko 78%), kao što je prikazano na narednoj slici.

Dijagram 4. Procentualna zastupljenost različitih starosnih struktura vozila u Općini Vogošća⁹⁴

Posebno je izražen broj dizel vozila, koja dominiraju u svim starosnim kategorijama čineći oko 78% ukupne potrošnje energije. Potrošnja benzina kao pogonskog goriva čini oko 18%, dok preostalih 4% otpada na upotrebu LPG (3.188 MWh) i električne energije (569 MWh). Dominantna upotreba dizel goriva ima negativan uticaj na kvalitetu zraka, s obzirom na to da se radi o gorivu s najvećim emisijama faktora.

Iako je prisutan određeni broj električnih vozila, njihova zastupljenost je i dalje niska u odnosu na konvencionalna goriva.

Ekološka kategorizacija vozila na području Općine Vogošća pokazuje da i dalje postoji značajan udio vozila sa niskim ekološkim kategorijama, ali je udio dvije najbolje ekološke kategorije (Euro 5 i Euro 6) također značajan sa preko 50% u ukupnom broju vozila. Najveći broj vozila je sa Euro 5 kategorijom, zatim sa Euro 4, a najmanji broj vozila je sa Euro 1 kategorijom⁹⁵.

Također, manji industrijski pogoni (metaloprerađivački, građevinski materijali, prerada drveta) i zanatske radionice doprinose emisijama PM, VOC i SO₂.

⁹⁴ Studija o uticaju saobraćaja na okoliš na području Kantona Sarajevo 2025

⁹⁵ Ibid

5.5 Biodiverzitet i zaštita prirodnog i kulturnog naslijeđa

Istraženost biodiverziteta flore, faune i fungije na području općine Vogošća još uvijek je fragmentarna i u većoj mjeri bazirana na pojedinačnim terenskim nalazima, stručnim izvještajima i domaćim i regionalnim pregledima, koji u odnosu na Vogošću obuhvataju širi prostor Sarajeva. Sistematska floristička i faunistička istraživanja na užem području općine Vogošća su rijetka ili nedostaju, te se postojeći podaci najvećim dijelom odnose na rezultate širih kantonalnih studija, domaćih inventara ili akademskih istraživanja koja samo djelimično uključuju pojedinačne lokalitete u lokalnom kontekstu. Važan aspekt biodiverziteta ogleda se u zastupljenosti šumskih staništa na teritoriji Vogošće među kojima se posebno izdvajaju visoke i izdanačke šume koje zajedno sa mrežom rijeka i potoka predstavljaju najvažnije prostore očuvanosti biološke raznolikosti, ali pritisci urbanizacije, saobraćajne infrastrukture, nekontrolisanih odlagališta otpada i slično, ograničavaju njihovu ekološku stabilnost. Važno je napomenuti da su šume i šumska zemljišta u okviru granica područja općine Vogošća potpuno deminirana (<https://www.bhmac.org/> pristupljeno 17.10.2025). Objekat prirodnog naslijeđa kategorije Spomenik prirode "Vodopad Skakavac" koji zahvata prostor južnih obronaka Ozrena, vrha i sjevernih padina brda Bukovik dotičući se usjekom Peračkog potoka koji svojim tokom po pravcu istok-zapad dijeli ukupan zaštićeni prostor na približno dva jednaka dijela, prostire se i na dijelu područja općine Vogošća (obuhvata 9,6% teritorija, dijelove I i II zone zaštite, kao i III-5 tranzicijsku zonu), gdje se na temelju Zakona o zaštiti prirode F BiH ("Sl. novine FBiH", broj: 66/13, 10/25), Odluke o proglašenju šireg područja vodopada "Skakavac" Spomenikom prirode ("Sl. novine Kantona Sarajevo", broj: 10/02), Zakona o proglašenju šireg područja vodopada "Skakavac" Spomenikom prirode ("Sl. novine Kantona Sarajevo", broj: 11/10), Prostornog plana Posebnog područja prirodnog naslijeđa "Vodopad Skakavac" ("Sl. novine Kantona Sarajevo", broj: 32/09, 38/16), Plana upravljanja Spomenikom prirode "Skakavac" ("Sl. novine Kantona Sarajevo", broj: 18/11), Privremenih upravljačkih smjernica za Spomenik prirode "Skakavac", zaštićuju i konzerviraju specifična prirodna hidrološka, geološka, floristička i druga obilježja uz najviši stepen biodiverziteta u općini Vogošća koji se naročito ogleda u dobro očuvanim šumskim ekosistemima ovog zaštićenog područja, a čija zaštita osigurava i zaštitu vrsta i njihovih staništa. Slična situacija je u oblasti istraženosti kulturno-historijskog naslijeđa na području općine Vogošća koja se najvećim dijelom zasniva na podacima iz šireg okvira Kantona Sarajevo i ranijim arheološkim i konzervatorskim evidencijama. Sistematska istraživanja i valorizacija lokalnog kulturnog naslijeđa provode se povremeno, uglavnom kroz projekte koji se odnose na dokumentaciju arheoloških nalazišta, sakralnih objekata i tradicionalne graditeljske baštine. Na teritoriji općine Vogošća evidentirani su ostaci srednjovjekovnih lokaliteta, stećaka i objekata iz osmanskog i austrougarskog perioda, ali značajan broj potencijalnih lokaliteta još uvijek nije detaljno istražen niti adekvatno prezentiran javnosti. Nedostatak finansijskih sredstava, stručnih kadrova i sveobuhvatnih inventara predstavlja glavne prepreke za sistematsko upravljanje kulturnim dobrima. Ipak, lokalna zajednica i nadležne institucije sve više prepoznaju značaj očuvanja i promocije kulturnog identiteta, što otvara mogućnosti za razvoj integrisanih programa zaštite kulturnog i prirodnog naslijeđa, u skladu s principima održivog razvoja i prostornog planiranja.

5.5.1 Stanje prirodnog naslijeđa

Premda prirodno naslijeđe općine Vogošća karakteriše raznolik reljef, bogatstvo šumskih staništa i prisustvo riječnih tokova koji čine važne elemente pejzaža i ekološke povezanosti njegovo stanje je generalno teško ocijeniti budući da ne postoji baza podataka u koju se pohranjuju rezultati monitoringa određenih parametara. Sa druge strane, iako područje općine Vogošća nije dovoljno obuhvaćeno formalnim režimima zaštite prirode, sadrži niz prostora sa očuvanim prirodnim vrijednostima i

potencijalom za buduću zaštitu, naročito u zonama šumskih masiva, izvorišta i riječnih dolina. Uvažavajući Ekološko-vegetacijsku rejonizaciju Bosne i Hercegovine prema Stefanoviću i sar. (1983) područje općine Vogošća najvećim je dijelom obuhvaćeno šumama kitnjaka i običnog graba (*Quercus-Carpinetum*), dok su šume kitnjaka (*Quercetum petraeae montanum*) i šume bukve (*Fagetum montanum*) naročito zastupljene u njenom sjevernom i sjeveroistočnom dijelu.

Slika 11. Vodopad Skakavac koji stvara prizor netaknute prirode i savršene ljepote (Foto: nLogic, juni 2025)

Detaljnijim uvidom u vegetacijsku kartu zaštićenog područja Skakavac u dijelu koji se prostire na području općine Vogošća evidentirane su bukove šume, termofilne listopadne šume, šume u kojima dominiraju hrastovi, male antropogene šume, te stalni mezotrofni pašnjaci i livade za napasanje nakon košenja većim dijelom sjeverne granice njegovog obuhvata. U dijelu zaštićenog područja na prostoru općine Vogošća prostire se i II zona sanitarne zaštite Peračkog vrela. U okviru projekta "Kartiranje i studija procjene ekosistemskih usluga u cilju održivog razvoja korištenja prirodnih područja općine Vogošća" iz 2022. godine obrađeno je poglavlje "Stanje ekosistema na području općine Vogošća" koje se u cjelini referira na prostor zaštićenog prirodnog područja Skakavac te se ne može smatrati pouzdanim stanjem za cjelokupno područje općine Vogošća obzirom da ovaj prostor zauzima samo manji dio teritorije na njenom krajnjem sjeveroistoku. Premda je lokalitet vodopada Skakavac (98 m) i njegova uža okolina teritorijalno izvan područja općine Vogošća, važno je reći da su na ovom prostoru evidentirane montane mezofilne zajednice mezijske bukve (*Fagetum moesiaca montanum*) koje se razvijaju u donjem dijelu gorskog pojasa, na nešto toplijim staništima, južnim ekspozicijama i plićim karbonatnim zemljištima, koje se na vertikalnom profilu nadovezuju na vegetaciju hrastovo-grabovih šuma, zatim zajednice sveze *Seslerio-Ostryon* kao i zajednice reda *Ostryo-Carpinetalia orientalis* i *Abieti-Piceetalia*. Ove zajednice uključuju veliki broj biljnih vrsta među kojima i one sa posebnim konzervacijskim statusom (vidi poglavlje 4.5.3). Osim toga, područje neposredno od vodopada obuhvata I zonu sanitarne zaštite Peračkog vrela koja je od iznimne važnosti za Vogošću naročito u pogledu vodosnabdijevanja. Jukić i sar. (2020) izdvajaju čitav niz manjih i većih staništa od velikog značaja za fungiju na području Skakavca. Na području Donje Misoče zastupljene su šume bukve na dubokim kiselo-smeđim zemljištima, termofilne šume bukve na pretežno plitkim zemljištima, šume bukve i jele sa smrčom na dubokim kiselo-smeđim i ilimerizovanim zemljištima, šume smrče (jele) sa bijelim borom na dubokim zemljištima, šume hrsta kitnjaka na dubokim zemljištima, šume breze i jasike na dubokim zemljištima, visoke degradirane šume bukve,

visoke degradirane šume hrasta kitnjaka, kulture smrče i jele, kulture bijelog bora, kulture smrče i borova, izdanačke šume bukve, izdanačke šume hrasta kitnjaka, izdanačke šume ostalih lišćara kao trajni stadij vegetacije u ekstremnim orografsko-edafskim uvjetima, šibljaci i goleti podesni za pošumljavanje.

5.5.2 Zaštićena područja

U evidenciji Kantonalnog zavoda za zaštitu kulturno-historijskog i prirodnog nasljeđa Sarajevo (<https://www.spomenici-sa.ba/> pristupljeno 19.10.2025) na prostoru općine Vogošća evidentirano je šest područja koja su tretirana kao prirodna baština i to: Debelo brdo, Vogošća, park-šuma, Perački potok- hidrološki spomenik, Jošanički potok-hidrološki spomenik, Sumporno vrelo (Smrdljiva voda), Gornja Jošanica, hidrološki spomenik, Papino vrelo, Vogošća, brdo Kremeš, hidrološki spomenik, te izvor Zmajevac, Vogošća, hidrološki spomenik. Turistički Akcioni plan Općine Vogošća 2023-2027 navodi sljedeća prirodna područja: Spomenik prirode Skakavac, Zaštićeno područje Čemerska planina - Misoča, prirodna cjelina Debelo brdo te prirodna cjelina Ozren (evidentirano u prostornom planu). Na području općine Vogošća prepoznaju se i druga prirodna dobra i to:

rijeka Vogošća sa čije lijeve strane se nalaze uzvišenja Bjelosava (1097 m), Orlić (876 m), Žuč (850 m) i Gradac (682 m), dok se na desnoj nalaze uzvišenja: Jabuka (1124 m), Paklina (845 m) i Tihovičko brdo (1044 m), Ljubina sa čije desne strane se uzdižu Stijena (1115 m), Ravni Nabožić (1021 m), Lokve (907 m) i Ravna (849 m), rijeka Bosna sa čije lijeve strane se izdižu uzvišenja Paljevo (903 m) i Tičija glava (805 m), područje oko odmarališta Crvenog križa u Jošaničkom potoku oko kojeg se nalazi nekoliko uzvišenja i brda: Motka (1254 m), Bečirevac (1129 m), Crni Vrh (1026 m), Debelo brdo (978 m), Orašac (927 m) i Kremeš (811 m), hidrološki spomenik Sumporno vrelo "Smrdljiva voda", park šuma sa memorijalnim spomenikom Žuč. Lokalni ekološki akcioni plan za općinu Vogošća (LEAP Vogošća) 2017-2022 ističe nekoliko lokaliteta značajnih za očuvanje čovjekove okoline i razvoj turizma, prije svih područje vodopada Skakavac, područje oko odmarališta Crvenog križa u Jošaničkom potoku, lovište "Vogošća" te Planinarski dom "Motka". Vodopad Skakavac sa neposrednim okruženjem je, kao spomenik hidrološke vrijednosti u površini od 4 ha bio zaštićen posebnim aktom Zemaljske vlade SRBiH iz 1954.godine. Vodopad visine 98 m, ubraja se među najviše u Bosni i Hercegovini, a nalazi se približno na pola puta od izvora i stalnog toka potoka Skakavac do njegovog ušća u Perački potok udaljenosti oko 1,2 km zračne linije. Promjenjiva i relativno mala izdašnost vode, kao i sjeverna padina i nepovoljan prilaz s gornje strane, su karakteristike koje otežavaju pogled i prezentaciju ovog vrijednog hidrološkog objekta.

Slika 12. Pogled na Motku sa Uževice (foto: nLogic, maj 2025)

Važno je skrenuti pažnju na činjenicu da se seoskim putem preko Blagovca i Tihovića može prići zaštićenom području Skakavac sa njegove zapadne strane. Zaštićeno područje sa svojim karakteristikama i uvjetima ima specifičan razvoj koji se, između ostalog, manifestuje u potrebi da se za ukupan obuhvat ustanove punktovi za Upravitelja (Kantonalna Javna Ustanova za zaštićena prirodna područja Kantona Sarajevo), koji objedinjuje, organizuje i prati realizaciju planskih postavki, a koji su ujedno i glavni turistički punktovi. Planiranom prostornom organizacijom jedan od ovakvih infrastrukturnih objekata planiran je kao ulaz kod Jasikovice na rekreativnoj površini uz lokalni put koji iz Vogošće preko Tihovića ide ka sjeveru spajajući okolna naselja Visojevice u općini Ilijaš. Objekat je planiran na pogodnom mjestu uz saobraćajnicu između grupacije stanovanja općine Ilijaš i odvojka za planirani planinarski dom na mjestu ranijeg objekta u posjedu Općine Vogošća, kao specifičan smještajni objekat za boravak ili izletničku posjetu uz sjevernu granicu obuhvata zaštićenog područja. Osim toga, južno orijentisane livade pod Kozom ispod lokalnog puta su pogodne za rekreaciju i ishodišna su tačka za daljna kretanja i istraživanja sjeverne strane obuhvata zaštićenog područja i Crvenih stijena koje se nalaze u prvoj zoni zaštite. Za upoznavanje i buduće korištenje prostora u sjevernom dijelu zaštićenog obuhvata ovo je jedinstvena lokacija čije opremanje i uređenje može potaknuti obnovu i dolazak ranijih korisnika stambenih objekata rubnih posjeda područja Stublin, ali i intenzivirati zajedničku saradnju dvije općine u otvorenim pitanjima na planu zaštite prirode i održivog razvoja. Čemerska planina sa kanjonom rijeke Misoče i Ljubine svojim manjim dijelom smještena je na prostoru Vogošće. Uz pripadajuće vodozaštitne zone ovaj prostor odlikuju specifični abiotički i biotički faktori uz izražen diverzitet hidroloških i prirodnih vrijednosti. Planina je kraškog sastava uz brojne uvale, vrtače i pećine. Hidrološku mrežu Misoče obogaćuju i manji potoci koji je snabdijevaju vodom (Gigulja, Jablanovo, Zenik, Zeleni potoci, Kunosički potok, Blaža) zajedno sa snijegom koji se sa okolnih brda topi u rano proljeće. Reliktne crnoborove zajednice zastupljene su sa desne obale rijeke Misoče na najvišim nepristupačnim terenima, a velike krečnjački blokovi stijena predstavljaju stanište za brojne hazmofitske vrste. Crni bor se zajedno sa ostalim reliktima ovdje održao kao ostatak nekada široko rasprostranjenih šuma u posebnim uslovima reljefa, nasuprot promjenama klime i nadiranjima savremenog, pretežno listopadnog vegetacijskog pokrivača, što govori o burnoj prošlosti ovih krajeva i vjekovnom uticaju čovjeka i kako priroda na njih reaguje.

5.5.3 Biodiverzitet

Postoji jedan broj relevantnih naučnih i stručnih izvora koji obuhvataju različite izvještaje, radove i dokumente koji obrađuju floru, faunu i fungiju na teritoriji općine Vogošća. Domaći i međunarodni izvještaji o biodiverzitetu koji uključuju CBD, USAID/MeasureBiH, UNEP (<https://www.unep.org/> pristupljeno 17.10.2025) i slično, pokrivaju stanje biodiverziteta u Bosni i Hercegovini i samo sadržajno uključuju podatke i reference koje obuhvataju područja oko Sarajeva i Vogošće. Općina Vogošća ima Lokalni ekološki akcioni plan (LEAP) za period do 2022. godine (drugi po redu) u kojem se posebno obrađuju pitanja i preporuke za biodiverzitet, šume, vodene tokove i zaštitu prirodnog naslijeđa. Projekti i evaluacije kao što su različite UNDP procjene utjecaja, projekti revitalizacije vodotokova, regionalni projekti zaštite biodiverziteta i slično sadrže odjeljke o flori i fauni i često navode lokalne lokacije u širem kontekstu Sarajeva, ali bez konkretnih nalaza za Vogošću kao dio analize utjecaja ili potencijalnih intervencija (<https://www.undp.org/> pristupljeno 17.10.2025). U LEAP-u Vogošća 2017-2022 navodi se kako su na području općine Vogošća zastupljene biljne vrste kao što su šumski i bosanski ljiljan, dvocvjetna ljubičica, đurđica, kaćun. Nadalje, navodi se da je područje općine Vogošća bogato ljekovitim, jestivim, aromatičnim i vitaminskim biljkama kao što su malina, kupina, jagoda, divlja ruža, kantarion, macina trava, metvica, majčina dušica, oman, dobričica, iva i drugim medonosnim biljkama. Istraživanja o tradicionalnom i lokalnom znanju o upotrebi ljekovitog bilja koja su sproveli Šarić-Kundalić i sar. (2010) uključila su 34 lokacije među kojima su Hotonj i Uglješići na području Vogošće, ali bez navođenja podataka o konkretnim vrstama. Zabilježeno je prisustvo vrsta gljiva od kojih su mnoge jestive i sa visokim procentom bjelančevina i vitamina kao što su vrganj, smrčak, martovka, vrganj, gnjoištarka lisičarka, sunčanica, poljski šampinjoni, mliječnice, golubnjače i druge, a zastupljene su, u manjem broju, i otrovne muhara, ludara, pupavka, brašnjača i još neke druge. Ne navode se podaci o rasprostranjenju ovih vrsta na području općine niti su precizirani specifični lokaliteti. Preliminarni spisak vrsta gljiva iz odjeljka *Ascomycota* i *Basidiomycota* registrovanih u okviru istraživanja na području Spomenika prirode "Skakavac" sadrži 150 taksona bez navođenja užeg rasprostranjenja koje bi potencijalno zahvatilo i područje općine Vogošća. Podaci o bogatstvu flore koji se navode u prethodnom LEAP-u Vogošća i odnose se na područje Spomenika prirode "Skakavac" su uopćeni i ne citiraju konkretne taksoni za područje općine Vogošća. U novom strateškom dokumentu za period do 2031. godine evidentirani su rijetki naučni nalazi i publikacije koji uključuju prve nalaze određenih vrsta, ali i tradicionalna znanja o biodiverzitetu na području Vogošće. Osim toga, terenskim istraživanjem u sve tri zone zaštite područja Skakavac koje dobrim dijelom obuhvataju i područje općine Vogošća, evidentirani su taksoni koji imaju veliki konzervacijski značaj sa aspekta Crvene liste flore F BiH, kao što su *Caltha palustris*, *Stachys recta*, *Cardamine trifolia*, *Scrophularia canina*, *Arnica montana*, *Cephalanthera longifolia*, *Telekia speciosa*, *Cephalanthera damasonium*, *Convallaria majalis*, *Edraianthus graminifolius*, *Traunsteinera globosa*, *Dianthus petraeus*, *Lamium orvala*, *Lilium bosniacum*, *Lilium martagon*, *Platanthera bifolia*, *Scabiosa cinerea*, *Silene sendtneri*. Mnogo je biljnih vrsta važnih za ovo područje koje nemaju trenutni status na Crvenoj listi flore F BiH pa stoga ovdje nisu navedene. U posljednje vrijeme (Šabanović i sar. 2023) urađena su istraživanja flore orhideja koja su uključivala Spomenik prirode "Skakavac", odnosno njegove dijelove koji se nalaze na području Vogošće, kada je evidentirano ukupno 19 taksona sa aspekta Crvene liste flore F BiH.

Slika 13. *Edraianthus graminifolius* (syn. *Edraianthus jugoslavicus* Lakušić) na zaštićenom prostoru Skakavca koji pripada području općine Vogošća (foto: nLogic, maj 2025)

Malo je botaničara koji su radili detaljna sistematska istraživanja flore i vegetacije u obuhvatu Čemerske planine i kanjona rijeke Misoče. Prema dostupnim literaturnim podacima vrste ovog područja sa Crvene liste su *Anacamptis pyramidalis*, *Asplenium adiantum-nigrum*, *A. septentrionale*, *Athamanta turbith subsp. haynaldii*, *Carex nigra*, *Cyclamen purpurascens*, *Dianthus petraeus*, *Eranthis hyemalis*, *Erythronium dens-canis*, *Hepatica nobilis*, *Hesperis dinarica*, *Hieracium waldsteinii*, *Hippuris vulgaris*, *Ilex aquifolium*, *Iris reichenbachii*, *Knautia sarajevensis*, *Lactuca pancicii*, *Melampyrum hoermannianum*, *Neotinea tridentata*, *Orchis purpurea*, *Platanthera chlorantha*, *Salvia pratensis*, *Scrophularia canina subsp. tristis*, *S. scopolii*, *Securigera varia*, *Stachys anisochila*, *Taraxacum sect. erythrosperma*, *Taxus baccata*, *Telekia speciosa*, *Verbascum bosnense*. Osim toga, sa aspekta Crvene liste terenskim istraživanjem na ovom području registrovane su *Asplenium scolopendrium*, *Caltha palustris*, *Dianthus giganteus*, *Galanthus nivalis*, *Gentianella crispata*, *Platanthera bifolia*, *Polygonatum odoratum*, *Traunsteinera globosa*. Na prostoru budućeg zaštićenog područja kanjona Misoče pojavljuju se biljne vrste poput *Cicerbita alpina*, *Digitalis grandiflora*, *Eriophorum latifolium*, *Gymnadenia conopsea*, *Pinus nigra*, *Dactylorhiza fuchsii*, *D. saccifera*, *Saxifraga paniculata*, *Scutellaria altissima*, *Teucrium montanum*, *Veratrum album* i druge. U okviru projekta "Izrada digitalnog katastra staništa ambrozije u KS" navodi se da je Vogošća jedna od tri sarajevske općine u kojima je vrlo rasprostranjena invazivna vrsta *Ambrosia artemisiifolia* L. Osim toga, na području Hotonja i Kobilje Glave kao i uz rijeku Vogošću zabilježeno je prisustvo jerusalemske artičoke *Helianthus tuberosus* L. Područje općine Vogošća je bogato životinjskim svijetom i raznovrsnom divljači kako je navedeno u strateškom dokumentu za period do 2022. godine. Divljač se, uglavnom, nalazi na području lovišta "Vogošća" koje raspolaže sa jednim lovačkim domom, 15 hranilišta za srnu i 2 hranilišta za medvjede, 15 solila za srnu, jednom visokom osmatračnicom, pet koliba i 9 km metara lovačkih staza.. Vrste divljači koje se pojavljuju na području općine Vogošća su: medvjed, vuk, divlja svinja, srna, zec, lisica, zatim vrste ornitofaune kao što su tetrijeb, lještarka, jarebica, šljuka, patka i fazan. Konkretni podaci o vrstama faune vodozemaca, gmizavaca, riba, ptica insekata, anelida, mekušaca i drugih skupina životinja na području Vogošće su vrlo oskudni ili se za pojedine od ovih skupina uopće ne navode. Na području vodopada Skakavac obitavaju vrste divljači kao što su srna, divlja svinja, medvjed, zec, vuk, lisica, divlja mačka, jazavac, kuna te brojne vrste ptica od kojih pojedine ulaze u kategoriju ugroženih vrsta, također bez navođenja konkretnih taksona za područje Vogošće.

Prvo otkriće vrste pećinskog žižka *Dorypteryx domestica* (Smithers, 1958) (Insecta: Psocoptera: Psyllipsocidae) u Bosni i Hercegovini zabilježeno je u Vogošći. Vrsta *Oxythyrea funesta* (Poda, 1761), poznata kao buba bijelih tačkastih ruža, jedna je od 17 vrsta iz familije Cetoniidae Leach, 1815 čije je prisustvo također zabilježeno na području općine Vogošća i ovo su rijetki podaci o fauni beskičmenjaka na ovom prostoru. Istraživanja makrozoobentosa na potoku Skakavac iz 2013. godine evidentirala su 31 takson uz visok stupanj diverziteta sa dominacijom oligovalentnih oblika. Sa faunističkog gledišta posebno se ističe bogastvo jedinki amfipodnog račića *Gammarus balcanicus*, zatim nalaz larvenih stadija roda *Drusus* čije su jedinke vezane za izvorišne dijelove vodotoka, a pored toga i visok stupanj raznovrsnosti jedinki iz reda *Plecoptera*. Istraživanja ovih grupa organizama iz 2018. godine sugeriraju postojanje 18 taksona, pretežno iz redova *Ephemeroptera*, *Plecoptera*, *Trichoptera* i *Diptera*, kao i veliki procenat oligosaprobnih indikatora u sastavu makrozoobentosa, što potvrđuje visok značaj indikatora i opravdanost procjene i praćenja ekološkog statusa ovog područja. Istraživanja slatkovodne faune *Trichoptera* iz 2021. godine uključivala su i područje Skakavca, a rezultirala su sa 14 taksona iz 6 porodica (*Limnephilidae*, *Glossosomatidae*, *Rhyacophilidae*, *Goeridae*, *Hydropsychidae*, *Polycentropodidae*) uz opis dvije nove podvrste vrste iz grupe *Rhyacophila fasciata*: *Rhyacophila fasciata delic* i *R. fasciata vitecki*. Važno bi bilo spomenuti istraživanja prisustva i distribucije ugroženih i zaštićenih vrsta saproksilnih insekata (tvrdokrilaca) koja su uključivala i područje Bukovika iz 2019. godine, sa fokusom na vrste od značaja za uspostavu Natura 2000 mreže u Bosni i Hercegovini, globalno ugrožene vrste i ugrožene vrste sa Crvene liste F BiH. Saproksilni insekti su posebno osjetljivi na tradicionalni način upravljanja šumama koji dovodi do smanjenja količine i kvaliteta staništa za ove vrste. Ovom prilikom utvrđeno je prisustvo preko 50 vrste saproksilnih tvrdokilaca među kojima veći broj vrsta koje se nalaze u kategorijama ugroženih i zaštićenih kao što su *Cerambyx cerdo* Linnaeus, 1758, *Lucanus* (Lucanus) *cervus* (Linnaeus, 1758), *Morimus asper* subsp. *funereus* Mulsant, 1862, *Rosalia alpina* (Linnaeus, 1758), *Cucujus cinnaberinus* (Scopoli, 1763). Bogatstvo faune Spomenika prirode "Skakavac" potvrđuju rezultati inventarizacije velikih zvijeri i drugih vrsta iz 2019. godine u kojoj se pojedinačno navode predstavnici sisara, ornitofaune i herpetofaune. Zahvaljujući ovim istraživanjima omogućeno je telemetrijsko praćenje životinja koje je uključivalo kretanje mrkog medvjeda (*Ursus arctos*) pod kodnim imenom "Pasha 003 – BiH" koji se kretao od vodopada Skakavac preko Peračkog potoka do Luke kod Stublina, zatim u pravcu Stublina i planine Ozren, zatim preko potoka Sušica natrag prema Stublinama, zadržavajući se na nekim lokacijama duži period.

5.5.4 Kulturno-historijsko naslijeđe

Kulturna baština predstavlja značajan segment identiteta i povijesti Općine Vogošća. Objekti i ostaci različitih civilizacija i društava, prisutni od rimskog doba do današnjeg vremena, svjedoče o dugoj i kontinuiranoj naseljenosti ovog područja. Kulturno - historijskim naslijeđem Općine Vogošća smatramo objekte i ostatke različitih civilizacija i društava koje su boravile na području od rimskog doba do danas.

Arheološke zone i lokaliteti

- Lokalitet Gradina, Sedraž – prahistorijsko nalazište
- Lokalitet Gradina, Gornje Svake – prahistorijsko nalazište
- Lokalitet Grčko groblje, Gornje Svake – antičko nalazište
- Krivoglavci, lokalitet «Marije» – antičko i srednjovjekovno nalazište
- Gornja Vogošća, lokalitet Kamenjače – antičko nalazište
- Donja Jošanica, lokalitet Gradina – antičko nalazište

- Blagovac, lokalitet Crkvenjak – srednjovjekovno nalazište
- Gora, lokalitet Krst – srednjovjekovno nalazište
- Lokalitet Gromila, Krivoglavci – arheološki lokalitet
- Lokalitet Grad, Gornje Svrake – arheološki lokalitet
- Rimski arheološki lokalitet – replika kamene ploče Publija Elija Viktorina

U naselju Krivoglavci 2006. godine otkriven je arheološki lokalitet s mramornim artefaktima starim više od 1700 godina. Natpis na kamenoj ploči iz II–III stoljeća nove ere posvećen je Publiju Eliju Victorinu, lokalnom rimskom funkcioneru. Rekonstruisana ploča danas je dio stalne postavke Muzeja Sarajeva.

Groblja i nadgrobni spomenici

Srednjovjekovne nekropole stećaka

Stećci su karakteristični nadgrobni spomenici kasnog srednjeg vijeka:

- Podlipa, Gora – tri očuvana stećka u obliku sanduka-sljemenjaka
- Ravan, Gora – dva očuvana stećka ukrašena rozetama i spiralama
- Hvaljenski potok, Svrake – deset stećaka u obliku sanduka, orijentisanih zapad–istok; u blizini tragovi rimske građevine
- Skakavac – obala rijeke Vogošće – 18 stećaka u obliku sanduka i sarkofaga, bez ukrasa
- Nekropola stećaka Vinište, selo Gora
- Spomenici industrijske i tehničke baštine
- Spomenik prvoj sijalici u BiH, Semizovac – instalacija sijalice iz 1881. godine, povezana s austrijsko-ugarskom upravom i postrojenjem za separaciju rude mangana, simbol početka elektrifikacije ovog dijela Balkana
- Spomen-obilježja Narodno-oslobodilačke borbe
- Igmanski marš (1942.) – spomen-obilježje posvećeno 500 boraca Prve proleterske brigade, proglašeno nacionalnim spomenikom BiH
- Spomen-kosturnica na Džindinom brdu (1969.) – memorijal 62 poginula borca; obilježava se Dan ustanka 27. jula
- Spomen soba šehidima i poginulim borcima (1992–1995.) – kolekcija dokumenata, fotografija i eksponata posvećena 411 poginulih Vogošćana, smještena u ulici Skendera Kulenovića

Vjerski objekti

- Na području općine Vogošća nalazi se više od 15 značajnih sakralnih objekata, uključujući džamije, pravoslavne i katoličke crkve, koji osim svoje vjerske funkcije predstavljaju važan kulturno-historijski resurs.⁹⁶⁹⁷

⁹⁶ *Nevladina organizacija STEP. (2025). Mapa Vogošće – turistička brošura [PDF]. Podrška Općine Vogošća.*

⁹⁷ *Nevladina organizacija STEP. (2025). Analiza i valorizacija turističkih potencijala općine Vogošća: Izrada turističkog akcionog plana (TAP) općine Vogošća za period 2023–2027.*

Slika 14. Spomenik jednoj sijalici u Semizovcu (foto: nLogic, august 2025)

5.6 Javno zdravlje

Organizacija zdravstva

Djelatnost primarne zdravstvene zaštite u općini Vogošća pruža se kroz Javnu ustanovu Dom zdravlja Vogošća, koja raspolaže sa jednim centralnim objektom i četiri područne ambulante raspoređene na području općine. Ovakva organizacija omogućava dostupnost osnovnih zdravstvenih usluga stanovništvu, uključujući opću medicinu, pedijatriju, ginekologiju, stomatološku zaštitu, kao i usluge patronaže i medicinske njege u kući.

S obzirom na to da na području općine nema bolničkih institucija, Dom zdravlja Vogošća predstavlja prvu i najvažniju zdravstvenu ustanovu za stanovnike, kojoj se obraćaju za dijagnostiku, liječenje i preventivne mjere. Specijalističke i bolničke usluge stanovnici ostvaruju u ustanovama u Kantonu Sarajevo, pri čemu Dom zdravlja ima značajnu ulogu u pravovremenom upućivanju pacijenata prema odgovarajućim zdravstvenim centrima.

Općina Vogošća ima 29.807 stanovnika, od čega 5.021 osoba pripada starosnoj grupi 0–14 godina, 20.303 je radno aktivno stanovništvo, a 4.483 osobe su starije od 65 godina. U 2024. godini bilježi se pozitivan prirodni priraštaj od 2,43‰, uz stopu

nataliteta od 9,49‰ i mortaliteta od 7,15‰, što ukazuje na umjereno povoljnu demografsku sliku u odnosu na kantonalni prosjek.⁹⁸

5.6.1 Monitoring riziko faktora i rezultati praćenja

Voda

Higijensko-sanitarno stanje vodovodnih sistema u općini Vogošća

Uposlenici Odjela za komunalnu higijenu i sanitarnu tehniku J.U. Zavoda za javno zdravstvo Kantona Sarajevo krajem 2023. i početkom 2024. godine izvršili su higijensko izviđanje na vodovodnim sistemima kojim upravljaju komunalne općinske službe na području općina Centar, Novi Grad, Ilidža i Vogošća, kao i na sistemima pod upravom JKP „Vodostan“ Ilijaš.

Tokom izviđanja izvršen je detaljan pregled dijelova objekata za snabdijevanje vodom, uključujući užu i širu okolinu izvorišta. Posebna pažnja posvećena je higijenskom stanju kaptaža, rezervoara, razvodne mreže i uređaja za dezinfekciju vode, kao i procjeni postojanja zaštitnih zona izvorišta te mogućnosti zagađivanja vode iz bliže ili dalje okoline.

Na osnovu sprovedenog terenskog izviđanja, kao i podataka dobijenih od odgovornih osoba, sačinjene su preporuke za unapređenje stanja, s ciljem očuvanja zdravlja stanovništva i prevencije bolesti koje se mogu prenijeti putem vode. Preporuke se odnose prvenstveno na održavanje sanitarne ispravnosti kaptaža i rezervoara, redovno provođenje dezinfekcije, te zaštitu zona izvorišta od potencijalnih izvora zagađenja.⁹⁹

Tabela 39. Vodovodi na području Vogošće pod kontrolom Zavoda za javno zdravstvo KS, a kojima upravlja komunalna općinska služba

Općina	Lokalni vodovod	Broj stanovnika (cca)	
		2023	2024
Vogošća	Blagovac	2900	3900
	Tihovići		
	Vrela		
	Krivoglavci		
	Donja Vogošća		
	Paljevo-Svrake		

Tokom 2024. godine, na području Općine Vogošća redovno je provedeno uzorkovanje i analiza vode iz lokalnih vodovoda, u cilju praćenja zdravstvene ispravnosti vode za piće. Analize su obuhvatile mikrobiološke i fizičko-hemijske parametre, a uzorci su uzimani na mjestima krajnjeg potrošača. Svaki uzorak mikrobiološke analize predstavljao je jednu analizu, što je ukupno iznosilo 70 mikrobioloških analiza, dok je svaki uzorak fizičko-hemijske analize takođe predstavljao jednu analizu, ukupno 25 analiza. Ukupan broj provedenih analiza u 2024. godini iznosio je 95.

⁹⁸ Javna ustanova Dom zdravlja Kantona Sarajevo, Služba za pravne, kadrovske i opće poslove (2025). Dostavljeni podaci potrebni za izradu Akcionog plana Općine Vogošća. Broj: 01-05-45-5833-2/25, datum: 10.10.2025. godine. Sarajevo: JU Dom zdravlja KS.

⁹⁹ Zavod za javno zdravstvo Kantona Sarajevo. (2024). Zdravstveno stanje stanovništva, odrednice zdravlja i zdravstvena zaštita u Kantonu Sarajevo u 2024. godini. Sarajevo: Zavod za javno zdravstvo KS. Preuzeto sa <http://www.zzjzks.ba>

Tabela 40. Broj uzorkovanja i analiza vode iz lokalnih vodovoda

Mjesec	Vrsta analize	Period uzorkovanja	Broj uzoraka	Lokacije
Januar	mikrobiološka analiza	17.01. – 26.01.2024.	7	Svrake-paljevo, Tihovići, Blagovac, Sedam vrela, Donja Vogošća, Krivoglavci II
Februar	mikrobiološka analiza	06.02.2024.	6	Donja Vogošća, Svrake I, Tihovići, Sedam vrela, Krivoglavci, Blagovac
	fizičko-hemijska analiza	06.02.2024.	6	Donja Vogošća, Svrake I, Tihovići, Sedam vrela, Krivoglavci, Blagovac
Mart	–	–	–	nije rađena analiza
April	–	–	–	nije rađena analiza
Maj	–	–	–	nije rađena analiza
Juni	mikrobiološka analiza	19.06. – 21.06.2024.	6	Donja Vogošća, Svrake-paljevo, Svrake I, Tihovići, Blagovac, Kivoglavci
	fizičko-hemijska analiza	19.06. – 21.06.2024.	6	Donja Vogošća, Svrake, Svrake I, Tihovići, Blagovac, Kivoglavci
Juli	mikrobiološka analiza	09.07. – 18.07.2024.	8	Donja Vogošća, Svrake-paljevo, Sedam vrela, Tihovići, Blagovac, Kivoglavci
August	mikrobiološka analiza	05.08.2024.	6	Donja Vogošća, Svrake I, Tihovići, Sedam vrela, Krivoglavci, Blagovac
Septembar	mikrobiološka analiza	11.09. – 18.09.2024.	5	Donja Vogošća, Svrake I, Blagovac, Sedam vrela
Oktobar	mikrobiološka analiza	01.10. – 25.10.2024.	10	Sedam vrela, blagovac, Donja Vogošća, Svrake-paljevo, Tihovići, Krivoglavci
	fizičko-hemijska analiza	01.10. – 07.10.2024.	7	Sedam vrela, Blagovac, Donja Vogošća, Svrake-paljevo, Tihovići, Krivoglavci
Novembar	mikrobiološka analiza	07.11.2024.	6	Donja Vogošća, Paljevo, Tihovići, Sedam vrela, Krivoglavci, Blagovac
Decembar	mikrobiološka analiza	13.12. i 20.12.2024.	10	Donja Vogošća, Paljevo, Tihovići, Sedam vrela, Blagovac, Kivoglavci
	fizičko-hemijska analiza	13.12. i 20.12.2024.	6	Donja Vogošća, Paljevo, Tihovići, Blagovac, Sedam vrela, Kivoglavci

Uzorkovanje i analiza vode na području Općine Vogošća u 2024. godini vršena je redovno u planiranim periodima, osim u martu, aprilu i maju kada analiza nije sprovedena. Većina uzoraka mikrobioloških i fizičko-hemijskih ispitivanja pokazala je da je voda usaglašena sa Pravilnikom o zdravstvenoj ispravnosti vode za piće. Pojedinačni slučajevi nesaglasnosti, uključujući uzorke iz Donje Vogošće, Krivoglavaca, Tihovića i Sedam Vrela, riješeni su provođenjem korektivnih mjera, nakon čega je voda postala zdravstveno ispravna. Neki uzorci nisu uzorkovani zbog tehničkih razloga, poput redukcije vode ili neaktivnih vodovoda, a odgovorne osobe su obaviještene i preporučeno je osiguranje alternativnog vodosnabdijevanja zdravstveno ispravnom vodom.

Kontinuiranim nadzorom distribucije vode i provođenjem korektivnih mjera osigurana je zdravstvena ispravnost vode za stanovništvo Općine Vogošća tokom cijele godine.¹⁰⁰

Zrak

U Vogošći kvalitet zraka prati automatska stanica koja je dio kantonalne mreže za monitoring zraka u Kantonu Sarajevo. Stanica mjeri meteorološke parametre, uključujući pritisak, temperaturu, relativnu vlažnost, smjer i brzinu vjetra, te koncentracije različitih zagađivača zraka. Među mjerenim parametrima su lebdeće čestice PM10 i PM2,5, sumpor-dioksid (SO₂), ozon (O₃), oksidi dušika (NO, NO₂, NOX), ugljen-monoksid (CO) i VOC jedinjenja (benzen, toluen, etilbenzen, m- i p-ksilen te o-ksilen), kao i amonijak, vodik-sulfid, merkaptani i odoranti. Ovi podaci omogućavaju detaljno praćenje kvaliteta zraka u općini i pravovremeno informisanje stanovništva o stepenu zagađenja.

Tabela 41. Statistički pokazatelji mjerenja NO₂, SO₂, PM10, PM2.5 na automatskim stanicama tokom 2024.

Parametar	NO ₂	SO ₂	PM10	PM2.5
	Vrijednost			
Dnevne vrijednosti				
Broj prekoračenja prosječne dnevne granične vrijednosti NO ₂ (85 µg/m ³), SO ₂ (125 µg/m ³), PM10(50 µg/m ³)	0	1	66	–
Broj prekoračenja gornje granice ocjenjivanja ocjenjivanja po danu NO ₂ (32 µg/m ³), SO ₂ (75 µg/m ³),	46	3	121	–
Broj prekoračenja donje granice ocjenjivanja po danu NO ₂ (26 µg/m ³), SO ₂ (50g/m ³),	76	9	182	–
Maksimalno izmjerena dnevna vrijednost (µg/m ³)	84	152	205	201
Prosječna godišnja vrijednost (µg/m ³)	19	11	36	26
Satne vrijednosti				
Broj prekoračenja prosječne satne granične vrijednosti 200 (µg/m ³)	0	0	0	–
Maksimalno izmjerena satna vrijednost (µg/m ³)	109	278	479	–
Broj prekoračenja gornje satne granice (NO ₂ 105 µg/m ³)	2	-	–	–
Broj prekoračenja donje satne granice ocjenjivanja (NO ₂ 75µg/m ³)	86	–	–	–
Broj prekoračenja prosječne satne granične vrijednosti (350 µg/m ³)	–	8	–	–
Maksimalno izmjerena satna vrijednost [µg/m3]	–	605	–	300

Tokom 2024. godine, kvalitet zraka u Vogošći pokazuje povremene lokalne vrhove azot-dioksida (NO₂), ali godišnje izlaganje stanovništva ovom zagađivaču nije kritično. Sumpor-dioksid (SO₂) bilježi visoki godišnji prosjek, dok su dnevna i satna prekoračenja rijetka i unutar dozvoljenih granica, a dio emisija dolazi od daljinskog transporta iz okolnih industrijskih područja. Najveći izazov predstavljaju PM10 i PM2,5 čestice. Tokom godine, osobito u zimskim mjesecima, koncentracije PM10 znatno prelaze prosječnu dnevnu vrijednost, dok PM2,5 čini značajan udio u ukupnom PM10, ponekad i preko 90%.

Izvori zagađenja:

¹⁰⁰ Zavod za javno zdravstvo Kantona Sarajevo. (2024). Zdravstveno stanje stanovništva, odrednice zdravlja i zdravstvena zaštita u Kantonu Sarajevo u 2024. godini. Sarajevo: Zavod za javno zdravstvo KS. Preuzeto sa <http://www.zzjzks.ba>

- Mali ložišta u domaćinstvima (uglavnom na čvrsta goriva – ugalj, drvo).
- Saobraćaj: magistralne ceste (M17 i M18), željeznička pruga i dionica autoputa A1.
- Starija vozila: preko 78% vozila starije od 10 godina, dominantno dizel.
- Manji industrijski pogoni i zanatske radionice (metaloprerađivački, građevinski materijali, prerada drveta).

Zimski period posebno pogoršava kvalitet zraka zbog grijanja i temperaturnih inverzija.

Kvalitet zraka u Vogošći je opasno narušen, prvenstveno zbog emisija čvrstih čestica iz malih ložišta i saobraćaja. Dugoročno izlaganje PM_{2,5} i PM₁ predstavlja ozbiljan zdravstveni rizik, posebno za respiratorni i kardiovaskularni sistem. Kontinuirano praćenje kvaliteta zraka i informisanje građana su neophodni, kao i planiranje mjera smanjenja emisija iz ložišta i saobraćaja.

Tlo i uticaj otpada na njegov kvalitet

Stanje tla na području Općine Vogošća usko je povezano s načinom odlaganja otpada i održavanjem okoliša. Ilegalne deponije predstavljaju značajan izvor zagađenja tla, jer se na nepredviđenim površinama odlaže raznovrstan otpad, uključujući i opasne materije. Ovakvo nepravilno odlaganje može dovesti do kontaminacije zemljišta i vode, što dalje utiče na sigurnost hrane i pitke vode te potencijalno predstavlja rizik po zdravlje ljudi.

Na području Vogošće sav komunalni otpad se odvozi na regionalnu deponiju “Smiljevići” u Općini Novi Grad Sarajevo, dok ne postoji lokalna deponija. Ipak, evidentirano je jedno ilegalno odlagalište u naselju Gora, koje predstavlja potencijalnu opasnost po okoliš i tlo u okolini. Pored direktnog zagađenja tla, ilegalni otpad privlači životinje i insekte koji mogu širiti bolesti, a zakrčenje riječnih korita doprinosi češćim poplavama i klizištima.

Očuvanje kvaliteta tla u Vogošći stoga zahtijeva kontinuirano nadziranje, kontrolu odlaganja otpada i edukaciju stanovništva o pravilnom upravljanju otpadom kako bi se smanjio negativan uticaj na okoliš i zdravlje ljudi.

Buka

Osnova za procjenu ugroženosti bukom u Kantonu Sarajevo je Zakon o zaštiti od buke KS (Sl. novine KS, br. 23/16). Ovaj Zakon pruža pravni okvir, ali ne daje stvarnu procjenu utjecaja buke na zdravlje stanovništva, jer se takvi učinci mogu procjenjivati samo pojedinačno, od slučaja do slučaja.

U praksi je potrebno jasno identificirati izvore buke u prostoru, te već u fazi planiranja, lociranja i puštanja u rad opreme sagledati emisije i provjeriti imisije u skladu s propisanim tolerantnim nivoima. Mjerenja buke se uglavnom vrše tek nakon pojave pritužbi, čime se naknadno konstatuje da je u jednoj od faza planiranja i instalacije opreme izostala adekvatna analiza utjecaja na životni prostor.

Za stacionarne izvore buke, poput rashladnih uređaja ili kompresora, relativno je jednostavno utvrditi osnovanost pritužbi i provesti sanaciju. Međutim, kod pokretnih izvora (saobraćaj, tramvaji, motocikli) – koji variraju po lokaciji, trajanju, nivou i dobu dana – kontrola i sanacija su znatno složenije.

Dozvoljeni nivoi buke predstavljaju nivo čujne buke. U noćnim satima, kada ambijentalna buka opadne, čak i dozvoljena buka prepoznatljivih izvora može biti iritantna. Promjene iznad 30 dBA često izazivaju smetnje i pritužbe građana, posebno kod buke saobraćaja, šinskih vozila, ugostiteljskih objekata i fiksnih uređaja.¹⁰¹

Buka iz okoline može uzrokovati sljedeće poremećaje:

- Oštećenje sluha, naglušnost, gluhoća i šum u ušima.
- Poteškoće u komunikaciji i razumijevanju govora.
- Vrtoglavice i problemi s ravnotežom.
- Poremećaji sna, uključujući smanjenje kvalitete i trajanja sna.
- Psihičke promjene poput stresa, anksioznosti, depresije, nervoze i povećane osjetljivosti na buku.
- Smanjena koncentracija, slabija memorija, usporavanje izvođenja svakodnevnih aktivnosti.
- Neurovegetativni poremećaji, uključujući povišen krvni tlak i metaboličke poremećaje.
- Umor, smanjenje radne sposobnosti, razdražljivost i agresivno ponašanje kod visokih razina buke.
- Može pogoršati postojeće bolesti poput artritisa, bronhitisa i depresije.

Ovi poremećaji su rezultat izravnih i neizravnih učinaka buke na organizam, uključujući stres, fiziološke odgovore te kognitivne i emocionalne smetnje.

Bez mapiranja buke nije moguće rješavanje negativnog utjecaja buke, kao ni smanjenje rizika na zdravlje stanovništva. Karta ili mapa buke je prikaz podataka o postojećem ili predviđenom stanju buke pomoću indikatora buke. Karta, također, označava prekoračenje bilo koje relevantne propisane granične vrijednosti, broj ljudi pogođenih bukom na određenom području ili broj stambenih jedinica izloženih određenim vrijednostima indikatora buke na određenom području. Postoje i strateške karte buke namijenjene cjelovitom ocjenjivanju izloženosti stanovništva buci iz različitih izvora buke ili sveobuhvatnim predviđanjima za određeno područje.

Kanton Sarajevo posjeduje izrađene karte buke koje prikazuju prostornu raspodjelu nivoa vanjske buke, posebno u urbanim i prometno opterećenim zonama. Karte buke su izrađene na osnovu monitoringa i modeliranja buke te omogućavaju vizualni prikaz područja gdje dolazi do prekoračenja dozvoljenih nivoa, posebno tokom noćnog perioda.¹⁰²

Postojeće stanje u općini Vogošća

Buka predstavlja jedan od značajnijih faktora narušavanja kvaliteta životne sredine u urbanim sredinama, posebno u područjima sa razvijenom saobraćajnom infrastrukturom i povećanim intenzitetom prometa. Na području Općine Vogošća, dominantan izvor buke jeste saobraćaj, prvenstveno duž glavnih saobraćajnica koje prolaze kroz naseljena područja i povezuju općinu s gradom Sarajevom i okolnim naseljima.

Zbog povećanog broja motornih vozila, zastarjele saobraćajne infrastrukture te blizine stambenih zona glavnim prometnicama, buka od saobraćaja predstavlja trajni ekološki problem koji direktno utiče na zdravlje i kvalitet života stanovništva. Dugotrajna

¹⁰¹ Ministarstvo prostornog uređenja, građenja i zaštite okoliša KS. (2017). *Kantonalni ekološki akcioni plan Kantona Sarajevo (KEAP KS)*. Sarajevo.

¹⁰² Ministarstvo prostornog uređenja, građenja i zaštite okoliša KS. (2017). *Kantonalni ekološki akcioni plan Kantona Sarajevo (KEAP KS)*. Sarajevo.

izloženost povišenim nivoima buke može izazvati niz negativnih efekata, uključujući poremećaje sna, stres, smanjenje koncentracije, te povećan rizik od kardiovaskularnih bolesti.

Kontinuirano praćenje i procjena nivoa buke predstavljaju osnovu za planiranje i provođenje mjera kojima se mogu smanjiti negativni utjecaji. U tom kontekstu, značajnu ulogu ima saobraćajno-tehničko planiranje, koje podrazumijeva usklađivanje razvoja prometne infrastrukture sa zahtjevima zaštite okoliša.

Procijenjena smanjenja nivoa buke koja se mogu postići primjenom različitih saobraćajno-tehničkih mjera prikazana su u sljedećoj tabeli:

Tabela 42. Procijenjena smanjenja nivoa buke

Tehničke mjere	Smanjenje buke (dBA)
Manje bučne površine kolovoza	2 – 4
Izbjegavanje strmih nagiba puta	5 – 6
Zidovi i druge prepreke (efekat zavisi od visine i položaja prepreke)	5 – 20
Zasloni od vegetacije	4 – 6
Zasloni protiv buke (zidovi i konstrukcije različitih veličina)	5 – 20
Galerije	5 – 20
Tuneli	preko 50

Izvor: Bublin, M.: *Saobraćaj i prostor*, Studentska štamparija Univerziteta, Sarajevo, 2000.

Sa aspekta saobraćajnog planiranja, potrebno je istaći rastući trend izrade i provedbe planova održive urbane mobilnosti. Ovi planovi se zasnivaju na konceptu poboljšanja ukupnog kvaliteta života građana kroz smanjenje negativnih efekata prometa, među kojima je i buka. Poseban akcenat stavlja se na transformaciju urbane mobilnosti i podsticanje prelaska na masovne vidove transporta, kao i aktivne oblike kretanja poput pješaćenja i vožnje bicikla, čime se doprinosi smanjenju buke, emisija i zagađenja zraka¹⁰³

Važno je napomenuti da, iako postoje karte buke na nivou Kantona Sarajevo, kontinuirani monitoring na kontrolnim tačkama u Vogošći se ne provodi, te ne postoje detaljni podaci o vrstama, tačnim izvorima i stvarnom nivou buke u pojedinim stambenim područjima.

Industrijska buka u Vogošći može biti prisutna u blizini proizvodnih pogona, posebno u noćnim satima, dok je buka iz ugostiteljskih objekata uglavnom pod kontrolom zahvaljujući limiterima, iako pritužbe povremeno postoje zbog loše zvučne izolacije stambenih zgrada.

Zaključak: Buka predstavlja ozbiljan izazov u općini Vogošća, čiji se negativni uticaj odražava na zdravlje i opću kvalitetu života stanovnika. Dominantan izvor buke je saobraćaj, posebno duž glavnih prometnica koje povezuju naselja Vogošće sa gradom Sarajevom i okolnim područjima. Ova vrsta buke ne samo da doprinosi zagađenju okoliša, već također generira stresne situacije i otežava svakodnevni život građana.

¹⁰³ Bublin, M. (2000). *Saobraćaj i prostor*. U: Zbornik radova sa V Međunarodne studentske konferencije „Zelena održiva budućnost“. Kiseljak: Visoka škola „CEPS – Centar za poslovne studije“.

Rezultati postojećih studija i kantonalnih karata buke ukazuju na povećanje nivoa buke u stambenim zonama, iako kontinuirani monitoring na lokalnim kontrolnim tačkama nije u potpunosti proveden, te ne postoje detaljni podaci o vrstama i tačnim izvorima buke.

S obzirom na navedeno, planiranje i provođenje mjera za smanjenje buke, uključujući primjenu saobraćajno-tehničkih mjera, uređenje zelenih pojaseva duž prometnica i sistemsko praćenje nivoa buke, predstavlja značajan korak prema poboljšanju kvalitete života. Uspješna implementacija ovih mjera zahtijeva koordinaciju i podršku nadležnih vlasti, kako bi se smanjili negativni efekti buke na stanovništvo.

5.6.2 Bolesti koje se prenose zrakom, vodom i hranom i broj oboljelih

Prema podacima za posljednje tri godine, broj registrovanih oboljenja, stanja i povreda kod stanovništva Vogošće prema međunarodnoj klasifikaciji bolesti (MKB, X revizija) iznosio je 76.180 upisanih bolesti u 2023. godini, 75.477 u 2024. godini i 42.488 u 2025. godini. Najčešća oboljenja registrovana u navedenom periodu odnose se na bolesti respiratornog sistema, cirkulatornog sistema, probavnog sistema, bolesti oka i mišićno-koštanog sistema, kao i endokrine bolesti, među kojima se ističe dijabetes mellitus.

U 2023. godini zabilježeno je 27.426 oboljenja respiratornog sistema, dok je u 2024. taj broj iznosio 27.306, a u 2025. 13.961. Najčešće vrste oboljenja tokom analiziranog perioda uključuju bolesti disajnih puteva, bolesti cirkulatornog sistema, bolesti probavnog sistema, kože i potkožnog tkiva, kao i endokrine bolesti. Također, evidentiran je značajan broj malignih oboljenja – 571 slučaj u 2023., 506 u 2024., te 314 slučajeva u 2025. godini.

Broj registrovanih zaraznih bolesti na području općine Vogošća iznosio je 359 u 2023., 582 u 2024., te 155 slučajeva u 2025. godini (prema podacima do 3.10.2025. godine).¹⁰⁴

Tabela 43. Pregled zaraznih bolesti i zdravstvenog stanja stanovništva u općini Vogošća, 2024. godina

Red. br.	Naziv bolesti	Broj oboljelih u Vogošći (2024.)	Napomena / komentar
1.	COVID-19 infekcija	38	Najčešće zabilježena zarazna bolest u Vogošći
2.	Enterokolitis (zarazni proljev)	7	Uglavnom sezonskog karaktera
3.	Varicella (vodene kozice)	7	Češće kod djece predškolskog uzrasta
4.	Streptokokne infekcije	5	Blagi porast u odnosu na prethodnu godinu
5.	Scabies (šuga)	3	Povremeni sporadični slučajevi
6.	Herpes zoster	2	Uobičajena pojava kod starijih osoba
7.	Scarlatina (šarlah)	2	Povremeni slučajevi u dječjim kolektivima
8.	Ostale zarazne bolesti (pojedinačni slučajevi)	5	Bez pojave težih oblika bolesti

¹⁰⁴ Javna ustanova Dom zdravlja Kantona Sarajevo, Služba za pravne, kadrovske i opće poslove (2025). Dostavljeni podaci potrebni za izradu Akcionog plana Općine Vogošća. Broj: 01-05-45-5833-2/25, datum: 10.10.2025. godine. Sarajevo: JU Dom zdravlja KS.

Ukupno		69	Ukupan broj prijavljenih slučajeva zaraznih bolesti
---------------	--	-----------	---

Dodatne napomene:

- Epidemiološka situacija u općini Vogošća tokom 2024. godine bila je stabilna, bez pojave epidemija.
- Najčešće zarazne bolesti bile su virusne i respiratorne prirode.
- U poređenju s drugim općinama Kantona Sarajevo, stopa obolijevanja u Vogošći je niža od prosjeka.
- Najveća kumulativna incidenca u Kantonu Sarajevo zabilježena je u općini Novi Grad (18,0 oboljelih na 1.000 stanovnika), dok je u Vogošći taj broj znatno manji.

Voda

Patogeni mikroorganizmi, koji se nalaze u otpadnim vodama, mogu u određenim slučajevima dospjeti u vodu za piće i prouzrokovati epidemije crijevnih i drugih zaraznih bolesti.

Vodom se najčešće prenose uzročnici crijevnih infekcija, uključujući *Escherichia coli*, *Bacillus proteus*, *Streptococcus faecalis*, enteroviruse i jaja crijevnih parazita, pri čemu je najzastupljeniji akutni enterokolitis.

Zrak

Zagađenost zraka predstavlja jedan od najvažnijih okolišnih faktora rizika za nastanak oboljenja respiratornog sistema (astma, alergije, hronična opstruktivna plućna bolest - HOPB), kardiovaskularnih bolesti i raka (rak pluća, dojke itd.), a postoje i pokazatelji koji svjedoče o vezi između zagađenja zraka sa prijevremenim porođajem i dijabetesom. SZO izdvaja polutante koji imaju najveći utjecaj na zdravlje ljudi, a to su PM lebdeće čestice, ozon, NO₂ i SO₂. Poseban rizik predstavljaju lebdeće čestice promjera manjeg od 10 i 2.5 mikrona jer prodiru duboko u pluća do alveola i dalje do krvotoka, rezultirajući kardiovaskularnim, cerebrovaskularnim i respiratornim oboljenjima.

Podaci o registrovanim oboljenjima u Vogošći pokazuju da su respiratorne i kardiovaskularne bolesti među najčešćim zdravstvenim problemima u posljednje tri godine. U 2023. godini zabilježeno je 27.426 oboljenja respiratornog sistema, dok je u 2024. taj broj iznosio 27.306, a u 2025. 13.961. Najčešće vrste oboljenja uključuju bolesti disajnih puteva i bolesti cirkulatornog sistema, koje mogu biti pogoršane ili uzrokovane dugotrajnim izlaganjem zagađenom zraku. Ovi podaci naglašavaju potrebu za smanjenjem emisija i kontinuiranim praćenjem kvaliteta zraka kako bi se zaštitilo zdravlje stanovništva.¹⁰⁵

Pored zagađujućih materija u zraku, stanovnici Vogošće mogu biti izloženi i biljnim alergenima, naročito polenu invazivne vrste *Ambrosia artemisiifolia* (ambrozija), koja je rasprostranjena u općini. Prisustvo ovih alergena može dodatno uticati na respiratorni sistem osjetljivih osoba, a njihova kontrola i monitoring doprinose cjelokupnoj zaštiti javnog zdravlja.

Nakon prikaza koncentracija zagađujućih materija i identifikacije ključnih izvora, bitno je naglasiti da Zavod za javno zdravstvo Kantona Sarajevo (ZZJZ KS) objavljuje preventivne mjere zaštite i zdravstvene preporuke u slučaju aerozagađenja. Ove preporuke uključuju upute za opštu populaciju, kao i posebno za rizične grupe stanovništva, poput osoba sa respiratornim i

¹⁰⁵ Zavod za javno zdravstvo Kantona Sarajevo. (2024). Zdravstveno stanje stanovništva, odrednice zdravlja i zdravstvena zaštita u Kantonu Sarajevo u 2024. godini. Sarajevo: Zavod za javno zdravstvo KS. Preuzeto sa <http://www.zzjzks.ba>

kardiovaskularnim oboljenjima, djece i starijih osoba. Preporuke obuhvataju smanjenje boravka na otvorenom, korištenje zaštitnih maski, prilagođavanje fizičkih aktivnosti i druge mjere koje pomažu u smanjenju izloženosti zagađivačima.

Podaci o preventivnim mjerama i preporukama dostupni su javnosti putem službene web stranice ZZJZ KS i predstavljaju važan dio strategije zaštite zdravlja stanovništva pri povećanim koncentracijama zagađujućih materija u zraku.

Tlo

Onečišćenje tla direktno utiče na kvalitet površinskih i podzemnih voda kao i na čitav ekosistem, gdje biljne i životinjske vrste akumuliraju štetne materije i mrežom ishrane prenose sve do krajnjeg konzumenta, čovjeka. Utjecaj na zdravlje ogleda se u pojavi različitih akutnih i hroničnih oboljenja, mutagenih i kancerogenih promjena, utiču na imuni sistem, reproduktivni sistem, te na rast organizma i razvoj srednjeg nervnog sistema itd.

Životne namirnice

Zagađenje vode, zraka i tla direktno utiče na kvalitet i sastav životnih namirnica. Štetne materije kroz mrežu ishrane dopijevaju do krajnjeg potrošača, noseći rizike od zagađenja.

6 ODGOVORI POLITIKA

6.1 Institucionalni okvir

Kako je objašnjeno u poglavlju Administrativno uređenje, u općini Vogošća je trenutno na snazi Statut Općine Vogošća. Statutom Općine Vogošća su precizirane nadležnosti općine koje se odnose na utvrđivanje i provođenje politike uređenja prostora i ekoloških potreba i zaštite prirodne i kulturne baštine, upravljanje, finansiranje i unaprjeđenje djelatnosti i objekata lokalne komunalne infrastrukture.

Prema članu 23. Statuta Općine Vogošća, Općina u okviru svog samoupravnog djelokruga, a u skladu sa zakonima koji uređuju pojedine oblasti, obavlja sljedeće poslove:

- osigurava uslove i preduzima sve potrebne mjere za dosljednu primjenu, poštivanje i zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, u skladu sa odredbama Ustava Federacije BiH i instrumentima Aneksa Ustava Federacije BiH;
- osigurava lokalne potrebe stanovništva u oblasti brige o djeci, obrazovanju i odgoju, radu i zapošljavanju,
- socijalnoj zaštiti, kulturi, fizičkoj kulturi i sportu, zaštiti životinja i zaštiti bilja;
- stvara i razvija privredne, društvene, kulturne i druge uslove za život i rad stanovništva na području općine i za zadovoljavanje njihovih materijalnih i zajedničkih potreba u skladu sa zakonom;
- vodi urbanističko-stambenu politiku od značaja za Općinu i njen razvoj, kao što je: izgradnja naselja i poboljšanje uslova stanovanja, uređenje građevinskog zemljišta, održavanje čistoće javnih površina, održavanje parkova i dječijih igrališta, održavanje javne rasvjete, odvozu, deponovanju i likvidiranju otpadaka, angažovanje vatrogasne službe, te zaštiti i uređenju čovjekove okoline, putem svojih općinskih službi i ovlaštenih javnih preduzeća i ustanova;
- upravlja općinskom imovinom;
- obavlja komunalne i druge uslužne djelatnosti, te lokalne infrastrukture, kao što je: izgradnja i održavanje lokalnih cesta, puteva, mostova, objekata za snadbijevanje naselja pitkom vodom, održavanje komunalne higijene, distribucije i održavanje lokalne električne mreže i druge djelatnosti infrastrukture od lokalnog značaja, putem svojih općinskih službi ili putem ovlašćenih javnih preduzeća i ustanova;
- osigurava uslove rada lokalne Radio i TV stanice u skladu sa zakonom;
- vodi brigu o turističkim resursima Općine;
- uređuje i stvara materijalne uslove za racionalno korišćenje i upravljanje lokalnim građevinskim zemljištem i poslovnim prostorima;
- osigurava uslove za ostvarivanje mjesne samouprave;
- preduzima mjere u cilju osiguranja humanitarnih aktivnosti;
- osniva javne ustanove i druga pravna lica u skladu sa Zakonom, radi ostvarenja određenih privrednih, društvenih, socijalnih i drugih interesa i potreba stanovništva sa područja Općine;
- osigurava opće uslove za snadbijevanje građana prehrambenim i drugim potrebama i obavljanje uslužnih
- djelatnosti na području Općine;
- osigurava javni red i mir;

- uređuje i ostvaruje i druge poslove lokalne samouprave iz djelokruga lokalne samouprave u skladu sa zakonom i Statutom Općine.¹⁰⁶

Općina može obavljanje pojedinih poslova iz samoupravnog djelokruga, u skladu sa zakonom povjeriti ustanovama, privrednim društvima, drugim pravnim licima i samostalnim privrednicima osnovanim radi obavljanja javnih službi, o čemu donosi odluku Općinsko vijeće.

Kada je u pitanju zaštita okoliša na nivou jedinice lokalne samouprave poslove sprovodi Služba za privredu, integrisani lokalni razvoj i društvene djelatnosti. U sklopu svojih aktivnosti služba vrši sljedeće poslove i zadatke:

- izvršava i obezbjeđuje izvršavanje zakona i drugih propisa i provodi utvrđenu politiku iz oblasti za koje je osnovana;
- analizira, inicira ili učestvuje u izradi propisa u oblastima za koje je osnovana;
- priprema prijedloge općinskih propisa vezanih za oblasti za koje je osnovana za Općinskog načelnika ili Općinsko vijeće;
- prati stanje, preduzima mjere za stvaranje povoljnog ambijenta za razvoj privrede, te bolju iskorištenost resursa Općine;
- učestvuje u realizaciji programa razvoja i predlaže mjere za unapređenje stanja u privrednim djelatnostima, posebno u razvoju malih i srednjih preduzeća i samostalnog privređivanja;
- obezbjeđuje kontinuirano praćenje provedbe strateških planskih dokumenata, ažurira i inicira izradu projektnih prijedloga za oblasti za koje je osnovana:
- razvija projektni pristup kod realizacije razvojnih prioriteta za oblasti za koje je osnovana;
- rješava u upravnim stvarima i preduzima upravne i druge mjere za oblasti za koje je osnovana;
- učestvuje u izradi Programa javnih investicija, te poslovima vezanim za fiskalnu odgovornost u organu uprave;
- vodi brigu o privrednim resursima Općine i razvoju programa za unapređenje stanja u ovoj oblasti;
- vodi registre samostalnih privrednika-obrtnika Općine;
- učestvuje u predlaganju i sprovodi utvrđenu politiku u oblasti gazdovanja i upravljanja poslovnim prostorima, kao i kontrolu racionalnog korištenja prostora koji su vlasništvo Općine Vogošća (vodi evidenciju, provodi postupak dodjele, prati stanje u oblasti, preduzima mjere i odgovorna je za provođenje istih, kao i poslove vezane za kupovinu i prodaju poslovnih prostora);
- prati stanje u oblasti zapošljavanja na području Općine i vodi evidenciju o izdavanju radnih knjižica;
- izrađuje prijedloge odluka i drugih akata koje donosi Općinsko vijeće i Općinski načelnik;
- daje mišljenja, prijedloge i sugestije kod izrade akata koji se usvajaju na nivou Kantona, Federacije iz oblasti za koju je osnovana;
- provodi i unapređuje proceduru saradnje sa nevladinim organizacijama, bankarskim sektorom, javim preduzećima, privrednim subjektima, fondacijama, te drugim institucijama po pitanju poslova iz djelokruga rada Službe;
- izrađuje, odnosno obezbjeđuje izradu aplikacija po standardnim procedurama za finansiranje projektnih prijedloga iz oblasti za koje je osnovana;

¹⁰⁶ Statut Općine Vogošća ("Službene novine Kantona Sarajevo", broj: 3/09, 52/12, 28/13, 27/14, 14/15)

- obezbjeđuje prezentacije i promocije projekata iz nadležnosti službe;
- obezbjeđuje kontinuirano praćenje provedbe strateških planskih dokumenata, ažurira i inicira izradu projektnih prijedloga iz oblasti za koju je osnovana;
- vodi brigu o privrednim, prirodnim i poljoprivrednim resursima Općine i razvoju programa za unapređenje stanja u ovoj oblasti;
- vodi registar poljoprivrednih gazdinstava i registar klijenata;
- vodi brigu o razvoju turističkih resursa Općine;
- vodi brigu o zaštiti okoliša Općine i programe za unapređenja stanja u ovoj oblasti;
- predlaže i sprovodi utvrđenu politiku i stvara uslove za razvoj i osigurava lokalne potrebe stanovništva u oblasti, obrazovanja i odgoja, kulturi, fizičkoj kulturi i sportu, te obezbjeđuje saradnju sa organima drugih općina i organa Kantona iz oblasti za koju je i obrazovana;
- vodi evidenciju i koordinira rad sportskih, kulturnih i drugih institucija koje su od značaja za Općinu, ostvaruje saradnju sa udruženjima vjerskim zajednicama i osigurava da rade na ostvarivanju planiranih ciljeva;
- stara se o stvaranju uslova za unapređenje odgojno-obrazovnog procesa u osnovnim školama i vrši nadzor nad ostvarivanjem javnog interesa Općine u oblasti kulture, sporta i mladih;
- vrši upravni nadzor nad radom Javne ustanove "Kulturno-sportski centar" Vogošća i upravni nadzor nad radom JP Radio-televizije Vogošća d.o.o.;
- vrši i druge poslove iz svog djelokruga kao i poslove koje joj u zadatak stave Općinsko vijeće i Općinski načelnik;

Na području općine Vogošća djeluje osam mjesnih zajednica, koje su formirane u skladu sa Zakonom o principima lokalne samouprave u Federaciji BiH, Statutom Općine Vogošća i Pravilima mjesnih zajednica. Prema odredbama Statuta, građani organizirani kroz mjesne zajednice aktivno učestvuju u procesima donošenja odluka, javnim raspravama i inicijativama koje doprinose razvoju privrednih i društvenih djelatnosti. Također, imaju mogućnost davanja prijedloga i mišljenja o izgradnji komunalne infrastrukture i objekata od javnog značaja, te učestvuju u poslovima koji se odnose na unapređenje zdravstvenih, socijalnih, obrazovnih, kulturnih i sportskih sadržaja, razvoj lokalne ekonomije, očuvanje prirodnog i kulturnog naslijeđa i zaštitu okoliša.

6.2 Pravni okvir

6.2.1 Zaštita okoliša

Upravljanje okolišem na nivou države Bosne i Hercegovine uređeno je Zakonom o ministarstvima i drugim tijelima uprave BiH, koji u članu 9. propisuje nadležnosti Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH u oblasti zaštite okoliša¹⁰⁷.

Na Federalnom nivou, zaštita okoliša je definisana Zakonom o zaštiti okoliša¹⁰⁸ Federacije BiH je očuvanje, zaštita, obnavljanje i poboljšanje kvalitete okoliša sa fokusom zaštite ljudskog zdravlja, održavanja ekološke ravnoteže

¹⁰⁷ Zakon o Ministarstvima i drugim organima uprave Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH“, broj 5/03)

¹⁰⁸ Zakon o zaštiti okoliša FBiH („Službene novine Federacije BiH“, broj 15/21)

i osiguranja održivog razvoja. Zakon uspostavlja mjere za smanjenje i kontrolu zagađenja zraka, vode i tla, te definiše obaveze javnih institucija, lokalnih zajednica i građana u provođenju mjera zaštite okoliša.

Zakonom o zaštiti okoliša FBiH predviđeno je planiranje zaštite okoliša na tri nivoa: federalnom, kantonalnom i na općinskom nivou. Prema Zakonu o zaštiti okoliša FBiH¹⁰⁹, propisuje se planiranje zaštite okoliša na federalnom i kantonalnom nivou i obuhvata donošenje Federalne strategije zaštite okoliša i Akcionog plana zaštite okoliša, dok kantoni imaju obavezu donošenja Kantonalnog ekološkog akcionog plana (KEAP)¹¹⁰. Ovi planovi moraju biti usklađeni s Federalnom strategijom, koja postavlja okvir politike zaštite okoliša na višem nivou.

Kantonalni ekološki akcioni plan (KEAP) za Kanton Sarajevo, koji obuhvata i Općinu Vogošća, donesen je za period 2017–2022. godine („Službene novine KS“, broj 47/17). Na osnovu izvještaja o realizaciji mjera i prioriteta iz Zelenog akcionog plana, u 2021. godini su usvojene Izmjene i dopune KEAP-a („Službene novine KS“, brojevi 20/21 i 21/21), koje uključuju Akcioni plan za period 2021–2025. godina sa ukupno 114 aktivnosti i mjera.

Na nivou Kantona Sarajevo, Ministarstvo komunalne privrede, infrastrukture, prostornog uređenja, građenja i zaštite okoliša vrši upravne i stručne poslove utvrđene ustavom, zakonom i drugim propisima, koji se odnose na ostvarivanje nadležnosti Kantona u oblasti komunalnih djelatnosti, komunalne privrede i infrastrukture, te oblasti prostornog uređenja, građenja i zaštite okoliša, utvrđivanja stambene politike, uključujući i donošenje propisa koji se tiču uređivanja i izgradnje, obnove i rekonstrukcije stambenih objekata.

U Kantonu Sarajevo trenutno ne postoje propisi koji detaljnije uređuju izradu općinskih planova zaštite okoliša (LEAP). Iako su pojedine općine izradile i usvojile ove dokumente, mnogi od njih više nisu važeći. Općina Vogošća je, međutim, već nekoliko puta pristupila izradi LEAP-a – prvi plan je usvojen za period 2011–2016. godina, a drugi za period 2017–2022. godina. Time je Općina pokazala dugoročnu stratešku opredijeljenost ka unapređenju stanja okoliša na lokalnom nivou. Trenutno se upravljanje okolišem provodi kroz sektorske razvojne strategije, a iako Strategija razvoja Općine Vogošća za period 2023–2027. godina prepoznaje određene okolišne aspekte, njihova zastupljenost je ograničena. Stoga se ističe potreba za izradom novog LEAP-a i snažnijom integracijom okolišnih ciljeva u buduće razvojne planove i politike Općine.

6.2.2 Zaštita voda

Pravni okvir zaštite voda na području Općine Vogošća temelji se prvenstveno na **Zakonu o vodama FBiH**¹¹¹, koji reguliše sve aspekte upravljanja, zaštite i korištenja voda na teritoriji Federacije Bosne i Hercegovine. Ovaj Zakon definiše ključne ciljeve i nadležnosti na lokalnom, kantonalnom i federalnom nivou kako bi se osiguralo održivo upravljanje vodnim resursima i spriječilo zagađenje.

¹⁰⁹ Zakon o zaštiti okoliša FBiH („Službene novine Federacije BiH“, broj 15/21)

¹¹⁰ Kantonalni plan zaštite okoliša Tuzlanskog kantona 2023.-2028., godina

¹¹¹ Zakon o vodama FBiH („Službene novine Federacije BiH“, broj 70/06)

Pored Zakona o vodama Federacije BiH, koji se primjenjuje na cijelom teritoriju Federacije, u Kantonu Sarajevo je na snazi i Zakon o vodama Kantona Sarajevo¹¹², kojim se detaljnije uređuju organizacija i način obavljanja poslova upravljanja vodama prenesenih u nadležnost kantona na osnovu federalnog zakona.

Zakon o vodama KS propisuje sljedeće nadležnosti općinama:

- Općine u KS na čijoj teritoriji se nalazi javno vodno dobro, dužne su u roku od 12 mjeseci nakon stupanja na snagu ovog Zakona, pokrenuti postupak upisa vlasništva u zemljišne knjige na ovim dobrima, pri čemu će općina biti upisana kao vlasnik tog dobra,
- Odluku o korištenju, i drugim pitanjima od značaja za izgradnju, održavanje upravljanje i čuvanje javnih dobara, donosi nadležni općinski organ.,
- Zone sanitarne zaštite i zaštitne mjere utvrđuje općinski organ uprave nadležan za vode na čijem području se nalazi izvorište,
- Odluku o zaštiti izvorišta čije se zone sanitarne zaštite prostiru na području općine donosi općinsko vijeće,

U skladu s prethodno navedenim nadležnostima, Kanton je odgovoran za donošenje odluke o zaštiti izvorišta čije se zone sanitarne zaštite prostiru na području više općina, dok je nadležnost za donošenje odluke o zaštiti izvorišta koja se nalaze unutar granica jedne općine na Općinskom vijeću. Za izvorišta čije se zone sanitarne zaštite nalaze na području Grada Sarajeva, odluku donosi Gradsko vijeće.

Pored zakonske osnove politika upravljanja vodama određena je osnovnim planskim dokumentom Federalnom strategijom zaštite okoliša donesenom za period 2022.-2032. godina. U kojem se tretiraju a) pravni i institucionalni okvir sektora voda u Federaciji BiH, b) raspoloživost i stanje vodnih resursa u Federaciji BiH, c) hidromorfološki pritisci i njihov utjecaj na stanje vodnih tijela d) hidrološki monitoring voda, e) monitoring i ocjena stanja površinskih vodnih tijela (VT), f) monitoring i ocjena stanja VT podzemnih voda, g) karakteristike vodnih usluga u Federaciji BiH, h) uspostava održivog sistema upravljanja poplavnim rizikom, i) transpozicija vodnog zakonodavstva EU u BiH zakonodavstvo.

Prema Zakonu o vodama, osnovna jedinica za upravljanje vodama je vodno područje (distrikt). Organizacijski su, zbog provođenja zadataka upravljanja vodama, shodno Zakonu o vodama, uspostavljene Agencije za dva vodna područja u Federaciji BiH: Agencija za vodno područje rijeke Save (AVPS) i Agencija za vodno područje Jadranskog mora (AVPJM), sa sjedištima u Sarajevu i Mostaru.¹¹³

Općina Vogošća pripada vodnom području rijeke Save, te su aktivnosti u vezi s upravljanjem i zaštitom voda usklađene sa širim planovima upravljanja vodama, kao što je **Plan upravljanja vodama za vodno područje rijeke Save u FBiH²⁸ (2022.-2027.)**. Osnovni cilj ovog plana je:

- Održavanje dobrog stanja voda u skladu s ekološkim i hemijskim standardima;
- Kontrola ispuštanja otpadnih voda u vodne tokove kako bi se smanjilo zagađenje;

¹¹² Službene novine Kantona Sarajevo, br. 18/10 i 43/16

¹¹³ Federalna strategija zaštite okoliša. 2022. – 2032.

- Zaštita vodnih resursa od zagađenja i osiguravanje održivog korištenja prirodnih izvora vode.

Plan upravljanja vodama za rijeku Savu obuhvata cijelo područje sliva rijeke Save. Cilj plana je očuvanje vodnih resursa kroz kontrolu zagađenja, održavanje infrastrukturnih sistema, te sprovođenje mjera zaštite od poplava i erozije. Plan također propisuje mjere koje općine moraju provoditi kako bi se postigli ekološki ciljevi postavljeni zakonom. Bitno za napomenuti je uredbe koje se odnose na analize koje uključuju redovne kontrole hemijskih i mikrobioloških parametara, kako bi se osiguralo da voda za piće ispunjava potrebne standarde kvaliteta. Voda se analizira u skladu sa **Pravilnikom o zdravstvenoj ispravnosti vode za piće FBiH**¹¹⁴, a rezultati analiza se redovno dostavljaju nadležnim organima.

Na nivou Općine Vogošća upravljanje vodom je regulisano kroz usvajanje Elaborata zaštite izvorišta pitkih voda na području Općine Vogošća, a koje je važno za buduće vodosnabdijevanje Općine Vogošća. Elaboratom su obuhvaćena četiri izvorišta, a odluka o kreiranju zona sanitarne zaštite je donesena na osnovu člana 66. i člana 68. Zakona o vodama Federacije BiH („Službene novine Federacije BiH“, broj: 70/06), člana 42. **Zakona o vodama Kantona Sarajevo**¹¹⁵, člana 11. i člana 12. Pravilnika o načinu utvrđivanja uslova za određivanje zona sanitarne zaštite i zaštitnih mjera za izvorišta vode za javno vodosnabdijevanje stanovništva.¹¹⁶

6.2.3 Zaštita prirode

Pravni okvir zaštite prirode na području Općine Vogošća zasnovan je prvenstveno na federalnom nivou, i to prema Zakonu o zaštiti prirode FBiH¹¹⁷. Ovaj zakon predstavlja osnovni pravni instrument za očuvanje prirodnih resursa, biološke raznolikosti i upravljanje zaštićenim područjima, uz naglasak na održivi razvoj. Kanton Sarajevo, iako nema poseban kantonalni zakon o zaštiti prirode, provodi mjere zaštite prirode kroz druge sektorske propise, strateške dokumente i prostornoplane akte.

Općina Vogošća je dužna uskladiti svoje lokalne planove, programe i aktivnosti zaštite prirode sa federalnim zakonodavstvom te dokumentima i odlukama koje donosi Kanton Sarajevo u okviru svojih nadležnosti.

Prema Zakonu o zaštiti prirode FBiH, inventarizacija prirodnih vrijednosti podrazumijeva sistematsko prikupljanje podataka o stanju ekosistema, vrstama i staništima, s ciljem njihovog očuvanja. Na području Općine Vogošća, ovo bi značilo sprovođenje procesa inventarizacije koji uključuje identifikaciju ključnih prirodnih resursa, šuma, rijeka, te ugroženih biljnih i životinjskih vrsta koje su prisutne na ovom području. Inventarizacija na ovom području bi obuhvatila:

- Šume i šumske ekosisteme koje su važne za očuvanje biološke raznolikosti i održavanje ekološke stabilnosti;
- Rijeke i vodotoke koji su ključni za opskrbu vodom i ekološku ravnotežu u regiji;

¹¹⁴ *Pravilnik o zdravstvenoj ispravnosti vode za piće Federacije BiH („Službeni glasnik BiH“, broj 40/10, 43/10, 30/12 i 62/17)*

¹¹⁵ *Zakona o vodama Kantona Sarajevo („Službene novine Kantona Sarajevo“, br. 1/96, 2/96, 3/96, 16/97, 14/00, 4/01 i 28/04)*

¹¹⁶ *Pravilnika o načinu utvrđivanja uslova za određivanje zona sanitarne zaštite i zaštitnih mjera za izvorišta vode za javno vodosnabdijevanje stanovništva. („Službene novine FBiH“, broj 88/12)*

¹¹⁷ *Zakonu o zaštiti prirode Federacije Bosne i Hercegovine („Službene novine FBiH“, broj 66/13 i 10/25).*

- Floru i faunu, s posebnim fokusom na ugrožene vrste koje se nalaze na ovom području, kako bi se osigurala njihova zaštita i očuvanje staništa.

Na području Općine Vogošća trenutno nema formalno proglašanih zaštićenih prirodnih područja u smislu Zakona o zaštiti prirode Federacije BiH. Ipak, evidentirana su brojna prirodna dobra i hidrološki spomenici, prepoznati zbog svoje ekološke, pejzažne i biološke važnosti. Ova prirodna dobra predstavljaju temelj za očuvanje prirodnih resursa i održivi razvoj. Njihovo upravljanje i zaštita planirani su kroz relevantne prostorne i strateške dokumente Općine, uključujući Prostorni plan, Turistički Akcioni plan¹¹⁸ i Lokalni ekološki akcioni plan¹¹⁹. Dokumenti naglašavaju važnost pošumljavanja, očuvanja pejzaža, hidroloških i bioloških vrijednosti, kao i implementacije zaštitnih mjera koje sprječavaju degradaciju i podržavaju održivi razvoj.

6.2.4 Zaštita šuma

Zaštita šuma bi trebala biti regulisana Zakonom o šumama Federacije Bosne i Hercegovine, međutim trenutno se na snazi ne nalazi spomenuti zakon. Stoga su šumski resursi Općine Vogošća regulisani **Zakonom o šumama Kantona Sarajevo**¹²⁰ i njegovim izmjenama i dopunama donesenim 09.05.2022. godine. Ovaj kantonalni zakon definiše načela očuvanja, zaštite i upravljanja šumama unutar Kantona Sarajevo, uključujući i područje Općine Vogošća.

Prema federalnom i kantonalnom zakonu, šume imaju višestruku ulogu: očuvanje ekološke ravnoteže, zaštitu biodiverziteta, regulaciju vodotoka, sprječavanje erozije i klizišta, te ekonomski i društveni značaj. Zakonske odredbe propisuju mjere pošumljavanja, zaštite šuma od požara i drugih štetnih uticaja, te kontrolu eksploatacije šumskih resursa radi dugoročnog održivog korištenja.

Šume koje služe za zaštitu zemljišta i vodotoka mogu biti proglašene zaštitnim šumama, dok se ostale šume upravljaju prema šumsko-privrednim osnovama, koje osiguravaju planirano i održivo korištenje šumskih resursa. Općina Vogošća ima ulogu u praćenju i kontroli šumskih područja, u saradnji s kantonalnim i federalnim institucijama, te doprinosi provođenju zaštitnih i sanacijskih mjera u šumskim ekosistemima.

6.2.5 Upravljanje kvalitetom zraka

Na području Općine Vogošća zaštita kvaliteta zraka i okoliša temelji se na zakonodavnom okviru Federacije Bosne i Hercegovine, pri čemu ključnu ulogu imaju Zakon o zaštiti zraka¹²¹ i Zakon o zaštiti okoliša¹²².

¹¹⁸ Općina Vogošća. (2023). Turistički akcioni plan Općine Vogošća za period 2023-2027.

¹¹⁹ Općina Vogošća. (2017). Lokalni ekološki akcioni plan Općine Vogošća (LEAP) za period 2017-2022

¹²⁰ Zakon o šumama Kantona Sarajevo. „Službene novine Kantona Sarajevo“, br. 1/96, 2/96, 3/96, 16/97, 14/00, 4/01, 28/04, 6/13 i 31/17

¹²¹ Zakon o zaštiti zraka. „Službene novine Federacije BiH“, br. 72/24

¹²² Zakon o zaštiti okoliša. „Službene novine Federacije BiH“, br. 15/21.

Ovi zakoni propisuju mjere za očuvanje i unapređenje kvaliteta zraka, definiraju ciljeve i nadležnosti općinskih, kantonalnih i federalnih institucija, te obavezuju Općinu Vogošća na aktivno praćenje stanja zraka i identifikaciju lokalnih izvora zagađenja. U okviru implementacije zakona, nadležne institucije provode sistematski monitoring kvaliteta zraka, uključujući praćenje sumpor dioksida, azotnih oksida i suspendovanih čestica PM10 i PM2,5, kao i meteoroloških parametara.

Podaci prikupljeni na kantonalnoj i federalnoj razini, uključujući stanicu Vogošća, objedinjuju se i javno objavljuju putem web stranica nadležnih tijela, čime se osigurava transparentnost i pravovremeno informiranje građana u slučaju prekoračenja graničnih vrijednosti.

Zakonski i podzakonski akti definiraju i granične vrijednosti zagađujućih materija, kriterije ocjenjivanja kvaliteta zraka, pragove upozorenja i uzbune, te omogućavaju razgraničavanje teritorije FBiH na zone i aglomeracije radi primjene odgovarajućih mjera zaštite.

Također, pravilnici osiguravaju sistemski nadzor emisija iz industrijskih i stacionarnih izvora, uključujući postrojenja za sagorijevanje, te propisuju poštivanje maksimalno dozvoljenih emisija sumpor dioksida, azotnih oksida i čvrstih čestica, uz jasno definirane obaveze kontrole i redovnog izvještavanja nadležnih organa te detaljno propisuju tehničke standarde, metode mjerenja i obaveze izvještavanja u skladu sa Zakonom o zaštiti zraka.¹²³¹²⁴¹²⁵

Pored nadzora i mjera zaštite kvaliteta zraka, Općina Vogošća ima sljedeće obaveze u skladu sa Zakonom o energetske efikasnosti FBiH¹²⁶:

- donosi općinski program poboljšanja energetske efikasnosti;
- upravlja potrošnjom energije u zgradama koje koriste organi lokalne uprave i javne službe;
- utvrđuje podsticajne mjere za poboljšanje energetske efikasnosti;
- vodi informacioni sistem energetske efikasnosti u skladu s propisima;
- pruža stručnu podršku lokalnim institucijama i građanima u implementaciji mjera energetske efikasnosti.

Osim ovih obaveza, Općina Vogošća priprema i razvija planove i projekte usmjerene na povećanje energetske efikasnosti i održivog korištenja energije, s ciljem smanjenja potrošnje energije i unapređenja kvaliteta života lokalnog stanovništva.

6.2.6 Zaštita tla

Zaštita poljoprivrednog zemljišta na području Općine Vogošća normirana je prema Zakonu o poljoprivrednom zemljištu FBiH¹²⁷ kojim se definišu mjere očuvanja, korištenja i racionalnog upravljanja poljoprivrednim zemljištem kao neobnovljivim prirodnim resursom. Izmjene i dopune iz 2009. godine dodatno su uskladile prava i obaveze korisnika zemljišta, s posebnim naglaskom na očuvanje prirodnih osobina tla i trajnu zaštitu njegove plodnosti. Zakon predviđa primjenu mjera za sprečavanje erozije,

¹²³ *Pravilnik o graničnim vrijednostima emisija u zrak iz postrojenja za sagorijevanje*, „Službene novine FBiH“, br. 3/13

¹²⁴ *Pravilnik o monitoringu emisija zagađujućih materija u zrak*, „Službene novine FBiH“, br. 9/14. Izmjene: br. 97/17

¹²⁵ *Pravilnik o monitoringu emisija zagađujućih materija u zrak* („Službene novine FBiH“, br. 9/14 i 97/17)

¹²⁶ *Zakon o energetske efikasnosti u Federaciji Bosne i Hercegovine*, „Službene novine Federacije BiH“, br. 22/17

¹²⁷ *Zakon o poljoprivrednom zemljištu*, Službene novine FBiH, br. 66/03, 38/07, 52/09.

zaštitu od zagađenja i degradacije tla, te regulaciju promjene namjene zemljišta u skladu s principima održivog razvoja i propisanim naknadama za štetu.

U skladu sa Zakonom, upravljanje i zaštita poljoprivrednog zemljišta provode se kroz strateške i planske dokumente, uključujući Strategiju upravljanja i zaštite poljoprivrednog zemljišta FBiH¹²⁸ i kantonalni Program upravljanja poljoprivrednim zemljištem. Provedbu zakonskih obaveza dodatno uređuju brojni podzakonski akti, koji definiraju procedure zaštite zemljišta, obaveze korisnika, mjere sanacije degradiranih površina te standarde za vođenje baza podataka i administrativnih postupaka.¹²⁹

Federalni zavod za statistiku redovno objavljuje procjene poljoprivrednih površina na osnovu podataka koje dostavljaju općinske službe i pravni subjekti. Općina Vogošća, u saradnji s Ministarstvom poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva Kantona Sarajevo, vodi evidenciju o poljoprivrednom zemljištu, uključujući obradive površine, zemljište u državnom vlasništvu i parcele u privatnom vlasništvu, koje se dostavljaju kantonalnim i federalnim institucijama u skladu s relevantnim pravilnicima. Dodatno, lokalne inicijative podstiču poljoprivrednike na prijavu neupisanog zemljišta u registar poljoprivrednih gazdinstava, čime se olakšava ažuriranje evidencija i unapređuje upravljanje zemljišnim resursima na nivou lokalne zajednice.

6.2.7 Upravljanje otpadom

Pravni osnov upravljanja otpadom u Općini Vogošća uređuje se Zakonom o upravljanju otpadom FBiH.¹³⁰ Ovim zakonom je regulisano planiranje upravljanja otpadom, subjekti upravljanja, njihove odgovornosti i obaveze, organizacija upravljanja otpadom, upravljanje posebnim tokovima otpada, izdavanje dozvola za upravljanje otpadom i prekogranično kretanje otpada. Planiranje upravljanja otpadom je nadležnost Federacije, kantona i općina, a Općina Vogošća je dužna uskladiti svoje planove s kantonalnim i federalnim strategijama i planovima upravljanja otpadom.

Trenutno je u pripremi novi Zakon o upravljanju otpadom u FBiH, koji donosi usklađivanje sa EU zakonodavstvom i unapređenje sistema upravljanja otpadom, s naglaskom na prevenciju nastanka otpada, reciklažu i efikasnije upravljanje posebnim tokovima otpada. Novi zakon predviđa jaču ulogu i obaveze općina u realizaciji lokalnih planova upravljanja otpadom, kao i poboljšanje inspekcijskog nadzora i sustava izdavanja dozvola.

Osim zakona, za provedbu sistema upravljanja otpadom u Općini Vogošća važne su brojne uredbe i pravilnici, kao što su: Pravilnik o načinu vođenja evidencija i izdavanju dozvola za promet otpada, Pravilnik o kriterijima za odlaganje otpada, Pravilnik o posebnim uslovima za postrojenja za tretman otpada, koji definiraju tehničke i administrativne uvjete za upravljanje otpadom, te propisuju nadzor, kontrolu i postupke u oblasti upravljanja otpadom.

Efektivno upravljanje otpadom u Općini je dio šireg sistema u Kantonu Sarajevo i Federaciji BiH, usklađenog s relevantnim zakonima i strateškim dokumentima.

¹²⁸ Vlada Federacije BiH. (2012). *Strategija upravljanja poljoprivrednim zemljištem Federacije BiH i Akcioni plan*.

¹²⁹ *Pravilnici – poljoprivredno zemljište, Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva FBiH, dostupno na: <https://fmpvs.gov.ba/pravilnici-poljoprivredno-zemljiste/>*

¹³⁰ *Zakon o upravljanju otpadom Federacije Bosne i Hercegovine. „Službene novine FBiH“, br. 33/03. Izmjene i dopune: br. 72/09, 92/17, 72/24*

6.2.8 Prostorno uređenje

Na osnovu Zakona o prostornom uređenju i građenju Kantona Sarajevo¹³¹ i Zakona o prostornom uređenju i građenju FBiH¹³², prostorno planiranje na području Općine Vogošća provodi se prema principima održivog razvoja, s ciljem očuvanja okoliša, prirodne i kulturne baštine te trajnog korištenja prirodnih resursa. Općina je ovom zakonskom regulativom obavezana da vodi i prati provođenje planskih dokumenata, izrađuje prostorne i urbanističke planove za razvoj naselja, komunalne i energetske infrastrukture, kao i za poljoprivredna, šumska i zaštićena područja. Prema Zakonu o prostornom uređenju i građenju Kantona Sarajevo, proces legalizacije objekata za Općinu Vogošća obuhvata nekoliko ključnih koraka:

- Podnošenje zahtjeva za legalizaciju - Zainteresovana osoba podnosi zahtjev nadležnoj Općinskoj službi, prilažući dokumentaciju koja uključuje dokaz o vlasništvu, urbanističku saglasnost i druge propisane dozvole.
- Urbanističko-tehnička usaglašenost - Provjerava se usklađenost objekta s urbanističko-tehničkim uvjetima predviđenim prostornim i regulacionim planovima. U slučajevima kada ne postoji detaljan plan, nadležna Općinska služba može odrediti posebne uvjete za legalizaciju.
- Tehnički pregled i odobrenje za upotrebu - Nakon podnošenja zahtjeva i ispunjenja svih uvjeta, Općinska služba izdaje odobrenje za upotrebu, pod uvjetom da objekat zadovoljava propisane tehničke standarde.

6.2.9 Upravljanje bukom

Pravni okvir zaštite od buke u Općini Vogošća uređuje Zakon o zaštiti od buke KS¹³³, kojim se određuju dozvoljeni nivoi buke (uskладjeni s namjenom prostora i vremenom dana), mjere zaštite i način mjerenja buke kako ne bi ugrožavali život, rad i zdravlje ljudi. Na federalnom nivou, Zakon o zaštiti od buke FBiH¹³⁴ i Zakon o zaštiti okoliša FBiH¹³⁵ osigurava usklađenost i nadzor, uključujući obvezu izrade karata buke.

Kantonalna i lokalna tijela uprave, uključujući Općinu Vogošća, dužna su osigurati izradu karata buke koje služe za praćenje i planiranje mjera zaštite, a moraju biti uključene u prostorne, urbanističke i regulacione planove s jasno definisanim ugroženim zonama i odgovarajućim mjerama. Ove odredbe ključne su u procesu prostornog planiranja kako bi se spriječili negativni utjecaji buke na kvalitet života stanovnika Vogošća, a redovno ažuriranje i praćenje nivoa buke omogućuje efektivnu kontrolu i zaštitu okoliša. Nepoštivanje dovodi do problema u prostornim planovima i povećanih rizika od buke na lokalitetima.

¹³¹ Zakon o prostornom uređenju Kantona Sarajevo, „Službene novine Kantona Sarajevo“, br. 24/17 i 1/18

¹³² Zakon o prostornom planiranju i korištenju zemljišta Federacije Bosne i Hercegovine, „Službene novine FBiH“, br. 2/06, sa izmjenama i dopunama: 72/07, 32/08, 4/10, 13/10, 45/10, 85/21, 92/21 i 72/24.

¹³³ Zakon o zaštiti od buke Kantona Sarajevo („Službene novine KS“, br. 23/16)

¹³⁴ Zakon o zaštiti od buke FBiH („Službene novine FBiH“, br. 110/12)

¹³⁵ Zakon o zaštiti okoliša FBiH („Službene novine FBiH“, br. 15/21)

6.2.10 Zdravlje ljudi

Na području Općine Vogošća, zaštita zdravlja i sanitarni nadzor provode se u skladu sa Zakonom o zdravstvenoj zaštiti FBiH¹³⁶. Zavod za javno zdravstvo Kantona Sarajevo nadležan je za praćenje kvaliteta vode, zdravstvenu ispravnost hrane, epidemiološki nadzor i prijavljivanje zaraznih bolesti, uključujući redovne analize izvorišta vode u Vogošći.

Općinske vlasti odgovorne su za praćenje zdravstvenog stanja stanovništva, dok Zavod provodi sistematska ispitivanja hrane i vode za piće kako bi osigurao njihovu ispravnost i smanjio rizik od zagađenja. Zakon o hrani FBiH usklađuje propise o zdravstvenoj ispravnosti prehrambenih proizvoda s europskim standardima, uključujući GMO, te obvezuje lokalne institucije na redovne kontrole.

Podzakonski akti i preventivne mjere

Pravilnik o uvjetima za zdravstvene ustanove koje provode imunizaciju (protiv žute groznice i bjesnoće) definira sanitarno-tehničke standarde, uključujući obučeno osoblje, rashladne uređaje za cjepiva i adekvatne prostorije. Zavod koordinira prijavljivanje zaraznih bolesti i sprječavanje njihovog širenja. Međutim, nedostatak kadrova i laboratorijskih kapaciteta predstavlja izazov za učinkovit lokalni nadzor u Općini Vogošća.

6.3 Planski dokumenti

Planski dokumenti su formalni dokumenti koji se koriste za strukturiranje, vođenje i upravljanje različitim aspektima razvoja i organizacije u raznim oblastima, uključujući urbanizam, okoliš, ekonomiju i društvo. Oni predstavljaju temeljne smjernice koje pomažu u definisanju ciljeva, strategija i mjera potrebnih za postizanje željenih ishoda. Ovi dokumenti često obuhvataju analize trenutnog stanja, identifikaciju ključnih problema, formulaciju vizije i planiranje konkretnih akcija. Planski dokumenti se u ovom slučaju mogu rangirati na tri nivoa.

Najvažniji planski dokumenti na nivou Federacije Bosne i Hercegovine u kontekstu upravljanja okolišem i prostorom su:

- Federalna strategija zaštite okoliša 2022.-2032.;
- Federalni plan upravljanja otpadom 2012.-2017.:(na snazi)
- Plan upravljanja vodama za vodno područje rijeke Save u Federaciji BiH 2022.-2027.;
- Plan upravljanja rizikom od poplava za vodno područje rijeke Save u Federaciji Bosne i Hercegovine 2024.-2029.

Najznačajniji planski dokumenti na nivou kantona Sarajevo u kontekstu upravljanja okolišem i prostorom su:

- Prostorni plan Kantona Sarajevo za period 2003.–2023. godina (na snazi, sa izmjenama "A" i "B" faze).
- Kantonalni plan zaštite okoliša za Kanton Sarajevo (KEAP KS) za period 2017.–2022. godina (na snazi, sa izmjenama i dopunama).

¹³⁶ Zakon o zdravstvenoj zaštiti FBiH („Službene novine FBiH“, br. 46/10 i 75/13)

- Zeleni akcioni plan Kantona Sarajevo (na snazi).
- Kantonalni operativni plan odbrane od poplava (2012.) (na snazi).
- Plan interventnih mjera u slučajevima prekomjernog zagađenja zraka u Kantonu Sarajevo (na snazi).
- Akcioni plan za smanjenje emisije čestičnih tvari u zraku u području Kantona Sarajevo (na snazi).
- Strategija razvoja Kantona Sarajevo do 2021. - 2027. godine.
- Akcioni plan za provedbu Strategije razvoja Kantona Sarajevo 2018.-2020. godina (isteklo).
- Plan upravljanja otpadom Kantona Sarajevo za period 2015.-2020. godina (isteklo).
- Akcioni plan energetske efikasnosti u javnim objektima Kantona Sarajevo za period 2018.-2020. godina (isteklo).

Najznačajniji planski dokumenti na nivou Grada Sarajeva u kontekstu upravljanja okolišem i prostorom su:

- Urbanistički plan Grada Sarajeva za urbano područje Sarajeva (općine: Stari Grad, Centar, Novo Sarajevo, Novi Grad, Ilidža i Vogošća) za period 1986.-2015. godina (isteklo)
- Akcioni plan održivog energetskog razvoja Sarajeva (SEAP) 2020. godina (isteklo)
- Strategija razvoja Grada Sarajeva 2012.-2020. godina (isteklo).

Najznačajniji planski dokumenti na nivou Općine Vogošća u kontekstu upravljanja okolišem i prostorom su:

- Strategija razvoja Općine Vogošća 2023–2027
- Turistički akcioni plan Općine Vogošća 2023-2027

6.4 Sudjelovanje javnosti i pristup informacijama

Sudjelovanje javnosti i pristup informacijama o okolišu predstavljaju temeljna prava građana u okviru ekološke demokratije. Ova prava omogućavaju pojedincima da budu informisani o pitanjima koja se odnose na njihov okoliš te da aktivno učestvuju u procesima donošenja odluka koje mogu utjecati na prirodne resurse i kvalitet života.

Pristup informacijama podrazumijeva pravo građana da dobiju relevantne i pravovremene podatke o stanju okoliša, mogućim rizicima, planovima i politikama koje se provode, čime se osigurava transparentnost i odgovornost javnih institucija.

Sudjelovanje javnosti obuhvata mogućnost građana da izraze svoje mišljenje, učestvuju u javnim raspravama i utiču na donošenje odluka koje se odnose na očuvanje i zaštitu okoliša.

Pored toga, Aarhuška konvencija garantuje i pravo na pristup pravdi u pitanjima okoliša, koje građanima omogućava da pokrenu postupke u slučajevima kada smatraju da su njihova prava ili propisi o zaštiti okoliša povrijeđeni.

Ovi aspekti zajedno doprinose jačanju demokratskih procesa, unapređenju kvaliteta okoliša i zaštiti prava zajednice.

Na nivou Bosne i Hercegovine, ova prava su zagantovana kroz:

- Zakon o zaštiti okoliša Federacije Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije BiH“, broj 15/21);
- Aarhušku konvenciju – Konvenciju o pristupu informacijama, sudjelovanju javnosti u odlučivanju i pristupu pravdi u pitanjima okoliša.

Služba za privredu, integrisani lokalni razvoj i društvene djelatnosti Općine Vogošća provodi zakone, propise i odluke Općinskog vijeća i načelnika, te učestvuje u izradi i sprovođenju politika iz oblasti privrede, društvenog razvoja i zaštite okoliša. Aktivno radi na unapređenju poslovnog ambijenta, razvoju malih i srednjih preduzeća, te podsticanju zapošljavanja i održivog korištenja resursa. Služba koordinira i realizuje projekte lokalnog razvoja, sarađuje s institucijama, privrednim subjektima i organizacijama civilnog društva. Posebnu pažnju posvećuje unapređenju obrazovanja, kulture, sporta i kvaliteta života građana Općine Vogošća.

Kroz aktivnu komunikaciju s lokalnom zajednicom, Služba doprinosi održivom razvoju i unapređenju kvaliteta života u općini. Građani mogu pristupiti Službi putem zvanične web stranice <https://vogosca.ba/>, kao i putem službenih kanala na društvenim mrežama, te se po potrebi informisati direktno u prostorijama Općine o svim otvorenim pitanjima i dostupnim uslugama.

Na ovaj način Općina Vogošća promovise principe transparentnosti, odgovornosti i uključivanja građana u donošenje odluka koje utiču na razvoj i očuvanje okoliša.

6.5 Vizija razvoja općine Vogošća

Poglavlje Vizija razvoja općine Vogošća u narednih 20 godina izrađeno je na osnovu sveobuhvatnog anketiranja stanovništva, sprovedenog kao ključnog metodološkog procesa. Polazna tačka u izradi vizije bila je pretpostavka da su građani najrelevantniji akteri budućeg razvoja lokalne zajednice.

Upravo zato, rezultati ankete predstavljaju najvažniji i najpouzdaniji izvor informacija, jer odražavaju stvarne potrebe, prioritete, očekivanja i percepciju stanovnika — onih koji u Vogošći žive, rade, odgajaju djecu i planiraju budućnost.

Ova vizija je, stoga, zasnovana na principima:

- participativnog planiranja,
- direktnog razumijevanja potreba lokalne zajednice,
- inkluzivnosti i transparentnosti,
- važnosti građana kao pokretača promjena.

Vogošća je otvorena, odgovorna i uključiva zajednica koja svojim transparentnim upravljanjem i partnerskim odnosom sa građanima stvara siguran, aktivan i dostojanstven život za sve njene generacije, uz snažnu lokalnu ekonomiju i očuvane prirodne resurse u skladu sa održivim razvojem.

6.5.1 Ključni nalazi ankete — šta građani žele

Analiza više stotina odgovora ukazuje na izrazito visok stepen usaglašenosti među građanima o tome kakva Vogošća treba da bude za 10–20 godina. Izdvajaju se sljedeće ključne tematske cjeline:

1. Čista i zelena Vogošća

Građani su gotovo jednoglasno naglasili da žele:

- čisti zrak tokom cijele godine,
- znatno više zelenih površina, drvoređa i parkova,
- razvoj šetnica, biciklističkih staza i rekreativnih zona,

- uređena korita rijeka (posebno Vogošća i Jošanički/Radića potok),
- eliminaciju divljih deponija,
- smanjenje zagađenja iz individualnih ložišta i saobraćaja,
- modernu komunalnu infrastrukturu (reciklaža, pametno upravljanje otpadom).

Ideal Vogošće u vizijama građana često se opisuje kao “zelena oaza”, “pluća Kantona”, “čista i uredna općina”.

2. Urbana uređenost i kvalitetan javni prostor

Veliki broj ispitanika naglašava potrebu za:

- čistim, funkcionalnim i estetski uređenim ulicama i trotoarima,
- širim pješačkim zonama i prostorima za druženje,
- obnovljenim školskim dvorištima i igralištima,
- modernim i sigurnim dječijim parkovima,
- više sadržaja u centru (trg, šetalište, kulturni sadržaji).

Posebno je naglašena ideja da Vogošća treba prestati biti “spavaonica” i postati prijatan, živ urbanistički centar za stanovanje, druženje i rekreaciju.

3. Saobraćajna i komunalna infrastruktura kao prioritet broj 1

Više od 70% odgovora ukazuje da su saobraćajne gužve i slab kvalitet infrastrukture najveći trenutni problem. Građani očekuju:

- izgradnju i transferzale i zaobilaznih pravaca,
- rasterećenje magistralnog puta koji prolazi kroz urbano jezgro,
- kvalitetnije i sigurnije trotoare,
- modernizaciju javnog prevoza (učestalost, pristupačnost, povezivanje naselja),
- rješavanje problema parkiranja (podzemne garaže, organizovana parkirališta),
- potpunu sanaciju i proširenje vodovodne i kanizacione mreže.

Ove stavke se konstanto ponavljaju kao ključni preduvjeti modernog razvoja.

4. Općina prilagođena porodicama, djeci i mladima

Građani prepoznaju da Vogošća ima snažan demografski rast i da se u njoj doseljava veliki broj mladih porodica. Zato su naglasili potrebu za:

- više vrtića, škola i vanškolskih sadržaja,
- dječijih parkova, rekreativnih zona i sportskih terena,
- kulturnih i zabavnih sadržaja za mlade,
- jače podrške sportskim klubovima,
- sigurnim i prohodnim pješačkim površinama.

Vogošća se želi graditi kao porodična općina visokog kvaliteta življenja.

5. Ekološki osviještena, moderna i pravedna lokalna zajednica

Ispitanici često ističu potrebu za:

- poštenjem, transparentnošću i efikasnom lokalnom upravom,
- suzbijanjem korupcije i nepotizma,
- profesionalnim radom komunalnih i inspeksijskih službi,
- jačom odgovornošću građana prema prostoru,
- podrškom inovacijama, digitalnim rješenjima i modernim ekološkim praksama.

Često spominjane vrijednosti su: “zakonitost, transparentnost, odgovornost, održivi razvoj, kultura življenja, javni interes”.

6.5.2 Vizija općine Vogošća za narednih 20 godina

Na osnovu sveobuhvatnog anketiranja stanovništva – koje je provedeno s ciljem da se direktno uvažavaju potrebe, očekivanja i svakodnevna iskustva građana – formira se jasna i zajednička vizija buduće Vogošće. Građani su, svojim brojnim i argumentovanim odgovorima, izrazili vrlo ujednačenu sliku o tome kakva bi općina trebala postati u narednim decenijama. Ova vizija je zasnovana upravo na njihovom glasu.

Vogošća u narednih 20 godina postaje savremena, ekološki osviještena i infrastrukturno stabilna zajednica, u kojoj su čistoća prostora, uređenost naselja i kvalitet života postavljeni kao noseći stubovi razvoja. To je prostor u kojem se svakodnevni život odvija u urednom, sigurnom i zelenom okruženju, gdje je javni prostor planski oblikovan tako da bude pristupačan, funkcionalan i privlačan svim generacijama. U takvoj Vogošći javne površine, šetnice, parkovi i zelene zone čine prepoznatljivu sliku općine, a kvalitetan okoliš više nije izuzetak nego standard.

Buduća Vogošća obezbjeđuje čist zrak tokom cijele godine, čistu i sigurnu vodu, te moderan i efikasan sistem upravljanja otpadom koji počiva na odgovornoj lokalnoj upravi, tehnološkim rješenjima i aktivnom učešću građana. Ekološki standardi se ne posmatraju kao dodatna vrijednost, nego kao osnovni preduslov zdravog života, što je u skladu s nastojanjima građana da općina postane istinska “zelena oaza” na sjevernom ulazu u Sarajevo.

Saobraćajna infrastruktura razvijena je tako da omogući protočnost, sigurnost i povezivanje svih naselja, dok magistralne i lokalne saobraćajnice funkcionišu u skladu s potrebama savremenog urbanog života. Uspostavljen je kvalitetan javni prevoz koji omogućava redovne, tačne i pouzdane linije, čime se stanovnicima olakšava kretanje i smanjuju gužve, buka i emisije izduvnih gasova. Vogošća postaje prostor u kojem se saobraćajna i komunalna infrastruktura razvijaju planski i odgovorno, bez improvizacija i kratkoročnih rješenja.

Istovremeno, općina ulaže u razvoj obrazovnih, kulturnih i sportskih sadržaja, stvarajući okruženje u kojem djeca, mladi i porodice imaju dovoljno prostora za učenje, rekreaciju, druženje i kvalitetno provođenje slobodnog vremena. Time se razvija identitet zajednice u kojoj se njeguje kultura življenja, potiču zdrave navike i jača osjećaj pripadnosti.

Vogošća postaje i privlačno okruženje za investicije, mala preduzeća i razvoj novih poslovnih prilika. Ekološka stabilnost, uređenost prostora i kvalitet infrastrukture stvaraju uslove da se lokalna ekonomija razvija u pravcu održivih biznisa, turizma, kreativnih industrija i modernih sektora koji doprinose rastu zaposlenosti i zadržavanju mladih u zajednici.

U središtu ove vizije nalaze se transparentnost, odgovornost i otvorena komunikacija između općinske uprave i građana. Donošenje odluka postaje zasnovano na javnom interesu, zakonitosti i aktivnom učešću zajednice, čime se gradi povjerenje i osjećaj da je razvoj općine zajednički proces u kojem svako ima svoje mjesto.

Sveukupno gledano, Vogošća se u narednih 20 godina oblikuje kao moderno, uređeno i prosperitetno mjesto, s kvalitetom života usporedivim s naprednim evropskim zajednicama. To je općina u kojoj građani žele ostati, djeca odrastati, a novi stanovnici doseljavati, jer ona nudi stabilnost, sigurnost, zelene prostore i razvojne prilike koje čine savremeni standard ugodnog življenja.

7 LISTA OKOLIŠNIH PROBLEMA I PRIORITETA

Nakon analize postojećeg stanja, izvršeno je rangiranje i prioritizacija identificiranih problema pomoću prethodno određene metodologije ocjenjivanja. Metodologija ocjenjivanja sastoji se od primjene tzv. multi-kriterijske analize, odnosno primjene seta razvijenih kriterija za ocjenjivanje. Kriteriji koji su korišteni u ocjenjivanju problema su:

- utjecaj na okoliš i zdravlje;
- urgentnost za rješavanje problema;
- svojstvo preduslova za dalja rješavanja problema;
- odstupanja od postojećih strategija, planova, odobrenih osnova od strane drugih institucija, te odstupanje od ciljeva za razvoj.

Ocjenjivanje utvrđenih problema vršilo se za svaki od gore navedenih kriterija, dodjeljivanjem ocjena za rangiranje iz tabele. Evaluaciju i rangiranje utvrđenih problema proveli su članovi projektnog tima (ekspertska ocjena) u saradnji sa članovima Radnog tima Općine Vogošća za izradu LEAP-a, uzimajući u obzir rezultate provedene ankete stanovništva, te identifikovanih problema tokom kreiranja ocjene stanja okoliša od strane eksperata.

Tabela 44. Ocjene za rangiranje utvrđenih problema

Ocjena	Značenje ocjene
5	Vrlo veliki problem
4	Veliki problem
3	Umjereni problem
2	Nizak problem
1	Vrlo nizak problem
0	Nije problem

U nastavku su prikazane **tabele rangiranja problema**, koje obuhvataju ključne izazove u različitim sektorima. Ove tabele pružaju sistematski pregled problema, njihovog značaja i prioriteta, što omogućava bolje razumijevanje trenutnog stanja i potreba za daljim djelovanjem.

7.1 Energetika

Tabela 45. Tabela problema u oblasti energetike

Detektovani problem	Ocjena utvrđenog okolišnog problema				
	Uticaj na okoliš i zdravlje	Urgentnost za rješavanje problema	Svojstvo preduslova za dalja rješavanja	Usklađenost sa postojećim strategijama i sl.	Prosječna ocjena

Zagađenje zraka usljed loše kvalitete sistema daljinskog grijanja i zastarjele kotlovnice, te usljed većeg broja individualnih ložišta	5,00	5,00	5,00	5,00	5,00
Niska energijska efikasnost stambenih objekata (nedostatak toplotne izolacije ovojnice, prozori lošijih toplotnih svojstava)	4,00	4,00	4,00	5,00	4,25
Nepostojanje Akcionog plana održivog upravljanja energijom (SECAP)	2,00	4,00	5,00	5,00	4,00
Nedovoljan udio obnovljivih izvora energije – nerazvijenost solarnih i ostalih OIE projekata, neefikasno korištenje ogrijevnog drveta	4,00	4,00	3,00	4,00	3,75
Nepostojanje programa za poboljšanje energijske efikasnosti javnih i stambenih zgrada, te zastarjeli sistem javne rasvjete	4,00	4,00	4,00	5,00	4,25
Ograničeni mehanizmi financiranja projekata energijske efikasnosti i OIE – nedostatak poticaja/subvencija lokalne razine	3,00	3,00	4,00	4,00	3,50

Na osnovu identifikovanih problema, u nastavku je prikazana lista okolišnih prioriteta:

- Modernizacija i prelazak sistema daljinskog grijanja na okolinski prihvatljive energente,
- Rekonstrukcija i energetska obnova javnih i stambenih objekata,
- Razvoj i usvajanje Akcionog plana održivog upravljanja energijom (SECAP),
- Povećanje udjela obnovljivih izvora energije kroz lokalne projekte i poticaje,
- Zamjena zastarjele javne rasvjete energijski efikasnim LED sistemima i
- Uspostava lokalnih mehanizama finansiranja za projekte energijske efikasnosti i integracije obnovljivih izvora energije.

7.2 Upravljanje otpadom

Tabela 46. Tabela problema u upravljanja otpadom

Detektovani problem	Ocjena utvrđenog okolišnog problema				
	Uticaj na okoliš i zdravlje	Urgentnost za rješavanje problema	Svojestvo preduslova za dalja rješavanja	Usklađenost sa postojećim strategijama i sl.	Prosječna ocjena
Nedovoljna edukacija zaposlenih, građana i institucija o pravilnom upravljanju otpadom	1	4	5	4	3,5
Slaba kontrola i praćenje nepropisnog odlaganja otpada, neadekvatan nadzor nad ilegalnim deponijama	4	4	5	3	4,75
Nedostatak reciklažnog centra i primarne selekcije otpada	4	5	5	5	5
Neodgovarajuće upravljanje posebnim kategorijama otpada	5	5	5	5	5
Neredovan odvoz otpada i preopterećenost kontejnera	5	4	5	3	4,75

Okolišni prioriteti

- Pravilno upravljanje posebnim kategorijama otpada
- Uspostava reciklažnog centra i sistema primarne selekcije otpada
- Jačanje kontrole nad nepropisnim odlaganjem otpada, ilegalne deponije
- Optimizacija sistema odvoza komunalnog otpada i kapaciteta kontejnera
- Povećanje edukacije i svijesti o otpadu

7.3 Upravljanje kvalitetom zraka

Tabela 47. Tabela problema u oblasti kvaliteta zraka

Detektovani problem	Ocjena utvrđenog okolišnog problema				
	Uticaj na okoliš i zdravlje	Urgentnost za rješavanje problema	Svojestvo preduslova za dalja rješavanja	Usklađenost sa postojećim strategijama i sl.	Prosječna ocjena

Individualna ložišta, odnosno prekomjerna i nekontrolisana upotreba fosilnih goriva, što dovodi do povećanja čvrstih čestita u toku sezone grijanja	5	5	5	5	5
Zagađenje zraka iz saobraćaja uslijed dominantne upotrebe dizel goriva ima negativan uticaj na kvalitet zraka	5	4	5	5	4.75
Nizak nivo javne svijesti o problemu kvaliteta zraka (građani, nevladine organizacije, odgovorne institucije i ostali uključeni u problem rješavanja kvaliteta zraka)	4	5	5	4	4,5
Zagađenje zraka iz sektora industrije	5	3	3	5	4
Nedostatak tačnih podataka o porijeklu emisija u zrak i izvora onečišćenja kako bi se mogle raditi preventivne mjere za područja sa najvećim koncentracijama	2	4	3	3	3
Nedostaje praćenje pojedinih parametara koji su potrebni kod izražavanja pokazatelja kvalitete zraka (npr. sadržaj teških metala u ukupnim lebdećim česticama)	2	3	3	3	2,75

Okolišni prioriteti

- Uvođenje politika koje bi poticale obnovu vozila i prelazak na ekološki prihvatljivije tehnologije u cilju smanjenja uticaja saobraćaja na okoliš;
- Prelazak na okolišno prihvatljive izvore energije;
- Širenje svijesti o kvalitetu zraka i poticanje institucija na djelovanje;
- Optimiziranje industrijskih procesa i poboljšanje energijske efikasnosti;
- Finaliziranje Registra emisija u zrak sa tačnim podacima o porijeklu emisija u zrak;
- Poboljšanje sistema monitoringa kvaliteta zraka sa uvođenjem dodatnog broja mjernih stanica i proširenjem parametara koje se mjere

7.4 Korištenje, zaštita i upravljanje vodnim resursima

Tabela 48. Tabela problema u oblasti upravljanja vodnim resursima

Detektovani problem	Ocjena utvrđenog okolišnog problema				
	Uticaj na okoliš i zdravlje	Urgentnost za rješavanje problema	Svojstvo preduslova za dalja rješavanja	Usklađenost sa postojećim strategijama i sl.	Prosječna ocjena
Dotrajala i nelegalno izgrađena vodovodna mreža	5	5	4	4	4,5
Gubitak vode u sistemu	2	3	5	3	3,25
Nedostatak pristupa gradskom vodovodnom sistemu	5	5	5	5	5
Povremena nepouzdanost u kvalitetu vode	5	5	4	4	4,5
Nedostatak pristupa gradskom kanalizacionom sistemu	5	5	5	5	5
Potreba za rekonstrukcijom lokalne kanalizacione mreže	5	5	5	4	4,75
Začepljenje kanalizacionih šahtova i neadekvatno odvođenje otpadnih voda	4	5	5	4	4,5
Nepostojanje prečišćivača za prečišćavanje otpadnih voda na području općine	5	5	4	4	4,5
Nepostojanje katastra septičkih jama sa svim potrebnim podacima o njihovom stanju	2	3	3	2	2,5
Upitno korištenje dobrih poljoprivredni praksi u stočarstvu i poljoprivredi	4	4	3	3	3,5
Nedovoljna izgrađenost zaštitnih objekata za odbranu od poplava	4	4	5	5	4,5
Nedovoljno provođenje negrađevinskih mjera za smanjenje rizika od poplava (redovno čišćenje korita, uređenje obala itd.)	5	5	5	4	4,75

Okolišni prioriteti

- Nedostatak pristupa gradskom vodovodnom sistemu
- Nedostatak pristupa gradskom kanalizacionom sistemu
- Potreba za rekonstrukcijom lokalne kanalizacione mreže
- Povremena nepouzdanost u kvalitetu vode
- Nedovoljno provođenje negrađevinskih mjera za smanjenje rizika od poplava (redovno čišćenje korita, uređenje obala itd.)
- Dotrajala i nelegalno izgrađena vodovodna mreža
- Začepljenje kanalizacionih šahtova i neadekvatno odvođenje otpadnih voda
- Nepostojanje prečišćivača za prečišćavanje otpadnih voda na području općine
- Nedovoljna izgrađenost zaštitnih objekata za odbranu od poplava
- Upitno korištenje dobrih poljoprivredni praksi u stočarstvu i poljoprivredi
- Gubitak vode u sistemu
- Nepostojanje katastra septičkih jama sa svim potrebnim podacima o njihovom stanju

7.5 Korištenje, zaštita i upravljanje zemljištem

Tabela 49. Tabela problema u oblasti upravljanja zemljištem

Postojanje klizišta na 35 lokacija u Vogošći	4	4	4	4	4
Prekomjerna upotreba pesticida	5	5	3	3	4
Neprovođenje monitoringa zagađenosti zemljišta	3	3	3	3	3
Nepovratno prekrivanje zemljišta nepropusnim materijalima	3	3	3	3	3
Nepostojanje programa upravljanja zemljištem i planskih dokumenta za korištenje, rejonizaciju, uređenje, monitoring, zaštitu poljoprivrednog zemljišta i površina koje su staništa divljih biljnih i životinjskih vrsta	2	3	3	3	2,75
Postojanje problema poplava koji je sezonskog karaktera	3	2	2	3	2,50
Sukobi oko korištenja zemljišta između različitih sektora što dovodi do krčenja šuma i	3	3	2	2	2,50

promjena namjene korištenja poljoprivrednog zemljišta					
---	--	--	--	--	--

Okolišni prioriteti

- Sanacija i upravljanje klizištima na području Općine Vogošća,
- Smanjenje i kontrola prekomjerne upotrebe pesticida,
- Uspostava sistema monitoringa zagađenosti zemljišta.
- Sprječavanje nepovratnog prekrivanja propusnog zemljišta nepropusnim materijalima

7.6 Upravljanje šumama

Tabela 50. Tabela problema u oblasti upravljanja šumama

Detektovani problem	Ocjena utvrđenog okolišnog problema				
	Uticaj na okoliš i zdravlje	Urgentnost za rješavanje problema	Svojstvo preduslova za dalja rješavanja	Usklađenost sa postojećim strategijama i sl.	Prosječna ocjena
Erozija tla i degradacija šuma	5	5	4	5	4,75
Povećan rizik od šumskih požara	5	5	4	4	4,50
Nelegalna sječa i bespravna eksploatacija šuma	5	4	4	4	4,25
Nedostatak šumske infrastrukture (putevi, protupožarne trake)	4	4	4	4	4,00
Nedovoljna pošumljavanja i obnova degradiranih područja	4	4	3	4	3,75
Klimatske promjene – povećana ranjivost šuma	4	4	3	3	3,50
Slab sistem monitoringa i nedostatak GIS baze	3	4	3	3	3,25
Neadekvatna edukacija i niska svijest građana	3	3	3	3	3,00
Slaba institucionalna koordinacija (Općina – KJKP – MZ)	3	3	3	3	3,00
Klizišta i nestabilne padine u šumskim zonama	3	3	2	3	2,75

Okolišni prioriteti

- Sprječavanje erozije tla i degradacije šumskih ekosistema,
- Smanjenje rizika od šumskih požara,
- Suzbijanje nelegalne sječe i bespravne eksploatacije šuma

7.7 Korištenje, zaštita i upravljanje prostorom

Tabela 51. Tabela problema u oblasti upravljanja prostorom

Detektovani problem	Uticaj na okoliš i zdravlje	Urgentnost rješavanja	Preduslov za dalja rješenja	Usklađenost sa strategijama	Prosječna ocjena
Pojava bespravne i neplanske gradnje	5	4	5	5	4,75
Neuspostavljen jedinstveni / integrisani prostorni informacioni sistem (bespravna gradnja, okolišni podaci)	5	5	4	4	4,50
Nevođenje evidencije bespravno izgrađenih i legalizovanih objekata	4	4	5	5	4,50
Neprovođenje SPUO prilikom izrade dokumenata prostornog uređenja	4	4	5	4	4,25
Uzurpacija zelenih površina kroz dodavanje dodatnih elemenata	4	4	4	4	4,00
Izloženost zemljišta klizištima i eroziji usljed gradnje na padinama	4	4	4	4	4,00
Neuređenost sistema odvodnje oborinskih voda i nepostojanje nasipa	3	5	4	4	4,00
Nedovoljna integracija okolišnih aspekata u prostorno-planske odluke	4	3	4	3	3,50
Nepostojanje digitalnog katastra javnih zelenih površina	3	4	4	3	3,50
Neusklađena kategorizacija javnog zelenila u planskim i zakonskim dokumentima	3	3	3	3	3,00
Trajno zapečaćenje tla (nepropusne površine)	3	3	3	3	3,00
Sukobi u korištenju zemljišta između različitih sektora	3	3	2	2	2,50

Okolišni prioriteti

- Sanacija i upravljanje klizištima na području Općine Vogošća,
- Kontrola i upravljanje bespravnom i neplanskom gradnjom,
- Uspostava integrisanog prostornog informacionog sistema,

- Uvođenje SPUO i jača integracija okolišnih aspekata u prostorno planiranje,
- Zaštita i očuvanje zelenih i prirodnih površina,
- Smanjenje rizika od klizišta, erozije i poplava.

7.8 Privreda i okolina

Tabela 52. Tabela problema u oblasti privrede i okoline

Detektovani problem	Ocjena utvrđenog okolišnog problema				
	Uticaj na okoliš i zdravlje	Urgentnost za rješavanje problema	Svojstvo preduslova za dalja rješavanja	Usklađenost sa postojećim strategijama i sl.	Prosječna ocjena
Emisije zagađujućih materija iz privrednih djelatnosti i sistema grijanja	5	5	4	4	4,50
Neadekvatno upravljanje industrijskim i privrednim otpadom	4	4	3	4	3,75
Nedovoljna primjena okolišnih standarda i nadzora u privrednim aktivnostima	4	4	3	3	3,50
Nedostatak sistemskog monitoringa utjecaja privrede na okoliš	3	3	4	3	3,25
Sukobi u korištenju zemljišta između privrednih i okolišnih interesa	3	3	3	3	3,00
Saobraćajni pritisci povezani s privrednim aktivnostima	3	2	2	3	2,50

Okolišni prioriteti

- Smanjenje emisija iz privrednih djelatnosti i grijanja
- Podrška zelenoj tranziciji privrede
- Uređenje sistema upravljanja privrednim otpadom
- Jačanje primjene okolišnih standarda i nadzora

7.9 Biodiverzitet i zaštita prirodnog i kulturnog naslijeđa

Tabela 53. Tabela problema u oblasti biodiverziteta i zaštite prirodnog i kulturnog naslijeđa

Detektovani problem	Ocjena utvrđenog okolišnog problema				
	Uticaj na okoliš i zdravlje	Urgentnost za rješavanje problema	Svojstvo preduslova za dalja rješavanja	Usklađenost sa postojećim strategijama i sl.	Prosječna ocjena
Nedovoljna ukupna površina zaštićene teritorije	3	5	5	3	4
Nepostojanje sistematskih istraživanja biodiverziteta	3	5	5	3	4
Nepostojanje baze podataka sa monitoringom biodiverziteta	3	5	4	3	3,75
Gubitak biološke raznolikosti i uništavanje prirodnih staništa	3	5	5	3	4
Nedostatak zelenih površina i urbanih parkova	4	5	5	2	4
Nivo postojećeg stanja javne svijesti i zabrinutosti za probleme biodiverziteta	4	3	4	3	3,5

Okolišni prioriteti

- Nedovoljna ukupna površina zaštićene teritorije
- Nepostojanje sistematskih istraživanja biodiverziteta
- Nepostojanje baze podataka sa monitoringom biodiverziteta
- Gubitak biološke raznolikosti i uništavanje prirodnih staništa
- Nedostatak zelenih površina i urbanih parkova
- Nivo postojećeg stanja javne svijesti i zabrinutosti za probleme biodiverziteta

Detektovani problem	Ocjena utvrđenog okolišnog problema				
	Uticaj na okoliš i zdravlje	Urgentnost za rješavanje problema	Svojstvo preduslova za dalja rješavanja	Usklađenost sa postojećim strategijama i sl.	Prosječna ocjena
Nedovoljno fizički zaštićena područja na kojima se nalaze objekti kulturno-historijskog značaja.	3	4	3	4	3,5

Nedostatak redovnog i adekvatnog održavanja postojećih objekata kulturno-historijskog naslijeđa.	4	4	4	5	4,25
Niska svijest građana o značaju očuvanja kulturno-historijskog naslijeđa.	3	3	5	4	3,75

Okolišni prioriteti

- Nedostatak redovnog i adekvatnog održavanja postojećih objekata kulturno-historijskog naslijeđa.
- Nedovoljno fizički zaštićena područja na kojima se nalaze objekti kulturno-historijskog značaja.
- Niska svijest građana o značaju očuvanja kulturno-historijskog naslijeđa.

7.10 Javno zdravlje, demografska struktura i socijalna problematika

Tabela 54. Tabela problema u oblasti javnog zdravlja, demografske strukture i socijalne problematike

Detektovani problem	Ocjena utvrđenog okolišnog problema				
	Uticaj na okoliš i zdravlje	Urgentnost za rješavanje problema	Svojstvo preduslova za dalja rješavanja	Usklađenost sa postojećim strategijama i sl.	Prosječna ocjena
Nedovoljno praćenje nivoa buke	5	5	5	5	5
Nedostatak zaštitnih barijera i zelenih pojaseva	4	4	3	4	4.75
Niska svijest građana o štetnosti buke	4	3	3	4	3,5

Okolišni prioriteti

- Nedovoljno praćenje nivoa buke
- Nedostatak zaštitnih barijera i zelenih pojaseva
- Niska svijest građana o štetnosti buke

7.11 Rezultati ankete

U okviru izrade LEAP-a Općine Vogošća provedeno je anketiranje stanovništva radi procjene mišljenja i svijesti građana o stanju okoliša. Podaci su prikupljeni putem anketnog upitnika, koji je poslužio kao osnovno sredstvo za istraživanje javnog mišljenja o ekološkim pitanjima na području općine.

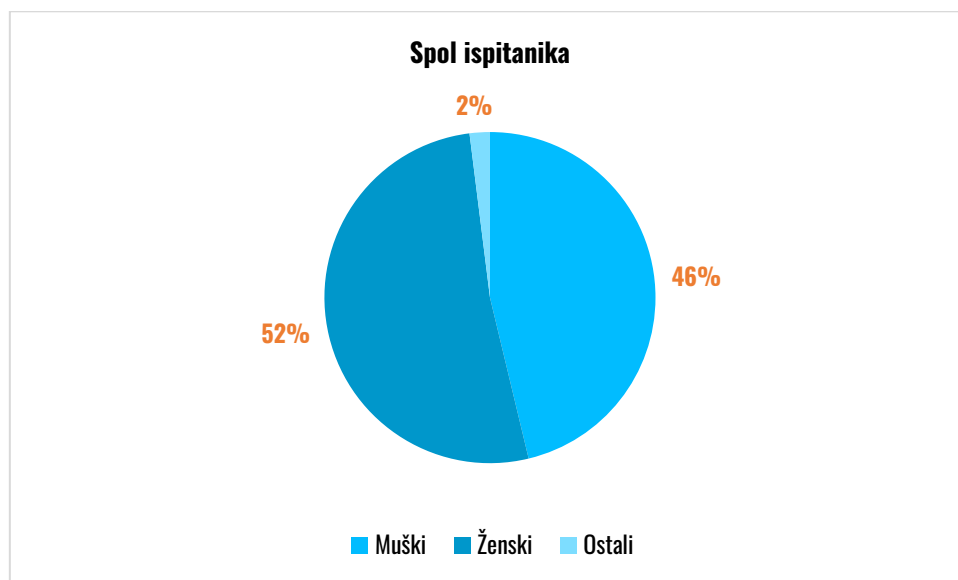
Anketni upitnik obuhvatio je pitanja iz različitih oblasti, uključujući demografska i socio-ekonomska pitanja, nivo informisanosti građana o stanju okoliša na nivou Općine, načine na koje se građani informišu o stanju okoliša, te percepciju uticaja okolišnog stanja na zdravlje stanovništva. Pored toga, upitnik je uključivao pitanja o najčešćim okolišnim problemima na području Općine Vogošća, nivo lične zabrinutosti stanovništva zbog postojećih okolišnih izazova, kao i prijedloge građana za poboljšanje kvaliteta stanja okoliša.

Anketni upitnik je distribuiran u printanoj i elektronskoj formi, čime je omogućena široka dostupnost i inkluzivnost u procesu prikupljanja podataka. Elektronska forma upitnika bila je dostupna putem zvanične web stranice Općine, dok je printana (pisana) verzija bila dostupna stanovnicima u šalter sali Općine i u svim mjesnim zajednicama na području Općine. Na taj način osigurano je da svi zainteresovani stanovnici Općine imaju priliku učestvovati u istraživanju, bez obzira na mogućnost pristupa internetu ili drugih okolnosti.

Na anketni upitnik ukupno je odgovorilo 253 ispitanika/ca Općine, od čega je 161 upitnik popunjen u printanoj formi, dok je 92 upitnika popunjeno u elektronskoj formi putem web stranice. Svi prikupljeni upitnici su validni, bez nevažećih odgovora, što ukazuje na visok stepen ozbiljnosti i angažmana učesnika u istraživanju.

Proces anketiranja trajao je mjesec dana, od 9. septembra do 8. oktobra 2025. godine. Odabrani vremenski okvir omogućio je široku participaciju građana, te osigurao dovoljno vremena za distribuciju, popunjavanje i prikupljanje anketnih upitnika, kako u printanom, tako i u elektronskom obliku.

1. Spol ispitanika (ženski – muški-ostali)

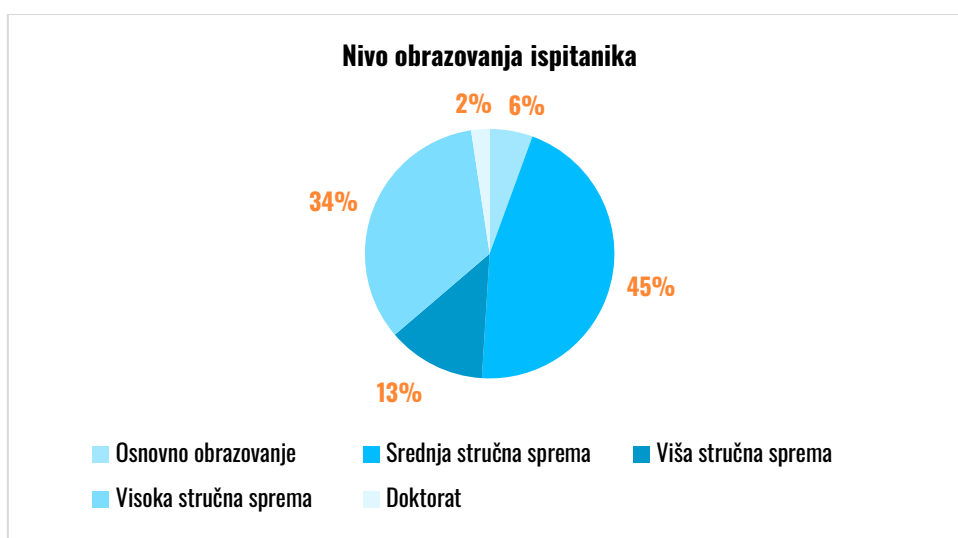
Dijagram 5. Spolna struktura ispitanika

Odnos spolova u uzorku pokazuje blagu dominaciju žena, s omjerom 52% žena, 46% muškaraca, dok 2% pripada kategoriji ostalih. Ovaj uravnotežen omjer osigurava reprezentativnost različitih spolova u analizi, što je ključno za bolje razumijevanje potreba, stavova i mišljenja svih demografskih grupa u lokalnoj zajednici.

2. Općina/ Grad pripadanja

Svi ispitanici (100%) su naveli da im je općina pripadnosti Vogošća, čime je potvrđeno da je uzorak u potpunosti lokalno reprezentativan.

3. Nivo obrazovanja ispitanika (osnovno obrazovanje, srednja stručna sprema, viša stručna sprema, visoka stručna sprema, doktorat)

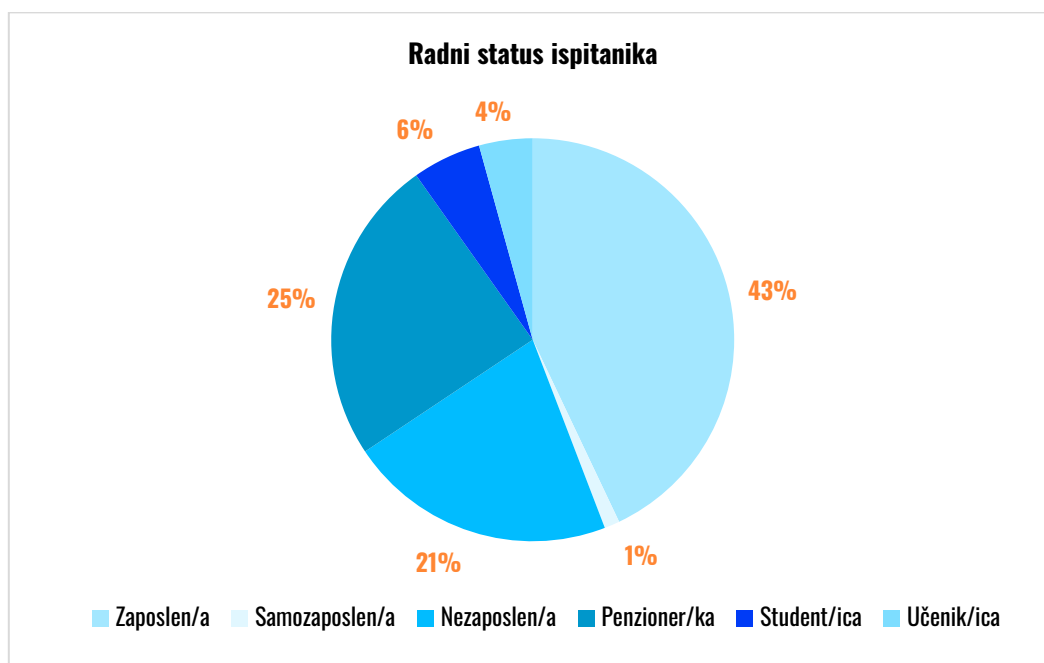
Dijagram 6. Nivo obrazovanja ispitanika

Na osnovu prikazanog dijagrama, nivo obrazovanja ispitanika raspoređen je na sljedeći način:

- najveći udio ispitanika 45% ima završenu srednju školu, što ovu kategoriju čini dominantnom u uzorku,
- 34% ispitanika ima visoku stručnu spremu, što ukazuje na značajnu zastupljenost visokoobrazovanih osoba u istraživanju,
- 13% ispitanika posjeduje višu stručnu spremu, što pokazuje prisustvo srednje visokoobrazovanih osoba u uzorku,
- ispitanici sa osnovnim obrazovanjem čine 6%, čime je obuhvaćen i segment sa nižim nivoom formalnog obrazovanja,
- najmanji udio ispitanika, 2%, ima završene doktorske studije, što predstavlja prisustvo visoko akademski obrazovanih ispitanika.

Ovi podaci omogućavaju bolje razumijevanje obrazovne strukture ispitanika, što je relevantno za planiranje i implementaciju aktivnosti u okviru LEAP-a Općine. Visoka zastupljenost ispitanika sa srednjoškolskim i višim obrazovanjem može ukazivati na potencijal za efikasnu primjenu mjera i strategija vezanih za zaštitu okoliša.

4. Radni status ispitanika (zaposlen/a, samozaposlen/a, nezaposlen/a, penzioner/ka, student/ica, učenik/ica)

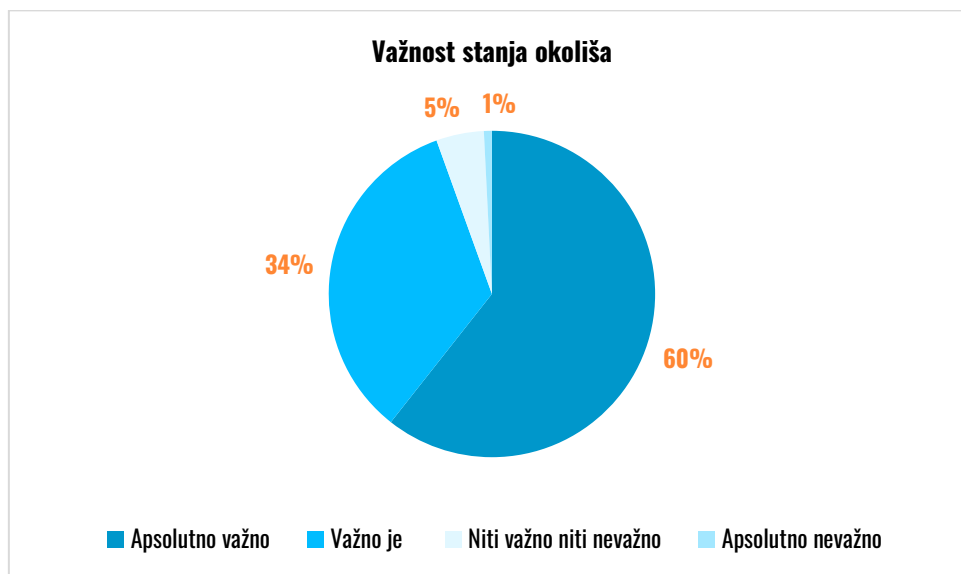
Dijagram 7. Radni status ispitanika

Na osnovu prikazanog dijagrama, radni status ispitanika raspoređen je na sljedeći način:

- zaposleni čine najveći dio ispitanika, ukupno 43%, što ukazuje na dominaciju ove kategorije u uzorku,
- penzioneri čine 25% ukupnog uzorka, što predstavlja značajan dio starije populacije u uzorku,
- nezaposleni ispitanici čine 21%, čime je obuhvaćen segment osoba koje trenutno nisu u radnom odnosu,
- studenti čine 6% ispitanika, što ukazuje na prisustvo mlađe, obrazovne populacije u uzorku,
- ispitanici koji su u statusu učenika/ica čine 4% ispitanika i
- najmanje zastupljeni u uzorku su samozaposleni koji čine 1% ispitanika.

Ovi podaci pružaju uvid u socio-ekonomsku strukturu ispitanika i omogućavaju bolje razumijevanje ekonomskog konteksta u kojem će se implementirati mjere i aktivnosti predviđene LEAP-om Općine. Visok udio zaposlenih može ukazivati na stabilnost tržišta rada u obuhvaćenom području, dok prisustvo nezaposlenih i penzionera ukazuje na postojanje socijalno-ekonomskih izazova koji mogu uticati na efikasnost provedbe određenih mjera.

5. Važnost stanja okoliša (apsolutno važno, važno je, niti važno niti nevažno, nevažno, apsolutno nevažno)

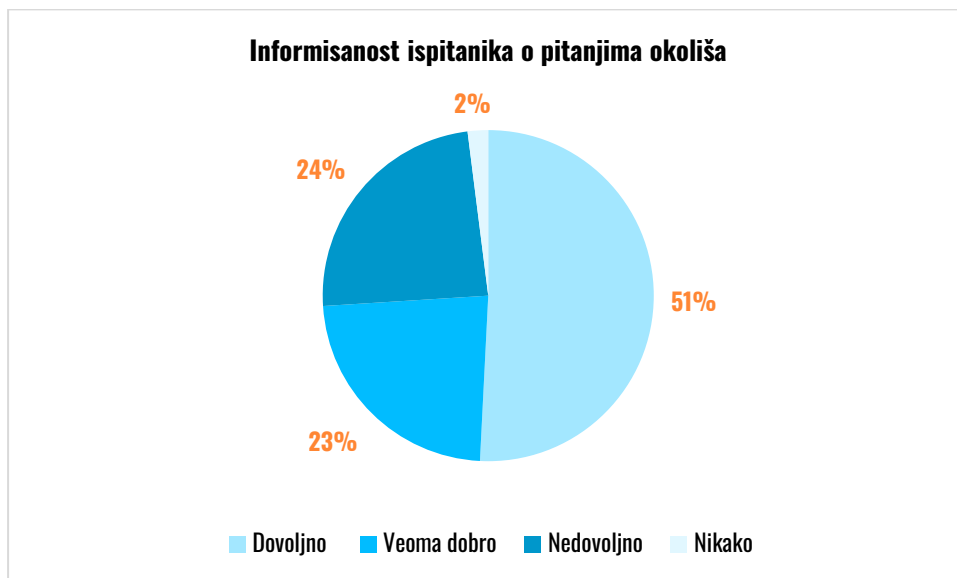
Dijagram 8. Mišljenje ispitanika o važnosti stanja okoliša

Na osnovu prikazanog dijagrama, percepcija ispitanika o važnosti stanja okoliša raspoređena je na sljedeći način:

- najveći udio ispitanika 60% smatra da je stanje okoliša apsolutno važno, što ukazuje na visok nivo ekološke svijesti u populaciji,
- dodatnih 34% ispitanika smatra da je stanje okoliša važno, što pokazuje da većina ispitanika prepoznaje značaj zaštite okoliša, ali im ne predstavlja apsolutni prioritet,
- samo 5% ispitanika navelo je da im je stanje okoliša niti važno niti nevažno, što ukazuje na to da je ravnodušnost prema ovom pitanju vrlo rijetka među stanovnicima.
- najmanji udio ispitanika, 1%, naveo je da je stanje okoliša apsolutno nevažno i
- nijedan ispitanik nije naveo da je stanje okoliša nevažno.

Ovi podaci potvrđuju da postoji snažna ekološka svijest među ispitanicima, što može olakšati implementaciju mjera i aktivnosti u okviru LEAP-a Općine. S obzirom na visok procenat ispitanika koji stanje okoliša percipiraju kao važno ili apsolutno važno, postoji potencijal za široku podršku politikama održivog razvoja, ekološke edukacije i ekoloških inicijativa na lokalnom nivou.

6. Koliko dobro ste informisani o pitanjima okoliša (dovoljno, veoma dobro, nedovoljno, nikako)

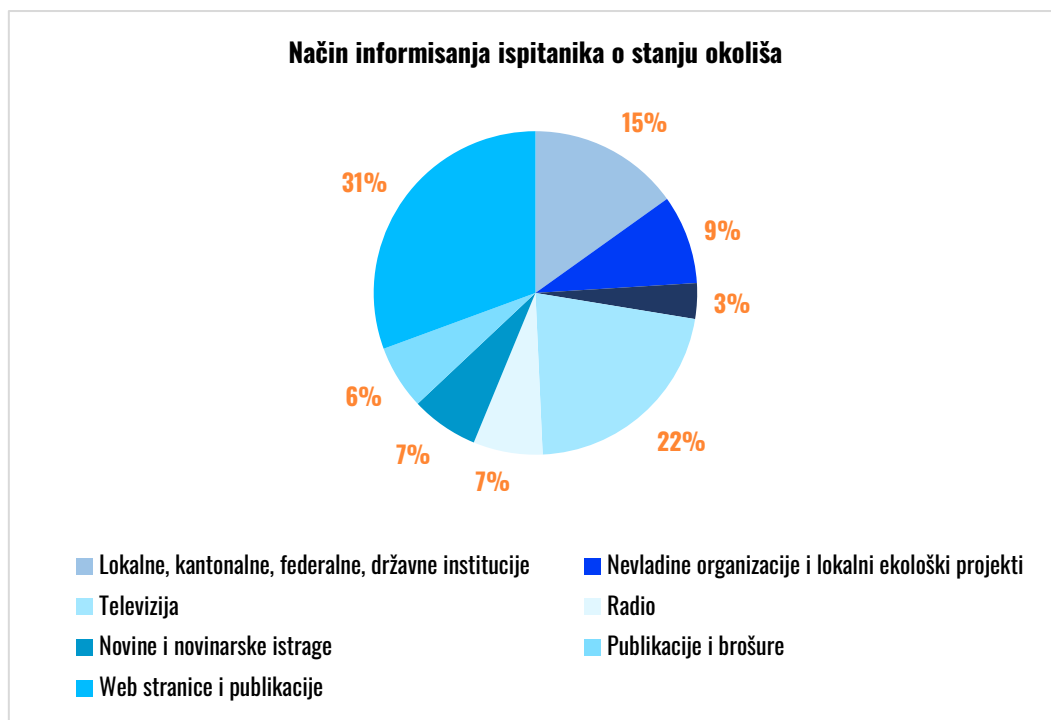
Dijagram 9. Informisanost ispitanika o pitanjima okoliša

Na osnovu prikazanog dijagrama, stepen informisanosti ispitanika o pitanjima okoliša raspoređen je na sljedeći način:

- najveći dio ispitanika (51%) smatra da je dovoljno informisan o pitanjima okoliša, što ukazuje na zadovoljavajući nivo ekološke svijesti i dostupnosti informacija,
- tačno 24% ispitanika je procijenilo svoju informisanost kao nedovoljnu, što upućuje na potrebu za dodatnim informativnim i edukativnim aktivnostima,
- 23% ispitanika smatra da je veoma dobro informisano, što znači da postoji značajan broj ispitanika koji aktivno prate i razumiju ekološke teme,
- najmanji udio ispitanika, 2%, navodi da nikako nije informisan o pitanjima okoliša, što sugeriše da je potpuna neinformisanost prisutna kod manjeg dijela populacije.

Ovi rezultati pokazuju da većina ispitanika posjeduje određeni nivo ekološke svijesti, ali da još uvijek postoji prostor za poboljšanje dostupnosti informacija o zaštiti okoliša.

7. Na koji način se informišete o stanju okoliša u Općini (lokalne, kantonalne, federalne, državne institucije/nevladine organizacije i lokalni ekološki projekti/ univerzitetske studije i stručna literatura/televizija/radio/novine i novinarske istrage/web stranice i društvene mreže/publikacije i brošure/konferencije i sajmovi)

Dijagram 10. Način informisanja ispitanika o stanju okoliša

Na osnovu prikazanog dijagrama, ispitanici se o stanju okoliša u općini informišu putem različitih izvora, pri čemu su njihovi odgovori raspoređeni na sljedeći način:

- web stranice i publikacije su najčešći izvor informacija, koji koristi 30% ispitanika, što upućuje na rastući trend korištenja digitalnih platformi za informisanje o okolišnim temama,
- televiziju kao izvor informacija koristi 21% ispitanika, te ovaj podatak ukazuje na značaj tradicionalnih medija u informisanju građana o ekološkim pitanjima,
- lokalne, kantonalne, federalne, državne institucije su izbor za 15% ispitanika, što pokazuje da značajan dio građana informacije traži direktno od nadležnih organa,
- nevladine organizacije i lokalne ekološke projekte prati 9% ispitanika,
- 7% ispitanika koristi radio, novine i novinarske usluge za informisanje,
- manji udio ispitanika 6% informiše se putem publikacija i brošura,
- 3% ispitanika koristi univerzitetske studije i stručnu literaturu, dok 2% nijedan ispitanik ne koristi konferencije i sajmove za informisanje o ekološkim pitanjima.

S obzirom na dominaciju web stranica, publikacija i televizije kao glavnih izvora informacija, preporučuje se dodatno jačanje prisustva ekoloških tema u ovim medijima, ali i unapređenje digitalnih kanala informisanja kako bi se dosegla šira populacija, posebno mlađe generacije.

8. Da li smatrate da stanje okoliša u Općini Vogošća ugrožava Vaše zdravlje (da, ne, nisam siguran/na)

Dijagram 11. Uticaj stanja okoliša na zdravlje ispitanika

Na osnovu prikazanog dijagrama, ispitanici su se izjasnili o uticaju stanja okoliša na zdravlje, pri čemu su njihovi odgovori raspoređeni na sljedeći način:

- većina ispitanika (40%) smatra da stanje okoliša direktno utiče na njihovo zdravlje,
- 36% ispitanika je mišljenja da stanje okoliša ne utiče na njihovo zdravlje,
- značajan udio (24%) nije siguran da li stanje okoliša ima uticaj na njihovo zdravlje.

Ovi rezultati pokazuju da postoji podijeljen stav stanovništva o vezi između okoliša i zdravlja, pri čemu je vidljiva potreba za dodatnom edukacijom i informisanjem građana o uticaju okolišnih faktora na njihovo zdravlje.

9. Na koji način je Vaše zdravlje narušeno? Ako je na prethodno pitanja odgovor Da.

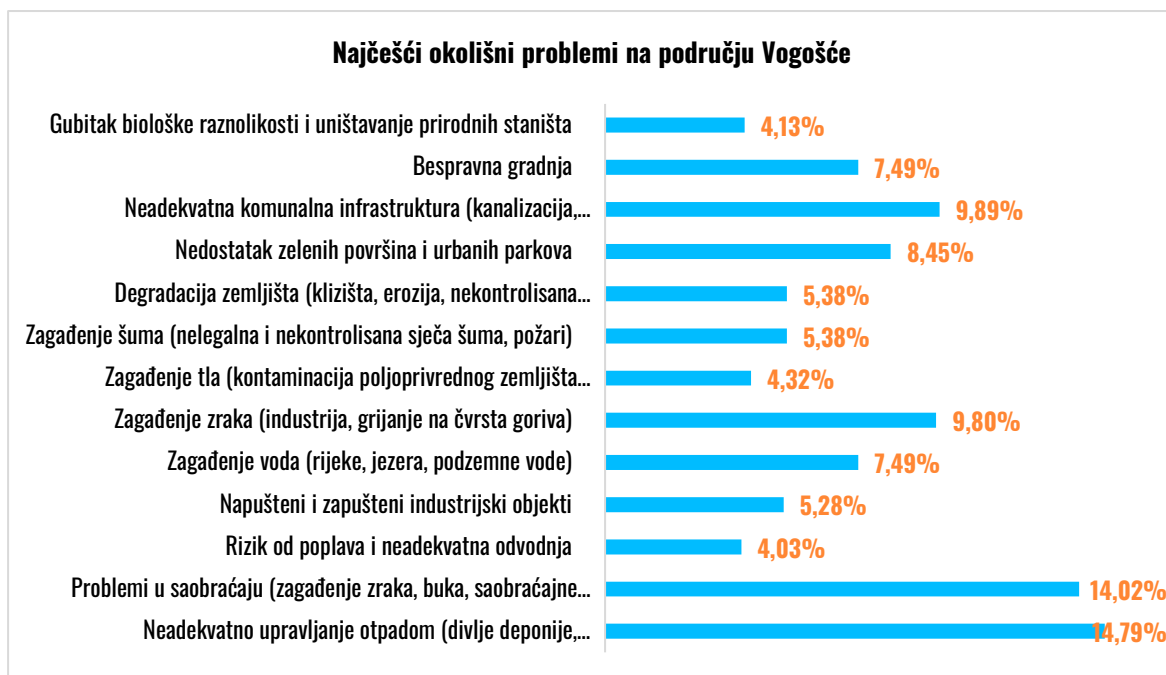
Na osnovu odgovora ispitanika koji smatraju da je stanje okoliša u Općini narušilo njihovo zdravlje, prikupljeni su i komentari o načinima na koje je njihovo zdravlje narušeno, što je prikazano u tabeli ispod.

Tabela 55. Načini na koje ispitanici smatraju da je narušeno njihovo zdravlje usljed stanja okoliša u Općini Vogošća

Vrsta uticaja	Komentari ispitanika
Kvalitet zraka	Načini na koje ispitanici smatraju da je njihovo zdravlje narušeno usljed stanja zraka u Općini Vogošća uključuju: izloženost zagađenom zraku tokom cijele godine, prisustvo smoga i nečistog zraka, uticaj zagađenja na pluća i opće zdravlje, prisustvo neugodnih mirisa u atmosferi (poput smrada sličnog plinu), te posljedice zagađenja voda i širenje ambrozije.
Odlaganje otpada	Načini na koje ispitanici smatraju da je zdravlje narušeno usljed stanja otpada u Općini Vogošća uključuju: prisustvo smeća i prljavštine, neadekvatno odlaganje otpada, neodržavanje zelenih površina i kontejnera, kao i spaljivanje otpada i biljnog materijala tokom ljetnih dana, što dovodi do

Vrsta uticaja	Komentari ispitanika
	širenja toksičnih čestica u zrak. Zagađenje zraka je posebno izraženo tokom zimskog perioda zbog grijanja na ugalj i drugih izvora emisija. Također se navodi zagađenje voda i posljedice po zdravlje, uključujući alergije, osipe i poteškoće s disanjem. Divlje deponije i nelegalno odlaganje građevinskog materijala dodatno pogoršavaju stanje, povećavajući rizik od širenja zaraznih agensa. Općenito, nepravilno upravljanje otpadom i neodgovorno ponašanje dijela stanovništva rezultira stalnom prisutnošću smeća i smrada u urbanim i stambenim područjima općine.
Zelene površine/infrastruktura	Načini na koje ispitanici smatraju da je zdravlje i kvalitet života narušeno usljed stanja infrastrukture u Općini Vogošća uključuju: nedovoljno održavanje zelenih površina i parkova, prisustvo otpada i neuređenih travnatih površina, uništavanje zelenila zbog neplanskih stambenih izgradnji i preopterećenosti vozilima, kao i nedostatak adekvatno uređenih javnih prostora. Zapuštene zelene površine doprinose širenju alergena i negativno utiču na zdravlje, posebno djece, dok urbanizacija bez očuvanja zelenih zona smanjuje kvalitet života i ugrožava okoliš.
Divlje životinje/gmizavci/psi lualice	Načini na koje ispitanici smatraju da je zdravlje i sigurnost narušeno usljed stanja napuštenih životinja u Općini Vogošća uključuju: loše održavanje stambenih i javnih prostora, što dovodi do pojave štetočina kao što su pacovi i gmizavci, prisustvo pasa lualica koji predstavljaju rizik za djecu i odrasle, te neadekvatno odvođenje kanalizacije i nagomilavanje otpada uzrokuju neugodne mirise i potencijalne izvore zaraze.
Kvalitet vode	Načini na koje ispitanici smatraju da je zdravlje narušeno usljed stanja kvaliteta vode u Općini Vogošća uključuju: nekvalitetnu vodu koja se povremeno ne može koristiti ni za piće ni za održavanje higijene, potencijalnu zagađenost vode uzrokovanu neadekvatnim odlaganjem farmi i otpadnih materija, te neadekvatno vođenje kanalizacije, pri čemu se otpadne vode slijevaju potocima ispod kuća i šahtova, ugrožavajući higijenu i zdravlje stanovnika.

10. Koji su najčešći okolišni problemi na području Vogošće (označite jedan ili više najčešćih okolišnih problema)?

Dijagram 12. Najčešći okolišni problemi na području Vogošće

Rezultati ankete pokazuju da su najizraženiji okolišni problemi na području Vogošće oni koji se odnose na upravljanje otpadom i probleme u saobraćaju. Neadekvatno upravljanje otpadom (14,31%) i problemi u saobraćaju (zagađenje zraka, buka, saobraćajni problemi), sa procentom 14,02% zauzimaju vodeće mjesto među identifikovanim problemima, što ukazuje na to da stanovnici najviše prepoznaju ove pojave kao prijetnju lokalnom okolišu.

Rezultati ankete pokazuju da se, odmah nakon toga, među najveće probleme svrstavaju oni koji se odnose na neadekvatnu komunalnu infrastrukturu (kanalizacija, vodosnabdijevanje), sa procentom 9,89% i zagađenje zraka (industrija, grijanje na čvrsta goriva), sa procentom 9,80%, što upućuje na izražene poroke u održavanju osnovnih usluga i kvaliteta zraka. Sličan nivo zabrinutosti primjetan je i kod problema nedostatka zelenih površina i urbanih parkova (8,45%) i zagađenja voda (rijeke, jezera, podzemne vode), sa procentom 7,49%, što dodatno naglašava potrebu za održivim urbanim planiranjem i zaštitom prirodnih resursa.

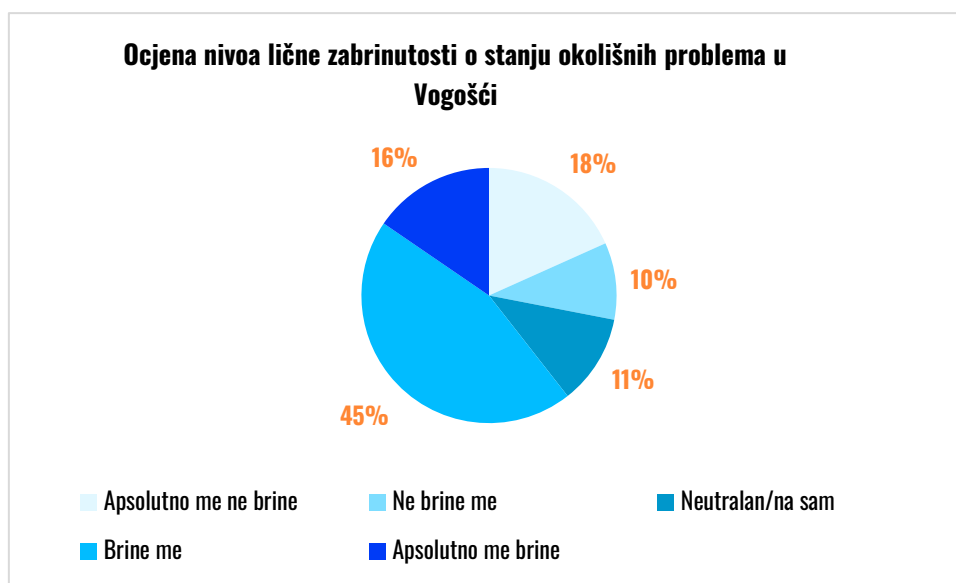
S druge strane, najmanje ispitanika je izdvojilo degradaciju zemljišta (5,38%), zagađenje šuma (5,38%), zagađenje šuma (4,32%), rizik od poplava (4,03%) i gubitak biološke raznolikosti i uništavanje prirodnih staništa (4,13%) kao najčešće okolišne probleme.

Također, ispitanici su imali priliku navesti i druge okolišne probleme koji su prikazani u tabeli ispod, što dodatno potvrđuje zabrinutost stanovnika za svakodnevni kvalitet života i očuvanje lokalnog okoliša.

Tabela 56. Drugi okolišni problemi koje su naveli ispitanici

Kategorija problema	Komentari ispitanika
Upravljanje otpadom	„Neredovan odvoz smeća“, i „Razbacano smeće“
Zelene površine i parkovi	„Nedostatak parkova za djecu“, „Uništavanje i gradnja na zelenim površinama“, i „Neodržavanje napuštenih prostora“
Ponašanje i kultura građana	„Svakodnevno paljenje korova“
Komunalni problemi	„Smrad stajskih objekata“, i „Gubitak vode za piće“

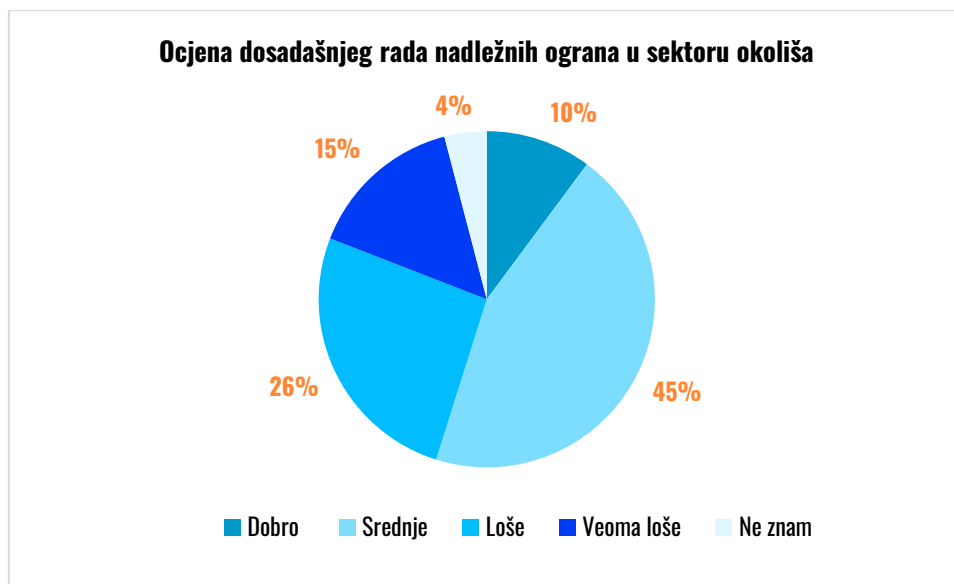
11. Ocijenite nivo lične zabrinutosti o stanju okolišnih problema u Vogošći (apsolutno me ne brine, ne brine me, neutralan/na sam, brine me, apsolutno me brine)

Dijagram 13. Ocjena nivoa lične zabrinutosti o stanju okolišnih problema u Vogošći

Na osnovu prikazanog dijagrama, može se zaključiti da stanovnici Općine pokazuju različit nivo lične zabrinutosti za stanje okoliša. Najveći dio ispitanika, njih 45%, brine o stanju okolišnih problema, što pokazuje da gotovo polovina stanovnika prepoznaje značaj zaštite okoliša i smatra stanje okoliša problematičnim. Osim toga, 16% ispitanika apsolutno brine o stanju okolišnih problema, dok 11% zauzima neutralan stav, odnosno ne izražava niti zabrinutost, niti ravnodušnost prema stanju okolišnih problema. Svega 10% ispitanika ne brine o stanju okolišnih problema, dok 18% ispitanika apsolutno ne pokazuje zabrinutost, što ukazuje na postojanje manjeg dijela stanovnika Općine koji stanje okoliša ne percipiraju kao značajan problem.

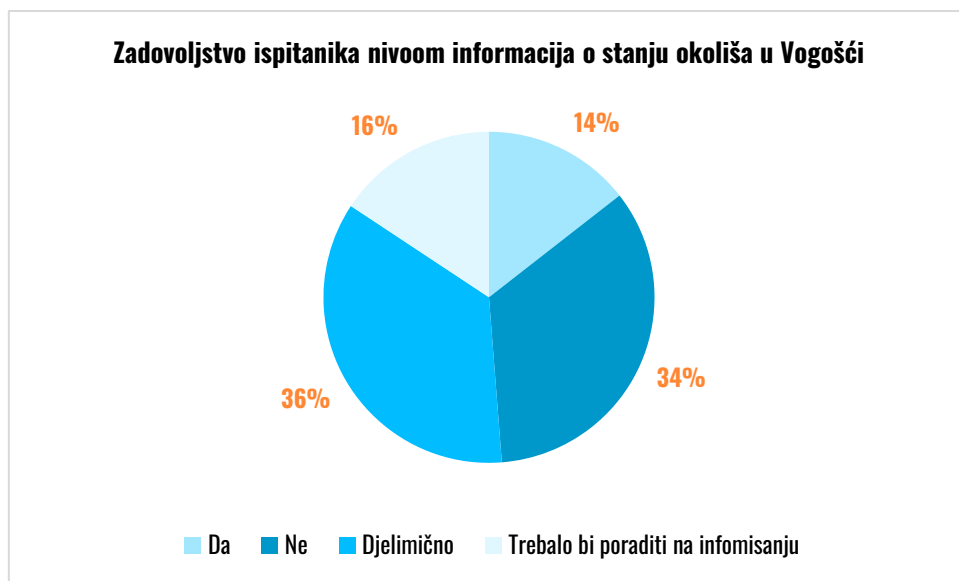
12. Ocjena dosadašnjeg rada nadležnih organa u sektoru okoliša (dobro, srednje, loše, veoma loše, ne znam)

Dijagram 14. Ocjena dosadašnjeg rada nadležnih organa u sektoru okoliša

Analiza ocjena ispitanika o dosadašnjem radu nadležnih organa u sektoru okoliša pokazuje da većina ispitanika (45%) ocjenjuje njihov rad kao srednji, dok 26% ispitanika smatra da je rad nadležnih organa u sektoru okoliša loš, a 15% smatra da je veoma loš. Samo manji broj ispitanika (10%) je ocijenilo da je rad nadležnih organa dobar, dok 4% ispitanika nije imalo mišljenje. Ovi rezultati ukazuju na to da postoji značajan prostor za unapređenje rada nadležnih organa u području zaštite okoliša, jer većina stanovnika percipira njihove aktivnosti kao nedovoljno efikasne.

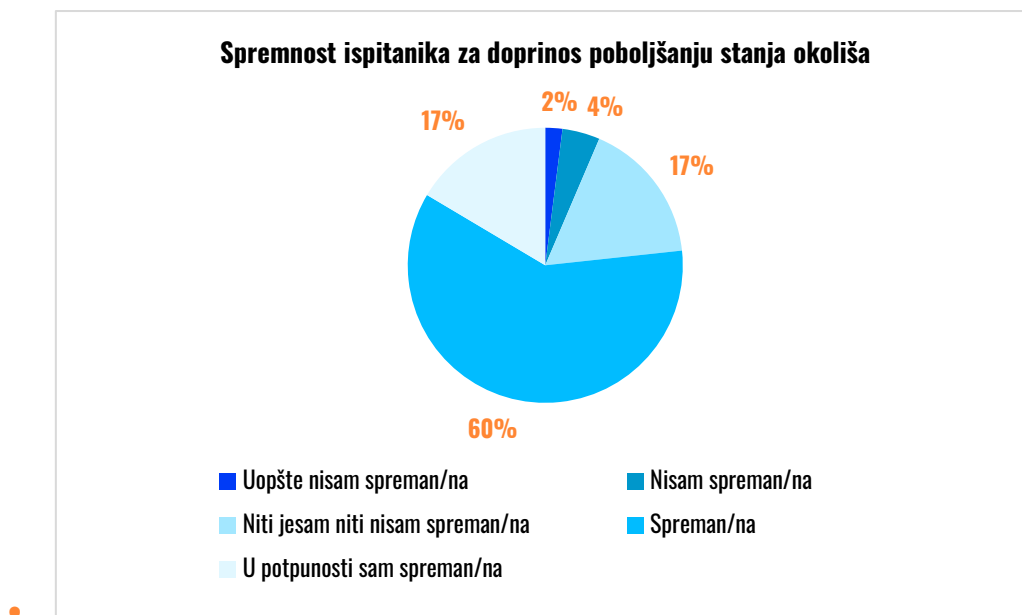
13. Da li ste zadovoljni nivoom informacija o stanju okoliša u Vogošći? (da, ne, djelimično, trebalo bi poraditi na informisanju)

Dijagram 15. Zadovoljstvo ispitanika nivoom informacija o stanju okoliša u Vogošći

Rezultati ankete pokazuju da stanovnici Općine nisu u potpunosti zadovoljni nivoom informacija o stanju okoliša. 36% je djelimično zadovoljno nivoom informacija o stanju okoliša, dok 34% nije zadovoljno, što pokazuje da veliki broj stanovnika prepoznaje nedostatke u informisanju, ali ipak dobija neke informacije. Zadovoljstvo nivoom informacija je iskazalo svega 16% ispitanika. Dodatno, 14% ispitanika je naglasilo da bi trebalo intenzivnije raditi na informisanju. Navedeni rezultati ukazuju na potrebu za poboljšanjem transparentnosti i dostupnosti informacija o okolišu, kako bi stanovnici bili bolje upoznati sa problemima i aktivnostima u svojoj zajednici.

14. Kolika je Vaša spremnost da doprinesete poboljšanju stanja okoliša? (uopšte nisam spreman/na, nisam spreman/na, niti jesam niti nisam spreman/na, spreman/na, u potpunosti sam spreman/na)

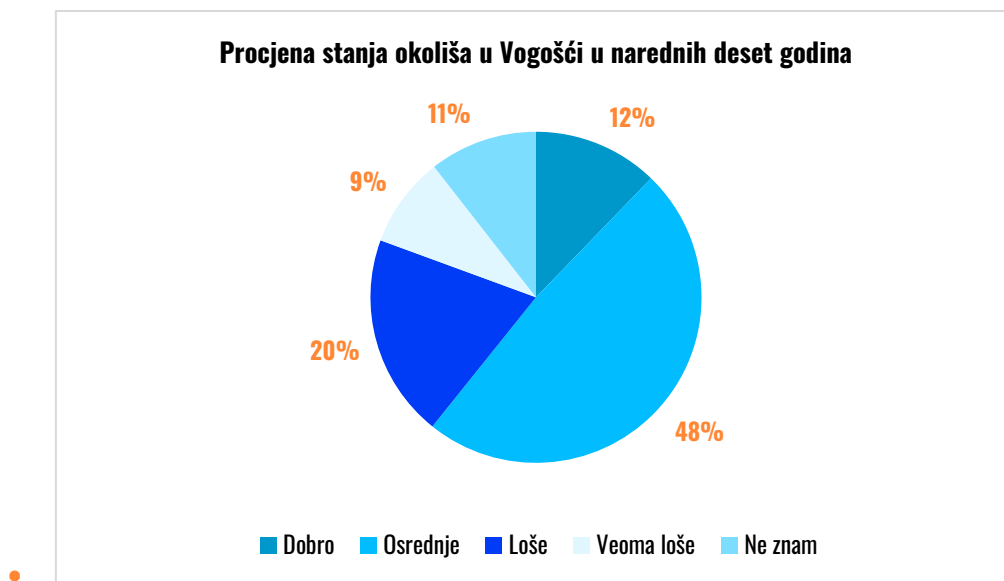

Dijagram 16. Spremnost ispitanika za doprinos poboljšanju stanja okoliša

Stanovnici Općine su iskazali visok nivo spremnosti za doprinos poboljšanju stanja okoliša. Najveći broj ispitanika, njih 60%, izjasnio se da su spremni da preduzmu određene aktivnosti za doprinos, dok je 17% ispitanika navelo da su u potpunosti spremni da doprinesu stanju okoliša. Neutralan stav je zauzelo 17% ispitanika, koji su niti spremni niti nespremni. S druge strane, 4% ispitanika nije spremno, a 2% ispitanika uopšte nije spremno da se uključi u aktivnosti, odnosno doprinos poboljšanju stanja okoliša.

Ovi rezultati pokazuju da postoji snažan interes i potencijal za angažman lokalnog stanovništva u ekološkim inicijativama. U okviru LEAP-a, preporučuje se organizacija programa edukacije i praktičnih akcija zaštite okoliša, kako bi se iskoristila visoka motivacija građana i dodatno ojačala njihova uloga u očuvanju okoliša.

15. Vaša procjena stanja okoliša u Vogošći u narednih deset godina (dobro, osrednje, loše, veoma loše, ne znam)

Dijagram 17. Procjena stanja okoliša u Vogošći u narednih deset godina

Najveći broj ispitanika, njih 48%, smatra da će stanje okoliša u narednih deset godina biti osrednje, dok 20% ispitanika očekuje da će se situacija pogoršati i ocjenjuju je kao lošu. 12% ispitanika smatra da će stanje okoliša biti dobro. Pesimističniji pogled ima 9% ispitanika, koji procjenjuju da će stanje biti veoma loše, dok 11% ispitanika nije znalo procijeniti stanje okoliša u narednih deset godina. Prikazani rezultati ukazuju na određenu zabrinutost građana i nedostatak povjerenja u to da će se stanje okoliša značajno poboljšati u narednoj deceniji, što može biti važan signal za planiranje budućih ekoloških politika i mjera na lokalnom nivou.

16. Prijedlozi za poboljšanje kvaliteta stanja okoliša u Vogošći (označite jedan ili više prijedloga za unapređenje stanja okoliša)

Prijedlozi za poboljšanje kvaliteta stanja okoliša u Vogošći

Dijagram 18. Prijedlozi za poboljšanje kvaliteta stanja okoliša u Vogošći

Rezultati ankete pokazuju da stanovnici Općine prepoznaju više ključnih pravaca za unapređenje kvaliteta stanja okoliša. Najveći broj ispitanika, njih 14,79%, smatra da je poboljšanje sistema upravljanja otpadom prioritet, što uključuje sanaciju deponija, povećanje stepena reciklaže i uvođenje selektivnog prikupljanja otpada. Na drugom mjestu nalazi se unapređenje saobraćajne infrastrukture (13,47%), koje građani povezuju s razvojem biciklističkih staza, poboljšanjem javnog prevoza i smanjenjem saobraćajnih gužvi.

Značajan broj ispitanika ističe potrebu za jačanjem komunalne infrastrukture (11,18%) i povećanjem zelenih površina (10,30%), što ukazuje na izraženu svijest o važnosti urednog i zdravog urbanog prostora. Među ostalim prioritetima izdvajaju se smanjenje zagađenja zraka (8,80%), unapređenje zaštite voda (8,19%) te programi edukacije i podizanja svijesti građana o okolišnim pitanjima (8,54%).

Manji, ali ipak značajan broj ispitanika naglašava važnost podrške ekološkim inicijativama i održivim projektima (6,78%) i sanacije napuštenih industrijskih objekata (6,60%), dok je izgradnja sistema zaštite od poplava (5,72%) i ograničavanje svjetlosnog i zvučnog zagađenja (5,63%) prepoznato kao područje koje također zahtijeva pažnju.

Osim ponuđenih opcija, ispitanici su imali mogućnost da slobodno navedu dodatne prijedloge koje smatraju važnim za unapređenje kvaliteta stanja okoliša u Općini. Ovi prijedlozi pružaju vrijedan uvid u stavove građana i ističu konkretne probleme koje oni prepoznaju u svakodnevnom životu, a prikazani su u tabeli ispod.

Tabela 57. Drugi prijedlozi za poboljšanje kvaliteta stanja u Općini koje su naveli ispitanici

Kategorija problema	Komentari ispitanika
Zakonodavni okvir i nadzor	„Zakon“, „Zakon – kazna“, „Inspekcija“, „Propisi“, „Kazne“, „Smanjiti korupciju“, „Sankcionisanje“, „Visoke kontrole nadležnih inspekcija“
Institucionalni kapaciteti i komunalna preduzeća	„Zaposliti ljude“, „Opremiti firme“, „Modernizovati KJKP“, „Zakoni i kapaciteti KJKP“, „Stimulacija radnika, posebno motivisati komunalne službe“
Praktične aktivnosti i održavanje	„Kontinuirano čišćenje rijeke“, „Očistiti ambroziju“, „Regulisati stajske objekte“
Edukacija i svijest građana	„Raditi na podizanju svijesti“, „Obavezno uvođenje kursa i edukacije o okolišu“

8 AKCIONI PLAN

Po završetku aktivnosti rangiranja i prioritizacije problema, kako je detaljno opisano u prethodnom poglavlju, pristupilo se definisanju strateških i operativnih ciljeva, kao i predlaganju odgovarajućih mjera za svaku od obrađenih oblasti u Lokalnom ekološkom akcionom planu (LEAP). Pri formulisanju ciljeva i mjera, uzeti su u obzir važeći strateški dokumenti na nivou Općine Vogošća, strateški dokumenti višeg reda, te utvrđena rang-lista problema. Ovaj proces osigurao je usklađenost LEAP-a sa relevantnim strateškim okvirima, omogućavajući koherentno integrisanje lokalnih prioriteta u širi kontekst održivog razvoja.

Akcioni plan predstavlja ključnu fazu izrade LEAP-a, jer precizno definiše aktivnosti koje je potrebno provesti kako bi se unaprijedilo postojeće stanje u prioritarnim oblastima zaštite okoliša. Za svaku mjeru je naveden okvirni finansijski iznos potreban za njeno provođenje, nadležna institucija ili organizacija odgovorna za implementaciju, te mogući izvori finansiranja, uključujući budžetska sredstva, donacije i druge potencijalne mehanizme podrške.

Prijedlog rješenja za identifikovane probleme, odnosno mjera u Akcionom planu, razvijen je kroz participativni proces u saradnji s Radnim timom Općine Vogošća, uz uvažavanje sugestija i preporuka ključnih sudionika. Poseban značaj imala je druga interaktivna radionica sa svim interesnim stranama. Lista definisanih mjera dodatno je razrađena u Akcionom planu kroz postavljanje jasnih indikatora uspjeha, preciziranje vremenskog okvira provedbe, procjenu potrebnih finansijskih sredstava, te identifikaciju odgovornih subjekata za implementaciju svake mjere. U cilju osiguranja efikasnog praćenja i evaluacije provedbe LEAP-a, definisani su mjerljivi indikatori koji omogućavaju kontinuiranu procjenu uspjeha implementiranih aktivnosti i ostvarivanja postavljenih ciljeva. Također, ključno je osigurati kontinuirano uključivanje svih relevantnih interesnih strana, kako u fazi planiranja, tako i tokom implementacije i monitoringa, s ciljem jačanja odgovornosti, transparentnosti i efektivnosti u provedbi mjera i aktivnosti.

Mjere koje su prepoznate u ključnim strateškim i planskim dokumentima višeg nivoa, osiguravaju njihovu dosljednu primjenu u lokalnom kontekstu, čime se jača vertikalna usklađenost razvojnih politika. Također akcionim planom su prepoznate mjere sadržane u strateškim dokumentima na općinskom nivou, čime se osigurava njihova usklađenost i operativna primjena.

Pri određivanju akcija i aktivnosti u sklopu akcionog plana uzeti su u obzir sljedeći kriteriji:

- Tehnička izvodljivost
- Efikasnost
- Troškovi
- Politička izvodljivost
- Pravna izvodljivost
- Vrijeme implementacije.

Tabela 58. Tabela prioritizacije aktivnosti

Prioritet	Razlozi
Visok (V)	<p>Mjera podržava implementaciju ključnih strateških i planskih dokumenata na višem nivou administrativne vlasti FBiH, KS i Grada Sarajeva prije svega Federalna strategija zaštite okoliša. 2022. – 2032., Zeleni akcioni plan Kantona Sarajevo, Prostorni plan Kantona Sarajevo za period od 2003. do 2023. godine, Strategija razvoja Kantona Sarajevo 2021–2027.</p> <p>Mjera podržava implementaciju Strategije razvoja Općine Vogošća (za period 2023.-2027. godina) i drugih dokumenata drugih na općinskom nivou</p> <p>Mjera je u skladu sa Budžetom Općine Vogošća za 2026. godinu</p>
Srednji (S)	<p>Mjera je donesena u skladu sa visoko-rangiranim problemima</p> <p>Mjera podržava implementaciju drugih sektorskih strategija i akcionih planova</p>
Nizak (N)	<p>Mjera je donesena u skladu sa anketiranjem stanovništva Vogošće</p> <p>Mjera je prijedlog konsultanta ili članova radne grupe</p>

AKCIONI PLAN – ENERGETIKA

R.br.	Opis aktivnosti	Prioritet	Nosilac aktivnosti	Vrijeme realizacije	Okvirna finansijska sredstva	Izvor sredstava	Indikator uspjeha	Prepreke	Način prevazilaženja prepreke
Rd.br	Energetika								
	Strateški cilj A.1. Smanjenje emisija stakleničkih gasova								
	Operativni cilj A.1.1. Povećanje energijske efikasnosti u krajnjoj potrošnji								
A.1.1.1	Energetska obnova javnih objekata (poboljšanje izolacije, stolarije, grijanja)	V	Općina Vogošća (Služba za investicije i komunalne poslove); Ministarstvo prostornog uređenja KS	2026–2029.	3.000.000	Općinski budžet; fondovi za energijsku efikasnost, donatorska sredstva	Broj renoviranih javnih objekata i prosječno smanjenje potrošnje energije	Nedostatak finansijskih sredstava; kompleksne procedure javne nabavke	Korištenje viših nivoa podrške (fondovi, grantovi); angažman stručnjaka za pripremu projekata
	Strateški cilj A.2. Odgovorno upravljanje okolišem, prostorom i resursima								
	Operativni cilj A.2.1. Unapređenje komunalne infrastrukture								
A.2.1.1.	Uvođenje LED javne rasvjete (zamjena konvencionalnih svjetiljki LED rasvjetom)	V	Općina Vogošća (Služba za investicije i komunalne poslove)	2026–2029.	1.000.000	Općinski i kantonalni budžet	Udio LED uličnih svjetiljki povećan na 90%	Visoki početni troškovi nabavke; ograničen budžet općine	Fazna realizacija (postepena zamjena po zonama); uštede energije usmjeravati u nove investicije (samofinansiranje)
	Strateški cilj A.3. Rekonstrukcija, unapređenje i razvoj energetske infrastrukture								
	Operativni cilj A.3.1. Obezbjedenje sigurnog i efikasnog snabdijevanja prirodnim gasom kroz razvoj mreže								
A.3.1.1.	Proširenje i modernizacija gasne mreže (distribucija)	V	KJKP "Sarajevogas" d.o.o.; Općina Vogošća (Služba za investicije i komunalne poslove)	2026–2030	500.000	Investicije Sarajevogasa; sufinansiranje iz kantonalnog/općinskog budžeta	Dužina izgrađene nove gasne mreže (km) i broj novopriključenih domaćinstava	Tehničke i finansijske poteškoće širenja mreže u rubnim naseljima; slab interes	Partnerstvo sa Sarajevogasom radi ulaganja; subvencioniranje priključaka i kampanje

R.br.	Opis aktivnosti	Prioritet	Nosilac aktivnosti	Vrijeme realizacije	Okvirna finansijska sredstva	Izvor sredstava	Indikator uspjeha	Prepreke	Način prevazilaženja prepreke
	prirodnog gasa u naseljima)							građana zbog troškova priključka	informisanja građana o dugoročnoj uštedi i okolinskim koristima
Operativni cilj A.3.2. Priključenje novih korisnika na sistem daljinskog grijanja									
A.3.2.1.	Proširenje sistema daljinskog grijanja i povećanje broja priključenih korisnika radi poboljšanja efikasnosti i kvaliteta zraka u općini.	V	BAGS-Energotehnika d.d. Vogošća; Općina Vogošća (Služba za investicije i komunalne poslove)	2026–2030	500.000	Općinski i kantonalni budžet; Fond za zaštitu okoliša FBiH; međunarodni donatori	Broj novih korisnika priključenih na SDG (npr. >200); povećan obuhvat sistema toplifikacije po naseljima	Ograničeni kapaciteti mreže; visoki troškovi priključenja za građane	Subvencije za priključak iz fondova; kampanje informisanja građana o dugoročnoj uštedi i okolinskim koristima sistema daljinskog grijanja
Operativni cilj A.3.3. Modernizacija kotlovskog postrojenja radi povećanja energijske efikasnosti i smanjenja emisija zagađujućih materija korištenjem okolinski prihvatljivih izvora energije.									
A.3.3.1.	Rekonstrukcija kotlovnice i prelazak na okolinski prihvatljive energente (zamjena mazuta gasom i toplotnim pumpama)	V	„BAGS Energotehnika“ d.d. Vogošća; Ministarstvo komunalne privrede KS	2027–2032.	5.000.000	Kantonalni i federalni fondovi; međunarodni donatori; javno-privatna partnerstva	Efikasnost kotlovnice povećana za >30%; emisije CO ₂ i čestica smanjene u skladu sa EU normama	Zastarjela oprema; visoki troškovi rekonstrukcije i prelaska na nove energente	Projektovanje rekonstrukcije u fazama; apliciranje za sufinansiranje iz fondova; angažman stručnjaka za optimizaciju troškova

R.br.	Opis aktivnosti	Prioritet	Nosilac aktivnosti	Vrijeme realizacije	Okvirna finansijska sredstva	Izvor sredstava	Indikator uspjeha	Prepreke	Način prevazilaženja prepreke
Strateški cilj A.4. Razvoj energetske resursa u skladu sa zaštitom okoliša									
Operativni cilj A.4.1. Povećanje korištenja obnovljivih izvora energije u energetske bilansu									
A.4.1.1.	Povećanje korištenja obnovljivih izvora energije (solarni paneli, toplotne pumpe u domaćinstvima i javnim objektima)	S	Općina Vogošća (Služba za investicije i komunalne poslove); Federalno ministarstvo energije, rudarstva i industrije	2026–2035	2.000.000	Fond za zaštitu okoliša FBiH; privatne investicije građana; međunarodni donatori	Instalirani kapaciteti obnovljivih izvora energije (kW) na javnim objektima; broj domaćinstava koja su instalirala solarne sisteme ili toplotne pumpe	Visoki početni troškovi ulaganja; nedovoljni finansijski poticaji za građane	Uvođenje poticaja (subvencije, povoljni krediti) uz podršku viših nivoa; edukacija građana o dugoročnim uštedama i dostupnim programima (npr. subvencije fondova)

AKCIONI PLAN – PROSTORNO UREĐENJE

R.br.	Opis aktivnosti	Prioritet	Nosilac aktivnosti	Vrijeme realizacije	Okvirna finansijska sredstva	Izvor sredstava	Indikator uspjeha	Prepreke	Način prevazilaženja prepreke
Rd.br. Prostorno uređenje									
Strateški cilj B1. Održivo upravljanje prirodnim resursima									
Operativni cilj B1.1 Uspostaviti integralno i održivo upravljanje zemljišnim resursima									
B.1.1.1.	Kreiranje registra bespravne gradnje i strategije sanacije	S	Služba za urbanizam i prostorno planiranje Općine Vogošća	2026 – 2028	60.000	Budžet Kantona, budžet Općine	Registar i plan sanacije javno dostupni	Nedostatak sredstava	Osigurati finansiranje iz budžeta, donatorskih programa i

R.br.	Opis aktivnosti	Prioritet	Nosilac aktivnosti	Vrijeme realizacije	Okvirna finansijska sredstva	Izvor sredstava	Indikator uspjeha	Prepreke	Način prevazilaženja prepreke
									međunarodnih fondova.
B.1.1.2.	Izrada operativnog plana za sprječavanje neplanske gradnje i usvajanje programa za uklanjanje bespravno izgrađenih objekata	S	Služba za urbanizam i prostorno planiranje Općine Vogošća	2026 - 2027	40.000	Budžet Kantona, budžet Općine	Usvojen operativni plan za sprječavanje neplanske gradnje i program za uklanjanje bespravno izgrađenih objekata od strane nadležnog organa.	Nedostatak sredstava	Osigurati finansiranje iz budžeta, donatorskih programa i međunarodnih fondova.
B.1.1.3.	Pojačanje inspekcijskog nadzora	S	Inspektorat Općine Vogošća	Kontinuirano	-	-	Broj riješenih slučajeva bespravne gradnje	-	-
Rd.br	Prostorno uređenje								
	Strateški cilj B2. Obuhvat teritorije planskim dokumentima								
	Operativni cilj B2.1 Izrada urbanističko-prostorne i projektne dokumentacije (UP i RP)								
B.2.1.1.	Izrada prostorno planske dokumentacije općine Vogošća	S	Služba za urbanizam i prostorno planiranje Općine Vogošća, Zavod za planiranje razvoja KS	2026 - 2031	200.000	Budžet Kantona, budžet Općine	Usvajanje i implementacija prostorno-planske dokumentacije, broj izrađenih i revidiranih urbanističkih planova pokrivanje svih naseljenih područja, broj objekata za javne namjene, parkova i zelenih površina, te povećanje broja	Finansijske prepreke	Osigurati finansiranje iz budžeta, donatorskih programa i međunarodnih fondova.

R.br.	Opis aktivnosti	Prioritet	Nosilac aktivnosti	Vrijeme realizacije	Okvirna finansijska sredstva	Izvor sredstava	Indikator uspjeha	Prepreke	Način prevazilaženja prepreke
							rekreativnih zona, turističkih kapaciteta		
B.2.1.2.	Provesti strateške procjene uticaja na okoliš (SPUO) za svu prostorno plansku dokumentaciju u općini shodni stupanju stupanja na snagu Uredbe o strateškoj procjeni uticaja, strategije, plana ili programa na okoliš i obimu, sadržaju i ocjeni strateške studije („Službene novine Federacije BiH“, broj: 12/25).	S	Služba za urbanizam i prostorno planiranje Općine Vogošća, Ministarstvo komunalne privrede, infrastrukture, prostornog uređenja, građenja i zaštite okoliša Kantona Sarajevo, Federalno ministarstvo okoliša i turizma	-	-	Budžet Kantona, budžet Općine	-	-	-
B.2.1.3.	Uspostavljanje i održavanje jedinstvenog prostornog informacionog sistema (GIS).	S	Služba za urbanizam i prostorno planiranje Općine Vogošća, Ministarstvo komunalne privrede,	2027-2028	50.000	Budžet Kantona i/ili Federacije BiH, Inostrani Fondovi EU i drugih domaćih i međunarodnih	Funkcionalan i integrisan GIS sistem dostupan svim relevantnim institucijama, sa ažuriranim podacima koji omogućavaju brže i	Nedostatak finansijskih sredstava za implementaciju i održavanje.	Osigurati finansiranje iz budžeta, donatorskih programa i međunarodnih fondova.

R.br.	Opis aktivnosti	Prioritet	Nosilac aktivnosti	Vrijeme realizacije	Okvirna finansijska sredstva	Izvor sredstava	Indikator uspjeha	Prepreke	Način prevazilaženja prepreke
			infrastrukture, prostornog uređenja, građenja i zaštite okoliša Kantona Sarajevo			organizacija i institucija	efikasnije donošenje odluka.		
Strateški cilj B3. Zaštita i uređenje okoliša									
Operativni cilj B3.1 Unapređenje stanja javnih zelenih površina									
B.3.1.1.	Uraditi generalni plan izgradnje zelenih površina i povećati njihovu zastupljenost	S	Služba za urbanizam i prostorno planiranje Općine Vogošća, KJKP Park Sarajevo	2026-2027	50.000	Budžet Kantona, budžet Općine	Izrađen i usvojen Generalni plan izgradnje zelenih površina Općine Vogošća, povećana ukupna površina zelenih i parkovskih površina u odnosu na početno stanje (u ha ili %).	Nedostatak raspoloživog zemljišta i neriješeni imovinsko-pravni odnosi na planiranim lokacijama, ograničena finansijska sredstva za izradu plana i realizaciju novih zelenih površina.	Rješavanje imovinsko-pravnih odnosa i identifikacija pogodnih lokacija kroz prostorno-plansku dokumentaciju i saradnju s nadležnim institucijama, osiguranje sredstava iz više izvora finansiranja (budžet Kantona, budžet Općine, grantovi, javno-privatna partnerstva).

R.br.	Opis aktivnosti	Prioritet	Nosilac aktivnosti	Vrijeme realizacije	Okvirna finansijska sredstva	Izvor sredstava	Indikator uspjeha	Prepreke	Način prevazilaženja prepreke
B.3.1.2.	Izraditi planove revitalizacije parkovskih i drugih zelenih površina	S	Služba za urbanizam i prostorno planiranje Općine Vogošća, KJKP Park Sarajevo	2027-2028	200.000	Budžet Kantona, budžet Općine	Izrađeni i usvojeni planovi revitalizacije parkovskih i drugih zelenih površina, broj revitaliziranih parkovskih i zelenih površina u skladu s usvojenim planovima.	Nedostatak detaljnih podataka o stanju postojećih zelenih površina i infrastrukture, visoki troškovi revitalizacije i ograničena dostupnost finansijskih sredstava.	Provođenje terenskih analiza i izrada baze podataka o postojećim zelenim površinama, fazna realizacija revitalizacije i kombinovanje budžetskih sredstava s grantovima i donatorskim programima.
B.3.1.3.	Urediti i modernizovati izletišta i parkovske površine	S	Služba za urbanizam i prostorno planiranje Općine Vogošća, KJKP Park Sarajevo	2028-2030	10.000	Budžet Kantona, budžet Općine	Broj izletišta i parkovskih površina uređenih i modernizovanih u skladu s planom, povećan broj posjetilaca/rekreacionih korisnika nakon uređenja.	Ograničena finansijska sredstva za modernizaciju i održavanje izletišta i parkovskih površina.	Planiranje fazne modernizacije i korištenje kombinacije budžeta Kantona, budžeta Općine i eksternih izvora finansiranja (grantovi, donacije), saradnja s lokalnim

R.br.	Opis aktivnosti	Prioritet	Nosilac aktivnosti	Vrijeme realizacije	Okvirna finansijska sredstva	Izvor sredstava	Indikator uspjeha	Prepreke	Način prevazilaženja prepreke
									komunalnim preduzećima i firmama za obezbjeđenje potrebne infrastrukture i opreme.
B.3.1.4.	Izrada projekta sadjenja stabala i hortikulturnog uređenja parkova, aleja i prostora oko stambenih objekata na području općine Vogošća	S	Služba za urbanizam i prostorno planiranje Općine Vogošća,	2026 - 2031	50.000	Budžet Općine Vogošća, Fond za zaštitu okoliša FBiH, Donatorska i projektna sredstva (međunarodni fondovi, EU programi)	Broj posadenih stabala i hortikulturno uređenih površina, Površina novih ili revitaliziranih zelenih zona (m ²), Pобољшanje mikroklimatskih uslova i vizuelnog identiteta.	Nedostatak finansijskih sredstava, Neriješeni imovinsko-pravni odnosi	Budžet Općine Vogošća, Fond za zaštitu okoliša FBiH, Donatorska i projektna sredstva (međunarodni fondovi, EU programi)
B.3.1.5.	Planska dodjela sadnica stabala i sadnica cvijeća građanima za uređenje privatnih bašti, avlija i balkona na području općine Vogošća	S	Služba za urbanizam i prostorno planiranje Općine Vogošća, MZ Općine Vogošća	2026-2031	20.000 godišnje	Budžet Općine Vogošća, Fond za zaštitu okoliša FBiH, Donatorska i projektna sredstva (međunarodni fondovi, EU programi)	Broj podijeljenih sadnica, Broj domaćinstava uključenih u mjeru, Vidljivo povećanje zelenih površina u privatnim prostorima	Nedovoljna zainteresovanost građana, Neadekvatno održavanje sadnica	Informativne i promotivne kampanje, Jednostavne smjernice za sadnju i održavanje, Uključivanje mjesnih zajednica u distribuciju

R.br.	Opis aktivnosti	Prioritet	Nosilac aktivnosti	Vrijeme realizacije	Okvirna finansijska sredstva	Izvor sredstava	Indikator uspjeha	Prepreke	Način prevazilaženja prepreke
B.3.1.6.	Sufinansiranje sanacije najprioritetnijih vanjskih hidranata na području općine Vogošća u saradnji sa KJKP ViK	S	Služba za urbanizam i prostorno planiranje Općine Vogošća, KJKP Vodovod i kanalizacija Sarajevo, Civilna zaštita KS	2027-2028	2.000 po hidrantu	Budžet Kantona Sarajevo, Budžet Općine Vogošća,	Broj saniranih i funkcionalnih hidranata, Poboljšana dostupnost vode za gašenje požara, Povećan nivo sigurnosti stanovništva i imovine	Visoki troškovi sanaciji, Tehničke poteškoće na staroj vodovodnoj mreži	Prioritizacija najugroženijih lokacija, Faza realizacije prema raspoloživim sredstvima

AKCIONI PLAN – UPRAVLJANJE OTPADOM

R.br.	Opis aktivnosti	Prioritet	Nosilac aktivnosti	Vrijeme realizacije	Okvirna finansijska sredstva	Izvor sredstava	Indikator uspjeha	Prepreke	Način prevazilaženja prepreke
Rd.br	Upravljanje otpadom								
	Strateški cilj C.1. Smanjiti količinu otpada i povećati količinu ponovno upotrijebljenih materijala								
	Operativni cilj C.1.1. Unaprijediti pravni i strateški okvir u oblasti upravljanja otpadom s EU principima								
C.1.1.1	Izrada plana upravljanja otpadom općine Vogošća	S	Služba za investicije i komunalne poslove	Nakon usvajanja kantonalnog plana upravljanja otpadom	20.000 KM	Općina Vogošća, EU IPA III	Usvojen općinski plan, Jasno definirane mjere i rokovi implementacije	Kašnjenje kantonalnog plana	/
	Operativni cilj H.1.2. Unaprijediti sistem upravljanja komunalnim otpadom								
C.1.2.1	Utvrđiti lokaciju reciklažnog dvorišta	V	Služba za investicije i	Do 2027	700.000 KM	Budžet kantona Sarajevo;	Pronađena lokacija, Izrađena projektana	Administrativne procedure, finansijska	Općina je ranije bila u završnoj fazi

R.br.	Opis aktivnosti	Prioritet	Nosilac aktivnosti	Vrijeme realizacije	Okvirna finansijska sredstva	Izvor sredstava	Indikator uspjeha	Prepreke	Način prevazilaženja prepreke
			komunalne poslove, Služba za urbanizam i prostorno planiranje, Služba za geodetske, imovinsko-pravne poslove i katastar nekretnina, JKP Rad; Ministarstvo komunalne privrede, infrastrukture, prostornog uređenja, građenja i zaštite okoliša KS			Općina Vogošća, Fond za zaštitu okoliša FBiH, EU IPA III	dokumentacija te uspostavljeno funkcionalno reciklažno dvorište; Povećanje količine odvojeno prikupljenog otpada	ograničenja, izbor lokacije	uspostave reciklažnog dvorišta, ali je lokacija naknadno morala biti promijenjena. Trenutno je u toku procedura uspostavljanja reciklažnog dvorišta na novoj lokaciji.
C.1.2.2	Izrada projektne dokumentacije za izgradnju reciklažnog dvorišta na području općine	V	JKP Rad; Općina Vogošća(Služba za urbanizam i prostorno planiranje); MKIPGO KS	Do 2028					
C.1.2.3	Izgradnja i uspostava reciklažnog dvorišta na području općine	V	JKP Rad; Općina Vogošća(Služba za urbanizam i prostorno	Do 2029					

R.br.	Opis aktivnosti	Prioritet	Nosilac aktivnosti	Vrijeme realizacije	Okvirna finansijska sredstva	Izvor sredstava	Indikator uspjeha	Prepreke	Način prevazilaženja prepreke
			planiranje, Služba za investicije i komunalne poslove; MKIPGO KS						
C.1.2.4	Poticati kućno kompostiranje, posebno u ruralnim područjima. Dodjela besplatnih kućnih kompostera građanima u ruralnim područjima Općine Vogošća kako bi se povećala motivacija i stvarala navika kompostiranja.	N	Služba za investicije i komunalne poslove; JKP „Rad“; Nevladine organizacije	Kontinuirano	30.000 KM	MKIPGO; Općina Vogošća, Finasiranjem projekata od strane EU fondova; FZZO, UNDP, GAWB	Smanjenje biootpada	Nedovoljna motivacija građana	Edukacije i kontinuirana podrška
Operativni cilj C.1.3. Unaprijediti sistem upravljanja posebnim kategorijama otpada									
C.1.3.1	Izrada studije i planiranje lokacija za odlaganje inertnog otpada	N	Služba za investicije i komunalne poslove, Služba za urbanizam i prostorno planiranje	2026	15.000 KM	Općina Vogošća	Smanjenje inertnog otpada	Prostorno-planska ograničenja; imovinsko-pravni problemi;	Javne konsultacije; rješavanje imovinsko-pravnih odnosa; saradnja sa urbanizmom
C.1.3.2	Proceduralna studija za prikupljanje i transport životinjskog otpada	N	Služba za investicije i komunalne poslove, JKP „Rad“	2028	15.000 KM	Općina Vogošća	Smanjenje životinjskog otpada	Nedostatak tehničkih kapaciteta	izrada procedura; edukacije

R.br.	Opis aktivnosti	Prioritet	Nosilac aktivnosti	Vrijeme realizacije	Okvirna finansijska sredstva	Izvor sredstava	Indikator uspjeha	Prepreke	Način prevazilaženja prepreke
Operativni cilj C.1.4. Sanirati površine pod neadekvatno odloženim otpadom									
C.1.4.1	Ukloniti nelegalna odlagališta na području općine Vogošća i sanirati površine sa kojih su uklonjene odmah nakon njihove identifikacije te povećati inspekcijski nadzor	V	Služba za investicije i komunalne poslove, Služba za urbanizam i prostorno planiranje, JKP „Rad“	2026	30.000 KM	MKIPGO; Općina Vogošća; FFZO, EU IPA III, UNDP	Broj uklonjenih nelegalnih odlagališta u odnosu na početno stanje	Nedostatak sredstava; ponavljanje odlaganja; nedovoljno inspektora	Jačanje inspekcijskog nadzora; saradnja s MZ; postavljanje kamera i barijera
Operativni cilj C.1.5. Jačati svijest o pravilnom razdvajanju, prikupljanju i odlaganju otpada									
C.1.5.1	Podrška edukativnim programima i provedba kampanja podizanja javne svijesti o ispravnom selektiranju otpada (jačanje svijesti građana, u javnim institucijama, privrednim subjektima i sl.)	S	Služba za privredu, integrisani lokalni razvoj i društvene djelatnosti; Nevladine organizacije	Kontinuirano	15.000 KM	Općina Vogošća, UNDP, SIDA, WBF	Broj edukacija; povećanje odvojenih frakcija otpada	Nedovoljna zainteresovanost; ograničena sredstva	Korištenje digitalnih kanala; saradnja sa školama i NVO
C.1.5.2	Preuzeti aktivnu ulogu kontinuiranog informisanja građana/-ki o mogućnostima odlaganja posebnih kategorija otpada koristeći alate poput web stranice i pisanih obavještenja kroz saradnju sa MZ.	N	Služba za privredu, integrisani lokalni razvoj i društvene djelatnosti; Nevladine organizacije	Kontinuirano	10.000 KM	Općina Vogošća	Redovne objave; ovećanje količine pravilno prikupljenog i predatog posebnog otpada	Nedovoljna informisanost; slaba dostupnost informacija	Web kampanje; obavještenja kroz MZ; saradnja s operaterima posebnih kategorija otpada

R.br.	Opis aktivnosti	Prioritet	Nosilac aktivnosti	Vrijeme realizacije	Okvirna finansijska sredstva	Izvor sredstava	Indikator uspjeha	Prepreke	Način prevazilaženja prepreke
	Edukacija stanovništva o kućnom kompostiranju u ruralnim područjima Općine Vogošća, uključujući metode i mogućnosti kompostiranja.		Služba za privredu, integrisani lokalni razvoj i društvene djelatnosti, Nevladine organizacije, JKP „Rad“	1 godišnje	10.000 KM	Općina Vogošća, UNDP, SIDA, WBF	Povećan broj domaćinstava koja praktikuju kućno kompostiranje, Smanjena količina biorazgradivog otpada u miješanom komunalnom otpadu, Povećan nivo znanja i svijesti stanovništva o pravilnom upravljanju biootpadom	Otpor prema promjeni ustaljenih navika odlaganja otpada, Nedostatak prostora za kompostiranje u domaćinstvima, Percepcija kompostiranja kao složenog ili nehigijenskog procesa, Slaba uključenost mlade i starije populacije u edukativne aktivnosti	Uključivanje lokalnih NVO i mjesnih zajednica kao posrednika prema stanovništvu, Promocija pozitivnih primjera i „pilot domaćinstava“ iz lokalne zajednice, Kontinuirana podrška i savjetovanje putem JKP „Rad“ ili općinskih službi

AKCIONI PLAN – VODNI RESURSI

R.br.	Opis aktivnosti	Prioritet	Nosilac aktivnosti	Vrijeme realizacije	Okvirna finansijska sredstva	Izvor sredstava	Indikator uspjeha	Prepreke	Način prevazilaženja prepreke
Rd.br.	Vodni resursi								
	Strateški cilj D.1. Zaštititi kvalitet vode i osigurati raspoloživost vodnih resursa i njihovu održivost								
	Operativni cilj D.1.1. Osiguranje uvjeta za postizanje održivog korištenja vodnih resursa								

R.br.	Opis aktivnosti	Prioritet	Nosilac aktivnosti	Vrijeme realizacije	Okvirna finansijska sredstva	Izvor sredstava	Indikator uspjeha	Prepreke	Način prevazilaženja prepreke
D.1.1.1	Utvrditi trenutno stanje kanalizacione mreže	V	Služba za investicije i komunalne poslove, KJKP „VIK“	2026	20.000	Fond za zaštitu okoliša, Ministarstvo komunalne privrede, infrastrukture, prostornog uređenja, građenja i zaštite okoliša, Općina Vogošća	Završeno mapiranje kanalizacije i izvještaj	Nedostatak preciznih podataka	Saradnja s lokalnim komunalnim preduzećima, terenska ispitivanja
D.1.1.2	Izrada investiciono-tehničke dokumentacije za rekonstrukciju gradske kanalizacione mreže	V	Služba za investicije i komunalne poslove, Služba za urbanizam i prostorno planiranje	2026-2031	350.000	FZZO, MKIPGO, Općina Vogošća, IPA EBRD i EU fondovi	Izrađena projektna dokumentacija, odobrenje za rekonstrukciju	Kašnjenje u dokumentaciji	Angažovanje iskusnih projekatara, jasan plan aktivnosti
D.1.1.3	Rekonstrukcija kanalizacione mreže na području općine Vogošća	V	Služba za investicije i komunalne poslove, KJKP „VIK“	2026-2031	Prema predmjeru i predračunu projekta	FZZO, MKIPGO, Općina Vogošća, EBRD i EU fondovi	Broj rekonstruisanih kilometara mreže	Terenske prepreke, vremenski uvjeti	Javni tender, fazna realizacija, monitoring napretka
D.1.1.4	Uspostava nedostajuće kanalizacione mreže na području općine Vogošća	V	Služba za investicije i komunalne	2026-2031		FZZO, MKIPGO, Općina Vogošća, IPA EBRD i EU fondovi	Sva naselja priključena na kanalizaciju	Terenske i vlasničke prepreke	Javna kampanja, detaljna lokacijska rješenja

R.br.	Opis aktivnosti	Prioritet	Nosilac aktivnosti	Vrijeme realizacije	Okvirna finansijska sredstva	Izvor sredstava	Indikator uspjeha	Prepreke	Način prevazilaženja prepreke
	(Tihovići, dio naselja Blagovac, dio naselja Krivoglavci i Svrake, dio naselja Donja Vogošća, naselja Poturovići, Ljubina, Krči i Gora)		poslove, KJKP „VIK“						
D.1.1.5	Izrada projektne dokumentacije za uspostavu postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda	V	Služba za investicije i komunalne poslove, Služba za urbanizam i prostorno planiranje, KJKP „VIK“	2026-2029	400.000	Ministarstvo privrede KS, MKIPGO, Općina Vogošća, IPA EBRD i EU fondovi	Dokumentacija odobrena	Kašnjenje u dokumentaciji	Angažovanje stručnih konzultanata i projekatanta, suradnja s fakultetima
D.1.1.6	Izgradnja postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda	V	MKIPGO, MP KS, Služba za investicije i komunalne poslove, KJKP „VIK“	2026-2031	Prema predmjeru i predračunu projekta	MP KS, MKIPGO, Općina Vogošća, IPA EBRD i EU fondovi	Postrojenje u funkciji, smanjenje zagađenja	Veliki kapitalni trošak, izvođači, terenske prepreke	Faza investicije, međunarodna sredstva, monitoring izvedbe
D.1.1.7	Edukacija stanovništva o pravilnoj odvodnji otpadnih voda	N	Služba za privredu, integrisani lokalni razvoj i društvene	2027	6.000	Općina Vogošća, FZZO, UNDP, SIDA,	Održani sastanci, tribine, promotivni materijali, radio emisije, edukacije	Nedostatak sredstava, nezainteresovanost građana za uređenje, nedovoljna angažovanost tehničkih kapaciteta	Aktivna promocija aktivnosti radi uključivanja građana u akcije

R.br.	Opis aktivnosti	Prioritet	Nosilac aktivnosti	Vrijeme realizacije	Okvirna finansijska sredstva	Izvor sredstava	Indikator uspjeha	Prepreke	Način prevazilaženja prepreke
			djelatnosti, NVO,						
	Utvrditi trenutno stanje vodovodne mreže	V	Služba za investicije i komunalne poslove, KJKP „VIK“	2026	50.000	Federalno Ministarstvo finansija, MKIPGO, Općina Vogošća	Izveštaj o stanju vodovoda	Nepotpuni podaci	Terenska ispitivanja, saradnja s vodovodnim preduzećem
D.1.1.8	Izrada investiciono-tehničke dokumentacije za rekonstrukciju gradske vodovodne mreže	V	Služba za investicije i komunalne poslove	2026-2031	350.000	FMF, MKIPGO, Općina Vogošća, IPA EBRD i EU fondovi	Izrađena projektna dokumentacija, odobrenje za rekonstrukciju	Kašnjenje u projektovanju	Angažovanje iskusnih projekatara, praćenje rokova
D.1.1.9	Rekonstrukcija vodovodne mreže na području općine Vogošća	V	MKIPGO, Služba za investicije i komunalne poslove, Služba za urbanizam i prostorno planiranje KJKP „VIK“	2026-2031	Prema predmjeru i predračunu projekta	FMF, MKIPGO, Općina Vogošća, IPA EBRD i EU fondovi	Broj rekonstruisanih kilometara mreže	Terenske prepreke, vremenski uvjeti	Faza realizacije, monitoring napretka
Operativni cilj D.1.2. Osiguranje dovoljnih količina vode za piće i njene dostupnosti za potrebe javnog vodosnabdijevanja									
D.1.2.1	Izrada investiciono-tehničke dokumentacije priključenja svih naselja na gradsku vodovodnu mrežu	V	Služba za investicije i komunalne poslove, Služba za urbanizam i	2026-2031	100.000	FMF, MKIPGO, Općina Vogošća, IPA EBRD i EU fondovi	Sva naselja mapirana i dokumentovana	Kašnjenje u projektovanju	Angažovanje iskusnih projekatara, praćenje rokova

R.br.	Opis aktivnosti	Prioritet	Nosilac aktivnosti	Vrijeme realizacije	Okvirna finansijska sredstva	Izvor sredstava	Indikator uspjeha	Prepreke	Način prevazilaženja prepreke
			prostorno planiranje						
D.1.2.2	Uspostava nedostajuće vodovodne mreže na području općine Vogošća (Tihovići, dio naselja Blagovac, dio naselja Krivoglavci i Svrake, dio naselja Donja Vogošća, naselja Poturovići, Ljubina, Krči i Gora)	V	Služba za investicije i komunalne poslove, KJKP „VIK“	2026-2031	Prema predmjeru i predračunu projekta	FMF, MKIPGO, Općina Vogošća, IPA EBRD i EU fondovi	Priključena sva naselja na vodovodnu mrežu	Terenske i vlasničke prepreke	Javna kampanja, fazna realizacija
D.1.2.3	Kontrola kvaliteta vode za vodosnabdijevanje	S	Služba za investicije i komunalne poslove, ZJZ KS	Kontinuirano	150.000	FMF, MKIPGO, Općina Vogošća	Redovan monitoring, izvještaji	/	/
Operativni cilj D.1.3. Smanjenje rizika pri ekstremnim hidrološkim pojavama uspostavom održivog sistema upravljanja poplavnim rizikom i prilagođavanje na klimatske promjene									
D.1.3.1	Ulaganje u sisteme i projekte zaštite od poplava i regulacije vodotoka	S	Služba za investicije i komunalne poslove, Kantonalna uprava civilne zaštite, Agencija za vodno područje rije Save,	2026-2031	200.000	MKIPGO, Općina Vogošća, FZZO, IPA III, EBRD	Smanjenje poplavnog rizika	/	/

R.br.	Opis aktivnosti	Prioritet	Nosilac aktivnosti	Vrijeme realizacije	Okvirna finansijska sredstva	Izvor sredstava	Indikator uspjeha	Prepreke	Način prevazilaženja prepreke
D.1.3.2	Izrada tehničke dokumentacije za izgradnju i rekonstrukciju postojećih objekata zaštite od poplava	V	Služba za investicije i komunalne poslove, Služba za urbanizam i prostorno planiranje, KUCZ, AVPS,	2026-2031	100.000	MKIPGO, Općina Vogošća, FZZO, IPA III, EBRD	Izrađena i verifikovana tehnička dokumentacija	Nedostatak finansijskih sredstava; nedostatak ažurnih podataka i analiza rizika; administrativna kašnjenja u pribavljanju saglasnosti	Pravovremena priprema projekata za EU i druge fondove; poboljšana koordinacija institucija; ubrzana procedura pribavljanja saglasnosti kroz međuinstitucionalne sporazume
D.1.3.3	Izgraditi i rekonstruisati postojeće objekte zaštite od poplava u skladu sa rezultatima operativnog plana, odnosno mapa opasnosti i mapa rizika	V	Služba za investicije i komunalne poslove, Služba za urbanizam i prostorno planiranje, KUCZ, AVPS,	2026-2031	Prema predmjeru i predračunu projekta	MKIPGO, Općina Vogošća, FZZO, EBRD, IPA III	Objekti izgrađeni i funkcionalni	/	/
Operativni cilj D.1.4. Dostizanje funkcionalnog pravnog i institucionalnog okvira u svrhu prilagođavanja pravnim aktima EU iz oblasti voda i njihovog provođenja									
D.1.4.1	Napraviti popis domaćinstava/objekata koji ispuštaju otpadnu vodu u površinski vodotok ili septičku jamu. Ovakav popis će se staviti na raspolaganje nadležnom sanitarnom inspekcijском organu.	N	Služba za investicije i komunalne poslove, KJKP „VIK“	2027	10.000	Općina Vogošća	Popis završen, inspekcija obaviještena	Nedostatak saradnje građana	Edukacija i javna kampanja

AKCIONI PLAN – UPRAVLJANJE ZEMLJIŠTEM

R.br.	Opis aktivnosti	Prioritet	Nosilac aktivnosti	Vrijeme realizacije	Okvirna finansijska sredstva	Izvor sredstava	Indikator uspjeha	Prepreke	Način prevazilaženja prepreke
Rd.br	Upravljanje zemljištem								
	Strateški cilj E.1 Održivo upravljanje prirodnim resursima								
	Operativni cilj E.1.1. Ojačati i uspostaviti institucionalni okvir neophodan za upravljanje i zaštitu zemljišta								
E.1.1.1.	Sukobi oko korištenja zemljišta između različitih sektora što dovodi do krčenja šuma i promjena namjene korištenja poljoprivrednog zemljišta	N	Služba za geodetske, imovinsko-pravne poslove i katastar nekretnina Općine Vogošća, Nadležna kantonalna ministarstva	2026 - 2031	-	-	Izrada zakonskih i podzakonskih akata	-	-
E.1.1.2.	Podržati izradu programa upravljanja zemljištem i planskih dokumenata za korištenje, rajonizaciju, uređenje, monitoring, zaštitu poljoprivrednog zemljišta i površina koje su staništa divljih biljnih i životinjskih vrsta	N	Služba za geodetske, imovinsko-pravne poslove i katastar nekretnina Općine Vogošća, Nadležna kantonalna ministarstva	2026 - 2031	-	-	Izrada zakonskih i podzakonskih akata, kontinuirano dostavljanje svih potrebnih podataka kantonalnim institucijama	-	-
Rd.br	Upravljanje zemljištem								
	Strateški cilj E.2 Preventivno djelovanje na smanjenju rizika od klizišta i poplava koja predstavljaju opasnost za ljude i materijalna dobra na području Općine								
	Operativni cilj E.2.1. Sanacija najprioritetnijih klizišta i područja zahvaćenih poplavama na području Općine								

R.br.	Opis aktivnosti	Prioritet	Nosilac aktivnosti	Vrijeme realizacije	Okvirna finansijska sredstva	Izvor sredstava	Indikator uspjeha	Prepreke	Način prevazilaženja prepreke
E.2.1.1.	Geodetsko osmatranje ponašanja tla i objekata u zonama klizišta i poplavama zahvaćenih područja na području Općine	S	Služba Civilne zaštite Općine Vogošća, Nadležna kantonalna ministarstva	2026	-	Budžet Općine, Budžet Kantona, Namjenska sredstva CZ - Posebna naknada za zaštitu od prirodnih i drugih nesreća	Broj lokacija	-	-
E.2.1.2.	Sanacija najprioritetnijih klizišta i područja zahvaćenih poplavama na području Općine	V	Služba Civilne zaštite Općine Vogošća, Nadležna kantonalna ministarstva	2026 - 2031	-	Budžet Općine, Budžet Kantona, Namjenska sredstva CZ - Posebna naknada za zaštitu od prirodnih i drugih nesreća	Broj lokacija	-	-
Strateški cilj E.3 Korištenje, zaštita i upravljanje zemljišnim prostorom u funkciji sistema zaštite životne sredine									
Operativni cilj E.3.1. Uspostaviti sistem monitoringa zemljišta									
E.3.1.1.	Podnijeti inicijativu prema KS za uspostavu sistema monitoringa	N	Služba Civilne zaštite Općine Vogošća	2027	-	-	Podnesena inicijativa	-	-

R.br.	Opis aktivnosti	Prioritet	Nosilac aktivnosti	Vrijeme realizacije	Okvirna finansijska sredstva	Izvor sredstava	Indikator uspjeha	Prepreke	Način prevazilaženja prepreke
	zemljišta na bazi kriterijuma i metodologije koja se primjenjuje u EU (JRC, EEA, LDN pristup)								
E.3.1.2.	Edukacija stanovništva u mjesnim zajednicama o značaju smanjenja upotrebe zaštitinih sredstava pesticida i prekomjerne upotrebe mineralnih đubriva	N	Služba za privredu, integrisani lokalni razvoj i društvene djelatnosti Općine Vogošća	-	-	-	Broj edukovanih	-	-

AKCIONI PLAN – UPRAVLJANJE KVALITETOM ZRAKA

R.br.	Opis aktivnosti	Prioritet	Nosilac aktivnosti	Vrijeme realizacije	Okvirna finansijska sredstva	Izvor sredstava	Indikator uspjeha	Prepreke	Način prevazilaženja prepreke
Rd.br	Upravljanje kvalitetom zraka								
	Strateški cilj F.1. Strateški cilj E.1 Strateški cilj: Unaprijediti ublažavanje i prilagođavanje klimatskim promjenama i poboljšanje kvaliteta zraka (Federalna strategija zaštite okoliša)								
	Operativni cilj F.1.1. Ojačati i uspostaviti institucionalni okvir neophodan za upravljanje i zaštitu zemljišta								

R.br.	Opis aktivnosti	Prioritet	Nosilac aktivnosti	Vrijeme realizacije	Okvirna finansijska sredstva	Izvor sredstava	Indikator uspjeha	Prepreke	Način prevazilaženja prepreke
F.1.1.1.	Program sufinansiranja mjera energetske efikasnosti u objektima individualnog stanovanja kroz zamjenu ložišta na čvrsta goriva	V	Služba za privredu, integrisani lokalni razvoj i društvene djelatnosti Općine Vogošća, Ministarstvo komunalne privrede, infrastrukture, prostornog uređenja, građenja i zaštite okoliša KS	2030	1.500.000	Budžet kantona, budžet općine, federalni budžet, međunarodna donatorska sredstva	Broj ložišta koja su zamijenjena ekološki prihvatljivim sistemima. Prosječno godišnje smanjenje emisija štetnih čestica u zrak (t/god).	Administrativne procedure, finansijska ograničenja.	Uspostava općinskog programa kojim se sufinansira zamjena postojećih ložišta na čvrsta goriva.
F.2. Strateški cilj: Unaprijediti ublažavanje i prilagođavanje klimatskim promjenama i poboljšanje kvaliteta zraka (Federalna strategija zaštite okoliša)									
F.2.1 Operativni cilj: Smanjenje zagađivanja zraka zagađujućim materijama na nivoe koji su sigurni za ljudsko zdravlje (Federalna strategija zaštite okoliša)									
F.2.1.1.	Subvencioniranje ulaganja u poboljšanje energetske efikasnosti stambenih zgrada u Općini Vogošća (utopljanje, zamjena stolarije, poboljšanje grijnih sistema)	S	Služba za privredu, integrisani lokalni razvoj i društvene djelatnosti Općine Vogošća,	Do 2028.	700.000	Budžet kantona, federalni budžet, međunarodna donatorska sredstva	Broj domaćinstava obuhvaćenih mjerom. Prosječna godišnja ušteda energije ostvarena po objektu nakon implementiranih	Administrativne procedure, finansijska ograničenja.	Priprema javnih poziva i jednostavne procedure apliciranja, uključujući informativne kampanje za vlasnike i upravnike zgrada. Učešće upravnika zgrada u finansiranju.

R.br.	Opis aktivnosti	Prioritet	Nosilac aktivnosti	Vrijeme realizacije	Okvirna finansijska sredstva	Izvor sredstava	Indikator uspjeha	Prepreke	Način prevazilaženja prepreke
			Ministarstvo komunalne privrede, infrastrukture, prostornog uređenja, građenja i zaštite okoliša KS				mjera (kWh/god). Ušteda emisija štetnih čestica t/god.		
F.2.1.2.	Provođenje edukativno-informativnih aktivnosti za građane, uključujući izradu i distribuciju informativnih materijala (letci, brošure, digitalni sadržaji) te organizaciju javnih edukativnih događaja i tribina u saradnji sa mjesnim zajednicama i relevantnim institucijama.	V	Služba za privredu, integrisani lokalni razvoj i društvene djelatnosti Općine Vogošća, NVO	2026-2031	10.000 godišnje	Budžet Općine Vogošća, FZZO, Donatorska i projektna sredstva	Broj izrađenih i distribuiranih edukativnih materijala, Broj održanih edukativnih radionica / tribina, Broj građana obuhvaćenih edukacijom, Povećan nivo informisanosti građana o pravilnim tehnikama loženja	Nedovoljna zainteresovanost građana, Ograničena finansijska sredstva, Otežana organizacija javnih događaja	Saradnja sa mjesnim zajednicama i lokalnim udruženjima, Korištenje kombinacije štampanih i digitalnih kanala komunikacije, Postepena realizacija aktivnosti u skladu s raspoloživim sredstvima
F.2.1.3.	Unapređenje informisanja javnosti o kvalitetu zraka putem redovne objave	S	Služba za privredu, integrisani	2026-2031	5.000 godišnje	Budžet Općine Vogošća	Povećan nivo informisanosti	Nedostatak kadrovskih kapaciteta za svakodnevno	Uspostavljanje saradnje s institucijama koje raspolažu podacima o

R.br.	Opis aktivnosti	Prioritet	Nosilac aktivnosti	Vrijeme realizacije	Okvirna finansijska sredstva	Izvor sredstava	Indikator uspjeha	Prepreke	Način prevazilaženja prepreke
	podataka i preporuka na zvaničnim komunikacijskim kanalima Općine Vogošća i lokalnim medijima.		lokalni razvoj i društvene djelatnosti Općine Vogošća				gradana o stanju kvaliteta zraka	ažuriranje, Slaba vidljivost objava kod dijela stanovništva	kvalitetu zraka, Automatizacija preuzimanja i objave podataka gdje je moguće, Korištenje više komunikacijskih kanala (web, društvene mreže, lokalni mediji)
F.3. Strateški cilj: Ograničenje emisije sumpor dioksida i prašine (KEAP KS)									
F.3.1. Operativni cilj: Smanjenje zagađivanja zraka od saobraćaja									
F.3.1.1.	Unapređenje, proširenje i modernizacija ključne saobraćajne infrastrukture u Općini Vogošća, uključujući rekonstrukciju postojećih saobraćajnica, proširenje transferzala i obilaznica, izgradnju kružnih tokova i povećanje broja parkirališta radi poboljšanja protočnosti i smanjenja emisija iz vozila	S	Služba za komunalne poslove i investicije Općine Vogošća, Vlada KS, Direkcija za ceste KS/FBIH, Ministarstvo saobraćaja KS	2030	1.100.000	Budžet općine, budžet kantona, federalni budžet, međunarodna donatorska sredstva	Broj rekonstruisanih i modernizovanih saobraćajnica (km) godišnje Broj izgrađenih kružnih tokova Broj novih parking mjesta	Nepostojanje potrebnih studija, imovinsko-pravni odnosi, finansijska ograničenja.	Izrada analiza i potrebnih studija koje se tiču saobraćajne protočnosti, rješavanje imovinsko-pravnih odnosa i priprema zemljišta

AKCIONI PLAN – UPRAVLJANJE ŠUMAMA

R.br.	Opis aktivnosti	Prioritet	Nosilac aktivnosti	Vrijeme realizacije	Okvirna finansijska sredstva	Izvor sredstava	Indikator uspjeha	Prepreke	Način prevazilaženja prepreke
Rd.br	Upravljanje, zaštita i korištenje šumskih ekosistema								
	Strateški cilj G.1. Očuvati, unaprijediti i održivo koristiti šumske ekosisteme Općine Vogošća uz smanjenje rizika od degradacije, erozije, požara i nelegalnih aktivnosti.								
	Operativni cilj G.1.1. Ojačati zaštitu šuma smanjenjem rizika od erozije, požara i klizišta.								
G.1.1.1.	Kartiranje erozivnih i klizišnih zona u šumskim područjima	Visok	Služba civilne zaštite Općine Vogošća; Institut za geologiju KS	2026–2027	–	–	Izrađene karte i elaborati	–	–
G.1.1.2.	Sanacija prioritetnih erozivnih lokacija i stabilizacija padina	Visok	Služba civilne zaštite Općine Vogošća; Ministarstvo privrede KS	2027–2030	–	–	Broj saniranih lokacija	–	–
G.1.1.3.	Izgradnja i održavanje protupožarnih puteva i linija	Visok	Služba civilne zaštite Općine Vogošća; KJKP „Sarajevo-šume“; Ministarstvo privrede KS	2026–2031	–	–	Broj lokacija	–	–
G.1.1.4.	Program prevencije šumskih požara (edukacije, oprema, terenske aktivnosti)	Srednje visok	Služba civilne zaštite Općine Vogošća; Civilna zaštita KS; Vatrogasna brigada	2026–2029	–	–	Provedene edukacije	–	–

R.br.	Opis aktivnosti	Prioritet	Nosilac aktivnosti	Vrijeme realizacije	Okvirna finansijska sredstva	Izvor sredstava	Indikator uspjeha	Prepreke	Način prevazilaženja prepreke
G.1.1.5.	Preventivne mjere protupožarne zaštite	Srednje visok	Služba civilne zaštite Općine Vogošća, Nadležna kantonalna ministarstva	2026-2029	–	–	Broj lokacija	–	–
Operativni cilj G.1.2. Modernizovati sistem monitoringa i inventure šuma korištenjem GIS tehnologija i dronova.									
G.1.2.1	Izrada GIS baze podataka šuma	Visok	Služba za geodetske, imovinsko-pravne poslove i katastar nekretnina Općine Vogošća; KJKP „Sarajevo-šume“	2026–2028	–	–	Uspostavljena GIS baza	–	–
G.1.2.2	Nabavka dronova i opreme za monitoring	Visok	Općina Vogošća	2026–2027	–	–	Nabavljena oprema	–	–
G.1.2.3	Obuka osoblja za rad u GIS-u i daljinskom nadzoru	Srednje visok	Služba za geodetske, imovinsko-pravne poslove i katastar nekretnina Općine Vogošća; Ministarstvo privrede KS	2026–2028	–	–	Obučeni kadar	–	–
Operativni cilj G.1.3. Povećati površine pošumljavanja i revitalizacije degradiranih područja.									

R.br.	Opis aktivnosti	Prioritet	Nosilac aktivnosti	Vrijeme realizacije	Okvirna finansijska sredstva	Izvor sredstava	Indikator uspjeha	Prepreke	Način prevazilaženja prepreke
G.1.3.1	Provedba godišnjih akcija pošumljavanja uz učešće građana i škola	Visok	Služba za privredu, integrisani lokalni razvoj i društvene djelatnosti Općine Vogošća; KJKP „Sarajevo-šume“; škole; NVO	2026–2031	–	–	Povećana površina šuma	–	–
G.1.3.2	Obnova opožarenih i degradiranih šumskih površina	Visok	Služba civilne zaštite Općine Vogošća; KJKP „Sarajevo-šume“	2026–2030	–	–	Broj obnovljenih lokacija	–	–

AKCIONI PLAN – BIODIVERZITET I ZAŠTITA PRIRODNOG I KULTURNOG NASLIJEĐA

R.br.	Opis aktivnosti	Prioritet	Nosilac aktivnosti	Vrijeme realizacije	Okvirna finansijska sredstva	Izvor sredstava	Indikator uspjeha	Prepreke	Način prevazilaženja prepreke
Rd.br	Zaštićena prirodna područja								
	Strateški cilj H.1. Povećanje ukupne površine zaštićenog područja								
	Operativni cilj H.1.1. Identifikovati, valorizovati i formalno pokrenuti postupke proglašenja zaštićenih prirodnih područja od značaja za Općinu Vogošća								
H.1.1.1.	Izraditi stručne podloge/obrazloženja za valorizaciju i identifikaciju postojećih	V	Služba za privredu, integrisani lokalni razvoj i	2026-2027	70.000	Budžet općine, sredstva FMOiT-a	Izrađena min. jedna stručna podloga za valorizaciju i	Nedostatak finansijskih sredstava za angažman stručnjaka	Sredstva FMOiT-a putem

R.br.	Opis aktivnosti	Prioritet	Nosilac aktivnosti	Vrijeme realizacije	Okvirna finansijska sredstva	Izvor sredstava	Indikator uspjeha	Prepreke	Način prevazilaženja prepreke
	i potencijalnih područja za zaštitu		društvene djelatnosti Općine Vogošća suradnji sa FMOiT-om				pokretanje postupka proglašenja zaštićenih prirodnih područja	i terenska istraživanja	
H.1.1.2.	Pokrenuti postupak proglašenja novih zaštićenih područja uz sudjelovanje stručnjaka, institucija i lokalne zajednice	V	Služba za privredu, integrisani lokalni razvoj i društvene djelatnosti Općine Vogošća	2027-2028	30.000	Budžet KS, općinski proračun	Min. jedno novo proglašeno zaštićeno područje prirode Povećanje ukupne površine zaštićenog prostora	Otpor lokalne zajednice i investitora	Javne rasprave, uključivanje lokalnog stanovništva i drugih najvažnijih interesnih strana
Rd.br	Biodiverzitet								
	Strateški cilj H.2. Uspostavljanje sistematskih istraživanja biodiverziteta								
	Operativni cilj H.2.1. Uspostaviti kontinuirana terenska istraživanja biodiverziteta, uključujući prikupljanje, obradu i publikaciju								
H.2.1.1.	Razvoj programa sveobuhvatnih terenskih istraživanja flore, faune, fungije i staništa	V	Služba za privredu, integrisani lokalni razvoj i društvene djelatnosti Općine Vogošća u suradnji sa drugim nivoima vlasti, visokoškolskim	2026-2031	100.000	Grantovi, budžetska sredstva	Min. jedno istraživanje godišnje	Nedostatak finansijskih sredstava za angažman stručnjaka i terenska istraživanja	Planiranje sredstava budžetskim proračunom, aplikacije, partnerstva

R.br.	Opis aktivnosti	Prioritet	Nosilac aktivnosti	Vrijeme realizacije	Okvirna finansijska sredstva	Izvor sredstava	Indikator uspjeha	Prepreke	Način prevazilaženja prepreke
			ustanovama, NVO sektorom						
H.2.1.2.	Prezentacija godišnjih izvještaja i baza podataka sa nalazima	S	Služba za urbanizam i prostorno planiranje, Služba za privredu, integrisani lokalni razvoj i društvene djelatnosti	2027-2031	10.000	Budžetska sredstva	Godišnji izvještaji	Nedostatak kadra	Obuke
Rd.br	Digitalizacija u oblasti biodiverziteta								
	Strateški cilj H.3. Uspostava baza podataka i sistema monitoringa biodiverziteta								
	Operativni cilj H.3.1. Uspostaviti digitalnu GIS bazu podataka o vrstama i staništima te razviti standardizirane protokole za kontinuiran monitoring biodiverziteta								
H.3.1.1.	Razvoj integrisane GIS platforme za monitoring vrsta i staništa	V	Služba za urbanizam i prostorno planiranje u saradnji sa Ministarstvom komunalne privrede, infrastrukture, prostornog uređenja, građenja i zaštite	2026-2028	80.000	Budžetska sredstva, EU fondovi	Funkcionalna platforma	IT kapaciteti	Obuke i partnerstva

R.br.	Opis aktivnosti	Prioritet	Nosilac aktivnosti	Vrijeme realizacije	Okvirna finansijska sredstva	Izvor sredstava	Indikator uspjeha	Prepreke	Način prevazilaženja prepreke
			okoliša KS i Zavodom za planiranje razvoja KS i drugim nivoima vlasti						
H.3.1.2.	Uspostavljanje protokola za praćenje invazivnih vrsta, ugroženih staništa i ekosistema	V	Služba za privredu, integrisani lokalni razvoj i društvene djelatnosti Općine Vogošća u saradnji sa Ministarstvom komunalne privrede, infrastrukture, prostornog uređenja, građenja i zaštite okoliša KS i drugim nivoima vlasti	2026-2028	40.000	Budžetska sredstva	Uspostavljeni protokoli	Nedostatak stručnjaka	Uključivanje eksperata
Rd.br	Zaštita i upravljanje ZP								
	Strateški cilj H.4. Zaštita staništa i smanjenje gubitka biološke raznolikosti								
	Operativni cilj H.4.1. Kontinuirano pratiti ključna prirodna staništa, uz uspostavu infrastrukture za pristup i kontrolu kretanja u ZP-u								

R.br.	Opis aktivnosti	Prioritet	Nosilac aktivnosti	Vrijeme realizacije	Okvirna finansijska sredstva	Izvor sredstava	Indikator uspjeha	Prepreke	Način prevazilaženja prepreke
H.4.1.1.	Izgradnja objekata u obuhvatu SP Skakavac u skladu sa PPPO-a	V	Služba za urbanizam i prostorno planiranje u saradnji sa Upraviteljem	2026-2030	350.000	Budžetska sredstva svih nivoa vlasti, EU fondovi	Izgrađen punkt i turističko-ugostiteljski objekat	Pravno-imovinski odnosi	Radne grupe
H.4.1.2.	Kontrola širenja invazivnih vrsta	S	Nadležni inspeksijski organi	2027-2031	40.000	Budžetska sredstva, Grantovi	Smanjeno širenje invazivnih vrsta	Nedostatak opreme	Edukacija i nabavka oprema
H.4.1.3.	Kartiranje ključnih ekosistema i vrsta	S	Služba za urbanizam i prostorno planiranje u saradnji sa Ministarstvom komunalne privrede, infrastrukture, prostornog uređenja, građenja i zaštite okoliša KS i Zavodom za planiranje razvoja KS	2026-2031	70.000	EU grantovi	Izrađena i usvojena GIS karta ključnih ekosistema i staništa. Broj kartiranih jedinica. Ukupan broj evidentiranih vrsta, endemične vrste. Procenat teritorije obuhvaćene kartiranjem. Definirane zone od ekološkog značaja.	Tehničke barijere	IT podrška
Rd.br	Urbani biodiverzitet								
	Strateški cilj H.5. Povećanje urbanih zelenih površina i parkova								

R.br.	Opis aktivnosti	Prioritet	Nosilac aktivnosti	Vrijeme realizacije	Okvirna finansijska sredstva	Izvor sredstava	Indikator uspjeha	Prepreke	Način prevazilaženja prepreke
	Operativni cilj H.5.1. Identifikovati prioritetne lokacije i razviti nove, kvalitetne urbane zelene površine i parkove, uključujući zelene koridore i integraciju zelene infrastrukture u prostorno planiranje								
H.5.1.1.	Valorizacija postojećih i identifikacija lokacija za nove parkove	N	Služba za urbanizam i prostorno planiranje	2026-2027	20.000	Budžetska sredstva	Izrađena stručna analiza postojećih zelenih površina, procjena postojećih parkova prema definisanim kriterijima kvalitete, identifikovan ukupan broj lokacija pogodnih za nove parkove, određene prioritetne lokacije za razvoj novih parkova, Usvojen Plan valorizacije i identifikacije zelenih površina.	Prostorna ograničenja	Krovni vrtovi
H.5.1.2.	Sadnja autohtonog drveća i formiranje zelenih koridora	N	KJKP Park d.o.o. Sarajevo	2026-2031	40.000	Vlastita sredstva, donacije	Broj zasađenih stabala, uspostavljena površina zelenih koridora, broj uređenih javnih	Nedostatak sadnog materijala	Rasadnici

R.br.	Opis aktivnosti	Prioritet	Nosilac aktivnosti	Vrijeme realizacije	Okvirna finansijska sredstva	Izvor sredstava	Indikator uspjeha	Prepreke	Način prevazilaženja prepreke
							površina uključenih u zeleni koridor, izrađen i usvojen Plan zelenih koridora		
H.5.1.3.	Uvođenje "zelene infrastrukture" u općinske planove	N	Služba za urbanizam i prostorno planiranje	2026-2031	50.000	Budžetska sredstva	Uključenost koncepta zelene infrastrukture u planske dokumente Općine. Broj urbanističkih i planskih dokumenata u koje su uvedeni elementi zelene infrastrukture. Broj projekata uređenja prostora koji uključuju zelenu infrastrukturu.	Otpor investitora	Javne rasprave
Rd.br	Javna svijest								
	Strateški cilj H.6. Podizanje javne svijesti o važnosti biodiverziteta								
	Operativni cilj H.6.1. Provesti edukativne kampanje, programe građanske nauke i javne događaje s ciljem podizanja svijesti javnosti o značaju očuvanja biodiverziteta								
H.6.1.1.	Kampanje kroz škole, medije i društvene mreže	S	Služba za privredu, integrisani	2026-2031	10.000	Budžetska sredstva, donacije	Realizirane najmanje jedna edukativna	Niska zainteresovanost ciljnih grupa	Razvoj kreativnih, interaktivnih i

R.br.	Opis aktivnosti	Prioritet	Nosilac aktivnosti	Vrijeme realizacije	Okvirna finansijska sredstva	Izvor sredstava	Indikator uspjeha	Prepreke	Način prevazilaženja prepreke
			lokalni razvoj i društvene djelatnosti u saradnji sa školama i NVO				kampanja godišnje. Broj uključenih učenika, nastavnika i građana. Doseg kampanje na društvenim mrežama i medijima.		vizualno privlačnih kampanja
H.6.1.2.	Uspostavljanje principa "građanska nauka"	S	Služba za privredu, integrisani lokalni razvoj i društvene djelatnosti u saradnji sa školama i NVO	2026-2031	30.000	Budžetska sredstva, Grantovi	Funkcionalna lokalna „citizen science“ platforma ili modul. Broj registrovanih korisnika i prikupljenih opažanja. Broj realiziranih radionica za obuku građana.	Slab odziv građana i nedovoljno korištenje platforme	Uvođenje motivacijskih programa
H.6.1.3.	Organizacija otvorenih dana posvećenih biodiverzitetu	S	Služba za privredu, integrisani lokalni razvoj i društvene djelatnosti u	2026-2031	do 10.000	Budžetska sredstva	Realizacija najmanje jednog javnog događaja godišnje posvećenog biodiverzitetu. Broj učesnika i lokalnih	Organizacijski kapacitet	Volonterske mreže

R.br.	Opis aktivnosti	Prioritet	Nosilac aktivnosti	Vrijeme realizacije	Okvirna finansijska sredstva	Izvor sredstava	Indikator uspjeha	Prepreke	Način prevazilaženja prepreke
			saradnji sa školama i NVO				organizacija uključenih u program		
Kulturno-historijsko naslijeđe									
Strateški cilj H.7. Stvoriti uslove za uključujući društveno-ekonomski rast i smanjenje siromaštva i unaprijediti dostupnost i pouzdanost svih javnih servisa (zdravstvo, obrazovanje, socijalne politike, kultura i sport)									
Operativni cilj H.7.1. Unapređenje zaštite kulturno-historijskog naslijeđa									
H.7.1.1.	Unapređenje zaštite kulturno historijskog naslijeđa	V	Služba za privredu, integrisani lokalni razvoj i društvene djelatnost Općine Vogošća, Ministarstvo kulture i sporta Kantona Sarajevo, Zavod za zaštitu kulturno-historijskog i prirodnog naslijeđa KS	2027 - 2030	50.000	Budžetska sredstva, Kantonalna sredstva	Restaurisani spomenici	-	-
H.7.1.2.	Unaprijediti očuvanje tekovina odbrambeno-oslobodilačkog rata 92-95	V	Služba za boračko – invalidsku i socijalnu zaštitu	2027 - 2030	500.000	Budžetska sredstva, Kantonalna sredstva	Broj obnovljenih, uređenih i obilježenih spomen-obilježja i	Nedostatak finansijskih sredstava i sistemskog pristupa	Osiguranje sredstava iz budžeta i grantova te uspostava

R.br.	Opis aktivnosti	Prioritet	Nosilac aktivnosti	Vrijeme realizacije	Okvirna finansijska sredstva	Izvor sredstava	Indikator uspjeha	Prepreke	Način prevazilaženja prepreke
			i boračka udruženja Općine Vogošća, Ministarstvo kulture i sporta Kantona Sarajevo, Zavod za zaštitu kulturno-historijskog i prirodnog naslijeđa KS				lokaliteta vezanih za period 1992–1995. godine	održavanju i zaštiti spomen-obilježja.	kontinuirane saradnje s boračkim udruženjima i nadležnim institucijama.
H.7.1.3.	Organizacija godišnjih manifestacija za promociju kulturno-historijskog naslijeđa	N	Služba za privredu, integrisani lokalni razvoj i društvene djelatnost Općine Vogošća,	Kontinuirano	15,000 godišnje	Budžet općine, Ministarstvo kulture i sporta KS, Visit Sarajevo, privatne kompanije	Broj učesnika i posjetilaca	Nedostatak stabilnih finansijskih sredstava i podrške sponzora za kontinuiranu organizaciju manifestacija.	Osiguranje finansiranja kroz kombinaciju budžetskih sredstava, grantova, sponzorstava i partnerstava s javnim i privatnim sektorom.

AKCIONI PLAN – BUKA

R.br.	Opis aktivnosti	Prioritet	Nosilac aktivnosti	Vrijeme realizacije	Okvirna finansijska sredstva	Izvor sredstava	Indikator uspjeha	Prepreke	Način prevazilaženja prepreke
Rd.br	Buka								
	Strateški cilj I.1. Očuvati ljudsko zdravlje, poboljšati dobrobit i kvalitet života za sve								
	Operativni cilj I.1.1. Unaprijediti strateško planiranje i monitoring buke u oblasti okoliša								
I.1.1.1.	Monitoring i praćenje nivoa buke	N	Služba za investicije i komunalne poslove Općine Vogošća	Jednom godišnje u periodu povećanog saobraćaja	50.000	Općina Vogošća, MKIPGO, FZZO, Zavod za javno zdravlje KS, EU LIFE Programme, UNDP	Redovno mjerenje nivoa buke; identifikovane kritične zone	Nedostatak opreme i tehničkih kapaciteta; loša koordinacija	Nabavka opreme kroz EU LIFE fond; angažiranje stručnih firmi i Zavoda za javno zdravlje
I.1.1.2.	Postavljanje zaštitnih barijera i zelenih pojaseva uz glavne saobraćajnice.	N	Služba za urbanizam i prostorno planiranje Općine Vogošća, MKIPGO,	Nakon identifikacije kritičnih zona buke	300.000	Općina Vogošća, MKIPGO, FZZO, Zavod za javno zdravlje KS, EU LIFE Programme, UNDP	Smanjenje nivoa buke na kritičnim lokacijama; broj postavljenih barijera i pojaseva	Visoki troškovi; probleme u urbanističkom planiranju; kašnjenja u realizaciji	Pribavljanje EU i UNDP grantova; javno-privatna partnerstva; fleksibilno planiranje i konsultacije sa urbanizmom
I.1.1.3.	Informisanje građana o štetnosti buke po zdravlje	N	Služba za privredu, integrisani lokalni razvoj i društvene djelatnosti	2026 - 2027	20.000	Općina Vogošća, MKIPGO, FZZO, Zavod za javno zdravlje KS, EU LIFE	Broj informisanih građana; broj edukativnih kampanja; povećana svijest o štetnosti buke	Nedovoljna zainteresovanost građana; ograničen pristup medijima	Korištenje digitalnih kanala, društvenih mreža, lokalnih medija; saradnja sa

R.br.	Opis aktivnosti	Prioritet	Nosilac aktivnosti	Vrijeme realizacije	Okvirna finansijska sredstva	Izvor sredstava	Indikator uspjeha	Prepreke	Način prevazilaženja prepreke
			Općine Vogošća, NVO			Programme, UNDP			školama, mjesnim zajednicama i NVO

9 PLAN PRAĆENJA REALIZACIJE LEAP-a

9.1 Plan praćenja realizacije LEAP-a

Uspješna realizacija Lokalnog ekološkog akcionog plana (LEAP) zahtijeva uspostavljanje jasne institucionalne strukture, adekvatnih kadrovskih kapaciteta i efikasnih mehanizama za praćenje i evaluaciju. Plan praćenja implementacije LEAP-a fokusira se na institucionalne i kadrovske aspekte s ciljem osiguranja učinkovite provedbe predviđenih aktivnosti te postizanja zacrtanih ciljeva.

Za efikasnu implementaciju LEAP-a neophodno je uspostaviti koordinaciono tijelo koje će nadgledati realizaciju svih aktivnosti. Preporučuje se formiranje Tima za implementaciju LEAP-a kojeg imenuje Općinski načelnik, a koji uključuje predstavnike relevantnih općinskih službi koje su direktno ili indirektno nosioci sprovedbe mjera koje su definisane akcionim planom. Tim ima ključnu ulogu u koordinaciji aktivnosti, praćenju napretka i predlaganju korektivnih mjera kada je to potrebno.

Važno je naglasiti da realizacija LEAP-a u potpunosti ne zavisi samo od Općine Vogošća, budući da nisu sve nadležnosti u njenoj isključivoj kontroli. Uspješna provedba plana također zahtijeva aktivno sudjelovanje drugih relevantnih sudionika, uključujući kantonalne i federalne institucije, javne ustanove, civilni sektor i privatni sektor. Suradnja svih ovih aktera ključna je za ostvarenje ciljeva LEAP-a i dugoročno unapređenje okoliša u općini.

Nadležnosti Tima za implementaciju

Osnovne nadležnosti Tima za implementaciju uključuju:

- Izradu dinamičkog plana implementacije LEAP-a s jasno definisanim učesnicima, nadležnostima i tokovima aktivnosti;
- Osiguravanje efikasne komunikacije i saradnje između svih učesnika u procesu implementacije;
- Prikupljanje podataka, njihovu analizu i ocjenu uspješnosti implementiranih mjera u skladu s definiranim indikatorima;
- Pripremu periodičnih izvještaja o napretku i rezultatima implementacije;
- Planiranje aktivnosti i potrebnih sredstava za naredne periode;
- Identifikaciju i pristup vanjskim izvorima finansiranja za projekte predviđene LEAP-om;
- Informisanje i uključivanje javnosti te promociju aktivnosti LEAP-a;
- Unapređenje i ažuriranje LEAP-a na osnovu stečenih iskustava i promjena u okolnostima;
- Sumiranje rezultata završenih aktivnosti i implementiranih mjera u tekućoj godini;
- Pomoć pri uključivanju građana i ostalih subjekata bitnih za realizaciju LEAP-a;
- Održavanje redovne komunikacije sa nadležnim organima uprave na višim nivoima vlasti.

Mogućnosti za apliciranje

Realizacija mjera predviđenih Lokalnim ekološkim akcionim planom (LEAP) može se podržati kroz različite izvore finansiranja na federalnom i kantonalnom nivou, prvenstveno putem javnih poziva nadležnih institucija i fondova.

Federalni nivo – institucije i fondovi

Fond za zaštitu okoliša Federacije Bosne i Hercegovine predstavlja jedan od ključnih izvora finansiranja projekata zaštite okoliša. Fond svake godine objavljuje javne pozive za sufinansiranje projekata, uključujući i one koji proizlaze iz LEAP-a. Pozivi se najčešće objavljuju jednom godišnje, u skladu s budžetskim ciklusom Federacije BiH, a usmjereni su na projekte zaštite okoliša, unapređenja kvaliteta zraka, voda, tla, upravljanja otpadom i drugih oblasti relevantnih za lokalne zajednice. Aplikacije se podnose u skladu s jasno definiranim kriterijima i procedurama navedenim u javnom pozivu.

Federalno ministarstvo okoliša i turizma također ima značajnu ulogu u podršci projektima zaštite okoliša. Ministarstvo propisuje kriterije i, kroz svoj budžet ili u saradnji s međunarodnim partnerima, sufinansira projekte od značaja za okoliš. Sredstva se dodjeljuju putem javnih poziva, koji se objavljuju na službenim web stranicama Ministarstva i partnerskih organizacija. Ovi pozivi često obuhvataju izradu tehničke i planske dokumentacije, kao i projekte u oblasti upravljanja otpadom, zaštite voda i biodiverziteta.

Kantonalni nivo – institucije i mogućnosti

Na kantonalnom nivou, Ministarstvo komunalne privrede, infrastrukture, prostornog uređenja, građenja i zaštite okoliša Kantona Sarajevo predstavlja važan izvor sufinansiranja lokalnih projekata u oblasti okoliša. Podrška se pruža projektima koji su usklađeni s kantonalnim planovima i strateškim dokumentima, a javni pozivi se najčešće objavljuju na godišnjem ili polugodišnjem nivou, u skladu s raspoloživim budžetskim sredstvima.

Pored resornih ministarstava, pojedini kantoni, uključujući Kanton Sarajevo, Tuzlanski i Zeničko-dobojski kanton, uspostavili su posebne fondove ili centre za zaštitu okoliša. Ove institucije sufinansiraju projekte zaštite okoliša, uključujući aktivnosti predviđene LEAP-om, s ciljem unapređenja kvaliteta okoliša na lokalnom nivou.

Međunarodni izvori finansiranja

Međunarodni izvori finansiranja predstavljaju značajnu priliku za realizaciju projekata definisanih Lokalnim ekološkim akcionim planom (LEAP), posebno u oblastima zaštite okoliša, klimatskih promjena, upravljanja otpadom, voda i energetske efikasnosti. Evropska unija, agencije Ujedinjenih nacija i međunarodni finansijski fondovi redovno pružaju finansijsku i tehničku podršku projektima lokalnih zajednica u Bosni i Hercegovini, uglavnom putem javnih poziva i partnerskih programa.

Evropska unija finansira projekte kroz instrumente kao što su IPA fondovi, Interreg i programi prekogranične saradnje (CBC), koji su usmjereni na okolišne i klimatske mjere, održivi lokalni razvoj i jačanje institucionalnih kapaciteta. Javni pozivi se objavljuju periodično, najčešće jednom do dva puta godišnje, a aplikacije se podnose u skladu s pravilima i procedurama propisanim od strane Evropske komisije, često uz obavezno partnerstvo s institucijama iz drugih zemalja.

Program Ujedinjenih nacija za razvoj (UNDP) aktivno djeluje u Bosni i Hercegovini kroz podršku projektima zaštite okoliša i klimatske otpornosti, često u saradnji s nadležnim ministarstvima. UNDP objavljuje javne pozive za sufinansiranje izrade projektne i tehničke dokumentacije, pilot-projekata i jačanja kapaciteta lokalnih samouprava. Prijave se podnose na osnovu

definisanih kriterija, uz obavezno dokazivanje strateškog okvira, kao što je LEAP, koji potvrđuje usklađenost projekta s lokalnim razvojnim prioritetima.

Međunarodni fondovi poput Global Environment Facility (GEF) i Green Climate Fund (GCF) podržavaju veće projekte u oblasti zaštite okoliša i klimatskih promjena u Bosni i Hercegovini, najčešće putem UN agencija ili drugih akreditovanih partnera. Ovi fondovi finansiraju projekte koji proizlaze iz strateških dokumenata, uključujući LEAP, a proces apliciranja podrazumijeva izradu detaljne projektne i tehničke dokumentacije te saradnju s nadležnim institucijama na državnom i entitetskom nivou.

Mehanizmi praćenja i evaluacije mjera

Uspostavljanje efikasnih mehanizama praćenja i evaluacije ključno je za uspješnu implementaciju Lokalnog ekološkog akcionog plana (LEAP), jer omogućava pravovremeno prepoznavanje izazova i prilika, kao i prilagođavanje planiranih aktivnosti u skladu s ostvarenim rezultatima i promjenama u okruženju.

Periodično izvještavanje

Tim za implementaciju LEAP-a ima obavezu pripreme periodičnih izvještaja o napretku u realizaciji planiranih mjera. Izvještaji se dostavljaju Općinskom vijeću i drugim relevantnim institucijama, te služe kao osnov za informisanje donosilaca odluka i javnosti o stepenu implementacije LEAP-a, uočenim izazovima i postignutim rezultatima.

Praćenje i revizija plana

S obzirom na to da je LEAP „otvoren“ dokument koji podliježe izmjenama i dopunama, neophodno je osigurati kontinuiranu komunikaciju i saradnju svih učesnika uključenih u proces njegove implementacije. To uključuje predstavnike lokalne vlasti, privrednog sektora, naučnih, obrazovnih i zdravstvenih institucija, organizacija civilnog društva, medija, kao i mjesnih zajednica i građana. Kontinuirano praćenje, analiza i sumiranje rezultata implementacije omogućavaju redovno izvještavanje svih zainteresovanih strana, te na osnovu provedenih evaluacija predlaganje korektivnih mjera i unapređenje LEAP-a u skladu s realnim potrebama i postignutim efektima.

10 LITERATURA

Popis korištenih zakona i pravilnika

Redni broj	Popis korištenih zakona i pravilnika
1.	Pravilnik o graničnim vrijednostima emisija u zrak iz postrojenja za sagorijevanje („Službene novine FBiH“, br. 3/13)
2.	Pravilnik o monitoringu emisija zagađujućih materija u zrak („Službene novine FBiH“, br. 9/14 i 97/17)
3.	Pravilnik o monitoringu emisija zagađujućih materija u zrak („Službene novine FBiH“, br. 9/14. Izmjene: br. 97/17)
4.	Pravilnik o zdravstvenoj ispravnosti vode za piće Federacije BiH („Službeni glasnik BiH“, br. 40/10, 43/10, 30/12 i 62/17)
5.	Pravilnika o načinu utvrđivanja uslova za određivanje zona sanitarne zaštite i zaštitnih mjera za izvorišta vode za javno vodosnabdijevanje stanovništva („Službene novine FBiH“, br. 88/12)
6.	Pravilnici – poljoprivredno zemljište, Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva FBiH
7.	Zakon o energetske efikasnosti u Federaciji Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije BiH“, br. 22/17)
8.	Zakon o Ministarstvima i drugim organima uprave Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH“, br. 5/03)
9.	Zakon o poljoprivrednom zemljištu („Službene novine FBiH“, br. 66/03, 38/07, 52/09)
10.	Zakon o principima lokalne samouprave („Službene novine Kantona Sarajevo“, br. 49/06 i 51/09)
11.	Zakon o prostornom planiranju i korištenju zemljišta Federacije Bosne i Hercegovine („Službene novine FBiH“, br. 2/06, sa izmjenama i dopunama: 72/07, 32/08, 4/10, 13/10, 45/10, 85/21, 92/21 i 72/24)
12.	Zakon o prostornom uređenju Kantona Sarajevo („Službene novine Kantona Sarajevo“, br. 24/17 i 1/18)
13.	Zakon o šumama Federacije Bosne i Hercegovine („Službene novine FBiH“, br. 33/17, izmjene i dopune: br. 49/19)
14.	Zakon o šumama Kantona Sarajevo („Službene novine Kantona Sarajevo“, br. 1/96, 2/96, 3/96, 16/97, 14/00, 4/01, 28/04, 6/13 i 31/17)
15.	Zakon o upravljanju otpadom Federacije Bosne i Hercegovine („Službene novine FBiH“, br. 33/03, izmjene i dopune: br. 72/09, 92/17, 72/24)
16.	Zakon o vodama FBiH („Službene novine FBiH“, br. 70/06)
17.	Zakona o vodama Kantona Sarajevo („Službene novine Kantona Sarajevo“, br. 1/96, 2/96, 3/96, 16/97, 14/00, 4/01 i 28/04)
18.	Zakon o zaštiti okoliša FBiH („Službene novine Federacije BiH“, br. 15/21)
19.	Zakon o zaštiti prirode Federacije Bosne i Hercegovine („Službene novine FBiH“, br. 66/13 i 10/25)
20.	Zakon o zaštiti od buke FBiH („Službene novine FBiH“, br. 110/12)
21.	Zakon o zaštiti od buke Kantona Sarajevo („Službene novine KS“, br. 23/16)
22.	Zakon o zaštiti zraka („Službene novine FBiH“, br. 72/24)
23.	Zakon o zdravstvenoj zaštiti FBiH („Službene novine FBiH“, br. 46/10 i 75/13)

Popis korištenih strateških i planskih dokumenata

Redni broj	Popis korištenih strateških i planskih dokumenata
1.	Agencija za vodno područje rijeke Save. (2021). Plan upravljanja vodama za vodno područje rijeke Save u Federaciji BiH (2022–2027). Sarajevo, oktobar 2021.
2.	Agencija za vodno područje rijeke Save, Agencija za vodno područje Jadranskog mora & Institut za hidrotehniku, GF Sarajevo. (2013). Preliminarna procjena poplavnog rizika na vodotocima i kategorije u FBiH: Knjiga 1.
3.	Federalna strategija zaštite okoliša. (2022). Federalna strategija zaštite okoliša 2022–2032. August 2022.
4.	Lokalni ekološki akcioni plan Općine Vogošća (LEAP). (2017). Lokalni ekološki akcioni plan Općine Vogošća za period 2017–2022.
5.	Ministarstvo prostornog uređenja, građenja i zaštite okoliša KS. (2017). Kantonalni ekološki akcioni plan Kantona Sarajevo (KEAP KS). Sarajevo.
6.	nLogic Advisory d.o.o., Remote d.o.o. (2023). Turistički akcioni plan Općine Vogošća za 2023–2027. Sarajevo.
7.	Prostorni plan Kantona Sarajevo za period od 2003. do 2023. godine. Zavod za planiranje razvoja Kantona Sarajevo. (2006). Sarajevo, avgust/kolovoz 2006.
8.	Strateški plan KJKP "RAD" d.o.o. Sarajevo. (2023). Strateški plan KJKP "RAD" d.o.o. Sarajevo za upravljanje otpadom u Kantonu Sarajevo 2023–2030. Sarajevo, decembar 2023.
9.	Strategija razvoja Općine Vogošća. (2023). Strategija razvoja Općine Vogošća za period 2023–2027.
10.	Strategija razvoja Kantona Sarajevo. (2021). Strategija razvoja Kantona Sarajevo 2021–2027. Sarajevo, novembar 2021. Zavod za planiranje razvoja Kantona Sarajevo.
11.	Vlada Federacije BiH. (2012). Strategija upravljanja poljoprivrednim zemljištem Federacije BiH i Akcioni plan.

Popis korištene literature

Redni broj	Popis korištene literature
1.	Barudanović, S., Ballian, D., Macanović, A., Đurić, G., Hatibović, E., Kolčaković, M., Savić, D. (2024). The state of traditional knowledge of biodiversity in Bosnia and Herzegovina. C. A. Fondoko, University of Sarajevo, Faculty of Science.
2.	Bublin, M. Saobraćaj i prostor. Studentska štamparija Univerziteta, Sarajevo, 2000.
3.	Bublin, M. (2000). Saobraćaj i prostor. U: Zbornik radova sa V Međunarodne studentske konferencije „Zelena održiva budućnost“. Kiseljak: Visoka škola CEPS – Centar za poslovne studije.
4.	Burlica, Č., Vukorep, I. (1980). Pedološka karta SR Bosne i Hercegovine. Šumarski fakultet Univerziteta u Sarajevu, Katedra za ekologiju šuma, Sarajevo.
5.	Destanović, D., Ušanović, L., Hanjalić, J., Lasić, L., Kalamujić Stroil, B. (2021). Unheeded biodiversity: perspectives of DNA barcoding of Trichoptera in Bosnia and Herzegovina. ARPHA Conference Abstracts, 4: e64709.
6.	Digital Elevation Model – DEM (bos. Digitalni model reljefa – DMR).
7.	Drešković, N., Mirić, R. (2015). Klimatska regionalizacija Bosne i Hercegovine. Sarajevo.
8.	Direkcija za puteve Kantona Sarajevo. Brojanje saobraćaja na postojećoj primarnoj gradskoj i regionalnoj mreži saobraćajnica u nadležnosti Direkcije za puteve Kantona Sarajevo u 2022, 2023 i 2024. godini. Sarajevo, novembar 2025.
9.	ENOVA d.o.o. (2025, maj). Studija o uticaju saobraćaja na okoliš na području Kantona Sarajevo 2025. Sarajevo: ENOVA d.o.o.
10.	Fejzić, N., Omeragić, J., Kapo, N., Čolaković, H., Škapur, V., Smajlović, M., Goletić, T., Klarić Soldo, D., Kovčić, I., Šabić, E., Skopljak, E., Karović, E., Hasović, M. (2019). Inventarizacija, populacijski i zdravstveni status velikih zvijeri i drugih vrsta na području

	Spomenika prirode Skakavac. Veterinarski fakultet Univerziteta u Sarajevu. Kantonalna javna ustanova za zaštićena prirodna područja Kantona Sarajevo.
11.	Federalni hidrometeorološki zavod (FHMZ). (2025). Godišnji izvještaj o kvalitetu zraka u Federaciji Bosne i Hercegovine za 2024. godinu. Sarajevo: FHMZ BiH. Dostupno na: https://www.fhmzbih.gov.ba/PUBLIKACIJE/zrak/izvjestaj-2024.pdf
12.	Federalni zavod za programiranje razvoja. (2024). Socioekonomski pokazatelji po općinama FBiH 2024.
13.	Federalni zavod za statistiku. (2025). Sarajevski kanton u brojkama 2019.
14.	Federalni zavod za statistiku. (2025). Sarajevski kanton u brojkama 2025.
15.	Federalni zavod za statistiku. Zaposlenost, nezaposlenost i plaće u Federaciji BiH po kantonima i općinama za period 2020–2024.
16.	Hanjalić, J., Čučuković, A., Dorić, S., Lasić, L., Šubara, J., Kalamujić Stroil, B. (2018). Morphometric and DNA barcoding assessment of macrozoobenthos community structure as indicator of water quality in Natural Monument “Skakavac”. 3rd Central European Symposium for Aquatic Macroinvertebrate Research, Łódź, Poland.
17.	Javna ustanova Dom zdravlja Kantona Sarajevo, Služba za pravne, kadrovske i opće poslove. (2025, 10.10). Dostavljeni podaci potrebni za izradu Akcionog plana Općine Vogošća (Broj: 01-05-45-5833-2/25). Sarajevo: JU Dom zdravlja KS.
18.	Jukić, N., Omerović, N., Tomić, S. (2020). Inventarizacija gljiva na teritoriji zaštićenih područja Kantona Sarajevo (SP Vrelo Bosne, ZP Bijambare, SP Skakavac). Mikološko udruženje MycoBH – Sarajevo.
19.	Kašić-Lelo, M., Lelo, S. (2009). Cetoniidae Leach, 1815 (Insecta: Coleoptera) from Bosnia and Herzegovina. Acta entomologica serbica, 14(2): 225-235.
20.	Kantonalna uprava civilne zaštite. (2025, 28. ožujka). Redovni izvještaj za period od 08:30 sati 27.03.2025. do 08:30 sati 28.03.2025. godine.
21.	KJKP “RAD” d.o.o. (2025, 17.09). Dostava podataka za izradu lokalnog ekološkog akcionog plana Općine Vogošća – LEAP (Broj: 01-01-32-4480/25). Sarajevo: KJKP “RAD” d.o.o.
22.	KJKP „Vodovod i kanalizacija“ d.o.o. Sarajevo. (2025, 11.09). Odgovor na Molbu za dostavljanje podataka broj 07-18-sl./25.
23.	KJKP „Vodovod i kanalizacija“ d.o.o. Sarajevo. (2025, 19.09). Odgovor na Molbu za dostavljanje podataka broj 7329/25.
24.	KJKP “Vodovod i kanalizacija” d.o.o. Sarajevo (2025). Odgovor na Molbu za dostavljanje podataka za izradu lokalnog akcionog plana Općine Vogošća. Broj: 9301/25, Sarajevo, 14.12.2025.
25.	Kulijer, D., Hatibović, E., Ramić, L., Vesnić, A. (2019). Inventarizacija i distribucija ugroženih i zaštićenih vrsta saproksilnih tvrdokrilaca u zaštićenim i potencijalno zaštićenim područjima Kantona Sarajevo i Federacije BiH. Udruženje za biološka istraživanja i zaštitu prirode Bio.Log. Kantonalna javna ustanova za zaštićena prirodna područja Kantona Sarajevo.
26.	Lelo, S. (2021). Prvi nalaz vrste <i>Dorypteryx domestica</i> (Smithers, 1958) (Insecta: Psocoptera: Psyllipsocidae) u Bosni i Hercegovini. UZIZAŽ, 17: 13-16.
27.	Lovno-gospodarska osnova za lovište «Kremeš» Vogošća (period važnosti: 01.04.2016 – 31.03.2026).
28.	Mataruga, M., Ballian, D., Terzić, R., Daničić, V. (2019). State of Forests in Bosnia and Herzegovina: Ecological and Vegetation Distribution, Management and Genetic Variability: Conservation of Genetic Resources. In: Forests of Southeast Europe Under a Changing Climate, pp. 3-19.
29.	Nevladina organizacija STEP. (2025). Mapa Vogošće – turistička brošura [PDF]. Podrška Općine Vogošća.
30.	Nevladina organizacija STEP. (2025). Analiza i valorizacija turističkih potencijala općine Vogošća: Izrada turističkog akcionog plana (TAP) općine Vogošća za period 2023–2027.
31.	Općina Vogošća, Služba za investicije i komunalne poslove. (2025, 24.10). Dostavljanje podataka za izradu LEAP-a Općine Vogošća (Broj: 03-19-869/25).

32.	Općina Vogošća, Služba za investicije i komunalne poslove. (2025, 28.10). Dostavljanje podataka za izradu LEAP-a Općine Vogošća (Broj: 07-19-sl/25).
33.	Općina Vogošća, Služba za privredu, integrisani lokalni razvoj i društvene djelatnosti. (2025). Dostavljanje podataka za izradu LEAP-a Općine Vogošća (Broj: 05-19-int/25, 08.09.2025.).
34.	Pamić, J., Pamić, O. (1978). Osnovna geološka karta 1:100 000, Tumač za list Sarajevo. Beograd.
35.	Program priključenja i proširenja sistema daljinskog grijanja sa pravnom analizom u Kantonu Sarajevo, 2022.
36.	Prostorni plan Kantona Sarajevo za period 2003–2023. godine – Izmjene i dopune, B faza (2017). Sintezna karta namjene prostora. Sarajevo: Zavod za planiranje razvoja Kantona Sarajevo.
37.	Redžić, S., i sar. (2008). Bosnia and Herzegovina – Land of Diversity, First National Report of Bosnia and Herzegovina for the Convention on Biodiversity. Sarajevo: Federal Ministry of Environment and Tourism. Buybook.
38.	Registar emisija u zrak, informacioni sistem zaštite kvaliteta zraka. Dostupno na: https://digitalnplatforma.ks.gov.ba/portal/apps/experiencebuilder/experience/?id=38579dc2df2045e2ba05d6360424933d
39.	Remote d.o.o. Vogošća. (2023). Investicijski profil Općine Vogošća. Vogošća.
40.	Resulović, H., Čustović, H., Čengić, I. (2008). Sistematika tla/zemljišta. Sarajevo.
41.	Selmanagić, D., i sar. (2017). Kantonalni plan zaštite okoliša Kantona Sarajevo 2016–2021.
42.	Stefanović, V., Beus, V., Burlica, Č., Dizdarević, H., Vukorep, I. (1983). Ekološko vegetacijska rejonizacija Bosne i Hercegovine. Radovi Šumarskog fakulteta Univerziteta u Sarajevu, 17(1): 1–83.
43.	Suljić, N., Gadžo, D., Karić, N., Dikić, M. (2016). Distribution of Jerusalem artichoke (<i>Helianthus tuberosus</i> L.) in the Canton Sarajevo area. Radovi Šumarskog fakulteta Univerziteta u Sarajevu, 21(1): 335–341.
44.	Šabanović, E., Babić, B., Boškailo, A., Bektić, S. (2023). Divlje orhideje u zaštićenim prirodnim područjima Sarajeva. Kantonalna Javna ustanova za zaštićena prirodna područja Kantona Sarajevo.
45.	Šumskoprivredna osnova za vanprivredno šumsko područje „Bistričko“ (2015–2024).
46.	Statut Općine Vogošća. Službene novine Kantona Sarajevo, br. 3/09, 52/12, 28/13, 27/14, 14/15.
47.	Studija izvodljivosti o proširenju i poboljšanju sistema daljinskog grijanja u Kantonu Sarajevo, 2019.
48.	Trožić-Borovac, S., Čučuković, A. (2015). Diverzitet makrozoobentosa potoka Skakavac. Voda i Mi, 90: 37–42.
49.	Valladolid, M., Kućinić, M., Arauzo, M., Cerjanec, D., Ćuk, R., Dorda, B.A., Lodovici, O., Stanić-Koštroman, S., Vučković, I., Rey, I. (2020). The <i>Rhyacophila fasciata</i> Group in Croatia and Bosnia and Herzegovina. Zootaxa, 4885(1): 51–75.
50.	Vojnogeografski institut (1977), Topografska karta 1:25.000: list (Ilidža), Beograd
51.	Vojnogeografski institut (1977), Topografska karta 1:25.000: list (Faletići), Beograd
52.	Vojnogeografski institut (1977), Topografska karta 1:25.000: list (Ilijaš), Beograd
53.	Vojnogeografski institut (1977), Topografska karta 1:25.000: list (Sarajevo), Beograd
54.	Wald-Projekt. (2025). Monitoring stanja biodiverziteta na oglednim plohama primjenom indikatorskih vrsta na području Spomenika prirode Skakavac. Kantonalna Javna ustanova za zaštićena prirodna područja Kantona Sarajevo.
55.	Zavod za javno zdravstvo Kantona Sarajevo. (2024). Zdravstveno stanje stanovništva, odrednice zdravlja i zdravstvena zaštita u Kantonu Sarajevo u 2024. godini. Sarajevo. Preuzeto sa: http://www.zzjzks.ba
56.	Zavod za planiranje razvoja Kantona Sarajevo. (2025, april/travanj). Turizam na području Kantona Sarajevo u periodu od 2020 do 2024. godine.

Popis korištenih internet izvora

Redni broj	Popis korištenih internet izvora
1.	Agencija za statistiku Bosne i Hercegovine. (2025). Rezultati popisa stanovništva Bosne i Hercegovine iz 2013. Dostupno na: http://www.statistika.ba/ [Pristup: oktobar 2025].
2.	CORINE Land Cover – Copernicus Land Monitoring Service. Corine baza podataka o zemljišnom pokrivaču za Bosnu i Hercegovinu (CLC 2012–2018). Dostupno na: https://land.copernicus.eu/en/products/corine-land-cover [Pristup: novembar 2025].
3.	Federalni hidrometeorološki zavod Bosne i Hercegovine (FHMZ BiH). Klima Bosne i Hercegovine. Dostupno na: https://www.fhmzbih.gov.ba [Pristup: 01.10.2025].
4.	Federalni hidrometeorološki zavod Bosne i Hercegovine (FHMZ BiH). Klimatski podaci za Sarajevo (niz 1961–1990). Dostupno na: https://www.fhmzbih.gov.ba [Pristup: 01.10.2025].
5.	Federalni hidrometeorološki zavod Bosne i Hercegovine (FHMZ BiH). Meteorološki godišnjaci za period 1991–2020. Dostupno na: https://www.fhmzbih.gov.ba [Pristup: 01.10.2025].
6.	Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva FBiH. Pravilnici – poljoprivredno zemljište. Dostupno na: https://fmpvs.gov.ba/pravilnici-poljoprivredno-zemljiste/ [Pristup: novembar 2025].
7.	Green Vogošća projekt na službenoj stranici: https://vogosca.ba/green-vogosca/
8.	Katalog metapodataka IPP FBiH (Federalni geoportal): https://metapodaci.ippfbih.gov.ba/srv/search?any=vogošća
9.	World Tourism Organisation. (n.d.). Glossary of tourism terms. Dostupno na: https://www.untourism.int/glossary-tourism-terms [Pristup: oktobar 2025].